

სანიკიძე ლევან

მუჭა მუჭად გატანილი საქართველო

1 ბაკურ იბერიელი,

იგი დაიბადა, რომელ წელს არავინ იცის, ისტორიამ არ შემოგვინახა, მხოლოდ საუკუნე დარჩა ცნობილი მისი დაბადებისა ახ წ IV ს, უფრო დაზუსტებით შესაძლოა დაბადებულიყო ნინო განმანათლებლის მობრძანებიდან და ქართლის მოქცევიდან 20 ან 30 წლის შემდგომ,

მცხეთის ტახტზე ბაქარი უნდა მჯდარიყო მეორე ქრისტიანი მეფე IV ს შუა წლები, შემდგომად მამამისის მირიანისა, ხოლო ყრმობა მისი იქნებ მესამე ქრისტიანი ქართველი გვირგვინოსნის ზეობას IV ს 60 - ანი წლები დამთხვეოდა,

ჭაბუკობა კი მომდევნო მეფის საურმაგ II - ს მეფობას IV ს 70 - ანი წლები ემთხვევა, ყოველივე აწ თქმული მხოლოდ უწყარო ვარაუდია რაკილა ამ ქართველი კაცის ვინაობასა და ცხოვრებაზე ქართულ საისტორიო წყაროებში კრინტიც არსად არაა დაძრული, რაც თქმულა მხოლოდ ბიზანტიური წყაროებით და ცნობებით თქმულა, თქმულა რაკილა ამ ქართველ კაცს სწორედ იქ საქართველოს გარეთ უცხო ბიზანტიურ მიადაგზე უთქვამს და უმოღვაწნია თავისი დიდი სიტყვით და ღვაწლით და უწოდებდნენ მას ბიზანტიელნი სახელად ბაკურს, იქნებ სახელად ბაქარს, ზედსახელად იბერიელი,

წარმომავლობით თითქოს მეფური გვარეულობიდან უნდა ყოფილიყო, არადა მაღალი ქართულ - იბერიული არისტოკრატის საზეპურო ერისგანი, არც ის ჩანს როდის, რისთვის და რაის მიზეზით წავიდა თუ გადაიხვეწა იგი ბიზანტიური იმპერიის წიაღში, თუმცა ეს იმპერია მაშინ საქართველოსაც მაშინ თავის საქვეშევრდომოდ მიიჩნევდა,

უკვე 400 წ გასულიყო მცხეთაში რომაელი გნეუს ჰომპეუსის მოსვლიდან და მას შემდეგ ერქვა იბერია - ქართლს მოკავშირე და მეგობარი რომაელი ხალხისა და მას შემდეგ ამ მეგობრული უღლის სიმძიმეც და სიმსუბუქეც ისე იცვლებოდა და მერყეობდა როგორც წყლის ავარდნ - დავარდნა მტკვრის კალაპოტში, რომი მსოფლიოზე ბატონობას არ იშლიდა, აგერ 600 წ კიდევაც ბატონობდა, მაგრამ ახლა IV საუკუნეში უკვე დიდი კრიზისი დადგომოდა მარსის ნაშიერ - ნაგრამთა და მგლის ნაძუბურთა მსოფლიო მეუფებას, ატლანტიიდან მესოპოტამიამდე გადაჭიმულ ამ

უზარმაზარ კოსმოპოლიტს ჯერ ისევ რომის იმპერია ერქვა, მაგრამ თვითონ ამ მსოფლიოს მპყრობელ ქალაქს მარადიულ რომს უკვე საბედისწერო კრიჭაში ჩასდგომოდა ახლადშობილი მეორე საიმპერიო სატახტო მეორე რომი სახელად კონსტანტინეპოლი, სწორედ დიდი კონსტანტინესაგან აშენებულ - დაარსებული ათასწლოვანი ბერძნული კოლონიის ბიზანტიონის საფუძველზე ევროპა - აზიის გზაკვეთილზე კონსტანტინეპოლი ქრისტიანულად ნაკურთხი პირველი სატახტო მსოფლიოში, მის წინაშე ნიშანსვეტად თვითონ კონსტანტინესაგან სახელმწიფო რელიგიად ქრისტიანობის გამოცხადება ანუ სრულიად იმპერიის ქრისტიანად მოქცევა და იმ ჟამზე მოქცევაი ქართლისაი, მალე მოხდება იმპერიის ორად გაყოფა, დასავლეთ და აღმოსავლეთ, რომისა და კონსტანტინეპოლის ანუ ბიზანტიის იმპერიებად, მაგრამ მანამდე ჯერ კიდევ ერთიანი იმპერიის ტახტზე ზის იმპერატორი კონსტანციუსი, ძე და მემკვიდრე კონსტანტინე I დიდისა,

361 წ ადრიან გაზაფხულზე რომის იმპერატორი კონსტანციუსი სპარსეთის დასალაშქრავად ემზადებოდა, წინასწრობილად იმპერატორმა ქართლის მეფეს მირდატ V - ს დიდი ძღვენი გამოუგზავნა კონსტანტინეპოლიდან, ამით მას სურდა შმაგად მეომარ ქართველთაგან ან დახმარება ემოვნა ან საშიშროება მაინც არ შექმნოდა სპარსეთს მოლაშქრე მის ლეგიონებს, მაგრამ კონსტანციუსს აღმოსავლური ლაშქრობა იმპერიის შიგნით ატეხილმა ბრძოლებმა ჩაუშალა, მას დიდი ბრძოლა ელოდა საიმპერატორო ტახტის ახალ მაძიებელთან იულიანესთან, გადამწყვეტ შეტაკებამდე კონსტანციუსს სიკვდილმა უსწრო და იულიანეც სისხლდაუღვრელად ავიდა ტახტზე, იგი იყო დიდად ნიჭიერი და განათლებული ხელმწიფე, თუმცა ქრისტიანობის დიდი მტერი და მისი მეცნიერული განმქიქებელი, ამისთვის ქრისტიანებმა მას უწოდეს განდგომილი (აპოსტატეს),

მას დიდი მეგობრობა და სიყვარული ჰქონია ქართველებთან, ისედაც მაშინ ბევრი ქართველთაგანი ცხოვრობდა კონსტანტინეპოლში, ისინი აქ სწავლობდნენ, თვითონაც ასწავლიდნენ, მეცნიერებაში მეცნიერობდნენ, პოლიტიკაში პოლიტიკოსობდნენ, ერთი სიტყვით ბიზანტიელი ქართველები ჭედდნენ ბიზანტიის ისტორიას,

ამ დროს ბიზანტიის იმპერიაში ძალზე გავრცელებული და გახმაურებული იყო ფილოსოფია ახალპლატონეთისა (ნეოპლატონიზმი), რომელიც გადაჭრით ეწინააღმდეგებოდა და ებრძოდა ქრისტიანიზმს, თვითონ იმპერატორი იულიანე,

რომელიც ქრისტიანობას მკვდრებისა და კუბოების რელიგიას უწოდებდა გამოჩენილი ახალპლატონელი იყო, მაგრამ იულიანეს ხანაში ყველაზე დიდი ფილოსოფოს - ნეოპლატონიკოსი, რიტორი და მასწავლებელი იყო ლიბანიოსი, მას მრავალი მიმდევარი ჰყავდა, მათ შორის თვითონ იულიანე, მაგრამ მათგან ყველაზე ახლობელი ყოფილა ბაკურ იბერიელი, თვითონ გამოჩენილი ფილოსოფოსი, დიდად დახვეწილი რიტორი და მასთან ულამაზესი და უნიჭიერესი სტრატეგოსი, ლიბანიოსის მრავალ თხზულებათაგან ბევრი სწორედ ბაკურის ნიჭს, ზნეობას, სიმშვენიერესა და სიქველეს ეძღვნება,

მაშ ყური მივაპყროთ ლიბანიოსს ბერძენს რას მოგვითხრობს იგი ბაკურის სადიდებლად «უამრავი მეხოტბე ჰყავს ბაკურს, ზოგი მის სამართლიანობას (დიკაილოსიუმე) აქებს ზოგი ზომიერებასა (სოფროსიუმე) და თავდაჭერილობას (ეპითვიმიონ არხეინ მალლონ), სხვები მისი სიბრძნით (სოფია) აღტაცებულან, სხვებიც კიდევ საომარ ველზე შემმართველობით და საზრიანობით, მაგრამ მე თვითონ ლიბანიოსს ბაკურ იბერიელის უამრავ ღირსებათაგან ის მომწონს, რომ იგი გასაოცარი სწორუპოვრობით ფლობს ლოგოსებს, მაშასადამე რიტორიკულ ხელოვნებას, სწორედ ამისთვის ერთადერთ ბაკურ ქართველს აქვს უფლება რა დროსაც სურს შემოვიდეს ჩემთან ლიბანიოსთან, მომეხვიოს, ლოყები დამიკოცნოს, მთელი ღამეები ჩემს გვერდით გაატაროს და საყვარელ ლოგოსებზე მესაუბროს, შენ ბაკურ იბერიელო ხარ სიბრძნის მდელო (სოფიას ლეიმონ) ხოლო ჩვენ იმ მდელოზე აღმოცენებულ სიბრძნის ყვავილებს ვკრეფდით ყოველთვის, გაოცებული ვართ შენი ნიჭით, უდიდეს სიამოვნებას გვანიჭებს ქებანი შენი საოცარი ნიჭისადმი, შენ საოცარო ქართველო არანაკლები ვაჟკაცობით მბრძანებლობ საკუთა ვნებებზე, ვიდრე მბრძანებლობ შენს მეომრებზე, საოცარია შენი სიბრძნე არა მარტო აქ რიტორიკისა და ფილოსოფიის ასპარეზზე, არამედ იქ საომარ თალპიონზე, არასოდეს შენს გმირულ სულს არ მიჰკარებია არავითარი შიში უსაშინლესი საფრთხის წინაშე, კაცთაგან ვერავინ შეედრება სწორუპოვარი ბაკურ იბერიელის სულისა და სხეულის ბრწყინვალებას, კიდევ უფრო გაფართოებულა და განმტკიცებულა საუკუნეთა წინათ გაჩაღებული კულტურული ურთიერთობანი ბერძენთა და ქართველთა შორის, გამოჩენილ ბიზანტიელ მოაზროვნეებს საქართველო ისეთივე მაღალი განსწავლულობის სამშობლოდ მიაჩნდათ, როგორც რომი და ბიზანტია, აბა ახლა ყური მივაპყროთ ამნაირ ამბავს, ლიბანიოსს ბერძნისა და ბაკურ იბერიელის

ურთიერთობათა ჟამს იმპერიაში ცხოვრობდა აგრეთვე დიდად სახელგანსმენილი ფილოსოფოსი, რიტორი და პოლიტიკოსი თემისტოისი, იგი იყო შვილი ასევე განთქმული ფილოსოფოსის ევგენიოსისა,

თემისტოისი მუდამ დიდი პატივით იყო გარემოსილი კონსტანტინეპოლის სასახლის კარზე, გახლდათ სენატორი, პროკონსული (დიპლომატიურ უწყებათა მეთაური) და ბოლოს თვით კონსტანტინეპოლის პრეფექტი გინა ქალაქის თავი,

მაგრამ უწინარესად ყოვლისა მას იცნობდნენ ვითარცა დიდ ფილოსოფოსს, არისტოტელესა და პლატონის მიმდევარს, მათ ფილოსოფიათა შერიგებას ცდილობდა, ბრწყინვალე რიტორსა და გრამატიკოსს, მაღალგემოვნებიან ესთეტსა და მაღალსულიერ მორალისტს ბევრი მოწაფე აღეზარდა თემისტოისს, ბევრი მისი წაქეზებით და , შუამდგომლობით დაუფლებია მეცნიერება - ხელოვნების ნათელ მწვერვალებს, მისი სახლის კარი მუდამ ღია იყო ყველასათვის ვისაც მუზათა ტაძარში შესვლა და განათვლა მოსწყურებოდა და აი ერთი ყმაწვილი კაცი წერილს სწერს თემისტოისს «შენი დიდი სიკეთისა და მფარველობის წყალობით ბევრი ზიარებულა ფილოსოფიურ მეცნიერებასა და რიტორიკულ ხელოვნებას, ამიტომ ვბედავ და გთხოვ მიშუამდგომლო და სასწავლებლად მომაწყო კონსტანტინეპოლის უმაღლეს ფილოსოფიურ - რიტორიკულ სკოლაში», ხოლო თემისტოისი ასე პასუხობს უმაღლესი განათლების მაძიებელ ყმაწვილს, «მეცნიერებისა და ხელოვნების დასაუფლებლად აუცილებელი არ გახლავთ მაინცადა მაინც სატახტო ქალაქში ყოფნა და სწავლა, სხვაგანაც არის მუზათა ტაძრები, თვითონვე ჩემო კარგო ახალგაზრდას კონსტანტინეპოლში როდი მისწავლია, მე მეცნიერება - ხელოვნების ნაყოფნი მოვწყვიტე ევქსინის პონტის დასალიერს კოლხეთში, ქ ფასისში, მდ ფასისის პირას, სადაც ოდესღაც შეცურდა და დაივანა ხომალდმა არგომ საბერძნეთიდან კოლხეთს მიმავალი გმირებით დატვირთულმა, სწორედ იქ გახლავთ დიდი, ბრწყინვალე მუზათა ტაძარი, იქ სწავლობდა ჯერ მამაჩემი ევგენიოსი, გამოჩენილი მეცნიერი და ფილოსოფოსი, მერე მეც იქვე გამგზავნა სასწავლებლად სულკურთხეულმა მამაჩემმა, ალბათ მიხვდები რას ნიშნავს რჩევა ერთდროულად მამისა და ფილოსოფოსისა, ამ შემთხვევაში ხომ ერთმანეთს ერწყმის უმაღლესი კეთილმოსურნეობა და უმართებულისა საზრიანობა, იქნება შენ ან ვინმემ დაჰგმოს მამაჩემი იმისათვის, რომ მან თავისი განთქმული ფილოსოფია სწორედ იქ შეიძინა კოლხეთის მუზათა ტაძარში, უფრო მეტად დამგმობთ მე, რომელიც მეცნიერება -

ხელოვნებათა საიდუმლოებას ბავშვობიდანვე ვარ ზიარებული და ზიარებული არა კონსტანტინეპოლში, არამედ იქ ისევ და ისევ ფაზისის მუხათა ტაძარში, ეს კი აღარ ვიცით როგორ შეისმინა იმ ყმაწვილმა კაცმა ეს შესანიშნავი შეგონებანი, იმპერატორი იულიანე დიდ ფასს დებდა ქართველებთან კულტურულ ურთიერთობასა და პოლიტიკურ მეგობრობასაც, იგი სპარსეთის წინააღმდეგ დიდ ლაშქრობას ამზადებდა, ქართულ ჯარს მონაწილეობა უნდა მიეღო სპარსეთის დალაშქვრაში, ლაზეთიდან 1 ლეგიონი გაეშურა ვეტრანიონის სარდლობით, ლაშქრობა დაიწყო 363 წ დასაწყისი წარიმართა დიდი წარმატებებით, იულიანემ გადალახა ევფრატი და დაიპყრო მთელი ჩრდილოეთი მესოპოტამია, სპარსეთის სატახტო ქტესიფონი შიშმა მოიცვა, სპარსთა ხელმწიფემ შაბურ II - მ კეისრის კარავში ელჩი აფრინა და ზავი ითხოვა, იულიანემ ვითარცა ერთ დროს ალექსანდრე მაკედონელმა ზავზე უარი შეუთვალა მოპირდაპირეს, მას სურდა სპარსელთა მხედრობას გადამწყვეტ ბრძოლაში შეხვედროდა გავგამელას ველზე, სადაც დიდმა მაკედონელმა 694 წლის წინათ ძ წ 331 წ გაანადგურა დარიოს III კოდომანის ჯარები, მაგრამ რომაული ლეგიონების გაწვრთნილობა, ქართველთა თავზეხელაღებული შემმართველობა და თვითონ იმპერატორის სიმამაცე საკმარისი არ აღმოჩნდა მაკედონელის სადარი ხმალთაკვეთების გასამართავად, შაბურმა დიდძალ მხედრობას მოუყარა თავი ტიგროსის პირას, გამორჩევით საშიში იყო სპარს ცხენოსნებთან ჭიდილი, რომაელებმა ზურგი აქციეს ბრძოლის ველს, ასირიული მზის მცხუნვარება, სასმელ - საჭმელის უკმარისობა და სპარს ცხენოსანთა განუწყვეტელი თავდასხმები აჩანაგებდა რომაულ კოჰორტებს, ბოლოს ჩრდილო მესოპოტამიაში ივნისის ერთ პაპანაქება დღეს იულიანეს დაოსებულმა ლეგიონებმა მიაღწიეს ტყით დაფარულ მაღლობს, მუხლი ჩაიკრიფეს და უეცრად გარს შემოერთყნენ ჩასაფრებული სპარსელები, იულიანემ არც ამ უმძიმეს ჟამს უღალატა ჩვეულ მეომრულ სივაჟკაცეს და სიკვდილს გულგრილად შეხვდა, იგი დაუცხრომლად ურბენდა თანამებრძოლთა რიგებს ამხნევებდა სულიერად დაცემულთ, აქებდა სულით გაუტეხელთ, ის ყველგან იყო სადაც კი მისიანებს მისჭირდებოდათ, გასაოცარი თავზეხელაღებულობით იბრძოდნენ ლაზები, შორიდან მძლავრად ნატყორცნმა ისარმა ძირს დასცა ლაზთა მამაცი სარდალი ვეტრანიონი, სიცხით გათანგულ იმპერატორს აბჯარი გაეძრო და ისე შიშვლად მახვილითა და დროშით ხელში ამხედრებული ეტევებოდა მტერს, უცებ მას გვერდში

მოხვდა მტრისგან ნატყორცილი სათხედი, კეისარი ცხენიდან გადმოეშვა, მისმა დაცემამ აღანთო რომაელთა საომარი გზნება, სასიკვდილოდ დაჭრილი იმპერატორი კვლავ ამხნევებდა თავისიანებს, სპარსელები უკუიქცნენ, იულიანე კი სავსებით მშვიდად შეხვდა სიკვდილს, იგი ამ დროსაც არ იშლიდა ფილოსოფოსობას «მე ჩემს სიცოცხლეს ვუბრუნებ შემოქმედს ვითარცა სესხს, რომელსაც კეთილსინდისიერად ვხარჯავდი», ქრისტიანები კი გაიძახოდნენ, რომ განდგომილმა ანტიქრისტემ ეს წამოიძახა «შენ დამამარცხე გალილეველო»,

სპარსთა მეფე შაბურ II ჩრდილოეთისკენ შემობრუნდა, სომხეთი მას დამორჩილებული ჰყავდა, ახლა ქართლის დასაპყრობად შესდგომოდა სამზადისს, იდგა 368 წ, ქართლის ტახტზე იჯდა მეფე საურმაგ II, ხოლო კონსტანტინეპოლის ტახტზე მისი მოკავშირე იმპერატორი ვალენტი, მეფე შაბურ II უზარმაზარი მხედრობით შემოესია ქართლს, ქართველებმა ბრძოლა წააგეს, რომაელებს მოკავშირეთათვის დახმარების გაწევა არც გახსენებიათ, საურმაგმა ტახტი დათმო, შაბურმა ქართლის ტახტზე დასვა მისი ნათესავი ვარაზ - ბაკური და ერთგულების საგულვეზლად მისი შვილი მძევლად წაიყვანა, საურმაგს ბრძოლაზე ხელი არ აუღია, იგი რომის კეისარ ვალენტისთან ჩავიდა და 12 ლეგიონი გამოართვა, საურმაგი მცხეთას მოადგა რომაული ჯარებით, ვარაზ - ბაკური პირადად გაეგება მეტოქეს, ნათესაური სიახლოვე მოაგონა და იბერიის სამეფოს შუაზე გაყოფა შესთავაზა, საურმაგიც დათანხმდა საზღვრად მტკვარი გამოცხადდა, მარჯვენა მხარე საურმაგს ერგო, მარცხენა ვარაზ - ბაკურს,

ეს სტატუსი კონსტანტინეპოლმა მოიწონა, ხოლო კტესიფონმა დაიწუნა, შაბური ვალენტის უთვლიდა იბერიას ორმეფობა უნდა გაუქმდეს და ერთიანი ტახტი ისევ ვარაზ - ბაკურს უნდა დაუბრუნდესო,

კეისარი ცივ უარზე იდგა, ამასობაში ჩრდილოეთიდან გერმანელ ტომთა იერიშები გამძლავრდა რომის სამანებზე,

377 წ გერმანელებმა დუნაი გადალახეს და თრაკიაში შეიჭრნენ, იმპერატორმა ვალენტიმ სახელდახელო ჯარი აფრინა მრავალნაცადი სარდლის გვარდიის უფროსის ბუზმირ იბერიელის სარდლობით, ქართველი სტრატეგოსი ქტიბალტუმთან შეება მტერს, მისი ჯარი გერმანელებმა ალყაში მოაქციეს, დიდხანს იბრძოდა ბუზმირი, ბოლოს სისხლისგან დაცლილი დაეცა ქართველი სარდალი, ამის შემდგომ გერმანელნი უფრო მეტად მოითხოვდნენ ვალენტისაგან იმპერიის

საზღვრებში დასახლებასა და სამაგიეროდ სამხედრო სამსახურისა და ქვეშევრდომობის პირობას დებდნენ, ვალენტი გაბრიყვდა და ნახევარი მილიონი გერმანელი დუნაის სამხრეთით გადაატარა, საბედისწერო შეტაკება გარდაუვალი გახდა, ბრძოლა მოხდა ქ ადრიანოპოლთან 378 წ 9 აგვისტოს, გერმანელებს სარდლობდა ფრიდიგერნი, რომაულ არმიებს ვალენტი, სათადარიგო ჯარებს ბაკურ იბერიელი, გერმანელთა და სარმატთა კავალერიამ გაანადგურა ვალენტის კავალერია, ლეგიონები ალყაში მოექცნენ, ბაკურმა ამაოდ დაძრა მარჯაფი ჯარი, რომაელები სრულიად ამოწყდნენ, დაიღუპა 40 სარდალი და იმპერატორი ვალენტი, მცირერიცხოვანი რაზმები ამოწყვეტისაგან იხსნა ბაკურმა,

გერმანელები კონსტანტინეპოლს მიადგნენ, ბაკური სახელდახელოდ შეყრილი ლაშქრით დაუხვდა მთავარ კარიბჭესთან, კარგა ხანს უცქირა გერმანელმა ქართველს შორიდან, ბოლოს ცხენი შეაბრუნა და ჩაილაპარაკა «მე შიშველ კედლებს არ ვებრძვი»,

იმ შიშველ კედლებთან კი შეუღწეველ კედლად ქართველი სარდლის მკერდი მოსჩანდა,

გერმანელები კონსტანტინეპოლს გაშორდნენ,

ადრიანოპოლთან დატრიალებული ტრაგედია ლიბანიოსის სამგლოვიარო სიტყვით დასრულდა,

იგი ისევ დიდი სიყვარულითა და თაყვანისცემით იხსენიებდა ბაკურს, ლოგოსის დიდოსტატსა და საომარ ველთა უპირველეს გმირს, მაგრამ სასახლის კარი გერმანელებთან ომის წაგებას ბაკურს აბრალებდა, ქართველმა სარდალმა უდროოდ როს შეუტია და საქმეც ამან გააფუჭაო, რა გაეწყობოდა, უცხოობაში მყოფ ქართველებს იღბლად მოსდგამდათ თუ გაიმარჯვებდნენ მადლობის მთქმელი არავინ იყო, ხოლო თუ მარცხი იქნებოდა მაშინვე მარცხიან ხელს ქართველთ შეახოცდნენ,

სპარსელებმა ვერ ისარგებლეს ვალენტის დაღუპვით და საქართველოს საქმეებში ვერ ჩაერივნენ, რადგან ჯერ ერთი კონსტანტინეპოლის ტახტზე ძლიერი ხელმწიფე დაჯდა, მეორეც თვითონ შაბურ II მალე მოკვდა,

ახალი კეისარი იყო თეოდოსი I წარმომავლობით ესპანელი ნიჭიერი და მამაცი კაცი, ეს იყო რომის უკანასკნელი დიდი იმპერატორი, ხოლო სპარსეთს სუსტი მეფენი მიჰყვნენ ზედიზედ არდაშირ II და შაბურ III, ორივე შეთქმულებმა მოკლეს, ქართველებს და კონსტანტინეპოლს შორის განმტკიცდა სიახლოვე,

ამისთვის ხელი არ შეუშლია იმას რომ ჭანების ტომმა მათხარი ლაშქრობა მოაწყო კაბადოკიაში, კილიკიაში და სირიაში, თეოდოსის დროს კვლავაც უფრორე აბრწყინდა ვარსკვლავი ბაკურ იბერიელისა,

392 წ დას რომის იმპერია ხელთ იგდო ევგენიოსმა, რიტორმა და ქვესტორმა, მან თეოდოსის დასავლეთის იმპერატორობაზე დასტური სთხოვა, თეოდოსიმ არ უპასუხა, ეს ომის ნიშანი იყო და ომი დაიწყო კიდევ,

394 წ ჩრდილო იტალიაში ქ აქვილესთან მოხდა ბრძოლა, თავზეხელაღებულობით იბრძოდა ბაკური, მან გაარღვია მის წინ მჭიდროდ შეკრული მტრის წყებანი, მათ შუაგულში შეიჭრა და უზურპატორს მიეჭრა, ხელდახელ ებგერა და ცხენიდან დაითრია, მისი მეომრები წამოეშველენ, ევგენიოსს ხელები შეუკრეს და წინ გაიგდეს, დამარცხებულებმა წინააღმდეგობა შეწყვიტეს და ფრანკი სარდლის არბოგასტის მეთაურობით მთებს შეეხიზნენ, მალე არბოგასტმა თავი მოიკლა,

შეზოჭილი ევგენიოსი ბაკურმა თეოდოსის წარუდგინა, ევგენიოსი მუხლებზე დაეცა, მაშინვე კარისკაცებმა მახვილები გაიძრეს და დაჩოქილი კაცი აკუწეს, ბაკური აღაშფოთა მონური სულის ადამიანთა მხეცობამ,

ამის შემდგომ ბაკური კეისარმა პალესტინაში მდგარი ლეგიონების მთავარსარდლად განაწესა, შესაძლოა აქ პალესტინაში აღესრულა სიცოცხლე ბაკურ იბერიელისა, მაშინდელ მსოფლიოში სახელგანსმენილი რიტორი ფილოსოფოსისა, უბრძენესი პოლიტიკოსისა, უმამაცესი ჯარისკაცისა და მხედართმთავრისა, შესაძლოა სწორედ ამ ბაკურის სახელი იხსენიებოდეს და იგულისხმებოდეს V ს იმ ქართულ წარწერაში რომ აღმოჩნდა იერუსალიმის ახლოს პეტრე იბერიელისა და იოანე ლაზის მიერ აშენებულ მონასტერში,

მშობლიურ მიწაში დამიწება არ ეღირსა ბაკურ იბერიელს დიდ ქართველ ფილოსოფოსს და მხედართმთავარს.

2 პეტრე იბერიელი,

პეტრეს სამშობლო იყო ქვეყანა იბერიელებისა, რომლებიც მზის ამოსავალთან ცხოვრობენ,

იოანე რუფუსი,

უფალმა მას უწოდა პეტრე, ესეიგი კლდე, ამიტომ უთხრა მან და მე გეტყვი შენ, რამეთუ შენ ხარ კლდე და ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესიაი ჩემი და ბჭენი

ჯოჯოხეთისანი, ვერ ერეოდიან მას და მიგრძნე შენ კლიტენი სასუფეველისა ცათისანი და რომელი შეჰკრა ქვეყანასა ზედა კრულ იყოს იგი ცათა შინა და რომელი განხსნას ქვეყანასა ზედა ხსნილ იყოს იგი ცათა შინა, მათე 16 - 18 - 19,

იგი დაიბადა ქრისტეს შობითგან V ს დამდეგს, დაიბადა უფლისწულად, ძე ქართლის მეფე ბუზმარისა, სახელი ჯერჯერობით მურვანოს,

მამ მცხეთის ტახტზე იჯდა ბუზმარი, კონსტანტინეპოლის ტახტზე თეოდოსი II, ქტესიფონის ტახტზე იეზდიგერდ I,

იმპერატორი თეოდოსი II 20 წლისა იყო, დამ პულხერიამ იგი დააქორწინა ათენელი ფილოსოფოსის ლეონტის ასულზე ლამაზ ათენაიდაზე, რომელმაც ნათლობის შემდეგ მიიღო სახელი ევდოკია,

სხეულეზრივი სიმშვენიერის გარდა იგი იყო დიდად განათლებული, ნიჭიერი და პოეტურ ცდუნებას აყოლილი ქალი, იმპერატორი კი მხოლოდ ლოცვაში, კალიგრაფიაში და ნადირობაში იჩენდა ნიჭიერებას, ამიტომ რაკი გონებამცირე იმპერატორს მეტი საშველი არ ჰქონდა აბეზარი სახელმწიფო საქმენი ისევ ჭკვიანი ქალებისთვის უნდა მიენდო, ევდოკია და პულხერია ადგენდნენ სახელმწიფო საბუთებს, ხოლო თეოდოსი წაუკითხავად ურთავდა მათ თავის სანაქებო ლამაზ ხელწერას,

ამ 2 გონიერი ქალის მეოხებით მოხერხდა სწორედ მაშინ ძველი მეგობრული ურთიერთობის განახლება საქართველოსთან, მაგრამ არ ისვენებდა სპარსეთი, მეფე იეზდიგერდ I შემფოთებული იყო ქართველთა და ბიზანტიელთა კავშირით, იგი მცხეთაში ელჩობას ელჩობაზე აგზავნიდა და დაჟინებით მოითხოვდა ბიზანტიასთან ურთიერთობის გაწყვეტასა და სპარსეთთან მეგობრობის გაბმას, არადა დიდი ომით იმუქრებოდა,

ბუზმარი ორ ცეცხლს შუა იწვოდა, არც ბიზანტიასთან ურთიერთობის დათმობა შეეძლო, არც სპარსეთთან სახიფათო ომის გაჩაღება სურდა, ორივე მხარეს ერთგულებას ჰპირდებოდა, მაგრამ რაკი ამ ქვეყნებს შორის ომი მძვინვარებდა ორივე მხარისათვის ერთგულების აღთქმა ორივე მხარისათვის საეჭვო და არასანდო ჩანდა, განსაკუთრებით მძლავრობდა იეზდიგერდი, ერთ დღეს ბუზმარს მან გადაჭრით შემოუთვალა «თუ მართლა სპარსეთის მეგობრობა გსურს მძევლად შენი შვილი

გამომიგზავნეო, მაშ მძევლად ითხოვდნენ მურვანოსს, რომელსაც უკვე ყრმობითვე ყურადღება მიეპყრო მიჭით, ცოდნისა და სწავლის დიდი სიყვარულით, სწორედ ყრმობაშივე ვითარ მიეცა სასწავლოდ მცირედთა ჟამთა დაისწავლა ყოველივე წერილი და გულისხმისყოფით აღმოიკითხავდა «იწურთონ დღე და ღამე რამეთუ ფრთხილ იყო და მათ ვინ გონებითა და მადლი ღვთისა იყო მასზე « და ბუზმარ მეფე სპარსეთთან შერიგებას არ აპირებდა და შვილი მთებში გადამალა,

თავის მხრივ კონსტანტინეპოლის სასახლის კარიც ძალიან შეუშფოთებია ქართლისადმი სპარსთა მიმძლავრებას, ვაითუ ბუზმარ მეფე გატყდეს და ბრწყინვალე მეომრული ძალა ქართველთა ჯარი სპარსთა ბანაკში აღმოჩნდეს, ამიტომ თეოდოსიმაც აფრინა ეჯიბნი მცხეთაში და ბუზმარს შეუთვალა შენი შვილი მე გამომიგზავნე კონსტანტინეპოლშიო, ელჩობა ელჩობას მოსდევდა კტესიფონიდან და კონსტანტინეპოლიდან,

ბოლოს რაკი საშველი აღარ იყო ქართულმა სამეფო კარმა გადაწყვიტა მურვანოსი ისევ ერთმორწმუნე ბიზანტიის კარზე გაეგზავნა,

12 წლის მურვანოსი კონსტანტინეპოლის სასახლეში მიიყვანეს, თეოდოსი და ევდოკია დიდი პატივით შეხვდნენ ქართველ უფლისწულს, მკერდში ჩაიკრეს და მოუაღერეს, მურვანოსს შეეძლო თავი ეგრძნო ვითარცა მათ შვილსა და ტახტის მემკვიდრეს, საქრისტიანოს ცენტრში ცხოვრებამ უფრორე აღამაღლა მისი სულიერი მოღვაწეობა, მარხვა, ფრიადი მღვიძარება, უზომო ლოცვა და დაუცხრომელი გლახაკთმოწყალება, სიმშვიდე, სიყვარული, სახიერება, მოთმინება და ყოველნივე ნაყოფნი სულისანი,

სასახლის კარზე ყველას უკვირდა მისი საოცარი ნიჭიერება, ძალიან სწრაფად სრულყოფილად დაეუფლა ბერძნულსა და ასირიულ ენებს, ბადალი არ მოეპოვებოდა ფილოსოფიისა და თეოლოგიის განსწავლულობასა და განსჯაში, არც სააქიმო - სამედიცინო ცოდნასა და ოსტატობაში, მხოლოდ ერთ რამეში გამოიჩინა დიდი სისუსტე ქართველმა უფლისწულმა, არ იქნა და არ შეიგუა კონსტანტინეპოლის მოდური ფრივოლური ცხოვრება, უხამსი ეროტიკა, ვულგარული ბოჰემა, თავაწყვეტილი ბაკხანალია, მასთან მზაკვრობა, მლიქვნელობა, ტკბილმამებლობა, გულბოროტობა, სიყალბე და ქვეგამხედვარობა,

ვერ შერიგებოდა, რომ ქრისტიანული სამყაროს შუაგულში სულ სხვადასხვა და ერთიმეორის გამომრიცხავი იყვნენ ლოგოს - სიტყვა და ერგოს - საქმე,

დადიოდა კონსტანტინეპოლის სასახლეებში, ტაძრებსა და ქუჩებში უფლისწული, რომელსაც საუფლისწულო ტანსაცმლის შიგნით თხისბალნიანი ტყავი ემოსა, ტანი მალე აიყარა, ტანად სოსანი გახდა, მაგრამ ფრიად გამხდარი და ფერმიხდილი დარჩა, მიწის ფერი ედო და ზეცის სინატიფე, სხეულით მიწაზე დააბიჯებდა და სულით ზეცის მიღმა ილტვოდა,

ერთხელ მისთვის ჩვეული ღამისთევის ჟამს, როცა კანდელში ზეთი დაიშრიტა მსახური იხმო და ზეთის მოღება უბრძანა, მსახურმაც განაძლიერა კანდელი, მერე კი როცა მურვანოსის საწყალობელ ფლასურ სამოსელსა და ნამარხულევ სახეს შეხედა ნაღვლიანი გესლით ეს უთხრა «მეფის ძე ხარ და არა გსულის სამეფოსათვის და ვითარცა მონაზონი იყოფები მშიერი კვირიაკით კვირიაკემდე», ამ სიტყვებთან ერთად 1 მსგეფსი გაატარა მურვანოსმა თავის სენაკში, 7 დღე - ღამე იდგა დაყუდებულ ლოცვად და მარხვად, 7 დღე - ღამე ხედავდა და ესაუბრებოდა ქრისტეს ზმანებას,

ჩვენ არ ვიცით რა სიყვარულით უყვარდა პირმშვენიერ დედოფალს ქართველი უფლისწული, მაგრამ კონსტანტინეპოლში ყველამ იცოდა, რომ ევდოკიას ქვეყნად არავინ ჰყვარებია ისე ძლიერად როგორც მურვანოსი,

შეიძლება თვითონ კეისარ თეოდოსი II - ს მხოლოდ საქართველოს ტახტის სააღერსოდ სჭირდებოდა სიყვარული მურვანოსისა, მაგრამ ქვეყანამ ისიც იცოდა, რომ კეისარი არცერთ ახლობელს არ ეპყრობოდა ისე ალერსით როგორც მას,

კონსტანტინეპოლის ტახტზე მეოცნებე უამრავ მემკვიდრეთაგან ტახტთან ყველაზე ახლოს იდგა ის ვინც სწორედ ტახტზე არ ოცნებობდა, კეისრის უერთგულეს კარისკაცთა შორის კიდევ იყო 1 ქართველი მირდატ ლაზი, შემკული ღვთისმომშიშობით, მორჩილებით, ზნეობით, რწმენით და თავდადებით,

მირდატ ლაზი მურვანოსის ნათლია იყო, 2 ქართველი ყველაზე ახლოს იდგნენ კეისრის ტახტთან, მაგრამ არც ერთ მათგანს გასაოცრად იმა ქვეყნისა არ სურდა არც ტახტი, არც სხვა რაიმე ამაოებით აღსავსე მიწიერი სიამენი,

ერთ დღეს მირდატი და მურვანოსი შეითქვნენ და კონსტანტინეპოლიდან გაქცევა და იერუსალიმში წასვლა გადაწყვიტეს, თეოდოსიმ ეს შეიტყო, მურვანოსი დაიბარა და დიდხანს უჩიჩინა როგორმე წასვლაზე ხელი აეღო, მას ეშინოდა ვაითუ უფლისწულს რამე დაუშავდეს და ქართველთა სამეფო სასახლე მეგობრობის ნაცვლად მტრად გადავიკიდლო, მერე მცველნი დაუდგინა ორივეს, მაგრამ მაინც გაიპარნენ, ღამით

იდუმალ ოქროს რქისა და ბოსფორის შესაყარში ნავი მოიხელთეს, ჩასხდნენ და თავი მისცეს ზღვასა და წყვიდადს,

პროპონდიტაში (მარმარილოს ზღვა) გავიდნენ, რამდენიმე დღე - ღამე ებრძოდნენ ზღვას, გააღწიეს, აზიის მიწაზე შედგეს ფეხი, რომელიღაც მცირე ქალაქად მივიდნენ, იქ უცხოურობით ეჭვი აღუძრეს ადგილობრივ ფარისტეერებს, ამათაც შეიპყრეს ლტოლვილნი და დილეგში ჩაჰყარეს, სუეტი ნათლისა მაინც წინაუძღოდათ მათ, იმ ღამით იქნა ძვრა, მეხის ტეხა და ელვა ფრიადი, პანიკით მოცულ ქალაქს ტყვეებისათვის აღარ ცხელოდა და ამათაც თავს უშველეს, ბოლოს როგორც იქნა კვლავ მრავალი ჭირთა ძლევის შემდეგ ჩააღწიეს წმინდა ქალაქად იერუსალიმში, მათი პირველი მასპინძელი შეიქმნა ვიღაც ბერი სახელად პინინოს, რომელიც სამეფო გვარეულობისა ყოფილა, მერე ტახტსა და გვირგვინზე ზრუნვა მიუტოვებია, მეუღლესთან ერთად იერუსალიმს ჩამოსულა, თვითონ ბერად აღკვეცილა, ცოლი მონაზვნად და ორივეს ცალცალკე ტაძრებიც აუშენებიათ,

რამდენიმე დღე პინინოსის სავანეში დაჰყვეს ქართველებმა, მერე წავიდნენ, ეწვივნენ და თაყვანი სცეს ქრისტეს საფლავს, აქედან ზეთისხილის (ელეონის) მთის მონასტერში მივიდნენ და წარუდგნენ წინამძღვარ გერონტიოსს, რომელიც ცნობილი გამხდარიყო ქრისტესათვის ცრემლთა ღვრის განსაკუთრებული სიუხვით და ამა ცრემლის მათხევარი გერონტიოსის ხელდასხმით აღიკვეთნენ ბერად ქართველნი და ახალი სახელებით მოინათლენ მირდატს დაერქვა იოანე, მურვანოსს პეტრე, სამარადჟამო ისტორიაშიც დაივანეს ამ სახელებით პეტრე იბერიელი ანუ პეტრე ქართველი და იოანე ლაზი ანუ ქართველი და იწყება პეტრე იბერიელისა და იოანე ლაზის მრავალმხრივი და დაუცხრომელი მოღვაწეობა, მათი ღვაწლი და შრომანი გამოუთქმელ არიან,

ჯერ აღაშენეს მონასტერი თვით იერუსალიმში სიონის ეკლესიის ჩრდილოეთ მხარეს დავითის კოშკთან, მშენებლობის დროს ვიღაც ადგილობრივმა სამღვდელომ, რომელსაც იმავე ადგილზე რაღაც შენობის აშენება სდომებია ჩხუბი აუტეხა ქართველებს, პეტრეს ხმა არ ამოუღია ისე შევიდა სენაკში, ხოლო იოანე, რომელიც თავმდაბლობაში მოსეს ჰგავდა მოჩხუბარს მშვიდად არწმუნებდა მის უსამართლო ყიამყრალობაში, ის კაცი მაინც არ დადგა და იოანეს დაარტყა ყბაში, იოანემ ტკივილი შეჭამა, მუშები მიატოვა და პეტრეს განარტყამი ყბა აჩვენა, ორივემ ქრისტესმიერი შეგონება «თუ ერთ ლოყაში გაგარტყამენ მეორე უნდა მიუშვიროო» გაიხსენა და

ლოცვა დაიწყო, მეორე დღით ის ჩხუბის ამტეხი კაცი იმ ადგილზე სადაც იოანეს სილა გაარტყა მკვდარი იპოვნეს,

პეტრემ და იოანემ როგორც კი იერუსალიმის ქართული მონასტერი დაასრულეს მაშინვე იქვე ქსენონიც სასტურმრო ააშენეს თანამემამულეთა თუ უცხოელ მორწმუნეთათვის, ამის შემდგომ კი გრძელდება პეტრე ქართველის გრანდიოზული სატაძრო მშენებლობანი მთელს პალესტინაში, სირიასა და ეგვიპტეში, პეტრე ქართველის ღვაწლმა, სიწმინდემ, სიბრძნემ, სიწრფოებამ, სიქველემ დაიპყრო იმდროინდელი მსოფლიო,

ყველა საქრისტიანოსა და ყველა საწარმართოს მისი სახელი ეკერა პირზე, ხოლო თვითონ პეტრე ცდილობდა ჩრდილში მხგარიყო და სააშკარაო - სათაყვანო სარბიელზე სულაც არ გამოჩენილიყო,

აშენებდა და თავის სახელს არ არქმევდა, კურნავდა და მხოლოდ იესო მაცხოვარს მიაწერდა, ჭირნახული მოჰყავდა და თავისად არც იმას თვლიდა, წიგნებს წერდა და თავის ვინაობას არც წერილობითი ხელრთვით ამხელდა, მხოლოდ ერთგან აღიბეჭდა მისი სახელი მისგანვე აგებულ ქართულ ტაძარში იერუსალიმის მახლობლად და სახელი ესე არის მისი ყმაწვილბიჭობისა მურვანოს, დაწერილია მისი ხელმწიფე მშობლის ბუზმარის გვერდით,

უშინაგანეს სულიერ განცდათა აღბეჭდილობა გამოსჩანს ამ წარწერებიდან, მარადიული ტკბილ - მწარე ხსოვნა და სიყვარული სამშობლოსა, იქ გატარებული ყრმობისა,

ბერობაზე მაღლა არავითარი თანამდებობა რ სურვებია პეტრეს, მაგრამ იერუსალიმის პატრიარქმა ანასტასიმ ძალით, ხელფეხშეხოჭილი აკურთხა მღვდლად,

იმხანად კონსტანტინეპოლიდან უსიამო ამბავი ეწვია პეტრეს, იმპერატორი თეოდოსი და დედოფალი ევდოკია გაჰყროდნენ ერთმანეთს, თურმე თეოდოსის ცოლისთვის ვაშლი გაუგზავნია, მერე ის ვაშლი კეისრის უახლოესი კაცის პაულინის ხელში აღმოჩენილა და ეს სავსებით საკმარისი გამხდარა ეთქვათ ევდოკია პაულინის საყვარელიაო,

ევდოკია იძულებული გამხდარა სასახლე დაეტოვებია და მონაზვნად აღკვეცილიყო, ის იერუსალიმს მივიდა და პეტრეს ნახვა მოისურვა, პეტრე განერიდა თავის მოსიყვარულე «დედასთან» შეხვედრას, ევდოკიამ არ დაიშალა თუ მას ჩემთან

შეხვედრა არ სურს მაშინ მე თვითონ მივალ მასთან და სიონისეკლესიასა და ქართველთა მონასტერს შორის გასასვლელსაც გავაკეთებო გამოაცხადა ქალმა, ეს კი მეტისმეტი იყო, პეტრე მითქმა - მოთქმას შეუშინდა და ევდოკიასთან შესახვედრად გაემურა, დიდხანს ისაუბრეს, ბოლოს ევდოკიამ უთხრა ოხვრითა და ცრემლთა თხევით «მომიგონებდე, მე შენს წმინდა ლოცვებში» რა სიწრფელე ლოცვის დროს შეიძლება ჰქონდეს ცოდვილს, წყნარად ჰკითხა პეტრემ,

დედოფალყოფილი მძიმედ ჩაფიქრდა და მძიმედვე თქვა «ჩემდს კისერზე იყოს შენი ცოდვები»,

მაშინ კი დაშორდენ ერთმანეთს, მაგრამ ევდოკია არ ისვენებდა, კვლავ დაჟინებით ითხოვდა ახალ შეხვედრას სულიერ ძმასთან პეტრე სისხლსა და ხორცს ებრძოდა, სატანაც სარგებლობდა და შიშველი ქალის მოჩვენებებს ლაშქრად ასხავდა თავს,

«უფალო იესო მომაშორე თვალებიდან ეს საძულველი და უწმინდური სახება, ეს საზარელი მოჩვენება, მომაშორე და მიხსენ» ბორგავდა, ოხრავდა სხეულს იგლეჯდა და იგვემდა, ბოლოს გადაწყვიტა იერუსალიმი სულ მიეტოვებინა და გადასახლდა იგი მაიუმ - ღაზასთან დაარსებულ ქრისტიანულ ახალშენში,

მალე მაიუმის ეპისკოპოსიც მოკვდა და ხალხმა, მორწმუნეებმა მის ადგილზე მოითხოვეს პეტრე ქართველი, ამან ქვა ააგდო და თავი შეუშვირა, სენაკის კარი ურდულით ჩაკეტა და გარეთ გამოსვლაზე უარი განაცხადა, კარები შეუნგრიეს, ხელში აიტაცეს და ისე წაიყვანეს, ღამით გზაზე ერთ სოფელში დაბანაკებისას პეტრე მადლობზე აღმართული სახლიდან იდუმალ გამოვიდა და კლდეზე გადავარდნა დააპირა, მაგრამ დროზე შეუტყვეს და არ დაანებეს, როცა იერუსალიმში მიიყვანეს და პატრიარქს დასამტკიცებლად წარუდგინეს პეტრე არ იშლიდა, თავის თავს ცოდვილად და უღირსად თვლიდა, ერეტიკოსი ვარო იძახდა და სხვა მისთანანი, მაგრამ არ მოუსმინეს და ეპისკოპოსად აკურთხეს, მაშ დაჯდა პეტრე მაიუმის ეპისკოპოსად, ახალი მოძღვრის ბრძნულმა მეოხებამ ააყვავა და აამაღლა ქალაქი, საზღვარი არ ჰქონდა პეტრეს სასწაულქმედებებს, უწვიმრობასა წვიმიან ჰყოფდა, უშვილოთა შვილიერს, სნეულთა განკურნებდა, უნაყოფოთა ნაყოფიერ ყოფდა, მეთევზეულთა განუმარჯვებდა, ხოლო მისცა ღმერთმა მადლი წინასწარმეტყველებისა და სულისა წმინდისა ხილვისა,

პეტრე ქართველის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ჟამს მსოფლიოში ძალზე ბევრი დიდმნიშვნელოვანი ცვლილება მოხდა, ჯერ მაშინდელ მსოფლიოს 4 დიდი

სატახტოდან 30 გვირგვინოსნის გამოცვლას მოესწრო პეტრე, ამათგან რომიდან 15, კტესიფონიდან 7, მცხეთიდან 3, აქედან კარგად ჩანს სად რომელ სატახტოში მყარი ან არამყარი იყო უზენაესი პოლიტიკური მდგომარეობა,

ყველაზე უფრო უჭირდა რომს, იგი ჩავარდნილიყო აგონიაში, პეტრე მის დამხობასაც მოესწრო, თავისი გაიტანეს ბარბაროსმა გერმანელებმა, ჯერ 410 წ ალარიხის მეთაურობით აიღეს რომი, მერე 455 წ კოჭლმა ჰენზერიხმა აიღო და გაძარცვა იგი, მესამედ 476 წ გაუთლელმა ოდოაკრმა საბოლოოდ დაამხო და იავარპყო მარადიულ ქალაქად წოდებული რომი, ამიერიდან დასავლეთ რომის იმპერია სამუდამოდ წაიშალა მსოფლიოს რუკიდან, ხოლო აღმოსავლეთ რომის იმპერია ცენტრით კონსტანტინეპოლში კვლავ განაგრძობდა არსებობას, ამიერიდან აღმოსავლეთ იმპერიის მცხოვრებნი თავის თავს კვლავ რომაელებს უწოდებენ, მსოფლიო მას ემახდა ბიზანტიის იმპერიას, ხოლო ქართველნი მუდამ საბერძნეთად იხსენიებდნენ, 412 წ კტესიფონში მოკვდა იეზდიგერდ I, სიკვდილის წინ ორივე შვილი ხოსრო და ბაჰრამ - გური იხმოდა უთხრა «თქვენგან გვირგვინს ის მიიღებს, რომელიც გვირგვინს ორ მშვიერ ლომს შორის აიღებსო, ხოსრომ ამნაირ თამაშზე საერთოდ უარი თქვა, ბაჰრამმა კი სახიფათო დავალება აღასრულა და ტახტზეც დაბრძანდა, ამ ბაჰრამ V გურის დროს ომი ატყდა ბიზანტიას და სპარსეთს შორის, იგი დამთავრდა სომხეთის შუაზე გაყოფით, საქართველო ამ ომში ჩათრევისაგან გადარჩა,

430 წ მახლობლად გარდაიცვალა პეტრეს მამა ქართველთა ხელმწიფე ბუზმარი, პეტრეს დედამ ქვრივმა ბაკურდუხტმა მთელი თავისი სადედოფლო ავლა - დიდება საქველმოქმედო საქმეებს სწეულთა, დავრდომილთა და საპყართა საცხოვრებლებისა და საავადმყოფოების აშენებას შეაღია,

გამეფდა არჩილი, რომელიც ბიძად ეკუთვნოდა პეტრეს, რომლისგანაც მან ასეთი წერილი მიიღო,

«ვითარცა წერილ არს ნეტარ არს კაცი, რომელსაც თესლი სიონში აქვს და სახლის შვილები იერუსალიმში როგორც ჩვენ გვყავხარ, ამიტომ გთხოვ ჩემო შვილო ილოცო ჩემთვის, რათა შენი ლოცვების მეოხებით ვპოვო მოწყალება»,

უაღრესად ღვთისმოსაობდა ახალი მეფე ქართლისა, სასახლე მგალობელ - მომღერლებით გაავსო, პურს ისე არ ჭამდა თუ ქრისტეს სადიდებელ გალობას არ მოისმენდა, სასახლე ეკლესიას დაემსგავსა სავსებით,

არჩილი ღრმად მოხუცებული იყო და გამეფებიდან დიდხანს აღარ უცოცხლია, ქართლის ტახტი დაიჭირა მისმა ძემ მირდატ VI - მ, მირდატმა ცოლად შეირთო რანის ერისთავის ასული ქმნულკეთილი სახელად საგდუხტ, ამ ქორწინებისაგან დაიბადა ვახტანგ, ისევ პეტრე ქართველის ჟამს ქრისტიანობაში ახალი მწვალეობა გაჩნდა, კონსტანტინეპოლის არქიმანდიტრმა ევტიხიმ გამოაცხადა, რომ იესო ქრისტე ორბუნებოვანი ღმერთიც და კაციც კი არა ერთბუნებოვანი, მხოლოდ ღმერთი იყო, ამასაც საქვეყნო აურზაური მოჰყვა, მთელი საქრისტიანო გაიყო ორ ბანაკად, მონოფიზიტებად - ერთბუნებოვანი და დიოფიზიტებად - ორბუნებოვანი,

449 წ ეფესოში მოწვეულ მსოფლიო საეკლესიო კრებაზე მონოფიზიტებმა გაიმარჯვეს,

450 წ გარდაიცვალა იმპერატორი თეოდოსი II, ტახტზე ასულმა ახალმა იმპერატორმა მარკიანემ 451 წ ქალკედონში მოიწვია ახალი მსოფლიო საეკლესიო კრება, მისმა მონაწილეებმა ერთხმად დაგმეს მონოფიზიტობა, ეფესოს კრება ავაზაკთა შეკრებად გამოაცხადეს და დიოფიზიტობა მტკიცედ დაადგინეს, პეტრე იბერიელი მონოფიზიტი იყო, მაგრამ მისი სიდიდის ხელყოფა არც არავის გაუბედია და მოუსურვებია,

ქართველები ქალკედონიტებად, დიოფიზიტებად დარჩნენ, ხოლო სომხებმა 100 წლის შემდგომ 554 წ დვინის საეკლესიო კრებაზე მონოფიზიტობა მიიღეს და სომხური ეკლესიის ავტოკეფალიაც გამოაცხადეს, იმ ხანებში სპარსეთის ტახტზე იჯდა იეზდიგერდ II 539 - 557 წ, რომელმაც ძალზე აგრესიული კურსი აიღო ამიერკავკასიისაკენ, მას სურდა აქაურ ხალხებში, რომელსაც თავისი სარწმუნოებით კურსი ბიზანტიისკენ აეღოთ ქრისტიანობა მოესპოთ და მაზდეანური ცეცხლთაყვანისცემა გაეგრცელებინათ, იეზდიგერდმა სომხეთიდან, საქართველოდან და ალბანეთიდან წარჩინებულ გვართა წარმომადგენლები გაიწვია ქტესიფონს, ცოტა ადრე სპარსელებმა მოახერხეს თბილისში თავისი ერისთავი პიტიახში ჩაესახლებინათ, ახლა აქ პიტიაშთად იყო არშუმა, სწორედ ეს არშუმა აღმოჩნდა ქტესიფონში გაწვეულ ქართველ დიდებულთა შორის, იეზდიგერდმა მიწვეულებს გამოუცხადა ან ქრისტიანობა უარყავით და მაზდეანობა აღიარეთ ან დედაბუდიანად ამოწყვეტას შეეგებეთო, მეტი გზა აღარ იყო, მოწამის სიკვდილი არავის ურჩევია, მიწვეულებმა მეფის ბრძანება აღასრულეს და უკან აბრუნდნენ, ყველაზე ნაკლებად ქართველ პიტიახშს ენდობოდა თურმე იეზდიგერდი, მან იცოდა, რომ არშუმა

ერისთავი ქვემო ქართლში დიდ საქრისტიანო და საქართველო მოღვაწეობას ეწეოდა, ტაძრებს აშენებდა, მარტვილ წმინდანთა ნეშტებს უვლიდა, საეკლესიო მოღვაწეებს მფარველობდა, აქეზებდა და ახალისებდა, ამიტომ არშუშა პიტიახში მეფემ საქართველოში აღარ გამოუშვა,

პეტრე იბერიელისათვის მარტვილობაში მიტოვებული სამშობლოს საკეთილდღეოდ და საიმედოდ ვახტანგ გორგასლის დიდხელმწიფობა უნდა ყოფილიყო,

იდგა 451 წ პეტრე იბერიელი იყო 82 წლისა და მასთან მივიდა სიკვდილი «რამეთუ ფრიად ტანჯნა ხორცნი თვისნი, თვითონვე გამოუცხადა თავის სამწყსოს განსვლა მისი ხორცთაგან, მისთა მერე შევიდა სენაკად, 10 დღე იყო დაყუდებული ლოცვად და ლიტანიად, მაგრამ მხოლოდღა ლოცვად,

სიკვდილ - სიცოცხლის განსადრეკელზე გონების სამძივზე იელვებდნენ მისი ცხოვრების ნათელიერნი ნიშან - სვეტნი მშობლიურნი, უსაყვარლესნი, ქართლი სამშობლო მისი, მცხეთა სატახტო მისი, ბაკურდუხტ დედოფალი დედა მისი, ბუზმარ ხელმწიფე მამა მისი, ბომიროსპარია დაი მისი,

ბუზმარის იდუმალი ტრფიალების ნაყოფი, ძუძო გამზრდელი მისი, მხოლოდ ამ ქალს ანდო ბუზმარმა ყრმა მურვანოს, როცა იგი მთებში გახიზნა სპარსელთაგან გადასარჩენად, ოტა დედამძუძე მისი ძუძოსდაი, ქურენი მამამძუძე მისი ოტას მეუღლე, ბარდალი ძმა მამამძუძესი, კატა და მურგაკეს ძიძისშვილნი მისი ოტასა და ქურენის ვაჟები,

ყველა ამათი სახელების მოსახსენიებლად პეტრეს საგანგებოდ დაწესებული ჰქონდა წელიწადში 1 დღე დიდმარხვის ოთხშაბათი,

მეათე დღეს მიწვა და დაიძინა ძილით თვისი, მიიცვალა გვემული სხეული პეტრე ქართველისა, ხოლო სული ამაღლებული დარჩა უკვდავად განფენილი მრავალ ტაძრებად, სავანეებად, საქველმოქმედო სადგომებად, საღვთისმეტყველო და საფილოსოფიო ტრაქტატებად, სწორედ მისი მწერლურ - მეცნიერული მემკვიდრეობა შეიქმნა იდეური საფუძველი შემდგომში მსოფლიო კულტურული აღზევების ევროპული გინა აზიური რენესანსისა და ჰუმანიზმისა, აი ისინი შემადგენელნი პეტრე იბერიელის მეცნიერული კორპუსისა,

საღვთო და სახელთათვის,

ზეციური იერარქია,

საეკლესიო იერარქია,

მისტიკური თეოლოგია,

ეპისტოლენი 10 წერილი,

არც ერთ მათგანს მიწიერი დავიწყების, ჩანთქმის მოსურნე ავტორმა საავტორო ხელწერა არ დაურთო და წიგნებსაც თავისი ბედი აქვსო ამბობდნენ ძველი რომაელები,

საოცარი ბედი დაჰყვა გენიალური ქართველი მოაზროვნის წიგნებს, იგი ეს უბედობა თვითონ ავტორმა დაუბედა თავის ქმნილებებს,

15 საუკუნე არავინ იცოდა ნამდვილი ავტორი, ერთხანს დიონისე არეოპაგელს მიაწერდნენ I ს ფილოსოფოსს, მერე მიხვდნენ, რომ წიგნები V ს ყოფილა დაწერილი და შეცდომა იმით გაასწორეს, რომ დიონისეს წინ ფსევდო დაურთეს და ამგვარად პირობითი ავტორობით ფსევდო - დიონისე არეოპაგელის სახელდებით კიდევ ასეული წლები ატარეს ნამდვილი ავტორის მიუგნებლად და მოუხსენიებლად, ბოლოს როგორც იქნა ფსევდოარეოპაგიტულ თხზულებათა ავტორობის საიდუმლო სავსებით გაიხსნა და განათლდა და მსოფლიოს წინაშე წარსდგა ჭეშმარიტი ავტორი პეტრე იბერიელი,

მისმა გასაოცარმა ღვაწლმოსილებამ კიდევ მეტად აღამაღლა მის თანამემამულეთა გავლენიანობა ახლო აღმოსავლეთსა და მის ქრისტიანულ ცენტრში იერუსალიმში, პეტრეს სიკვდილიდან რამდენიმე წლის შემდეგ ბერძენმა საეკლესიო მესვეურებმა იმდროინდელი ქრისტიანობის მონოპოლისტებმა ქართველების მიმართ მანამდე გაუგონარი დათმობა გამოიჩინეს, ამიერიდან ქართველებს ნება ეძლეოდათ პალესტინის მთავარ ტაძარ - პასტოფორიონში წარსთქვან ჟამნი და სამხრისაი, წარიკითხონ სამოციქულო და სახარება თავიანთ დედაენაზე, ასეთი იყო ბედი დიდი ქართველი მოაზროვნისა, რომლის შესამკობად ნაირნაირი ეპითეტებით ეჯიბრებოდნენ სხვადასხვა დროის მწერალნი და მეისტორიენი,

პეტრე იბერი გაუტეხელი გაჭირვებასა და წვალებაში, შევიწროვებასა და დევნულობაში, დავიდარაბაში, მარხულობასა და ღამისთევაში, ბრძოლასა და გვემაში, შეურიგებელი მებრძოლი ცოდვათა წინააღმდეგ ზალმომრეობასა და მტარვალობათა წინააღმდეგ, ამა ბნელეთის თვითმპყრობელთა წინააღმდეგ, ბოროტ სულთა წინააღმდეგ, სწორუპოვარი სასწაულთა, საკვირველებათა და განკურნებათა ძალაში წმინდა სულის ძალოვნებაში, სამართლიანობის უძლეველობაში, მთელს

მსოფლიოში საკვირველად სახელგანთქმული ადამიანი, უცნობი თავის ნებით, ნაცნობი ღვთის ნებით, ცნობილი ღმერთისთვის, ცნობილი ქვეყნისთვის, თვითონ ღარიბი სხვათა უაღრეს მამდიდრებელი, ყველაფრის უქონელი და ყველაფრის მქონებელი, მფლობელი ზეციურ განძთა, გული, აზრი და ქცევა მისი უცილობელი ყველა დროისთვის, მართალი რწმენის შუქურა სვეტი, მშვენება და დიდება საქართველოსი, მრავლის მრავალჯერ მოწამე, მოსიყვარულე მამა ყველასათვის მკირფასი, მეოხი მთელი ქვეყნისა, კედელი მთელი დედამიწისა, ნიძუში ყოველი სიკვდილისა და ვაჟკაცური ცხოვრებისა, სამკაული და სიქადული ქართველთა და დამიწდა უცხო მიწაში.

3 ფარსმან კოლხი,

იგი დაიბადა ქრისტესშემდგომი V ს 70 - ან თუ 80 - ან წელთა საკრებულოში,

ფარსმან კოლხი ეს ბოლო ზედწოდებითი სახელი გოგნომენ გვიმტკიცებს, რომ დაბადებულა კოლხად კოლხეთში, ხოლო როდის წავიდა კოლხეთიდან ბიზანტიაში ან რაის მიზნით და მიზეზით გაუცხოვდა ისტორიას არ დარჩენია არავითარი არცა ცნობა და რაიმე მინიშნება,

ახალი VI ს დამდეგს კი კონსტანტინეპოლს დედამიწის ჭიპზე სრულიად ბიზანტიის იმპერიაში უკვე დიდად გაეთქვა სახელი,

ფარსმანი წარმოშობით კოლხი გამორჩევით სახელგანთქმული საომარ საქმეთა შინა (ფარესმანოს კოლხოს მენგენოს დიაფერონტოს დე აგათოსტა პოლემია) სტრატეგოსიც ფრიად წარჩინებული ყოფილა, პოლიტიკოსიც, დიპლომატიც, იყო მაშინ დრო დიდი ომებისა, ომები საქართველოს კარიბჭეებთან, ომები სპარსეთ - ბიზანტიას შორის,

სპარსეთში მაშინ ხელმწიფობდა კავადი, ბიზანტიაში კეისარი ანასტასი, საქართველოში ვახტანგ გორგასალი და შემოუთვალა კავადმა ვახტანგს საბერძნეთს (ბიზანტიას) მივალ სალაშქროდ და წინ შენ უნდა გამიძღვე შენის ქართველებითო, ვახტანგმაც ფიცხლად შეუბრუნა სპარსეთის მეფეს ეს პასუხი «პირველად განემზადე ბრძოლად ჩვენდა და ეგრე შევედ საბერძნეთად»,

მაშ ვახტანგი ერთმორწმუნე ქრისტიანულ ბიზანტიასთან კავშირს არ ელეოდა და სპარსეთთან ამდენი ხნის საომარ ჭიდილსაც კვლავაც არ ერიდებოდა და კავადმაც

ბიზანტიის სალაშქრო გზაზე შეყენებული ჯარები უმაღვე საქართველოსკენ შემოაბრუნა,

კეისარმა კი ვითომ არც რა გაეგოს ხელიც არ გაანძრია მისი მოკავშირისა და ერთმორწმუნე ძმის მისაშველებლად და ვახტანგიც მარტო დაუხვდა სამხრეთიდან მოვარდნილ მტერს,

ივრის ხეობაში გამართული სამდღიანი ბრძოლა გოლიათი ქართველი მეფის ამო გმირობით და შინაგამცემის ნახელავი სიკვდილით გათავდა,

კავადი საქართველოდან გავიდა, გზად ახალი ჯარები შეიერთა და ახლა ბიზანტიელებთან საომარ შეხვედრად წარემართა, დიდი ბრძოლები გაიმართა ჯერ კარნუ - ქალაქთან, მერე ქ ამიტასთან ჩრდილო მესოპოტამიაში მდ ტიგროსთან, აქ 3 წელი 502 - 505 წ გაგრძელდა სისხლიანი ჭიდილი სპარსთა და ბიზანტიელთა შორის, ქალაქი ხელიდან ხელში გადადიოდა, ბოლოს მაინც კავადმა დაიმკვიდრა ამიტა და შიგ ძლიერი ციხიონი ჩააყენა თავისი სარდლის გლონის მეთაურობით, ქალაქგარეთაც შაჰმა ჯარები განალაგა 2 მარზპანის წინამძღოლობით, ხოლო თვითონ სატახტო ქტესიფონს გაემურა, ზედიზედ მარცხდებოდენ ბიზანტიელნი, რომელთაც ცალკეულად სარდლობდნენ კელეროსი, პატრიკიოსი, იუსტინიანე, არეობინდე, პატრიკიოლე, ვიტალიანე, გოდიდისკლე და ბესსა, ისინი ხან ამიტაზე მიიტანდნენ იერიშებს უსაზმნოდ, ხან მეზობელ ციხე - სიმაგრეებს გაესეოდნენ ხოლმე, ასევე უშედეგოდ და უკანვე ბრუნდებოდენ დამარცხებულნი,

ერთი შეტევა დიდ ციხე - ქალაქ ნიზიბინსაც შეუბედეს ბიზანტიელებმა, მაგრამ თვითონ კავადმა მოუსწრო ლაშქრით, ბიზანტიელები შაჰთან შებრძოლებას შეუშინდნენ და უთავბოლოდ დაშლილ - დაფანტულნი გამოიქცნენ, ბევრი დაიჭრა, ბევრიც კლდეებსა და ვიწროებში ჩაიჩეხა, მათი კარვები და ნაძარცვი სპარსელებმა დაინადავლეს, ბოლოს ჭაპანწყვეტით ნაომარი 3 წლის შემდეგ კეისარმა ანასტასიმ ჯარს უსარდლა ფარსმან კოლხი, რომლის ჯარისკაცულ სიმამაცეს და სარდლურ ნიჭიერებას კარგად სცნობიან ბიზანტიელებიც და სპარსელებიც და ეგზომ სახელმძღვანელო კოლხიდელებმა აქაც განაცვიფრა მტერიც და მოყვარეც, მან რამდენჯერმე გაიმარჯვა ბრძოლაში, კვლავ გაითქვა სახელი და შიშის ზარი დასცა სპარსელებს, მათ მისი სახელის ხსენებაც კი აშინებდათ, მისი საქმენი ანადგურებდა მათ და აჩანაგებდა მათ, მის წინაშე ისინი ლაჩრებად გამოსჩანდნენ და მარცხს მარცხზე განიცდიდნენ, 500 რჩეული მეომრისაგან მფრინავი რაზმი შექმნა ფარსმანმა,

ამ რაზმით დასდევდა იგი დაბა - სოფელთა სამარცვავად გასულ სპარსელებს, სპობდა მათ და პატრონთ უბრუნებდა ნამარცვს, არც თავის ჯარისკაცებს აძლევდა მოსახლეობის აკლების უფლებას და ხალხმაც შეიყვარა ეს იმ დროისთვის უცნაური, ეგზომ კეთილშობილებით შემკობილი სარდალი, ბოლოს ფარსმანმა ამიდას გარეთ დაბანაკებულ მარზპანთა ჯარები გაანადგურა და თვითონ ქალაქის კედლებზეც მიიტანა იერიში, იერიშს ალყაც მოაყოლა და ქალაქში საშინელმა შიმშილმა დაისადგურა, სპარსელთა ციხიონის უფროსმა გლონმა შიმშილით დაღუპვას სარისკო ბრძოლა არჩია და ჯარები საომრად გამოიყვანა, ბრძოლა ქართველი სარდლის გამარჯვებით დამთავრდა, სპარსელთა უმრავლესობა სარდალ გლონთან ერთად დაიღუპა,

ფარსმანი ამიდაში შევიდა, დაშინებული ხალხი აწ ჩვეულებრივ ჟღერტასა და ძარცვას ელოდა, მაგრამ ფარსმანმა ხალხი დაამშვიდა, რომ ქალაქში არავის თავიდან ბალანიც არ ჩამოუვარდებოდა, არავის არარა წაერთმეოდა, კიდევაც დააპურა დამშეული ქალაქი, ბოლოს კეისარიც დაითანხმა და ნივთიერად და სულიერად განადგურებული ქალაქის მოსახლეობა 7 წლის ვადით გადასახადებისგან გაათავისუფლა,

სპარსეთ - ბიზანტიის ომი ამ ეტაპზე შეწყდა, კავადი და ანასტასი დაზავდნენ 506 წ, ამიტა ფარსმანის წყალობით ბიზანტიელებს დარჩათ,

განვლო თოთხმეტმა წელმა, სპარსეთის ტახტზე ზის ისევ კავად შაჰი, ხოლო კონსტანტინეპოლის ტახტზე კეისარი იუსტინე, ყოფილი პროვინციელი მწყემსი, მელორე, წერა - კითხვის უცოდინარი, კალამს ხის ფირფიტაზე საგანგებოდ ამოჭრილ ასოებს აყოლებდა და ხელს ისე აწერინებდნენ, 80 წელს მიტანებული ბებერი,

520 წ მახლობლად კავადმა იუსტინეს გაბრიყვება სცადა, მან კონსტანტინეპოლში ელჩობა გაგზავნა და იუსტინეს შეუთვალა «მე ვივიწყებ ბიზანტიელთაგან მოყენებულ ყოველგვარ წყენას და წინადადებას ვაყენებ შევრიგდეთ, დავმეგობრდეთ და დავნათესავდეთ კიდევ, ნიშნად ასეთი სიახლოვისა გთხოვ იშვილო ჩემი ძე ხოსრო, სპარსეთის მომავალი ხელმწიფე»,

გულუბრყვილო გლეხი - იმპერატორი კავადის შემოთავაზებაზე თანხმობას აპირებდა, მაგრამ კვესტორმა პროკლემ იგი დაარწმუნა, რომ ასეთ რამეზე დათანხმება ნიშნავს ჩვენი ხელითვე გადავცეთ მტერს ჩვენი ქვეყანაო, თუ სპარსეთის

უფლისწული კეისრის შვილად გამოცხადდება იმ წუთიდანვე იგი ბიზანტიის საიმპერიო ტახტზე გვირგვინის მემკვიდრედაც გადაიქცევაო,

მაშინ იუსტინემ კავადს შეუთვალა «შენს შემოთავაზებაზე ახლა პასუხის მოცემა გადაჭრით არ შემიძლია და სულ მალე დაზავება - დანათესავების საკითხებზე მოსალაპარაკებლად საგანგებო ელჩობას გაახლებო»,

მართლაც ახალი შეხვედრა შედგა ბიზანტია - სპარსეთის საზღვარზე მდ ტიგროსის ზემო წელზე, ბიზანტიელთა ელჩობაში შედიოდნენ ჰიპატოსი და ფარსმან კოლხი, სპარსელთა ელჩობაში კი სელოსი და მელოდი,

ტიგროსს ხომალდით მოსდგომოდა თვითონ უფლისწული ხოსრო მზადმყოფი კონსტანტინეპოლს გასამგზავრებლად, როგორც კი ელჩები მოლაპარაკებას დაასრულებდნენ, მოლაპარაკებას დასაწყისში თითქოს კარგი პირი უჩანდა, თითქოს ორივე მხრიდან ამ უთავჯამო უთანხმოებას ნელნელა სწონიდნენ და ვითომ დავიწყების გოდორში ჰყრიდნენ, მაგრამ უცებ ვითომ სხვათა შორის ფარსმანმა ახსენა თავისი სამშობლო კოლხეთი და ეს საკმარისი გახდა რომ სპარსელ სეოსს მსჯელობის მთავარ საკითხად სწორედ კოლხეთის ანუ ლაზეთის საქმე წარმოეჩინა, იგი გაცხარებით შეუდგა იმის მტკიცებას, რომ კოლხეთი, რომელსაც ახლა ლაზიკას უწოდებენ ძველთაგანვე სპარსელების საკუთრება იყო და ახლა ბიზანტიელები ფლობენ მას სავსებით უკანონოდო და ასე კოლხეთ - ლაზეთის საქმემ მოლაპარაკება ერთბაშად ჩაშალა,

ხოსრო დაბოღმილი და ბიზანტიელებზე შურისგებით აღვსილი დაბრუნდა მამასთან, მოლაპარაკების ჩაშლა ლაზეთის საკითხის წამოჭრითა და გართულებით მეოტმა ხელმწიფის წინაშე სეოსს დააბრალა, კავადმაც მაშინვე სეოსი სიკვდილით დასაჯა, მალე ორივე ტახტზე ახალი ხელმწიფეები ავლენ, სპარსეთის ტახტზე ხოსრო, ბიზანტიის ტახტზე იუსტინიანე, დიდ ომებსაც აიტეხავენ ერთმანეთში, ხოლო მთავარი პრიზი ამ ომებისა იქნება კოლხეთი,

იმ ჟამსვე უნდა დასრულებულიყო წუთისოფელი ფარსმან კოლხისა, დასრულებულიყო და იქვე უცხო მიწაში დამიწებულიყო.

4 გურგენ მეფე,

იხილეთ იბერია - ქართლის მეფეები 38 გურგენი 515 - 523 წ.

5 ფირან იბერიელი,

იგი დაიბადა ქრისტესშემდგომი VI ს ალბათ დამდეგს, დაიბადა ალბათ თბილისში, ქართლის მაშინდელ სატახტოში უფლისწულად და ტახტის მემკვიდრედ,

ფირან უფლისწული უფროსი ძე გურგენ ქართლის მეფისა, მისი ყრმობისას 523 წ იბერია - ქართლს სპარსელები შემოესივნენ, გურგენ მეფემაც ბრძოლაც წააგო და ცოლ - შვილიანად კონსტანტინეპოლს გადაიხვეწა და გადახვეწილ ქართველ სამეფო სახლეულთაგან ისტორიამ თავის გმირად ლტოლვილი ქართველი მეფის სწორედ უფროსი ძე და ტახტის მემკვიდრე აირჩია და ამიერიდან ისტორიითვე ამ სახელით მოინათლება ფირან იბერიელი,

იგი იმპერიაში ჭაბუკობითვე დაწინაურდა ვითარცა უმამაცესი მხედარი და უნიჭიერესი მხედართუფროსი, გამორჩევით შეჰყვარებოდა ფირანი იმპერიის მთავარსარდალს სახელოვან ველიზარს, ერთად იბრძოდნენ ბერძენი და ქართველი სტრატეგოსები დასავლეთში და აღმოსავლეთში, გერმანელებთან და სპარსელებთან, ლაჩრებით, მოლაღატეებით, გაიძვერებითა და მლიქვნელებით გარშემორტყმული ველიზარი დიდად აფასებდა ქართველი ვაჟკაცის ჭეშმარიტ ვაჟკაცობას, სიქველეს, ერთგულებას, გონგამჭრიახობას და თავდადებას, ამიტომ ხშირად იგი ყველაზე სამძიმო და საპასუხისმგებლო ბრძოლის მეთაურად აგზავნიდა ქართველ სარდალს, 535 წ გოთ - გერმანელებთან ბრძოლებში სიცილიასა და ესპანეთში ბიზანტიელთა პირველ გმირად სწორედ ფირანი აღიარეს,

537 წ რომის კარიბჭეებთან ველიზარის მოსვლამდე ქართველი სარდალი მცირე რაზმით წარმატებით იგერიებდა გოთების მრავალრიცხოვანი მხედრობის გახელებულ შეტევებს,

გერმანელთა მამაცი მეფე და ბელადი ვიტვიგისი განცვიფრებული იყო ფირანის ძალგულოვნებით და შემართებულობით,

იმავე წელს ფირანმა რომის მეორე კარიბჭიდან სალარიიდან სულ რამდენიმე მეომრის თანხლებით აოტნა გერმანელები,

539 წ ველიზარს იტალიაში 2 დიდი ციხე - ქალაქი ჰქონდა ასადები ურბიბენტუსი დაურბინიუსი, პირველის წინააღმდეგ ფირანი გაგზავნა, მეორეს კი თვითონ შეუტია, ბიზანტიელმა ალყითა და შიმშილით დაიპყრო ქალაქი, ქართველმა ხმლითა და იერიშით,

იმავე წელს აფრიკაში ვანდალებთან ბრძოლაში განსაკუთრებით გამოუჩენიათ თავი კეისრისაგან წარგზავნილ სარდლებს რუფინეს და ლეონტის და ფირან იბერიელმა შეიტყო, რომ რუფინე და ლეონტი წარმოშობით კოლხები ყოფილან, სახელოვანი ფარსმან კოლხის შვილიშვილები, ზავნა ფარსმანის ძის შვილები, 543 წლიდან ფირანი იბრძვის აღმოსავლეთში, ამ წელს მესოპოტამიაში ტრავნონთან გამართულ ბრძოლაში მან სასტიკად დაამარცხა სპარსელთა ჯარი, მომდევნო წელს ქ ედესასთან ისევ გაანადგურა სპარსელები, მაგრამ ამავე 544 წ მოულოდნელმა სიკვდილმა უყელა ფირან იბერიელს, სანადიროდ ყოფილიყო გასული ნადირობის მოტრფიალე ვაჟკაცი, ნადირობის ჟამს კი იოლად მიიღწევა სიკვდილი და მკვდარი იპოვეს სადღაც ჟალტამში დაგდებული, თავზე ცხენი ადგა, ალბათ ცხენიდან გადმოვარდაო და დაივიწყეს, ამნაირია ბედი სამშობლოდაკარგული და გაუცხოებული ადამიანისა, ღვიძლი დედა ვეღარ იხსენებს, დედინაცვალი კი აღარ ახსენებს, ერთადერთი ძე დარჩენია უცხო მიწაში დამიწებულს სახელად ბაკურ. 6 ბაკურ ძე ფირან იბერიელისა, იგი უნდა დაბადებულიყო სადღაც 525 წლის მახლობლად კონსტანტინეპოლს სადაც აგერ 2 წელი გადმოსახლებულიყო მათი ოჯახი, ოჯახი გურგენ ქართველთა მეფისა, ახალშობილი ბაკური იყო სწორედ შვილიშვილი გურგენ მეფისა, ძე სახელოვანი ბიზანტიელი სტრატეგოსის ფირან იბერიელისა, თვითონაც მეომრად და სარდლად აღზრდილიყო ბაკური, სახელიც დიდად გაეთქვა სიმამაცით და სიქველით, ნიჭით და საზრიანობით, ბიზანტიის მთავარსარდლობაც ყველაზე მძიმე და საპასუხისმგებლო ბრძოლებში აგზავნიდა ბიზანტიელად შობილ და გაზრდილ ქართველს, მაშინ იტალიაში შემოჭრილ გერმანელებთან ჰქონდათ ბრძოლები ბიზანტიელებს, გერმანელებს ტოტილა მოუძღოდათ, მათი მამაცი მეფე და ბელადი, განსაკუთრებით 552 - 553 წლებში მისჭირდათ ბიზანტიელებს, ტოტილამ ალყა შემოარტყა სამხრეთ იტალიაში ქ კროტონს, რომელშიც ბიზანტიელთა ციხიონი იდგა, ქ ტარენტუმიდან კი ბიზანტიელებმა გერმანელები გამოდევნეს და სამხრეთ იტალიის ეს დიდი ქალაქი და სტრატეგიული პუნქტი თვითონ დაიჭირეს და მაშინდელმა კეისარმა იუსტინიანემ ფლოტითა და ჯარით სამხრეთ იტალიისკენ აფრინა ბაკური,

ბაკურმა იონიის ზღვა სწრაფად გადალახა და ფლოტიც სწრაფად შეიყვანა კროტონის უბეში, იერიშიც მაშინვე ბრძანა სარდალმა, გერმანელებმა ასე მოულოდნელ და ფიცხელ შეტევას ვეღარ გაუძლეს და კროტონს ალყა მოხსნეს, მათგან ვინ ზღვაზე გაასწრო და ვინ ხმელზე, ახლა ტარენტუმისკენ დაიდრა ბაკური, ბრძოლის დაწყებამდე ტარენტუმში და აქერონტში მდგარი გერმანელების ბელადებმა რაგნარისმა და მორასმა ქართველ სარდალს სიცოცხლის შენარჩუნება სთხოვეს და ქალაქის ჩაბარება აღუთქვეს, რაგნარისმა თან მძევლებად 6 მეომარი გამოუგზავნა ბაკურს,

ქართველმაც სიტყვა მისცა მოპირდაპირეს, მერე ქალაქების ჩასაბარებლად და ბიზანტიურ ქვეშევრდომობაში გერმანელ სარდალთა მისაღებად მოემზადა, მაგრამ უცებ მდგომარეობა შეიცვალა, ტოტილას მეტოქე გამოუჩნდა ვილაც ტეია, რომელმაც გერმანიის ჭეშმარიტ მეფედ გამოაცხადა თავი, რაგნარისს ტეიასთან შერიგება ჭკუაში დაუჯდა და ბაკურთან პირის შლა და სიტყვის გატეხა გადაწყვიტა,

უპირველესად მან ის იფიქრა რანაირად დაებრუნებინა ის მეომრები, რომლებიც მანამდე მძევლებად გამოუგზავნა ბაკურს, ამ მიზნით მან ასეთ ხერხს მიმართა, ბაკურს შემოუთვალა მცირეოდენი რაზმი გამომიგზავნე, რომ ქალაქიდან უშიშრად გამოვიდე და კონსტანტინეპოლშიც მშვიდობით ჩავადწიო, ქართველ სარდალს თურმე მთელს არმიაში იცნობდნენ როგორც გასაოცრად მიმნდობი გულის ადამიანს და ახლაც იგი ამნაირი უყოყმანო ნდობით მოჰპრობია ვერაგი ბარბაროსის შემონათვალს, აიღო და რაგნარისს მართლაც გაუგზავნა თავისი 50 მეომარი, რაგნარისმაც ეს 50 ბიზანტიელი საჰეროზილემი ჩაჰყარა და ბაკურს შემოუთვალა «თუ ახლავე ის ჩემი 6 მეომარი უკან არ გამოგიგზავნია ყველა შენს მეომარს ყელეებს დავჭრიო», ასეთი ვერაგობით ცეცხლმოდებულმა ბაკურმა მაშინვე საომრად დასძრა თავისი მხედრობა, რაგნარისმაც არც აცივა, არც აცხელა იმ ბიზანტიელ მეომრებს მართლაც ყელეები დასჭრა და თავისი ჯარიც საომრად გამოიყვანა,

ქართველმა ბრწყინვალედ გაიმარჯვა, მაგრამ გამარჯვებულს ვერც ამან გაუქარვა ბოლმა და ჯავრი, რაგნარისმა, რომელმაც ბრძოლაში თავისი გერმანული ლაშქრის უმეტესი ნაწილი დაჰკარგა თვითონ მაინც ცოცხლად მოახერხა გაქცევა,

ბაკურმა ტარენტუმიც აიღო, აქერონტიც და ორივეში ბიზანტიური ციხიონი შეაყენა,

ამით თავდება ყოველი ცნობა ბაკურ ფირანის ძე იბერიელის ცხოვრებისა, დარჩა მხოლოდ განსვენება უცხო მიწაში.

7 ფაზა იბერიელი,

VI ს 40 - 50 - ან წლებში იყო ბიზანტიაში ფრიად სახელმოხვეჭილი ქართველი მხედარი და მხედართუფროსი ფაზა იბერიელი, ისიც გურგენ მეფის შვილიშვილი, ფირანის ძმისწული, ბაკურის ბიძაშვილი,

მამის სახელი არ შემოგვინახა ისტორიამ,

542 წ კეისარმა იუსტინიანემ იტალიის პრეფექტად გაგზავნა მაქსიმინე, რომელსაც თან გაატანა ფლოტი თრაკიული და სომხური ჯარებით, თრაკიელებს სარდლობდა ჰეროდთან, ხოლო სომხებს ფაზა იბერიელი,

იმავე წელს ტოტილამ გერმანული მხედრობით ნეაპოლის მხრიდან შემოუტია იტალიას, მაქსიმინემ ჰეროდთან და ფაზა იბერიელი გაგზავნა სამხედრო ხომალდებით, გავიდნენ თუ არა საშინელი ქარტახილი ამოვარდა ზღვაზე, ხომალდები დაეფანტათ დრუნგარებს (ადმირალებს), უკუიქცნენ ხელცარიელნი, რამდენიმე დღეში ქარტახილი ჩავარდა და ბიზანტიელმა სარდლებმაც მოახერხეს უკუექციათ გერმანელები ნეაპოლიდან,

547 წ თვითონ მთავარსარდალი ველიზარი გაემართა ფლოტით და ლაშქრით ტარენტუმისკენ, ზღვიდან თვითონ მიადგა ქალაქს, ხოლო ხმელეთიდან ფაზა იბერიელი და მისი მხედრობა, ორმხრივი მძლავრი იერიშის დროს გერმანელები იძლივნენ და ქალაქიც ბიზანტიელებს შეატოვეს, გამარჯვება ბიზანტიელთა სიმდაბლემ და სიხარბემ შერყვნა, ისინი სამარცვავად მოედვნენ ახლომახლო სოფლებს, ფაზა აღშფოთებული ჩაკეტილიყო კარავში, უცებ გერმანელთა მგრგვინავი საომარი ყიჟინა გაისმა, ტოტილას დამხმარე ძალები გამოეგზავნა თავისიანთა მისაშველებლად, დაქსაქსული და დაბნეული ბიზანტიელები უქველი განადგურებისთვის განწირულიყვნენ, მაგრამ ელვასავით გამოიჭრა კარვიდან ფაზა იბერიელი, ცხენს მოახტა და სამწყობროდ თავისკენ მოუწოდა ჯარს, გამხნევდნენ ბიზანტიელნი, გულმაგრად მიაშურეს სარდალს, ვინც კი მოასწრო სახელდახელო რაზმებად შემოიყარა იბერიელმა და კონტრშეტევით შეუტია გერმანელებს, ორივე მხარე გააოცა ფაზა ქართველის მეომრულმა სიქველემ და სიკისკასემ, უკუიქცნენ გერმანელები, დაედევნა ფაზა იბერიელი, ერთ ვიწრო ხეობაში ჩაინთქნენ დევნილებიც და მდევრებიც, ხაფანგში აღმოჩნდნენ მდევრები, ახლა მხოლოდ

ლამაზი სიკვდილისათვის იბრძოდა ფაზა იბერიელი, შორიდან ნასროლი ისრებითა და პილუმებით დაცხრილული გადმოეშვა ცხენიდან, ბიზანტიელები განსაკუთრებით ველიზარი დიდი სიმძიმით შეხვდნენ უმამაცესი სარდლისა და მეომრის სიკვდილს და კვლავ უცხოთათვის აღსრულებული სხეული უცხო მიწაში დამიწდა.

8 კონსტანტინე კახი,

იგი დაიბადა 768 წ, კახეთში, სახელად კონსტანტი ანუ კონსტანტინე წარმომავლობით საზეპურო ერისთავანი, ერისთავი, წარჩინებული,

იდგა დრო - ჟამი არაბთა, სარკინოზთა, აგარიანთა ბატონობისა ამიერკავკასიაში,

საქართველო იყო დაშლილი, ქართლი, კახეთი და დასავლეთ საქართველო აფხაზეთი ცალცალკე, ცალკე სამხრეთ საქართველო ანუ ტაო - კლარჯეთის სამეფო,

თვითონ თბილისი მეორე საუკუნე მიდიოდა რაც საქართველოს აღარ ეკუთვნოდა,

ყოფილ სატახტოში არაბ ამირას ედგა ტახტი,, რომელიც დროდადრო თავის უფალს და მბრძანებელს არაბეთის ხალიფასაც განუდგებოდა და თავს დამოუკიდებელ

ხელისუფლად აცხადებდა, იმჟამად 852 წ თბილისის ამირა საჰაკ იბნ ისმაილმა ამიერკავკასიაში დაწყებული აჯანყებით ისარგებლა და ხალიფას ხარკის გადახდა

შეუწყვიტა, მაშინვე ხალიფა მუთავაქილმა ამიერკავკასიაში აჯანყების ჩასაქრობად და თბილისის ამირას დასასჯელად 30 000 - ანი არმია გამოგზავნა, რომელსაც

სათავეში ედგა ბულა - თურქი, მონა, უკიდურესად სასტიკი მხედართმთავარი,

ბულა ჯერ სომხეთში შემოიჭრა, აჯანყებულნი გაანადგურა,მათი ბელადები შეიპყრო და არაბეთის სატახტო ბაღდადს გაგზავნა, სომეხთაგან ზღვის ვეშაპად მონათლულმა

ბულამ 853 წ თავისი უზარმაზარი მხედრობა საქართველოს შემოუსია, წინასწარ მან თბილისელი ამირას წინააღმდეგ დახმარება ტაო - კლარჯეთის მეფე ბაგრატ პირველ

კურაპალატს სთხოვა, საპასუხოდ ამირა საჰაკმა დასავლეთ საქართველოს მეფე თეოდოსი მეორესთან გააბა კავშირი,

არაბები თბილისს მოადგნენ მტკვრის მარცხენა მხრიდან, ბულამ ჯარები აარჩია, თავის სარდალ ზირაქს ჩააბარა და ქალაქზე საიერიშოდ გაგზავნა, არაბებმა მტკვარი

გადალახეს და ანთებული კუპრის ნთხევით შეუტიეს თბილისის კედლებს, ქალაქშიც შეიჭრნენ, ბულაც შეჰყვა დანარჩენი ჯარებით, ამირა საჰაკი შეიპყრეს და თავი

გააგდებინეს, ტანი გაატყავეს, თივით გატენეს და გალავანზე გადმოკიდეს ხალხის დასაშინებლად,

თბილისი სრულად გადასწვეს სარკინოზებმა, 50 000 თბილისელი გაწყდა მაშინ, ეს უმძიმესი ტრაგედია საქართველოს სატახტო ქალაქს თავს დაატყდა 853 წ ხუთ აგვისტოს, შაბათ დღეს,

დასავლეთ საქართველოს მეფე თეოდოსის დააგვიანდა თბილისზე მიშველება, ისევ ზირაქი გაგზავნა ბულამ თეოდოსისთან შესახვედრად, ბაგრატ კურაპალატიც დამხმარე ძალად გაჰყვა ზირაქს, სასტიკი ბრძოლა გაიმართა მდ ლიახვის პირას, თეოდოსი დამარცხდა და უკუიქცა,

თბილისისკენ შემობრუნებულ ზირაქს წინ გარდაბნელ კახთა ლაშქარი გადაუდგა და სასტიკად დაამარცხა, გამძვინვარებული ბულა - თურქი კახეთს შეესია, გამარცვა და გააპარტახა, გამოირეკა ტყვეები, ტყვეთა შორის იყო ერისთავი კონსტანტი კახიც, დიდად სახელგანთქმული მამულიშვილი, უკვე 85 წლის მოხუცი,

მასთან ერთად შეპყრობილიყო მისი ძე თარხუჯ, ორივე ტყვე მამა - შვილი ხალიფას გაუგზავნა ბულამ ბაღდადს,

ხალიფა მუთავაქილმა ქრისტიანობის უარყოფა და მაჰმადიანობის აღიარება უბრძანა კონსტანტის, მოხუცმა ქართველმა უარი სთქვა, ხალიფა დაემუქრა «უკეთუ არ ისმინო ჩემი სიკვდილითა მოჰკვდე შენ პირითა მახვილისათა და ხორცნი შენი მივსცე საჭმელად ფრინველთა ცისათა და ვინ არს რომელმან განგარინოს შენ ხელთაგან ჩემთა», «შენს ხელთ მხოლოდ ჩემი სხეული არის და არა სული» უპასუხა ურყევი ხმით ქართველმა «ამიტომ მე არ მეშინია შენი მახვილისა და როგორც გენებოს ისე მომექეციო»,

განრისხებულმა მუთავაქილმა კონსტანტი კახი საპყრობილეში ჩააგდო და 2 გამაჰმადიანებული სომეხი მიუჩინა იქნებ თქვენ შეასმინოთ და დაიყოლიოთ მაჰმადიანობაზე ეგ მოხუცი ქართველიო, მაგრამ ვერც ეს ქრისტიანი რენეგატები გახდნენ ვერაფერს, ვერც სასტიკმა ცემამ და წამებამ გაჭრა, კონსტანტი ერისთავი ქრისტიანობას და ქართველობას არ დალატობდა,

853 წ ათ ნოემბერს პარასკევ დღეს ხალიფას ბრძანებით კონსტანტი ქართველს მის ძესთან ერთად თავი გააგდებინეს,

იმდროინდელმა ქართველმა და სომეხმა ქრისტიანებმა კონსტანტი კახი წმინდა მოწამეთა სიაში ჩარიცხეს,

სული ამაღლდა, ხოლო სხეული მისი დარჩა უცხო მიწაში დამიწებული.

9 იოანე ზოსიმე,

იგი დაიბადა X ს ალბათ 10 - 20 - ან წლებში,, უცნობი არის თვით დაბადების ადგილიც კი, იქნებ საქართველოშიც არ შობილა,არამედ მისგან უფრო შორს პალესტინაში საიდანაც თავს იჩენს დასაწყისი მისი ღვაწლისა,

იოანე - ზოსიმე ანუ როგორც იტყოდა თავის თავზე იოანე ფრიად ცოდვილი ზოსიმე, ასე 2 სახელით გამოაღწია ამ უცნაურმა ერთპიროვანმა ისტორიის ტყე - მალნარებში და დღემდე მაინც ვერ გარკვეულა რომელი იყო ყრმობის სახელი იოანე თუ ზოსიმე, ანუ რომელი ერქვა ერობისას და რომელი დაერქვა ბერობისას,

გარეგნულად კი სხეულებრივად ყოფილა მეტად ავადმყოფური, ტანგარღვეული, ხაშმიან - ციებიანი, მხედველობითაც ფრიად ნაკლებლოვანი,

«მე დიდად ხაშმან და ბრმამან და დიად უღონომან თვითონვე» ჩაურთავდა ხოლმე წერის დროს, ხოლო ამ ლამის მიმქრალ სხეულში სწორედ რომ უწმინდესი, უმტკიცესი და უმძლავრესი სული სდგომოდა იოანე - ზოსიმეს, ასე რომ რომაელთა ცნობილ ნათქვამს ჯანსაღი სული ჯანსაღ სხეულში იოანე - ზოსიმეში ანუ ამ დიად უღონოში ასეთი გარდასახვა უნდა მიეღო ჯანსაღი სული სუსტ სხეულში და მიუხედავად ამისა დიდხანსაც იცოცხლა, დიდად ნაყოფიერადაც იღვაწა,

იყო ბერი და რიგით ბერ - მონაზვნობაზე მაღლა საეკლესიო იერარქიის კიბეზე არც ერთი საფეხური, არავითარი ხარისხი და თანამდებობა ფიქრადაც არ უფიქრია, მხოლოდ მწერლობისთვის მიემღვნა სრულიად ღვთითბომებული სული იოანე - ზოსიმეს,

ჯერ იგი პალესტინაში ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა საბა განწმენდილის მონასტერში, შემდეგ კი სხვა საეკლესიო ქართველ თანამოღვაწეებთან ერთად გადავიდა და სამუდამოდ დამკვიდრდა სინას მთაზე და ორივე ქართულ სავანეთა შინა დაუწერია იოანე ზოსიმეს საგალობელნი იადგარნი (კანონი), კრებაი თუეთაი წელიწადისათაი, ცნობისათვის და უწყებისა ჭეშმარიტად, ლექსი აკროსტიქი, გეორგი ანდერძი იადგარისაი, მაგრამ უმთავრესი და მარად უკვდავებამდე ამაღლებული არის იოანე - ზოსიმეს «ქებაი და დიდებაი ქართულისა ენისაი», ესაა უსაზღვრო გზნება პატრიოტიზმისა გაცხადებული მშობლიური ქართული ენის აპოთეოზში, აქ ქართული ენა მიუხედავად იმისა, რომ ჯერჯერობით დამარხულ ანუ დღესამომდე მდინარე არს, იგი აღსდგება ვითარცა ლაზარე და ქრისტე მეორედ მობრძანებისას, სწორედ ქართულ ენაზე ამხელს და განიკითხავს ქვეყნიერებას, ქართული ენა

თანაბარია ეგზომ გავრცობილი ბერძნულისა ვითარცა ნინო ქართულად მომნათველელი და ჰელენე ბერძნულად მომნათველელი, ეს 2 ენა დები არიან ვითარცა მარიამ და მართა, დამარხულ არს ენაი ქართული დღემდე მეორედ მოსვლისა მესიისა საწამებლად, რათა ყოველსა ენასა ღმერთმა ამხილოს ამით ენითა და ესე ენაი მძინარე არს დღესამომდე და სახარებასა შინა მას ენასა ლაზარე ჰქვია და ახალმა ნინომ მოაქცია და ჰელენე დედოფალმან ესე არიან ორნი დანი ვითარცა მარიამ და მართა და მეგობრობაი ამისთვის თქვა რამეთუ ყოველნი საიდუმლოი ამას ენასა შინა დამარხულ არს და ოთხისა დღისა მკვდარი ამისთვის თქვა დავით წინასწარმეტყველმან რამეთუ ათასი წელი ვითარცა ერთი დღეი და სახარებასა შინა ქართულსა შინა ხოლო თავსა მათეისა წილი ზის რომელ ასოი არს და იტყვის ყოვლად ოთხ ათასსა მარაგსა და ესე არს ოთხი დღეი და ოთხისა დღისა მკვდარი ამისთვის მისთანავე დაფლული სიკვდილისა ნათლისღებისა მისისაისა და ესე ენაი შემკული და კურთხეული სახელითა უფლისაითა დაბალი და დაწუნებული მოელის დღესა მას მეორედ მოსვლისა უფლისასა და სასწაულად ესე აქვს 104 წელი უმეტეის სხვათა ენათა, ქრისტეის მოსვლითგან ვიდრე დღესამომდე და ესე ყოველი რომელი წერილ არს და მოწამედ წარმოგითხარ 104 ესე წელი და წილი ანზანისაი ,

აი იგი უბადლო საგალობელი ქართული ენისა და მისი ავტორი თვითონვე შემკული და კურთხეული სახელითა ღვთისაითა და ქართული ენის ეს უპირველესი მაგალობელი ქართული მიწის გარეთ აღესრულა და უცხო მიწაში დამიწდა.

10 ძმანი ჩორდვანელ - მთაწმინდელნი,

ისინი ორნი ძმანი დაიბადნენ X ს სადღაც 30 - 40 - ან წლებში სამხრეთ საქართველოში ტაოში, უფროსი თორნიკე, უმცროსი ვარაზ - ვაჩე, გვარი ფრიად წარჩინებული ჩორდვანელი,

ორივენი აღზრდილიყვნენ ვითარცა სპასპეტნი გამორჩეულნი, საომარ ველზე მხნენი და ახოვანნი,, გონებით ბრძენნი და სულით ღვთისნიერნი, უახლოესნი კარისკაცნი და თანამებრძოლნი დიდებული მეფის დავით III კურაპალატის, ერთ დღეს ძმათაგან უმცროსმა ვარაზ - ვაჩემ ხელი აიღო საერისკაცო ცხოვრებაზე, რადგან ჰქონებოდა ცეცხლი იგი ქრისტეს სიყვარულისაი გულსა მისსა მძაფრად აღტკინებული, სასულიერო სახელად დაირქვა იოანე, ყოველივე ქონება ღარიბებს და უპოვარებს დაურიგა, ცოლ - შვილი მიატოვა, ბერის სქემით შეიმოსა და სადღაც გადაიკარგა, ნაცნობებთან და ახლობლებთან შეხვედრას გაურბოდა და ეკლესიიდან ეკლესიაში

ადგილს ინაცვლებდა, ყველაზე დიდხანს ლავრასა დიდებულსა ოთხთა ეკლესიათასა მოათია, იქ მხოლოდ წმინდა მამათა მოსეს და გელასის გაუმხილა თავის ვინაობა და მათგანვე მიიღო კურთხევა ბერობისა, ბოლოს ადგა და სულ წავიდა საქართველოდან, მივიდა მცირე აზიის დასავლეთ კიდურს ბითვინიას ულუმბოს მთაზე აღმართულ დიდ მონასტერში და დადგა აქ ჯორთა და კარაულთა მომვლელად და აქვე გაეცნო და დაუახლოვდა ათანასე ბერს, მამით ბერძენს, დედით ქართველს, ლაზს, სწორედ იმჟამად ბიზანტიის კეისარმა რომანოზ II - მ ქართველთა მეფეს დავით კურაპალატს მოსცა ზემონი ქვეყანანი არზრუმისა და ბასიანის მხარენი და სამაგიეროდ კონსტანტინეპოლს მძევლებად წაიყვანა წარჩინებულ ქართულ ოჯახთა ძენი და მძევალთა შორის აღმოჩნდა მე იოანესი ეფთვიმე, ყრმაი ხუთისა წლისა, იოანეს სიმამრს აბუჰარბის და ცოლისძმებს თავისი შვილები საქართველოში დაეტოვებინათ, ხოლო უდედმამოდ დაგდებული ეფთვიმე უცხო მძევლობისა და ტყვეობისთვის გაემეტებინათ, იოანემ 2 წლის შემდგომ სცნო თავისი შვილის ამბავი და მაშინვე ულუმბოდან კონსტანტინეპოლს გაეშურა, ჩასვლისთანავე სიმამრი და ცოლისძმები იხმო და მწარე საყვედური აღუვლინათ «რაი არს ესე განა შვილები თქვენი არა გყავთ, გარნა ცხადია საკუთარი არ გაიმეტეთ და მძევლად ჩემი ობოლი გასწირეთო, რა გაეწყობა უფალმა შეგინდოთო შეცოდებანი თქვენი» უთხრა და ისე, რომ დატუქსულთა პასუხისათვისაც არ დაუცდია კეისრის სასახლეს მიაშურა, მისი სახელი უკვე ცნობოდათ სასახლის კარზე, ამიტომ კეთილად მიიღეს, მოუსმინეს და შვილიც დაუბრუნეს, მამამ შვილი ულუმბოს ლავრაში მიიყვანა, ეფთვიმეს კი იმ ორწლიანი მძევლობის დროს ქართული ენა სულ დავიწყნოდა და მხოლოდ ბერძნულად ლაპარაკობდა, უსაზღვროდ შეწუხებული იოანე დღედაღამ იმის ცდაში იყო როგორმე ისევ ამოედგმევინებინა შვილისთვის ენა ქართული, იოანესთან დამეგობრებული ათანასე ბერი კი ათონის მთაზე წასასვლელად აემზადა და იოანესაც ეზრახა «შენც შენი ძით ჩემთან წამოდიო», «სანამ ჩვენს ქართულს არ დავუბრუნებ ცოცხალი თავით აქედან გამსვლელიც არა ვარო» თქვა და გაათავა იოანემ, ათანასე ათონს წავიდა მაინც იმ იმედით, რომ ერთხელაც იქნებოდა და ქართველი მამა - შვილი მის გზას გაჰყვებოდა, მცირე ხანიც გამოხდა და ყრმა ეფთვიმე მოულოდნელად რაღაც მძაფრითა სენითა ავად გახდა და ლოგინად ჩავარდა, დღედაღამე ოფლში ცურავდა, სიცხისაგან იწვოდა, უსაშველო აღმურისაგან სუნთქვა უწყდებოდა, რა ბალახები არ უხარშეს, რა საფენები არ უფინეს, რა

სალოცავნი არ ულოცეს აქიმობაში გაწაფულმა ულუმბოელმა ბერ - მონაზვნებმა, მაგრამ არაფერმაც არ გაჭრა და როცა შვილი სიკვდილს მიეახლა სასოწარკვეთილი მამა ერთხელ კიდევ და უკანასკნელად წავიდა ტაძრად, ერთხელ კიდევ დაემხო ღვთისმშობლის ხატის წინაშე და შეჰლადა ცრემლითა უმწარესითა «ღვთისმშობელო ქალწულო, კურთხეულო სძალო უსძლოო, მეოხ ჰყავ შვილსა ჩემსა, ნუ ინებებ მომიკვდეს იგი ეგზომ ენადავიწყებული, ნუ ჩაუქრობ კიდევ ერთ სანთელს შენს წილხვდომილ საქართველოს, დედაო სახიერო, დედაო ღვთისაო, სძალო უსძლოო»,

ტაძრიდან გამოვიდა მაინც უსახსრო სულით და მღვდელს შეუთვალა მოდი და სიკვდილის პირს მიმთხვეული შვილი მიზიარეო,

შეუთვალა და აღარ დაუცადა ისე გაიქცა მომაკვდავი შვილისაკენ, კარი შეაღო და გაქვავდა კაცი, ეფთვიმე ლოგინზე იჯდა მშვიდი, მწყაზარი, თითქოს ღრმა ძილისაგან ახლად გაყრილი და გამორჩეული,

შვილო,

რა იყო მამა, ეს ქართულად სთქვა ყმაწვილმა,

მითხარი შვილო, ლამის შეიშალა იოანე,

რა გითხრა მამა, გაკვირვებით იკითხა ყრმამ ისევ სრული ქართულით,

შვილო არაფერი არ გტკივა, არაფერი არ გელმის შვილო,

არა არაფერიც არ მელმის,

ხოლო ეს ქართული,

იცი მამა რაღაც არაამქვეყნიური ღიმილით დაიწყო ყრმამ, ის იყო სადღაც ტკბილ ბურანში ვიძირებოდი ვიღაცამ ხელი მომკიდა, გამომაბრუნა და გამომალვიდა და მე ვიხილე დედოფალი ცისკროვან სახით, რომელმან მითხრა ქარსთულითა ენითა, რაი არს რაი გელმის ეფთვიმე,

არ ვიცი რაი მელმის, ოღონდ მე ვკვდები დედოფალო ვუთხარი მე,

ნუ გეშინია რამეთუ ძმობა შენი არს დავიწყება ქართულისა ენისაი, ხოლო ამიერიდან არარაი არს ნებაი შენთანა და აღდექ ვითარცა ქართველი ქართულითა ენითაი, მითხრა და გაუჩინარდა დედოფალი იგი, დაასრულა ეფთვიმემ და წამოდგა ფეხზე,

დაეცა და მუხლებზე მოეხვია მამა შვილს, დიდხანს სიზმარში ეგონა თავი, ისევ შვილმა წამოაყენა ფეხზე, ერთად შევიდნენ ტაძარში და ერთად დადგნენ ლოცვად ღვთისმშობლისა მიმართ, ამიერიდან ორივე ენაში დაუცხრომლად სწავავდა მამა

შვილს და აღმოუდიოდა პირთაგან ვითარცა წყარო ეფთვიმეს ყმაწვილობითვე ქართული უწმინდეს ყოველთა ქართველსათა და ეგრევედ ენა ბერძნული და ეუბნებოდა მამა შვილს,

«შვილო ჩემო ქართველთა ქვეყანა ფრიად ნაკლულოვან არს წიგნთაგან და მრავალნი წიგნნი აკლია და ვხედავ რა ნიჭიც მოუმაღლებია შენთვის ღმერთსა მაღალსა და აწ იღვაწე რაითა განამრავლო სასყიდელი შენი ღვთისაგან და შეუვსო დანაკლისი იგი ერსა შენსა მშობელსა»,

ამასობაში დიდად განითქვა სახელი თვითონ იოანესი, რომელსაც ვითარცა ღვთისშემოსილ ბრძენსა და წმინდას დიდ პატივს მიუგებდნენ ბერძნებიც, ქართველებიც და სხვანი ყოველნი, მაგრამ სწორედ სახელოვნებასა და პატივისგებას გაურბოდა იოანე და რაკი სწორედ ეგზომი ყურადღებისაგან ულუმბოში აღარ დაედგომებოდა ერთ დღეს მან დაავლო ხელი თავის ძეს, კიდევ რამდენიმე მოწაფეც გაიყოლია და მათთან ერთად ულუმბოდან გაუჩინარდა და მივიდნენ ათონს მთასა წმინდასა,

ეგეოსის ზღვის ჩრდილოეთ მხარეს არის ნახევარკუნძული ქალკიდიკა, სამთითად შეჭრილი წყლის სამყაროში, ხოლო ამ სამთაგან აღმოსავლეთ შვერილს ძველთაძველი სახელით ეწოდება აქტე, ხოლო აქტეს უკიდურესი სამხრეთ გამონაშვერი არის მთა ათონი,

აქაური მიწა, ზღვა, ცა და ჰაერსაბრუნავი შვენიერი, მამებელი და მარგებელი ყოველი სულდგმულის სულისა და სხეულისა,

აქტე და ათონი ჰელინთა უძველეს მითოსურ სამყაროშია თავდაპირველად გააზრებული, თითქოს ამ ადგილზე ეხეთქებოდნენ ერთმანეთს მრისხანე საომრად აღძრული გიგანტები და ღმერთები, თითქოს აქ შეებნენ ერთმანეთს გიგანტი ათოს და ღმერთი პოსეიდონი და აახეთქა ათოსმა დედამიწას უზარმაზარი კლდე, ესროლა ზღვაში ამომართულ პოსეიდონს და ჩადგა ზღვაში ხმელეთი ვითარცა საზღვარი გიგანტთა და ღმერთთა საბრძანებელსა და იმ გიგანტის სახელი შერჩა მისგან ნატყორცნ ქვას ათოს და აქედან ათონი,

უფრო გვიან ქრისტიანულ ხანაში დაიბადა ეს თქმულებაც,

მარიამ ღვთისმშობელი და იოანე მახარებელი ხომალდით კვიპროსისკენ მიემართებოდნენ, უცებ ზღვა აიშალა, ხომალდი გაიტაცა და მანამ ატარა სანამ ათონის კლდოვან ნაპირზე არ გარიყა, დაისვენა ღვთისმშობელმა, იქაურობა

მოიხილა, ბუნების სიმშვენიერით მოიხიბლა და შესთხოვა თავის ღვთაება ძეს იესოს ებოძებინა მისთვის ათონის მთა,

ღედის თხოვნა და უმაღლვე ჩამოეშვა ციდან ხმა იესოსი «ამინ, ადგილი ესე საცხოვრისი შენ, წალკოტი შენი სამოთხე და სალხინებელი» და ამიერიდან ეწოდა ათონის მთას (აგიოს ოროს) წმინდა მთა და დაიწყო სამონასტრო ცხოვრება ათონის მთაზე,

პირველი მონასტრის დამაარსებელი კეისარი კონსტანტინე დიდი და ამ ტაძარმა 30 წელი რომ მოათია მოვიდა ანტიქრისტე კეისარი იულიანე განდგომილი და ძირიანად მოთხარა იგი, მერე იულიანეს გადავლენიდან 80 წლის შემდეგ ღრმადმორწმუნე კეისარმა თეოდოსი II - მ ააშენა ახალი ლავრა, სწრაფად იზრდებოდა სამონასტრო ცხოვრება ათონის მთაზე,

შემდგომ აზიაში არაბთა გამძლავრებამ და იქაურ ქრისტიანთა სამოღვაწეო საცხოვრისზე მათმა მიმძლავრებამ უფრო აღამაღლა ათონის სახელი ვითარცა ურწმუნოთაგან დევნილი ქრისტიანების მხსნელისა,

გამორჩეული ცხოველმყოფელობით ათონის სამონასტრო ცხოვრება აღზევებას იწყებს მაინც მას შემდგომ რაც აქ სამოღვაწეოდ მოვიდა ათანასე დიდი, მან წმინდა მთაზე დააარსა დიდი ლავრა, რომელსაც საისტორიოდ შერჩა მისივე დამაარსებლის სახელი ათანასე დიდის ლავრა,

ესეც ითქვა რომ ათანასე აქ მოსვლამდე მოღვაწეობდა ულუმბოს მთაზე იქაც მისგანვე აშენებულ მონასტერში სადაც იგი პირველად შეხვდა ვარაზ - ვაჩე იოანეს და ათონის მთაზე მივიდა იოანე თავისი ძით და მოწაფეებით და შეხვდა სიყვარულით ათანასე დიდი ქართველთა საყვარელთა და დაამკვიდრა ისინი დიდ ლავრაში, რომელიც მას ახლახან დაესრულებინა მისივე მეგობრის კეისარ ნიკიფორე ფოკას ცხოველი დახმარებით და იყვნენ მთაწმინდაზე ქართველი მთაწმინდელნი, ვიდოდა ჟამი და ჟამს ემაღვოდა იოანე, ხოლო ამავე დრო - ჟამის გმირი საქართველოში იყო უფროსი ძმა იოანესი თორნიკე ჩორდვანელი - ერისთავი, სახელოვანი მხედართუფროსი და ისიც შესდგომია უმცროსი ძმის გზას, საერო სამოსელი გაუხდია და სამონაზვნო სქემით შემოსილა და წამოსულა იოანესთან შესახვედრად და მასთან დასამკვიდრებლად ულუმბოს მთაზე, მაგრამ რაკილა იქ აღარ დახვდა გამოიკითხა და შეიტყო სადაც წასულიყვნენ ძმაც და ძმისწულიც და ერთ დღეს თორნიკე ერისთავიც

მივიდა ათონს და ვინათგან დაფარვაი არღარა ეგებოდა ძმები ურთიერთას გამოეცხადნენ და სიყვარულითა სულიერითა შეიტკბნენ, მთელი ტამარი სიხარულმა მოიცვა, ძალიან გაიხარა ათანასემაც, რომელსაც ადრევე სცნობოდა თორნიკეს საქმენი წარჩინებულობა და ახოვნება და მონაზონება ძმისა აკურთხა ძმამ და ახალ სახელად იმასაც დაერქვა იოანე, კიდევ სვინგელოზი უწოდა იოანემ უფროს ძმას და ამიერიდან იყვნენ მთაწმინდაზე ძმანი მთაწმინდელნი, ორი იოანე ვარაზვაჩე და თორნიკე და ორივე გაურბოდნენ სახელს და პატივს მაგრამ ვერარა გაეწყოთ დიდის პატივით ეგებებოდნენ ძმათა წმინდათა ყოველნი ბერძენნი თუ ქართველნი, რა გაეწყობოდა აკი ღირსთა თვისთა ღმერთი გამოაცხადებს და ადიდებს და დაიწყო დენა ქართველ საეკლესიო - სასულიერო ნაკადისა ათონისაკენ და გამრავლდნენ ქართველი მთაწმინდელნი მთასა წმინდასა, გამრავლდნენ და ზრახვა ჰყვეს ორივე იოანეთა «უკვე არა ჯერარს ყოფნა ჩვენი ათანასე დიდის ტამარში, აღარც მასპინძელს ეკადრება ჩვენგან შეწუხება, აღარც ჩვენ გვეკადრება სხვის ხიზნად ყოფნა, ამიტომ დრო დადგა თვითონ ავაშენოთ ქართველებმა ჩვენი ეკლესია - სადგომი და სალოცავიო და აღაშენეს ქართველებმა მთასა წმინდასა ათანასეს ლავრისაგან დაშორებით, უდაბნოსა შვენიერსა ეკლესია წმინდა იოანე მახარებლის სახელობისა, ეკლესიასთან სხვა სალოცავი, სენაკნი და სადგომნი გამართეს და დაბინავდნენ აქ ქართველნი და მათი მოძღვარნი ვითარცა ანგელოზნი ღვთისანი,

დრო კი ვიდოდა და დრომ ინება და ბიზანტიის ბედ - იღბალი ხელთ ჩაუვარდა ქალს სახელად თეოფანუს, რომელმაც იმპერიის ტახტზე დასვა 2 შვილი პირველი ქმრისაგან რომანოზ მეორესგან ბასილი და კონსტანტინე, მაგრამ რაკი ორივე ძმა მცირეწლოვანი იყო ქვეყნის მმართველობა მაინც თეოფანოს ეპყრა ხელთ და სწორედ მაშინ აზიურ პროვინციათა მმართველმა და მთავარსარდალმა ბარდა სკლიაროსმა აჯანყება დაიწყო მცირეწლოვან კეისართა დასამხობად, აზიური მიწები სრულიად მოწყდა კონსტანტინეპოლის მორჩილებისაგან და დღედღეზე სატახტოზე თავდასხმასაც ელოდა შიშით ატანილი სასახლის კარი და ითქვა მაშინ აქ ხმამაღლა და გადაწყვეტილად «ვითარმედ ჩვენი შემწე დავით კურაპალატის გარდა არავინაა ქვეყანაზე, სწორედ ოდენ ქართულ ხმალს შეუძლია ჩვენი დახსნა და გადარჩენა» და დაისაჭიროვეს კაცი საქართველოში დავითთან გასაგზავნად, ისეთი კაცი აჯანყებული სკლიაროსისაგან შეკრულ გზებზე რომ გააღწევდა და შეიტყვეს ასეთი კაცი არის ათონზე მცხოვრები იოანე თორნიკეოფილი და გაგზავნეს სასწრაფოდ

სევასტოფორი ათონის მთაზე, მივიდა იგი და სამივეს ათანასეს, თორნიკეს და ვარაზ - ვაჩეს გადასცა მან მეფეთა წერილები სამივეს სახელზე დაწერილი და სამივეში ეწერა, ვითარმედ «უღმერთო სკლიაროსი გაგვიდგა და ხმელით კერძი ყოველი დაიპყრა, აწ ვევედრებით სიწმინდესა თქვენსას რათა თვინიერ ყოვლისა მიზეზისა იოანე - თორნიკე მოვიდეს წინაშე მეფობისა ჩვენისა»,

სამივე მამა ჩავარდა საგონებელში, აკი აღთქმა ჰქონდათ დადებული არა სახის საერო საქმეს აღარ მიქცეოდნენ სიკვდილის კარამდე, მაგრამ მაინც ბოლოს გატყდნენ ათანასე და იოანე და დაუწყეს ვედრება თორნიკეს «უნდა წახვიდე შენ მეფეთა წინაშე კონსტანტინეპოლსო»,

შეწუხდა თორნიკე «წმინდაო მამანო, მიმართა მან, მე ჩემი ცოდვების გამო მოვსულვარ ამ წმინდა ადგილას და მეფეთა წინაშე წასვლა ხომ ისევ ცოდვათა გზაზე მიქცევაა ჩემი, რამეთუ ხომ იცით რაისთვის მიხმობენ მეფენი, მე რაკილა ღმერთმა ღირსმყო და მონაზვნის სახედ შემმოსა ამიერითგან აღარც შეხვედრის ნება აღარ მაქვს და აღარც მეფეებთან, აღარც სხვა ვინმე ამქვეყნიურ ადამიანთან, ამიტომ ვევედრები სიწმინდესა თქვენსა, ღვთის სიყვარულისათვის შემინდეთ და ნუ მაიძულებთ სასახლეში წასვლას, რამეთუ უკეთუ წავიდე ვიცი ისინი ამა ქვეყნის შფოთში ჩამაგდებენ»,

მაგრამ არ ეშვებოდნენ ათანასე და იოანე,

«უკეთუ ვეურჩეთ და არ წახველ მეფეებთან უეჭველად დიდ რისხვას მოვაწევთ ჩვენს თავსაც, ჩვენს ტამრებსაცო, შენ ოღონდ წადი და მაგის ცოდვა იქნება თუ ბრალი ყველაფერი ჩვენს კისერზედ აგვიღიაო»,

7 დღე ეხვეწნენ და ბოლოს დაიყოლიეს და მივიდა თორნიკე კონსტანტინეპოლს, მისვლისთანავე საღვთო კონსისტორიონს შეიყვანა იგი პარაკიმენონმა, შემოეგებნენ დედოფალი თეოფანო და ძენი მისნი ყრმანი მეფენი , ორივე შვილი დააჩოქა თორნიკეს წინაშე თეოფანომ და შეჰლადა «წმინდაო მამაო, რაიცა ამ ობოლთა მიმართ წყალობა ჰქმნა სამაგიერო ღმერთმა მოაგოს სულსა შენსა», ისევ სცადა წინააღმდეგობა თორნიკემ, მაგრამ სული აღარ მოათქმევინა დედოფალმა,

«წმინდაო მამაო, რაიცა მიბრძანოს მეფობამან თქვენმან თქვენსა ბრძანებასა როგორღა გარდავხდები, ოღონდ ღმერთმა დაგარწმუნოს შრომა თავსა იდევ და რა გზითაც გნებავს წადი კურაპალატთან და აუწყე ჭირი ჩვენი ყოველივე და ევედრე ღმერთს შენ და შენმა მეფემ ის უღმერთო სკლიაროსი დაამარცხოთ და ჩვენ მაგ ჭირისაგან

გადაგვარჩინოთ», კიდევ იუარა თორნიკემ, მაგრამ ამაოდ, ბოლოს გატყდა და უთხრა დედოფალს,

«მე ჩემი ცოდვებისთვის შევიმოსე სახე ჩემი ესე და ამიტომ სიკვდილზეც უმძიმესია კვლავ საერო საქმისადმი ჩემი მიქცევა, მაგრამ რაი ვყო არ ვიცი, თქვენს წმინდა მეფობას ალბათ უარს ველარ შევბედავო»,

გაიხარეს დედოფალმა და პარაკიმენონმა და ერთხმად შესძახეს, «ოღონდ შენ ამ ობლებს უშველე და რაიცა ცოდვა და ბრალი იყოს ღმერთმა ყველა ჩვენს კისერზე იძიოსო» და წავიდა თორნიკე საქართველოში, მისცა დავით კურაპალატმა 12 000 მეომარი, სარდლად უჩინა თვითონვე და გაანადგურეს ქართველებმა სკლიაროსი მდ ჰალისის პირას და იხსნეს უეჭველი დალუპვისაგან ბიზანტიის ყრმა კეისარნი, ხოლო თორნიკემ ჰალისის ველზე აღებული ალაფი და იავარი ნაწილი თავის მეომრებს დაურიგა, ნაწილიც ათონის მთაზე მიიტანა,

დიდი სიხარულით შეეგებნენ ძლევა მოსილად დაბრუნებულ ძმას იოანე, ათანასე და ყოველი ძმანი მთაწმინდელნი,

კვლავ უფრო იმით გაიხარეს, რომ თორნიკეს ათონზე თან ჩამოჰყვა მრავალნი ფილოსანნი და სახელოვანი მონაზონნი და რაკი ახლა ჰქონდათ სახსარი ახალი მონასტერის მშენებლობისა ერთხელ კიდევ იზრახეს და გადაწყვიტეს, ვინათგან ვართ ქართველნი კაცნი სახელოვანნი და კვლავ გვერთვიან ქართველნი და იზრდება სიმრავლე ჩვენი უკვე აღარც იოანე მახარებლის ეკლესიაა საკმარისი და უნდა ავაშენოთ ახალი ლავრა ქართული და აღაშენეს ქართველმა ათონელებმა დიდი ქართული ლავრა ღვთისმშობლის სახელობისა, მთაწმინდის უმშვენიერეს ადგილზე, აშენდა და ისტორიაში სამუდამოდ დაივანა მისმა სახელმა ივერი, ივირონი, ივერონი ანუ ქართველთა და აღმართეს ივერონის კარიბჭის თავზე სასწაულმოქმედი ხატი ღვთისმშობლის მარიამისა, საკვირველი ხელოვნებით მოოჭვილი და ცხოველმოსილი და ხატსა ამასა უკვე გამოევილო თავისი ჭირთა გარდასახდელი,

ხატთა ჯალათის თეოფილე კეისრის ჟამს ეს ხატი ნიკეაში ერთი ქვრივი დედაკაცის სახლში ესვენა თურმე, ერთხელ მეფის შიკრიკი მისულა ღამის გასათევად და ეს ხატი რომ დაუნახავს ხატმებრძოლი მეფის კაცს მაშინვე უძგერებია მახვილი, ხატიდან სისხლმა იფეთქა დ მის დამჭრელს შეექცა, თავზარდაცემული შიკრიკი გადაიხვეწა, ხოლო დაჭრილი ხატი იმ დედაკაცმა ზღვაში ჩაასვენა და 150 წელი ატარა ზღვამ ხატი იგი და ბოლოს ათონზე, რომ ივერონი აშენდა ათონის მთასთან მოცურდა იგი და

ხედავდნენ ათონელები დღისით თუ როგორ ბრწყინავდა და ღამით როგორ ანათებდა ზღვაზე მოვარვარე ხატი, რამდენჯერ სცადეს მიახლოება და ამოსვენება, მაგრამ არავინაც არ მიიახლა და არავის არ დანებდა იგი მერე გაბრიელ ხუცესს შეევედრნენ, შენებრ წმინდანი ცხოვრებით ათონზე არავინ ცხოვრობს და იქნებ შენ სცადო ბედიო, გაბრიელ ხუცესი კლდის ნაპრალში იყო დაყუდებული, მხოლოდ წყალს თუ დალევდა და ბალახს მოსძოვდა, სხვა რამ საზრდელს პირს არ დააკარებდა, კიდევ მისი პირიდან ერთი საერო სიტყვაც არ დაიძვროდა, არამედ ყოველივე მხოლოდ საღმრთოი და სასულიერო ითქმოდა მისგან და ჩაუშვეს ზღვაში გაბრიელი, მიეახლა ხატს და ხატიც მოეახლა მას და ამობრძანდა ხატი იგი ზღვიდან ხმელეთზე, ამობრძანდა მთაწმინდელ ქართველთა სამფარველოდ, მისი წილხვდომილი საქართველოს ქრისტიან შვილთა სამფარველოდ და საოხად და აღმართეს იგი და დააბრძანეს ქართველმა მამებმა ახალი ლავრის შესავლის თავზე და ეწოდა ამიერიდან კარის ღვთისმშობელი,

ივერონის ახლოს აშენდა კიდევ სხვა ეკლესია იოანე ნათლისმცემლის სახელობისა და ამას გარდა ქართველებმა შეიძინეს ადგილი მრავალნი, მონასტერნი და გარემოს დიდისა და მონასტრისა ვიდრე იმიერ ზღვამდე, რომელნი იგი მშვენიერ არიან და საწადელ და მომზადებელ სულიერთა მონაზონთა საყოფლად,

ათანასე დიდი ისევ დიდი სიყვარულით სწყალობდა ქართველებს, იოანე რომ ახალი ტაძრის მწყემსმთავარი გახდა მაინც არ მოიშორა იგი ათანასემ, მოიშორა კი არა ივერონი რომ დამთავრდა მისი წინამძღვარი მან საქვეყნოდ თავისი ლავრის სულიერ ეპიტროპად გამოაცხადა, ხოლო ოდეს აღარც მე და აღარც იოანე ამ ქვეყნად აღარ ვიქნებით ორივე ლავრის ქართულისაც და ბერძნულისაც სულიერი ეპიტროპი ეფთვიმე უნდა იქნესო ანდერძით აცხადებდა ათანასე,

ივერონის დასრულებიდან და კურთხევიდან 2 წლის თავზე ათანასე გარდაიცვალა, ხოლო ყოველი სიმდიდრე რაიც თორნიკე ერისთავს მთაწმინდაზე ჩამოეტანა ყოველივე სამშენებლოდ და სახარჯო - საარსებო მთლიანად გადაეცა იოანესთვის, თვითონაც ეგევითარმან განთქმულმან და საჩინომან კაცმან ყოველივე ნებაი თვისი მოიკვეთა და სრულებით შეუდგა მორჩილებასა მისსა,

არაფრის უფლებას აღარ აძლევდა თავს იოანეს დაუკითხავად, უმისოდ ლამის წყალსაც არ სვამდა, მის უნებართვოდ ერთ ფულსაც კი ხელს არ დააკარებდა და ეუბნებოდა თორნიკე ვარაზ - ვაჩეს,

ვითარმედ «მამაო თვით იცი დიდად ცოდვილი ვარ და სიკვდილი ჩემი მოახლოებულ არს და შენს უნებური არარაი მსურს არამედ ნებაი ჩემი და თავი ჩემი შემდგომად ღვთისა შენდა მომიცემია ვითარცა გნებავს აცხოვნე სული ჩემი,

დიდ ტვირთად აწვა იოანეს უფროსი ძმის ეგზომი ქვედავრდომილობა და მარად იმას მიესწრაფვოდა არაფერი დაჰკლებოდა მარად მყუდროებასა, პატივსა და კრძალულებაში ჰყოლოდა, მაინც ვერ იქნა და ვერ ჩაიკლა მეომრული სული თორნიკემ წმინდა ბერობით დაშრეტულ სხეულში, ვე მოიშალა თხრობა გარდასული ბრძოლებისა, შემოეხვეოდნენ სმენადქცეულნი მოწესენი და ისიც მუხასავით შუაჩამდგარი ჰყვებოდა თავდავიწყებით და ერთხელ თავს წამოადგა იოანე ძმას და უთხრა წყნარად, კრძალვით და თითქოს წყრომითაც,

«საყვარელო ძმაო, ვხედავ ღვთის მადლით კეთილად წარემართები ყოველთა მცნებათა ღმერთისათა და არც მინდა წყენა რაიმე მივაყენო შენს წმინდასა სულსა, მაგრამ განა შენსაც სულს არ ავნებს იგი რასაც ახლა და ამდენ ხანს მოუთხრობ ამ ხალხს, გთხოვ და გემუდარები ეს საერო ნათხრობნი საეროა და სოფლიოთა დააცადე, ხოლო შენ უკეთუ ვერ დაიშლი მაშინ უამბე მხოლოდ ერთს, გაბრიელ ხუცესს»,

ეს რომ ისმინა მაშინვე დაემხო თორნიკე იოანეს ფეხებთან, დაემხო და შეჰკლადდა ცრემლთა თხევით «რად სდუმდი აქუმამდე და არ ამხილე წმინდაო ღმერთშემოსილო მამაო» მაშინვე წამოაყენა იგი ფეხზე იოანემ, მოეხვია და უთხრა კეთილად «რაც იყო ღმერთმა გაპატიოს, ხოლო ამიერიდან ეკრძალე» და ეკრძალა ისიც, სამუდამოდ ეკრძალა თორნიკობას, იგი მიიცვალა და ღვთისა მივიდა, ღმერთმან შეუნდვა ცოდვანი მისნი და საუკუნოსა ცხოვრებასა ღირს ყო თქვა იოანემ, დაკრძალეს იქვე ივერონს, გარნა მაინც უცხო მიწასა შინა, იდგა ქრისტეშობითგან 985 წ, როცა თორნიკეს დასაფლავებასა და მისი სულის შეძინების საქმეებს მორჩა იოანემ მოულოდნელად გაამჟღავნა განზრახვა, რომელიც ადრიდანვე ჰქონია გულს დაკრძალული და ამდენ ხანს თურმე თორნიკეს გამო არ გაუმხელია, ხოლო განზრახვა ესე ყოფილა მისი ძის ეფთვიმესა და კიდევ რამდენიმე მოწაფის თანხლებით წასვლა სპანიად, სპანიად მრავლად ყოფილანო ნათესავნი ქართველნი დიდი ხნის მკვიდრნი და შვილნი იქაური მიწა - წყლისა და გულს ამოეჭრა იოანე

ათონელს წასვლა სპანიად იქაურ ქართველებთან, რადგან თურმე იგი თავიდანვე უფრთხოდა აქაურ ქართველობაში შუღლსა და შფოთს და ილტვოდის სპანიად იოანე მითა მისითა ეფთვიმეთი და კიდევ რამდენიმე მოწაფით,

ჯერ აბიდოსს მივიდნენ რათა იქიდან ესპანეთისკენ მიმავალი ხომალდი დაეგულეზინათ და კიდევ გაჰყოლოდნენ, სწორედ ამის შესატყობად მივიდა იოანე აბიდოსის მმართველთან, ძველ მეგობართან, ძალიან გაიხარა აბიდოსელმა სახელოვანი ქართველის ეგზომ მოულოდნელი წვევით, მაგრამ იქვე უაღრესად გაუკვირდა და განაწყენდა, როცა მან სტუმრის განზრახვა შეიტყო,

«არასგზით მე შენი გაშვება არ შემიძლიაო» მტკიცედ და გადაჭრით განუცხადა ბერძენმა ქართველს, «შენ წმინდაო მამაო ძალიან კარგად იცი როგორი პატივისცემა და სიყვარული აქვთ ჩვენს კეისრებს შენი მაღალი ღირსებისა და ღვაწლმოსილებისა, ამიტომ თვითონ განსაჯე რა სასჯელს დამატებენ თავს ისინი უკეთუ მათ დაუკითხავად გაგიშვებ შენ ჩვენი ქვეყნიდან იმ ქვეყნის დასალიერს სპანიაშიო, მე მხოლოდ ის შემიძლია მეფეებს მივწერო შენი განზრახვა და რასაც მიბრძანებენ მეც იმას ავასრულებო», თქვა და ქმნა აბიდოსელმა, წერილი აფრინა კონსტანტინეპოლს, პასუხიც სწრაფადვე მობრუნდა «ახლავე ჩვენთან წარმოგზავნე იოანე და მისი მხლებლებიო» ბრძანებდენ ძმანი კეისარნი და მიიყვანეს საღვთო კონსისტორიუმს (იმპერატორის სასახლე) იოანე და მხლებელნი იოანესი,

პატივით შეხვდნენ კეისარნი, მოიკითხეს, მოუალერსეს და მერე კრძალულად საყვედურიც აკადრეს,

«წმინდა მამაო, ჩვენ დიდი სიყვარული გვაქვს თქვენი სიწმინდისა და სისპეტაკისა, მაგრამ ეს რატომ ხდება, რომ ჩვენგან გარბიხარ და სხვა ქვეყანაში წასვლა და ცხოვრება აგირჩევია»,

მაშინ წამოდგა და თქვა იოანემ «ვითარმედ ღვთისმსახურნო და თვითმპყრობელნო მეფენო, მე ადრე ერთი გლახაკი, ცოდვებით დატვირთული კაცი ვიყავი და გადავწყვიტე უცხოობაში გადავხვეწილიყავი, ნაცნობს არსად გადავყროდი და სამუდამოდ ყველასთვის ხორციით დაკარგულს სული ჩემი მეცხოვნებინა, მაგრამ ეს ვერ შევძელ იმის გამო რომ მოულოდნელად მოვიდა ჩემთან ჩემი ძმა თორნიკე, ველარ მივატოვე იგი და ჩავარდი ისევ მისი გულისთვის შფოთითა და შუღლით აღსავსე ერის კრებაში, ხოლო ახლა მაინც როცა თორნიკე ამა ქვეყნიდან განსრულ არს მინდა ვიყო ყოვლისაგან თავისუფალი, წავიდე შორს და ვიზრუნო ოდენ სულისათვის»,

კეისრებმა სიტყვა ესე მოისმინეს, მაგრამ არ შეისმინეს, ჯერ კარგახანს თვითონ დაიტოვეს და არ გამოუშვეს ვითარცა კეთილი სტუმარი, მერე ბევრი არწმუნეს და ბოლოს დაარწმუნეს უკანვე ათონზე დაბრუნებულიყვნენ და სპანიაში წასვლაზე ფიქრი თავიდან სამუდამოდ ამოეკვეთათ და დაბრუნდნენ ისევ მთაწმინდას ხელმწიფეთაგან ნალერსევნი და ნასაჩუქრალნი და დაკნინდა და დაჭლექდა ფიქრი ერთმანეთისთვის დაკარგული ორი საქართველოს კვლავ ხილვისა და კვლავ შეხვედრისა,

ვიდოდა ჟამი, წავიდა თორნიკე, მიდიოდა იოანე, მოდიოდა ეფთვიმე,

ნიკრისის ქარმა შეიპყრო იოანე და სამუდამოდ დასცა სარეცელზე, საშინელი ტკივილი უჭამდა სახსრებს, მაინც იყო სულით მხიარული და მადლობდა უფალს ეგზომ უსაშველო ტკივილები რომ არგუნა ხორცსა მისსა, «არ არსებობს ჩემთვის უფრო ძვირფასი საფასე ვიდრე ეს ხორციელი ტკივილებიო» ამბობდა იგი,

მაგრამ სასტიკი სენით სხეულგანკაფულს და მარად დარეცილს აღარ შეეძლო სატაძრო სამწყსოს და სათვისტომოს მწყემსმთავრობა და ევედრებოდა ეფთვიმეს, თავის ძეს, დრო დადგა და მიითვალე ივერონის მეთაურობა და მზრუნველობაო, ერთხანს უარობდა ეფთვიმე, უარისთვის შენდობას ითხოვდა და ამქვეყნიურ შფოთთაგან განრიდებას იმიზეზებდა, მაგრამ ბოლოს მიხრწნილი და სხეულდაშრეტილი მამის ვედრება მაინც უნდა შეეწყნარებინა და შეიწყნარა კიდევ, მან იკისრა ივერონის მზრუნველობა (ეკონომოსობა), მაგრამ მამის დაუკითხავად მაინც არაფერს წყვეტდა,

იმავე ჟამს ათონელებმა შეიტყვეს, რომ ოთხთა ეკლესიათა ლავრასა შინა დაყუდებულა 2 სახელგანთქმული საეკლესიო მამა იოანე გრძელიძე და არსენი ნინოწმინდელი და მისწერეს წერილი მათ იოანე და ეფთვიმე ათონელებმა, ვითარმედ

«წმინდანო მამანო, გვეუწყა თქვენი სიწმინდე და მანდ ყოფნა თქვენი, ვართ გულკლებულნი, რომ არ ინებეთ მოსვლა და თქვენი წმინდა ლოცვის მოღება თქვენს წმინდა და სახელოვან მთაზე ათონზე, აწ ვევედრებით სიწმინდესა თქვენსა რაითა მოხვიდეთ და ვიყოთ ერთად ვინაითგან ვუწყით ჩვენ თქვენებრ უცხოობასა ვართ»

და მოვიდნენ ათონის მთაზე იოანე გრძელიძე და არსენი ნინოწმინდელი და იყო სიხარული დიდი მომსვლელთა და დამხვედრთა შორის,

ეფთვიმემ ცალკე სენაკნი აუშენა მოსულ მამებს,

მალე ამის შემდეგ იოანემ სიკვდილის მომთხვევა იგრძნო, შვილი წინ დაიყენა და ათონის სავანეთა წინამძღოლობა გადაულოცა,

«იყავ მამა და მამასახლისი და როცა გადადგე მამასახლისობა გიორგის გადაეციო»,

ეს გიორგიც ყოფილა თვისივე მათი კაცი სახელოვანი და ფრთხილი ხორციელთა საქმეთა ზედა,

მერე გიორგიმაც თავისი წინამძღვრობა იმას გადასცეს ვინც ძმათა შორის სიტყვით და საქმით სხვებზე უკეთესი იპოვოსო და ასე მარადჟამს ყოველმა წარმავალმა მამასახლისმა ახალი ღირსეული დატოვოს თავის ადგილსაო, ახლა კი ეფთვიმე იქნება თქვენი წინამძღვარი, ხოლო უკეთუ თქვენს შორის გამოჩნდება მშლელი ვინმე მამა ეფთვიმეს განგებულებისა და მაშფოთებელი საძმოთა თქვენთა იყოს კრული, შეჩვენებული, განკანონებული და გაძევებული დაუყოვნებლივ, რათა იმ ერთი ვინმეს განმყვრნელი და მაკვდინებელი სენი არ გაედოს სრულიად გვამსა საკრებულოსასა» და უთხრა უკანასკნელი სიტყვა იოანე ვარაზგაჩეყოფილმა ქართველთა სამწყსოს

«სასურველნო და საყვარელნო შვილნო ჩემნო, უკეთუ ღვთის ცნებით იღვაწებთ საღვთო წესითა და სჯულით იცხოვრებთ წინამძღვართა თქვენთა უზაკველად დაემორჩილებით და ერთმანეთშიც მშვიდობით და ერთობით იქნებით, ღრმად მწამს ღმერთისა არარაი სიკეთე არ მოგაკლდებათ, მაშ იყოს თქვენს შორის სიყვარული ღვთისა, მორჩილება მამასახლისისა, სიყვარული ერთმანეთისა, განუკვეთელი ერთიანობა სათვისტომოისა თქვენისა» თქვა და ერთხელ კიდევ დალოცა ყველა, დალოცა ძე თვისი ეფთვიმე და მიესვენა მის მკლავებს, მიესვენა და დაიძინა ძილითა მარადიულითა და დაკრძალა ეფთვიმემ მამა ხორციელი და მამა სულიერი ლუსკუმასა, რომელშიც ესვენა უფროსი ძმა აღსრულებულისა იოანე - თორნიკე სვინგელოზი და ათონის სათვისტომოთა და სავანეთა დამაარსებელი ძმების სამარტვილეზე ეფთვიმემ აღაშენა ეკლესია წმინდა მთავარანგელოზთა სახელობისა, ქრისტესშობითგან ახალი ასწლეული შემოსულიყო XI საუკუნე.

11 ეფთვიმე მთაწმინდელი,

იგი დაიბადა დაახლოებით 955 წ სამხრეთ საქართველოში ტაოში, სახელი ეფთვიმე, ძე ვარაზგაჩე ჩორდვანელისა ანუ იოანე მთაწმინდელ - ათონელისა, ძმისწული თორნიკე ერისთავისა,

ზემოთ მამამისის იოანე მთაწმინდელის ცხოვრების აღწერიდან უკვე შევიტყვეთ როგორი იყო ყრმობა ეფთვიმესი და იმ დღიდან რა დღიდანაც უთხრა მამამ შვილს ქართველთა ქვეყანა წიგნთაგან ნაკლულია და ეს სინაკლულე შენ უნდა შეუვსოო მას შემდეგ გასულიყო 25 წელი და ეს მეოთხედი საუკუნე ჯერ კიდევ იოანეს სიცოცხლეშივე უკვე გამხდარიყო საუკუნე ეფთვიმე ათონელისა, რადგან აქამდე ქართველთა შორის არავინ გამოჩენილა ეგზომ მძლავრი მეუფე ქართული სიტყვისა და აზრისა,

თარგმნიდა და წერდა დაუცხრომლად, თარგმნიდა უმეტესწილ ბერძნულიდან ქართულად, იშვიათად პირიქით,

უკვე ეთარგმნა ქართულიდან ბერძნულად ბალავარი და აბუკურა, მაგრამ მთავარი მაინც ეს იყო რაც შეიძლება მალე შევსებულიყო აქამდე ნაკლული და ღარიბი ქართული საწიგნობელი, წერდა, თარგმნიდა და პირველი უთმინარი წამკითხველი და მკაცრი გამსჯელი იყო მამამისი იოანე, მას უკან გადამწერნი გადაწერდნენ და გზავნიდნენ ქართულ მონასტრებსა და სავანეებში, რაღა თქმა უნდა ყოველი წიგნის პირველ ნუსხებს ეფთვიმე გზავნიდა საქართველოში მეფე დავით კურაპალატის მისართმევლად და მისი შეხედულებით დასაბინავებლად,

მადლი ღმერთსა რომელმაც ჟამსა ჩვენთა ახალი ოქროპირი გამოგვიჩინა, აღტაცებით იძახდა დავით მეფეთამეფე,

ეფთვიმეს თარგმანება არ იყო ოდენ ბერძნულიდან ქართულად გადმოღება თხზულებისა, არამედ იგი იყო დამოუკიდებელი ქართული გააზრება ქართველისთვის უცხო ტექსტისა, გააზრება უმაღლესი სიტყვათხელოვნების თავისუფალი მიმოქცევით,

როცა თარგმნილის ენა და გააზრება უფრო შთამბეჭდავი და შთამაგონებელია ვიდრე ენა თვით სათარგმნელისა, წესი მის მიერი თარგმანისა იყო წესი შემატებისა და დაკლებისა ვითარცა იტყვის შემდგომში დიდი ეფრემ მცირე,

ქართული სიტყვიერებით გამდიდრება ან განმარტივება სათარგმნელი აზრისა და ასე ამძლავრებდა თარგმნილს სათარგმნელზე ეფთვიმე და ეს ყოველივე მიღწეული იყო ჯერ მამამისის იოანეს სიცოცხლეში, ახლა კი იოანეს შემდგომ 1005 წლიდან იდგა ათონის მთაზე წმინდა ჟამი დიდი ეფთვიმე ათონელისა,

განათლებული, დაწმენდილი, დამწვინებული და დაჯიშებული ქართული სული, დღედაღამე განიადაგებით ენთო, იწვოდა, ანათებდა და იხარჯებოდა ღვთისაგან რწმუნებული იგი ტალანტი,

იოანეს აღსრულებიდან 14 წელი 1005 - 1019 წ წინამძღვრობდა ეფთვიმე ათონის ქართველთა სათვისტომოს, ას სულ ქართველს, ამას გარდა ათანასე დიდის ანდერძით ხომ როგორც ზემოთ აღინიშნა იგი იმავე დროს იყო სულიერი ეპიტროპი ბერძენთა სავანისა და ყოველივე საურავნი ქართველთა თუ ბერძენთა მის მიერ იურვებოდის და ყოველივე ამასთან მთავარი რაისთვისაც მოწოდებული იყო ტალანტი მისი ღვთისაგან რწმუნებული თარგმნა,

წერა განუწყვეტლივ და განუცადებლად ღამის თევით, რამეთუ უფროსნი წიგნნი ღამით სანთლითა უთარგმნია, უმაღლეს გოდოლზე იყო სამყოფელი მისი და მთელი ღამენი სანთელი კრთოდა იქიდან,

ღამენათევზეც დილით ადგომას ვერავინ დაასწრებდა, ვერც ცისკრის ლოცვაზე მისასწრებდა ვინმე, პირველი შევიდოდა და პირველი დადგებოდა, ხელში უკვერთხოდ და კედელზე ხელმიუბჯენლად და ვერც ვერავინ იკადრებდა კედელზე მიყუდებას ეკლესიაში წირვა - ლოცვისას, დაჩურჩულებასაც ვერავინ გაბედავდა, თუ რაიმე სათქმელი იყო თვითონ გაიწვევდა უხმოდ, ოდენ ხელის შეხებით და განცალკევებით ეტყოდა სათქმელს სხვისაგან იდუმალ,

მოხუცებაში ჩაღრმავებულსაც არ უკადრებია სალოცავში არგანით შესვლა, ვერც ვერავინ შევიდოდა, ოღონდ დაუძღურებულ ძმათათვის დაუწესებია ეკლესიის ერთ შტოზე კვერთხით დგომა, ხოლო სრულიად უძღურთათვის ცალკე სკამებზე ჯდომის უფლებაც დაერთო მოძღვარს,

ცისკარზე დაგვიანებულს, ან სულაც თავარიდებულს დაუსჯელს არ დატოვებდა, მათგან ახალგაზრდებს საკურთხევის წინ ასჯერ მუხლს მოაყრევინებდა, უფრო ხანდაზმულთ უღვინობასა და უსაჭმელობას განუწესებდა, უაღრესად ყოვლისა ძმათა შორის შფოთსა და მტრობას ებრძოდა თავგამოდებით ეფთვიმე, უკეთუ ქართველები ერთმანეთს მიეტყეებოდნენ წვერთა გლეჯით, ხმლის შემოკვრით ან ფეხის მიწიხვლით მწარე იყო კიცხვა მისი,

«რას ჩადიხართ ქართველნო, რად უჭამთ ერთმანეთს გულსა და სულსა, შეხედეთ ბერძენთ როგორ უდგანან მხარში ერთმანეთს, შეხედეთ ლათინთა როგორ უაღერსებენ სულთა ერთმანეთისათა (ეს ლათინნი რომიდან მოსულნი იოანეს

შემოესახლებინა ათონზე თავის სიცოცხლეშივე, ჩვენცა უცხონი ვართ თქვენცა უცხონი, მოდით დასახლდითო მისძალებია უცხოს ქართველი და დაუსახლებია და დაუსამოვრებია კიდევ, მას მერე იყვნენ ლათინნი მთაწმინდაზე, იყვნენ და მრავლობდნენ),

ასე რად გემართებათ ქართველნო ყოველივე უცხო რომ მობაძვად აგიჩემებიათ ხოლო საკუთარი სისხლისა და ნათესავის სიყვარული მათგანვე რად აღარ მოგიბაძავთ»,

ჩვევად ჰქონდა შვიდეულის სამ დღეს სამშაბათს, ოთხშაბათს და პარასკევს თავის სენაკსა იჯდა წერად და ლოცვად, სრულად მარხულობდა, მზის ჩასვლისას მიიღებდა ოდენ პურს და წყალს,

დანარჩენ დღეებს კი სამმო ტრაპეზზე მიდიოდა, თვინიერ ჟამის წირვის ანუ რომელიმე დიდი დღესასწაულისას ღვინოს არ დალევდა, ოღონდ ძმათათვის ტრაპეზზე ჩამოდგმულ ღვინოს პირის შეხებით გასინჯავდა და უკეთუ ღვინისა და წყლის ნაზავი მოეწონებოდა არაფერს იტყოდა და თასსაც უკანვე დადგავდა, მაგრამ თუ წყალი მეტი მოეჩვენებოდა, ან ძმრის გემო მოერთვებოდა ტრაპეზის შემდგომ მევაჟინეს გაინაპირებდა და ჩუმად ეტყოდა, «ძმაო, ამათ ძმათა საგემოვნოდ ტრაპეზის გარდა რა დარჩენიათ და შენ კიდევ ღვინოს რაღად გაურყვნი, უკეთუ ღვინო მსუბუქია წყალს რაღად ურევ ან ძმარს რად კადრებ ძმათა შენთა», ან კიდევ თვითონ თავისას მანამ პირს არ დააკარებდა სანამ სამმო კერძს არ გაუსინჯავდა გემოს და უკეთუ ზეთი აკლდა კელარს დაუმახებდა და დაამატებინებდა ზეთს, ან თუ კერძი უმგზარი იყო ან უმარილო ან უწამაკო ზედმეტად მარილიანი და მლაშე ტრაპეზის ბოლოს მზარეულს დაიუბნებდა და ეტყოდა «სამსახურს შენსას ღვთის შიშით უნდა იქმოდე ძმაო და ნუ იტყვი რომ ოდენ კაცთა ემსახურები, არამედ ისე მიიჩნიე ვითარცა ღვთის ანგელოზებს ემსახურებოდე» და ისხდნენ ტრაპეზსა ზედა ღვთის ანგელოზნი ჭამდნენ და სვამდნენ უხმოდ, უბრად, რადგან ესეც წესად ჰქონია მოძღვარს მათ შორის, რომ ქრისტესავით ჩამჯდარიყო, იშვიათად ვინმე თუ სიტყვას ჩურჩულით წაიცდუნებდა წყალს ან ევლოგიას როცა გადააწოდებდნენ ერთურთს თუ რამ საჭირო გახდებოდა თვითონ მოიხმობდა თვალთ მოძღვარი მოწაფეს, სათქმელს ჩუმად ეტყოდა და გაუშვებდა ეგრევე უხმოდ აღსასრულებლად, მეტრაპეზესთვის საგანგებოდ დაეწესებინა წმინდა მამას «უკეთუ ვინმე იხილო

ლაპარაკად, სიცილად გინდა ლაღობად ტრაპეზსა ზედა უთხარი ჩუმად მაგას ნუღარ იქმ თუ არა მამას გაუწესებია, რომ გარეთ გაგიყვანონ»,

თუ სიტყვით, თუ კალმით, თუ საქმით დაუცხრომელი ყოველ საქმესა მეცნიერ იყო სამგზის სანატრელი მამაი ეფთვიმე, იყო მშენებლებთან კალატოზებთან და თვითონაც აშენებდა და კალატოზობდა, იყო მიწის მხვენელ - მთესველებთან და თვითონაც ხნავდა და თესავდა, იყო მევენახეებთან და თვითონაც მეზვრეობდა, იყო მჭედლებთან და თვითონაც ჭედდა და ჰკვერავდა, ყოველი დიდი და მცირე მოსაქმეობის მცოდნე, მოსაქმე და უტყუარი განმსჯელი იყო,

სიცრუის, დაბეზღების ნატყუარი და ნაცილი ამბის დაუცხრომელი მტერი იყო, მოხსენებად არავინ მკადროს უკეთუ მოსახსენებელი ზედმიწევნითი სინამდვილით არა იცოდნენო,

მძიმე განკანონებას და სამძოდან გაძევებას ვერ გადურჩებოდა სიცრუისად ენის მრხეველი, ვერცა მახეზლარი, ცილისმაწამებელი, ყოველ ძმაზე ყოველივეს თვითონ ზრუნავდა და იურვებდა ნემსიდან ძაფამდე, არც რა ყიდვა გაყიდვა, რეწვა - მორეწვა, მოგებ - წაგებად მოძღვრის უნებურად და დაუკითხავად არ დაიშვებოდა, ხოლო უკეთუ ამ მცნებას ვინმე გადაუხვევდა, ვინმე მისგან ნამალევად მოისაკუთრებდა ან რაიმე საფასეს ან რაიმე სამოსელს იყიდდა ამნაირ სულმოკლეს ფიცხლავ ამხელდა, განაკანონებდა, ხოლო მის მონაგებს საგანგებოდ დანთებულ კოცონზე დასწვავდა, იყო ერთი მთავარდიაკონი კაცი ღირსეული, წარჩინებული გვარისაგან, რომელსაც მრავალი საფასე შეეწირა მონასტრისათვის, მაგრამ 1 კვარტიც თავის შესამოსლად დაედო ეკლესიასთან, მკაცრად აეკრძალა კიდევ ვინმეს ეხმარა კვარტი იგი წირვა - ლოცვისას, შეიტყო ეს მამა ეფთვიმემ, გაიხმო ცალკე მთავარდიაკონი და ჰკითხა «მიტხარ ჭემმარიტი რაი დაგიტევებიეს სოფელსა შინა», «წმინდაო მამაო კარგად მოეხსენება შენსა ღირსებასა რამეთუ მშობელნი და ძმანი და საფასენი და მონაგებნი არამცირენი დამიტევებიან და ამას გარდა რაც კი შენს წმინდათა ხელთა მომიცია თვითონვე უწყი» მიუგო მთავარდიაკონმა მშვიდად,

«მერე შვილო ჩემო გნებავს რომ მაგოდენა მადლი და სასყიდელი ამ ერთი კვარტისათვის წარიწყმიდო» ჰკითხა ეფთვიმემ და მიუთითა იმ კვარტისაკენ, ამის გაგონება იყო და «ნუ იყოფინ მამაო» იბლავლა მთავარდიაკონმა, მაშინვე მორჩილს ცეცხლის მოღება უბრძანა, ის კვარტი ცეცხლზე საკუთარი ხელითვე დააგდო, უმაღვე ეფთვიმეს მუხლებში ჩაუვარდა და შენდობა სთხოვა და ასევე იწვოდა ყველა

შესამოსელი და სხვაი კერძო რამ სახმარი, რომელსაც პატრონი თავისი ქრისტესმიერი ძმისთვის ვერ გაიმეტებდა, აკი ბრძანებულ არს «სულთა ჩვენთა დადება ძმათა ჩვენთათვის, ხოლო შენ შენს ძმას გახწრდნად რაიმე საქონელს არჩევ ღვთის გამობისარ გეშინია» ეტყოდა შენდობის წინ ცოდვილს რისხული სიწყნარით წმინდა მოძღვარი,

თვეში ორჯერ ან სამჯერ კვირაობით სულის მარგებელ სწავლად შემოიყრიდა სრულიად სამწყსოს მწყემსი კეთილი და სიტყვა მისი და თხრობა მისი იყო ვითარცა სიტყვანი და სწავლანი ქრისტესი მთასა თაბორისათა ანდა მთასა ელეონისასა და ასწავლიდა მწყემსი იგი სამწყსოსა თვისას სიყვარულისთვის და სიმდაბლისა მორჩილებისთვის და კრძალულებსა სიმშვიდისთვის და უშფოთველოსა მოთმინებისთვის და მსახურებისაგან მოსწრაფედ მოსვლისათვის ეკლესიად და სხვა ყოველთა წესთა მხურვალედ აღსრულებისთვის დაიტყოდა ბოლოს ვითარმედ «ესრეთ ვიხარკოთ ძმანო ჩემნო რათა შეკრება ჩვენი ამა წმინდასა ადგილსა არ იყოს ფუჭი, ამო და არცა ამოდ ყოფილიყოს განსვლა ჩვენი ამა სოფლიდან და ისევ მიმართავდა სულთა მკურნავი ხორცისაგან სულდაკნინებულთ,

ვითარმედ «ჯერ იყო და ტრაპეზის გარდა არარას ვეძიებდით რადგან ვუწყით როგორი იწროობით განვლეს თავიანთი ცხოვრება ყოველთა წმინდა კაცთა, რომელთაც წყლით განძლომაც არ უკადებიათ სულთა თვისთათვის, ხოლო ჩვენ დსავსენი ყოველთა ცოდვითა აღარც ტრაპეზს ვკმარისობთ დღეში ორგზის სავსეს ღვინით და საჭმლით, კმა არს ჭემმარიტად და ნამეტნავ და აკრძალული იყო ტრაპეზის გარდა შეძენა ღვინისა ან თევზისა, მით უფრო სხვა სახსნილო საჭმელისა, შემოტანა შეიძლებოდა ოდენ სინათლე ზეთისა და ისიც მხოლოდ მწერალთათვის და მკითხველთათვის, სხვას კი არც კანდელის უფლება ჰქონდა, არც ხატთა და ჯვართა ცალკე საკუთრებად დასვენებისა, ხოლო უკეთუ ვისმეს მოახელებდნენ ღვინისა და ზეთის ყიდვას თვინიერ წმინდა მამის ნებართვისა მაშინვე იმ ღვინოსაც, ზეთსაც კი წაართმევდნენ და ავლინში გადაუთხევდნენ, თვინიერ უკიდურესი უძლურების მქონისა ვერცა ვერავინ ზედმეტ საჭმელს მოიმზადებდა,

შედიოდა სამზარეულოში წმინდა ეფთვიმე და უკეთუ ცეცხლის განაკიდებს მდგარ რაიმე კოჭობს იხილავდა მზარეულს კითხავდა «ვისი რა იხარჯებაო», უკეთუ უძლური ვისმესი აღმოჩნდებოდა თავს დაანებებდა, ხოლო თუ ნატრაპეზისა და

ნაყროვანისა უბრძანებდა და იმ დამატებით შეჭამადს ან გარეთ გადააქცევინებდა ან საერთო მუშაკთა ქვაბში ჩაასხმევინებდა,

იჯდა წერდა ეფთვიმე ან ეკლესიათა თხუთმეტ მამასახლისს ეთათბირებოდა, იდგა უქმად დგომა არ წარმოედგინა, წერისაგან დროს დაიცემდა თუ არა სამეურნეო საქმეებს გაუხდებოდა, გინა თუ ნავის გამოზიდვას, გინა თუ ნავი მოვიდეს ხვარბლითა, გინა თუ ვენახის ასარვასა, გინა თუ აჯეჯვასა, გინა თუ სთვლობასა, რამეთუ ახალ წერგს იყვნეს წუთხა ვენახი ყოველთა სარილთა განგებაი უნდა და უფროისნი დღენი ვენახსა შრომასა შინა დაყვნინან და ყოვლადვე მამაი ეფთვიმე მათთაი იყვის თვინიერ დიდისა მიზეზისა,

სახით წყნარი და მყუდრო იყოეფთვიმე, გულით წრფელი, გონებით განათლებული, გვამით მძლავრი, ეკლესიასა დგომასა მხნე რამეთუ ვითარცა ითქვა იდგა და იგი ყოველთვის თვინიერ კვერთხისა ვითარცა სვეტი შეურყეველი, თვალეზი ჰქონდა მუდამ მაღლივ მხედველი, თვინიერ ღმერთისა არავინ უწყის ყოველივე რასაც იგი აღასრულებდა სენაკსა მდგომარე, არავინ უწყის რამეთუ ყოველივეს იგი აღასრულებდა ფარულად და მხოლოდ საკუთარ სულთან განჭობით, სამოსელი მისი მხოლოდ ძაძაი შავი ხოლო ძაძასა ზედა ჯაჭვი მძიმე სხვათათვის აღუზიდავი,

სიწმინდე მისი სხეულისა უბიწოება ქალწულობისა ვითარცა ცა და შინა ანგელოზისა, მარად საშური მისი სულისა თარგმანება ტკბილისა მის თაფლისა წიგთა საღვთოისა და მათი მეოხებით ცოდნისა და სათნოებისა დანერგვა ქართველთა შორის,

14 წელი იწინამძღვრა მამა ეფთვიმემ ათონის წმინდა სავანეთა ზედა, მას უკან მიადგნენ წმინდა ბერნი არსენ ნინოწმინდელი და იოანე გრძელიძე და ურჩიეს გადამდგარიყო წინამძღვრობიდან, რადგან ხედავდნენ ისინიც და სხვანიც ყოველნი უამრავნი სამეურნეო საზრუნავნი მას ძალიან უმლიდა ხელს სამწერლობო საქმიანობაში და გადაულოცა ეფთვიმემ წინამძღვრობა ათონის სავანეებისა გიორგი ხუცესს, იმ გიორგის, რომლის აღზევებასაც იოანე თვითონ უბარებდა ანდერძად თავის ძეს, თვითონ კი ეფთვიმე დაჯდა ისევ თავის სენაკში და უმეტესი გაცხოველებით განაგრძო წერა და თარგმანება ყოველთა წიგნთა საღმრთოთა და საეროთა,

წინამძღვრობიდან ეფთვიმეს გადადგომა სასიკეთო აღმოჩნდა ქართული საწიგნობელის გაზრდისა და განვრცობისათვის, მაგრამ ფრიად საზიანო თვითონ სატაძრო და სათვისტომო ცხოვრებისათვის, ერთბაშად მოიშალა წმინდა მთაზე

იოანესა და ეფთვიმეს კეთიკლგანგებულება, ქართველებმაც და ბერძნებმაც ეფთვიმეს მტკიცე ხელთაგან თავდახსნილებმა ათონის მთაზე ისევე აიწყვიტეს ვითარცა სინას მთასთან მოსესგან დროებით თვალმიფარებულმა ებრაელებმა და იწყეს თავხედობად და ამბოხებად წინამძღვართა ზედა, ეს ზედა ცვალებად და უმეტეს და უმეტეს აღორძინდებოდა ამბოხებაი მათი, ყოველივე აცნობეს მაშინდელ კეისარს კონსტანტინე VIII - ს, კონსტანტინეს ქართველები მაინცდამაინც გულზე არ ეხატებოდა, მაგრამ ეფთვიმე ათონელისადმი კი დიდი სარწმუნოებანი და სიყვარული ჰქონოდა და მიიწვია მან კონსტანტინეპოლს ეფთვიმე ათონელი, აემზადა წასასვლელად ეფთვიმე, შეკრიბა ძმანი ყოველნი და ნუგეშინი სცა და ტაბლავი კეთილი განუმზადა და ლოცვასა დაევედრა, ტაბლას რომ მორჩა და მეტაბლენი გაისტუმრა იგი წავიდა თეოფანე ხუცესთან, რომელიც ძალიან უყვარდა მას, რადგან იგი სიყრმიტგან აქა აღზრდილი იყო და ყოვლითა სათნოებითა განშვენებული იყო და «იყო იგი მღვდელი სათნოი უფლისაი და სწავლული ფრიად ხელოვნებით მწერალი წიგნთა», ამისთვის უყვარდა ეს ბერი ეფთვიმეს და იოანე გრძელიძისა და არსენი ნინოწმინდელის აღსრულებათა შემდეგ თეოფანეს ეთათბირებოდა ყოველ დიდ საქმეზე ეფთვიმე და ახლაც შეხვდა კონსტანტინეპოლს გამგზავრების წინ და იყვნენ ერთად ჯერ სიტყვითა ოდენ შინაგანმდებართა უხმოითა ანუ მდუმარე სულის მიმოცევითა, ხოლო დამშვიდობების დრო რომ დადგა მოეხვია თეოფანე ეფთვიმეს, ცრემლი აღუტევა და უთხრა «ვითარმედ ვაი მე უბადრუკსა რამეთუ აღარასოდეს გიხილო შენ ხორციელად», «ჰოი წმინდაო მამაო ჭემმარიტ არს», კვერი დაუკრა ეფთვიმემ და წამოვიდა, ის კი არც ერთს აღარ უთქვამს უადრეს რომლის ხორციელი აღსასრული იგულისხმებოდა იმათ ნათქვამში და მივიდა ღმერთშემოსილი ეფთვიმე ქართველი კონსტანტინეპოლს, მაშინვე მიიწვია იგი კონსტანტინე კეისარმა და შეხვდა კონსისტორიონს და დიდითა პატივითა მოიკითხა იგი და გამოჰკითხა საქმე ლავრისაი, იმ დღეს ყოველივე გამოკითხვით გათავდა, საქმის საბოლოოდ დასაურვებლად კი დღეები დღეებს გადაეხა, იოანე ღვთისმეტყველის დღესასწაული ჩამომდგარიყო, ეფთვიმემ ეს დღეც გადაიხადა, მრავალი გლახაკი და უპოვარი განაძლო კონსტანტინეპოლს, თანამხლებ მონაზვნებს და მოწაფეებს ევლოგია ჩამოურიგა და ერთი მათგანი იოანე მახარებლის ხატის მოსაკითხად გაგზავნა,

ეს ხატი კონსტანტინეპოლს ჩამოსვლისთანავე მიებარებინა მხატვრისათვის ასაღორძინებლად და მოსაკაზმავად, მოწაფე რომ წარგზავნა მერე იფიქრა მაინც ისა სჯობს ჩემის თვალით ვიხილო ჯვარიც და მხატვარიცო და მორჩილს უბრძანა ჯორი გამიმზადე შვილო სამგზავროდო, ჯორი იგი ახალი ნასყიდი იყო და მისი ზნისა და უზნეობისა არავის რამე სცოდნოდა, როცა შეკაზმეს და წმინდა მამა ზედ შესვეს მაშინვე გაფიცხდა და გაოჩნდა ჯორი, მაგრამ ეს არავინ ჩააგდო რამედ, რადგან მხედარმა მაშინ იოლად დაიუფლა და დასძრა პირუტყვი, მოწაფეებიც გაჰყვნენ მოძღვარს, ერთხანს მშვიდად ვიდოდნენ, წმინდა ეფთვიმე რაღაც მძიმე ფიქრებში ჩაძირულიყო და მოშლილად იჯდა უნაგირზე, ხანდახან გზაზე აქა იქ ჩასაფრებულ მათხოვართა შეძახილი თუ გამოაფხიზლებდა, მოიღეთ მოწყალეზო და ისიც წამიერად ფიქრთაგან გაყრილი წყალობას გასცემდა და ისევ ფიქრთა საუფლოში იძირებოდა, გზამ მოუხვია, მოსახვევში შაოსანი მათხოვარი ჩამჯდარიყო, ღვთის გულისათვის მოიღეთ მოწყალეზო იყვირა და წამოიწია მათხოვარმა, აიწყვიტა ჯორმა, უეცრად მოვარდნილი შავი სხეულისაგან დამფრთხალმა და გაგიჟებულმა, მხედარი მოწყდა და გადმოეშვა, მონაზონნი და მოწაფენი საშველად მოილტვოდნენ, ადამიანთა წრეში მოქცეულმა პირუტყვმა წრეშივე მიმოქცევით რამდენჯერმე დაწიხლა ძირს დაცემული ადამიანი და მომკვდარიყო ეფთვიმე ათონელი შობითგან 73 წლისა, იდგა 1028 წელი,

აუარებელი ხალხი მივიდა იოანე მახარებლის ეკლესიაში სადაც ესვენა დიდებული მოხუცის ცხედარი,

კეისარი კონსტანტინე VIII ფრიად შეეწუხებინა წმინდა ეფთვიმეს დალუპვას და რადგან თვითონ ავადმყოფობით ლოგინად ჩავარდნილიყო მოსამძიმრეთა გუნდი გამოეგზავნა უმაღლესი პრიმიკიოსის წინამძღოლობით და ეგრეთვე მოქალაქეთა, დიდებულთა და მთავართა პალატისათა, დიდი სარწმუნოებაი და სიყვარული აქუნდა და ყოველი მოვიდოდეს და ცრემლითა ილტობოდეს და ამბორსყოფდეს და წავიდოდეს და წაასვენეს ათონის მთაზე წმინდა იგი და დაკრძალეს სამარხოსა ლუსკუმასა ტაძარსა შინა წმინდა იოანე ნათლისმცემლისასა, დაიტირეს და დაკრძალეს სხეული მისი, ხოლო სული მისი წარვიდა წინაშე ღვთისა ნათელსა მას მიუჩრდილებელსა ყოველთა თანა წმინდათა რომელთა საუკუნითგან სათნო ეყვნეს ღმერთსა გარნა სხეული მისი მაინც მიწდებოდა უცხო მიწაში.

12 გიორგი მთაწმინდელი,

იგი დაიბადა 1009 წ. თრიალეთს, გიორგი ათონურ - მთაწმინდური სარწმუნოებრივ - ლიტერატურული სათვისტომოს კიდევ ერთი მნათობი, მამა იაკობ წარმომავლობით სამცხელი ჭაბუკობითვე მსახურობდა საქართველოს მაშინდელი მეფის ბაგრატ III - ს კარზე, ერთ დღეს მეფეს იგი სპარსეთს წარეგზავნა რაღაც საიდუმლო დანაბარებით, სამხრეთით მიმავალი იაკობი თრიალეთში ერთ ოჯახში ჩამომხდარა ღამის სათევად, ოჯახი იგი აღმოჩნდა აღსავსე სათნოებითა და ღვთის სიყვარულითა, ცოლ - ქმარი და მათი ერთადერთი ასული სახელად მარიამ, ხოლო იაკობ იხილა რაი მშვენიერებაი მარიამისი ნარნარი იგი და დაწყნარებული, ქცევად მისი და განკრძალული სახე სთხოვა დედას და მამას მარიამისას, «შემინახეთ შვილი თქვენი კეთილად და უკეთუ დავბრუნდე მშვიდობით მწადია ვიქორწინო მასზე ქორწინებითა წმინდითა და დავემკვიდრო თქვენთანვე საცხოვრისადო»,

ქალის მშობლები დათანხმდნენ, იაკობმა გზა განაგრძო სპარსეთისაკენ და როცა მშვიდობით დაბრუნდა მეფესაც ნაბრძანები აღუსრულა, მისგან ნამადლიერები თრიალეთს ჩავიდა, მარიამზე ჯვარი დაიწერა და იქვე დარჩა მარად საცხოვრებლად, ქორწინების წლისთავზე შეეძინათ ასული, რომელსაც უწოდეს თეკლა, სახელი ქალთაგან პირველმოწამისა, 7 წლის თეკლა სამცხეს წაიყვანეს სადედო მონასტერში და აღსაზრდელად მიაბარეს საბაიას, ტაძრისის დედათა მოძღვარს, მეორე შვილი იაკობსა და მარიამს ეყოლათ ვაჟი სახელად თევდორე, მესამეზე ცოლ - ქმარმა აღთქმა დადო «უკეთუ ისევ გვეყოლოს ძე შევწიროთ იგი ღმერთს, რამეთუ ვერძისაი ჯერს არს შეწირვად და იმ ღამეს ძილში უცხო ჭაბუკი გამოეცხადა მუცლადღებულ ქალს, ჭაბუკი სახეზე ზედგადაფენილი და განუცხადა ზენაარის ხმით «აჰა ესერა შობე ყრმაი ერთი რჩეული ღვთისაი შეწირე იგი მისსა რომლისადა გითქვამს და სახელი უწოდე გიორგი»,

გაიღვიძა ქალმა შიშითა და სიხარულით გაოგნებულმა, აცნობა ქმარს უცნაური ძილისშორისი და ორივემ ერთად ლოცვით, ვედრებით, ღაღადისით ისევ მრავალგზის აღთქმა იგი შეწირვა ძისა ღვთისა მიმართ და დაიბადა გიორგი ტარიგი ღვთისაი, 7 წლისა რომ გახდა ისიც ტაძრისის მონასტერს წაიყვანეს აღსაზრდელად მის უფროს დასთან თეკლასთან, აქ 3 წლის მანძილზე ვითარცა ახალწერი შვენიერი იზრდებოდა მონასტერსა მას შინა და ისწავლიდა წერილთა საღვთოთა, 10 წლისა ტაძრისიდან წამოიყვანეს და მიიყვანეს ხახულს სადაც მაშინ მოღვაწეობდა მისი ორი ბიძა იაკობის ძმანი გიორგი და საბა, გიორგის მწერალს ეძახდნენ რადგან ადრე

მწერალთგანმგებლად მსახურობდა მეფე დავით კურაპალატის კარზე და შეხვდენ ხახულის სავანეში ყრმა ძმისწულს გიორგი მწერალი და საბა წრფელი და უმანკო, ძმისგანვე სიყვარულით ჩაიბარეს და მეორე დღეს წარუდგინეს ხახულის მთავარი ლავრის წინამძღვარს მაკარეს, განაცვიფრა ყრმა გიორგის ხილვამ წინამძღვარი, ჭეშმარიტად უფლისაგან ხელდადებული არისო და მაშინვე აკურთხა კურთხევითა წრფელითა, საეკლესიო ევლოგიის მონაწილედ ყო და თავის სულიერ შვილადაც გამოაცხადა,

ხახულის ლავრაში იმჟამად იღწვოდა დიდი ბასილი, ძე მეფე ბაგრატ III - სი, ძმა მეფე გიორგი I - სა, ფილასოფიასა და ღვთისმეტყველებასა შინა ზედმიწევნილი მთარგმნელი სხვათა ენათაგან, ფრიად კეთილი და რიტორმომთხრობელი და მაღალ სიტყვათა ზედა დამთხზველი მოლოზონებათა სრული და განმანათლებელი ეკლესიებთა რომელთა უწოდეს ეკლესიათა სამკაულად და მიჰგვარეს ბასილი დიდს ახალი მოწაფე და იმანაც განიხარა მისი ხილვით,

«სიხარულითა დიდითა განიხარა და აკურთხა კურთხევითა წმინდითა»,

მას უკან კიდევ ღმერთშემოსილმან ანტონი მნათემან აკურთხა გიორგი ყოვლითა კურთხევითა ხოლო ანტონი იყო ღვთისმეტყველ - ფილასოფოსი, მთარგმნელი წერილსა უბნობასა შინა, მჭერმეტყვე მშვენიერი მთხზველი და მქადაგებელი რომელიც იწოდებოდა დიდ მეცნიერად, ბოლოს ერთად შეიყარა უხუცეს სამღვდელოთა საკრებულო და იწყეს ბჭობად ვისთვის მიეცათ სამოწაფოდ მათი ახალი, შვილად აყვანილი ყმაწვილი და გადაწვიტეს ყველაზე ღირსეული ღვთივსულიერი მწყემსი კეთილი, რომელიც ახალმოწაფეს სწავლის რძესაც უხვად შეასმევდა და სათნოებითაც უაღრესად განასრულებდა იქნებოდა ილარიონ თვალოელი, ის ადრე თვალის მონასტერში მოღვაწეობდა, ანტიოქიის ახლოს, მერე იქიდან წამოსულა თვალოელის სახელით და ხახულის სავანეში დავანებულა და მას ჟამსა ვითარცა მთიები ბრწყინავდა კრებულთა შორის მამათასა ,

იყო იგი სიბრძნისმოყვარებასა შინა სრული, სათნოებისა სარკე და მმარხველთა კანონი და სწორედ მას შეჰვედრეს სამოწაფოდ სულიერი შვილი თვისი წმინდა მამებმა და შეიწყნარა უმაღლესი სათნოებითა და სულიერთა მოძღვრებათა შინა განთქმულმა ილარიონმა თანამოღვაწე სამღვდელოთა თხოვნა და მიიღო გიორგი მოწაფედ და შვილად თვისად,

განვლო მცირე დრომ და ისევ იწყო ხმამ მიმორხევა არც არავინ არს, არც ყოფილა და არც იქნებიენ ბადალი გიორგისი არცა ნიჭის სიმალლით, არცა გულის სისრულით, არცა სულის სიმძლავრით და არცა ზნეკეთილობით საკვირველი სისწრაფით სწავლობდა და ითვისებდა ენებს ბერძნულს, არაბულს, სომხურს, საოცარი ძალტევადობით ისრუტავდა მისი მძლავრი გონება ყოველივეს დაწერილს თუ ზეპირად წარმოთქმულს, სასწაული იყო მისი ხსოვნითი სისრულე, უნდოდა თუ არ უნდოდა ყოველივეს საზეპიროდ ინთქავდა მისი გონება, საღვთისმეტყველო წერილნი ყოველნი, ძველი და ახალი აღთქმანი, კანონი სჯულისანი, ქადაგებანი, საგალობელნი, საწელიწადონი, სძლისპირნი,

ამასობაში ისე მოხდა, რომ ყრმა გიორგის უფროსი ბიძა გიორგი მწერალი თავის სახლში მასწავლებლად და აღმზრდელად მიიწვიეს ფერის ჯოჯიკის ძემ და მისმა მეუღლემ,

ფერისი იყო ძე იმ სახელოვანი ჯოჯიკისა, რომელიც თანასარდლად ახლდა თორნიკე ერისთავს ბარდა სკლიაროსთან ბრძოლის დროს, ხოლო თვითონ ფერისი 6000 რჩეული მხედრით მხარში ედგა მთავარსარდალ გაბრიელ ოჩოპინტრეს ძეს, როცა 998 წ ქართველებმა სრულად გაანადგურეს მამლან ამირა, ფერისს ცოლად ჰყავდა მეფე ბაგრატ III - ს ასული ანუ მეფე გიორგი I - სა და დიდი ბასილი ხახულელის დაი, რომელზეც მაშინ ამბობდენ «ეს დიდებული დედაკაცი ღვთისმსახურებით მის ძმას ბასილი ნეტარს არც კი ჩამოუვარდებო» და ცხოვრობდენ მაშინ დაბა ტვარწაპაპს იმიერტაოში ფერისი და მისი მეუღლე, რომელთაც ვითარცა ითქვა საღვთო სწავლებათა და წმინდა ზნეობათა მასწავლებლად მიეწვიათ გიორგი მწერალი და წავიდა ტვარწაპაპს გიორგი და თანაშემწედ თან წაიყვანა თავისი ძმისწული ყრმა გიორგი და პირველ დღეებშივე შეიყვარეს ფერისის ოჯახმა და სრულმა სახლეულმა ეს საკვირველი ყმაწვილი, თვითონ ფერისის მეუღლემ საღვთომან მან დედაკაცმან შვილად თვისად აღიარა იგი,

კვლავ განვლო ჟამმა და ფერისის ოჯახს უბედურება დაატყდა თავს, ბიზანტიის კეისარმა ბასილი II - მ ფერისს მის წინააღმდეგ შეთქმულებაში დასდო ბრალი, შეიპყრო და სიკვდილით დასაჯა, ხოლო მისი სახლეული კონსტანტინეპოლს გადაასახლა,

ტყვეთა შორის აღმოჩნდა ბიძა - ძმისწული ორივე გიორგი და დაჯდენ კონსტანტინეპოლში 12 წელი,

ფერისის ცოლმა და გიორგი მწერალმა ყრმა გიორგი სასწავლებლად მისცეს კაცთა ფილოსოფოსთა და რიტორთა ორითავე ცხოვრებითა შემკობილთა,

სწავლობდა გიორგი საკვირველი სისწრაფით და სისრულით რაიც მაშინ ისწავლებოდა კონსტანტინეპოლს და მისი გონების სიმძლავრით გაკვირვებულნი იყვნენ თვითონ ბერძენი მასწავლებელნი და მოწაფენი,

12 წლის თავზე კეისარმა ფერისის სახლეულს ნება დართო საქართველოში დაბრუნებისა და დაბრუნდნენ, მათ შორის 25 წლის გიორგი და იგი მივიდა ისევ ხახულს და ეთაყვანა მოძღვართა სანატრელთა და ბერთა ხმელთშემოსილთა ყოველთა, მიეხვივნენ და მიესხეულნენ ყმასა რჩეულსა და აღზრდილსა თვისსა წმინდა მამანი, ბიძა საბა, მაკარი განმანათლებელი და დიდი ილარიონ თვალოელი, ხოლო დიდი ბასილი ბაგრატ მეფის ძე და ღმერთშემოსილი ანტონი მნათე უკვე სულით განყრილნი იყვნენ სხეულთაგან და სხეულნი მათნი განწიაღებულ იყვნენ ხახულის წმინდა მოღვაწეთა სამარტვილეში და აკურთხა ილარიონმა ბერად გიორგი, მალე ამის შემდგომ გიორგი აღძვრითა ზეგარდმოითა შეიპყრო დაუოკებელმა სურვილმა უცხოებისა და სიგლახაკისაი ანუ ყოველ ნაცნობთაგან და ახლობელთაგან განშორებისაი, ანუ მარტყოფლობის, განრინების, ასკეტობის სურვილმა რაიც უპირველეს ყოვლისა უნდა განსახებულყო იერუსალიმს წასვლასა და იქაურ წმინდა ადგილთა მოხილვას და მოლოცვაში და ერთ ნისლიან ღამეს გიორგი იდუმალ გავიდა ხახულის სავანიდან, დილით კი ყველამ შეიტყო მისი გადაკარგვა, შემფოთებამ და შეჭირვებამ შეიპყრო ხახულელთა სამწყსო, მაკარი წინამძღვარმა სასწრაფოდ ფეხზე დააყენა ყოველი მოწესე, მისი ბრძანებით გაუსიეს გზათა მცოდნენი და ყოველსა მხარეს, რათა მოეძიათ გიორგი და მოებრუნებიათ უკანვე, მდევარი იგემა გიორგიმ და რაკილა სხვა საშველი აღარ იყო საღვთოი ღონე იხმარა, გზაზე ერთი მაწანწალა შეხვდა დაკონკილი სამოსით, თავისი შესამოსელი გაუცვალა, მისი ძონძები გადაიცვა და გზა განაგრძო,

ესეც საკმარისად არ მიიჩნია, ვიღაც ბრმას გადაეყარა, ხელი ჩაავლო, წაუძღვა და წაიყვანა, ასე იარეს შეუსვენებლივ, ერთმანეთზე აბმულმა ბრმამ და მისმა ჭირისუფალმა, 3 დღე - ღამე, მერე ერთ ტყეში შევიდნენ უსიერსა, დააღამდათ, ღამეს საშინელი წვიმა წამოვიდა, მთელი ღამე წვიმდა, ეშმა განსხეულდა სრულიად ჰაერეთში, რომელმაც შვიდჯერ დაანარცხა ძირს გიორგის ბრმა თანამგზავრი, კბილები აღრჭენინა, აყმუვლა და აყეფა, არ მოშორდა გიორგი ძრწოლით

გონშერყეულს, მოშლილ ყბებს უსწორებდა, სისხლს უთბობდა, გულს უსალბუნებდა, სულს უმშვიდებდა, სათნოებით აღსავსე სიტყვითა და ლოცვით სრულად განვლო გიორგიმ ბოროტი ეშმა უსინათლოს სულისა და სხეულისაგან,

მეორე დღეს როცა ტაროსს საშველი დაადგა, ლოცვითა და სიტყვით განკურნებული თანამგზავრი მისგანვე აჩემებულ ერთ მონასტერში მიიყვანა და იქ დატოვა, დალოცა დაემშვიდობა და გზა განაგრძო,

მიდიოდა ძონძით მოსილი თავშიშველა და ფეხშიშველა, მარხული უღვინოი და უწველოი, გზასა იწროსა ერთგზისი იჯრით რამეთუ დღესა შინა ერთგზის მიიღოს პური და წყალი და ესევეითართა შრომით და მოღვაწეობით შემკობილი მიიწია შავსა მთასა,

შავი მთა მთაი საკვირველი, მარგალიტი სირიის უდაბნოური განდეგილობისა, გიორგის მოსვლამდე 700 წ გაევილო აქაურ განრინებას, უკიდურესად მკაცრსა და უზენაესად ღვთაებრივს, აქ დაიწყო მესვეტეობა, საფუძვლისჩამგდები სვიმეონ მესვეტე, იგი 30 წელი იჯდა ფეხმოუცვლელად სვეტზე, განმხოლოებული ცასა და მიწას შორის და აკვირვებდა ქვეყნიერებას, უთვალავი ადამიანი მორბიოდეს მის სახილველად და სათაყვანოდ, მათ შორის მრავლად ქართველნი,

სვიმეონის გარდაცვალება და ატყდა ომი მისი ცხედრისთვის, აქეთ ბიზანტიელნი, იქით ანტიოქელნი, იმარჯვეს ანტიოქელებმა და მათი ღვთაებრივი სისხლხორცი დაკრძალეს ანტიოქიას, ხოლო შავი მთა გახდა წმინდა ანუ საკვირველი მთა,

მესვეტეობა ასკეტიზმის, განდეგილობის უმაღლესი გმირობის გამოვლინებად იქცა, ბევრმა მოწესემ მიჰბაძა სვიმეონ მესვეტეს, ზოგმა თითქოს გაუძლო, უმრავლესობამ კი ვერა, ხოლო მესვეტური გმირობით ყველას სძლია მეორე სვიმეონმა უფროსისაგან 100 წლის შემდგომ, სვიმეონ მესვეტე უმცროსმა სასწაულთმოქმედმა, რომელიც 43 წელი ბრწყინვლიდა ვითარცა მთიები თავსა ზედა სვეტისასა, ეს იყო უწმინდესი და უსაკვირველესი გმირი მაშინდელი ქრისტიანული სამყაროსა, უამრავი ქრისტიანი აწყდებოდა შავ მთას სვიმეონ მესვეტისა და დედამისის წმინდა მართას სახილველად, სათაყვანოდ, მათ ტამარში სალოცავად და სამოღვაწეოდ და მრავალთა შორის იყვნენ ქართველნი,

დედა რომ გარდაეცვალა თურმე ამას ევედრებოდა ქრისტეს სვიმეონ მესვეტე შენი ცხოველმყოფელი ჯვრის ნაწილი მისახსოვრეო და აი ერთ დღეს 3 ბერი ეწვია

სვიმეონს, ქართველები იერუსალიმიდან ახლადჩამოსული და ერთმა მათგანმა ანტონიმ მოართვა სვიმეონს ჯვარი ოქროისა, რომელშიც ჩატანებული იყო ნამკესი ძელისა ქრისტეს ჯვარცმისა, იერუსალიმის ჯვრის ქართულ მონასტერში ააცალა თურმე ანტონიმ ნამკესი ძელსა ცხოველზე, რომელზეც გადანაჭრითაც შეკრული იყო ჯვარი ქრისტეს ჯვარცმისა და ნამკესი იგი შეიქმნა უზეშთაესი ევლოგია სვიმეონ სასწაულთმოქმედისა,

ხოლო ანტონ ქართველი სვიმეონმა აკურთხა სელევკიის ეპისკოპოსად და მიდიოდა სვიმეონ მესვეტე სასწაულთმოქმედთან ერი მრავალი ქართველთაი, რომელთაგან ბევრი რჩებოდა მის სავანეთში სამოღვაწეოდ აღსასრულამდე და ყველა მათგანი საფლავს ჩასული კმარულობდა საქართველოდან წამოღებული 1 მუჭა მიწის გულზე დაბნევას და სვიმეონ მესვეტემ დაიმოწაფა და გამოგზავნა საქართველოში სამოღვაწეოდ სახელოვანი გუნდი 13 მამისა, მერე არაბობა და ისლამი დაეუფლა სირიას, მერე ისევ ბიზანტია და ქრისტიანობა გამძლავრდა ანტიოქიას და ისევ გამრავლდენ ქართველები შავი მთის სავანეებში სვიმეონწმინდას, რომანწმინდას, პროკოპიწმინდას, ბარლაამწმინდას, წყაროთა მონასტერს, ეზრას მონასტერს, ლერწმისხევს, კალიფსოს, კასტანას და იდგა შავი მთა საკვირველი დატვირთული ქართველ მოღვაწეთა ტაძრებით, სალოცავებით, სააზროვნო სავანეებით,

მთავარ ტაძარში იდგა ლარნაკი სვიმეონ სასწაულთმოქმედისა და დედამისის ნაშთებით და აღვიდა მთასა სასწაულსა გიორგი და შევიდა მთავარ პასტოფორიონში, თაყვანი სცა და ეამბორა ლარნაკს სასწაულთმოქმედისასა, მოიარა და მოილოცა ყოველი მონასტერი, მოიკითხა ყოველი წმინდა მამა და ყოვლისაგან მიიღო ლოცვა და კურთხევა აღსავსე სიყვარულითა და სათნოებითა, მაგრამ მთავარი მაინც სრულიად შავი მთის სამონასტრო ცხოვრების წინამძღვართან შეხვედრა და მისგან ლოცვა - კურთხევის მიღება უნდა ყოფილიყო, თვითონვე უწყოდა გიორგიმ თვინიერ მოძღვრისა არა არს ცხოვრებაი სულისაი და წარმართებაი მონაზონებისაი, ხოლო სახელი წინამძღვრისა იყო გიორგი შეყენებული, ასე დარქმეოდა რადგან მას მუდმივ საცხოვრისად და სულის სამოღვაწეოდ თავი თვისი თვითონვე შეეყენებინა შავი მთის კლდეს ერთს ღრმასა და ბნელ გამოქვაბულში და იდგა კლდისა განახეთქში გიორგი შეყენებული «ვითარცა გვრიტი უბიწოი და ტრედი უმანკოი, კაცი ზეცისაი და ანგელოზი ქვეყნისაი, ყოვლითურთ უცხოი და განშორებული ხორცთაი და ხორციელთა ზრუნვათა გონებითა ღვთისათა მიცვალებული, დიდი მნათობი

ნათესავთა ქართველთა», აგერ მეთორმეტე წელი მიდიოდა გიორგის თვითშეყენებიდან და თვითდაყუდებიდან, ეს დრო ქვეყნისაგან თვალთ არა ეხილა თვინიერ კლდისა, სანთლისა და საღვთისმეტყველო საკითხავისა და პირსა მისსა იმდენსავე ხანს არა ეგემნა თვინიერ პურისა და წყლისა და შევიდა ჭაბუკი გიორგი გიორგი შეყენებულთან და მაშინვე პირველი თვალისშევლებისთანავე მოძღვარმა იგრძნო სიკეთე სულისა ახალგაზრდა ბერისა და განიცადა ტალანტი იგი მის შორის დაუნჯებული,

განიხარა სიხარულითა დიდითა და სულითა გულისხმა ჰყო რაი იგი ყოფად იყო და აკურთხა კურთხევითა უწმინდესითა გიორგი უხუცესმა გიორგი უმრწემსი, აკურთხა და დაიმოწაფა და დაამკვიდრა სავანესა რომანაწმინდას და დაჰყო გიორგიმ იქ 3 წელი და შრომითა და მოღვაწეობითა, მარხვითა და ღვიძარებითა, სიმდაბლითა და მორჩილებითა,

ასეთი ღვაწლოვანი და კრძალული ცხოვრება კი ყოველი სარწმუნოებრივი მოღვაწისთვის იყო ფრთე აღსვლად ღვთისთანა,

უსაზღვრო სიხარულით აღვსებოდა გული გიორგი შეყენებულს, ქართველთა შორის ამდღეობული სულის მოვლინებაზე მარად მონატრულსა და მეოცნებეს,

დიდი ეფთვიმეს შემდგომ სწორედ ამ ჭაბუკმა უნდა სრულყოფს ნაკლულოვანება ენისა ჩვენისაი, ამბობდა ხოლმე იგი შავი მთის მამათა და მოწესეთა შორის და მადლობა ღმერთსა რომელიც მისი დედის წილხვდომილ ქვეყანას დასაღუპად არ იმეტებს და არ უგულვებელყოფს სიგლახაკესა ჩვენსა, ამასაც იქვე დასძენდა გიორგი შეყენებული,

გავიდა 3 წელი და მოძღვარმა თავისი მოწაფე სრულქმნილი ასაკისა თანასიბრძნითა და გონიერებითა აკურთხა სქემით და გაუშვა იერუსალიმში წმინდა ადგილთა მოსახილველად და მოსალოცავად და მივიდა გიორგი იერუსალიმს, მსოფლიოს საქრისტიანო სამყაროს შუაგულს,

მოიხილა და მოილოცა ყოველნი წმინდანი ადგილნი სულისა სურვილისა და გონებისა სიმურხვალთა დაჰყოი კიდევ მცირედი ჟამი და წამოემართა უკანვე ისევ მოვიდა შავ მთას გიორგი შეყენებულთან და აი მოძღვარმა მოწაფეს ახლა გადაჭრით გამოუცხადა მისი სამომავლო სამოღვაწეო ტვირთი თარგმანებაი წიგნთა საღვთოთაი ბერძნულითაგან ქართულად ანუ მემკვიდრეობა და გაგრძელება დიდი ეფთვიმე მთაწმინდელის ღვაწლმოსილებისა, მოწაფე ჯერ ფრიად შეაცბუნა მოძღვრის

ნათქვამმა, მერე კი უპასუხა მტკიცედ და წრფელი სიტყვით «დიდი ეფთვიმე ვითარცა მნათობი ნათლად და სიხარულად აღმოუბრწყინა ღმერთმა ქართველ ხალხს, მან უმეცრების საბურველი მოსძარცვა ჩვენს გონებასო, მისი სივრცითა და სიმაღლით ღვთივთარგმნილმა წიგნებმა განაგდო და განწმინდა ნაკლულოვანებანი ენისა ჩვენისაო, ეფთვიმემდე ბერძნები ბარბაროსებად გვიხმობდნენ ჩვენ უმეცართა, ხოლო ეფთვიმეს ღვთაებრივმა მოვლინებამ იგივე ბერძენი აიძულა ქართველი კაცი სიბრძნეთა თვისთა თანასწორად წარმოვსახოთ, ჰოდა ახლა შენ, შეაწყვეტინა მოძღვარმა, სწორედ შენ მოგავლინა საქართველოს მწყალობელმა ღმერთმა ჩვენი ერის განმანათლებლად ნაცვლად ეფთვიმესიო, მაგრამ მოწაფე მაინც თავისას კერპობდა,

«შეუძლებელ არს ჩემგან ნაცვალყოფა სამგზის სანატრელი ეფთვიმე მთაწმინდელისა, რომელმან განანათლა ქართველთა ენაი და ქვეყანანი და რომლისა იგი ნამუშაკვეი ახარებს შორიელთა და მახლობელთაო»,

«შვილო ჩემო, ისევ წაართვა სიტყვა მოძღვარმა მოწაფეს, ღმერთი იგი რომელმან სანატრელსა ეფთვიმეს ქართული ენაი განუმარტა იგივე შეგეწევა შენ, რადგან მას უფალს და მაცხოვარს დიდად ეწყაღვის და უყვარს ნათესავი ჩვენი ქართველი და ვევედროთ თვითონ მამასა ეფთვიმეს რათა შეგეწიოს და მისგან დაშთომილი საქმენი შენ სრულყო მაღლითავე მისითა ვითარცა პავლემ განაგრძო საქმენი ქრისტესი»,

კიდევ დააპირა რაღაცის თქმა გიორგი მოწაფემ, მაგრამ აღარ დაანება გიორგი მოძღვარმა, «შენ შვილო ჩემო, ისეთივე გაგრძელება ხარ ეფთვიმესი ვითარცა ისუ მოსესი, ელიაზარ აჰრონისი, ელისე ელიასი, პავლე ქრისტესი და ტიმოთე პავლესი და წარვედ ათონს მთასა წმინდასა სადაც წინამორბედი შენი ბრძმედსა გონებისასა ახურვებდა და აწრთობდა სიტყვათა ღვთაებრივთა « და გადაწყდა გიორგი გაეშურა შავი მთიდან ათონის მთაზე ეფთვიმეს აღსრულებიდან ათონის მთაზე გიორგის მისვლამდე ქართველთა სათვისტომოს უკვე 3 წინამძღვარი გამოეცვალა გიორგი, გრიგოლი და არსენი,

გიორგის კაცსა სახელოვანსა და წარჩინებულსა მაინცადამაინც ბევრი არაფერი გაუკეთებია ათონზე ქართველთა შემდგომი ამალლებისათვის, მის დროს უფრო ბერძნები გამძლავრებულან და ქართველები დასუსტებულან, ხოლო გრიგოლის საჭეთმპყრობელობის დროს ბერძნებმა აშკარა ბრძოლა აუტეხეს ქართველებს ათონის სავანეთა ხელში ჩასაგდებად და ყოველი დიდი და მცირე სალოვავებიდან ქართული

ჯიშის აღმოსაფხვრელად და ვედარ გაუძლეს ათჯერ უმეტეს ბერძენთა შემოტევას და დაჰკარგეს ქართველებმა სალოცავნი ნათლისმცემლის, ლეონადარისა, მელინძისა, სტილახისა დომროვიისა და ერიოსისი,

სამჯერ ჩაიგდეს ხელში ქართველთა მთავარი ლავრა ბერძენთა და დაიტაცეს ყოველი რაიცა დრისტი - ტურფა იყო მამათ ჩვენთა მოგებული ყოველი იავარქმნა და ეგრეთვე განძი და კუმაში, ენა ვერ იტყოდა ყოველივეს რასაც ბერძენნი იქმოდნენ ქართველთა მიმართ, იყო ცემა, ქურდობა, მოტაცება, მზაკვრობა, ცილდაწამება და გახელებით მიელტვოდენ ბერძენნი რათა ქართველ აღმშენებელთა სახელები წარრეხოცათ მთაწმინდის ქართულ სავანეთაგან,

დამით ქურდულად ფხეკდენ ქართულ წარწერებს და ბერძნულად აწერდნენ, იპარავდნენ და ამსხვრევდნენ ქართულწარწერიან ქვებს და მათ ადგილზე ბერძნულენოვანს ასადაგებდნენ და ყოველივე ამას დღეს ჩადიოდნენ ისინი გუშინ რომ ვედრებით, ლამუნით მოხობავდნენ, შევრდომებასა და შემოხიზვნას იხვეწებოდნენ და ქართველებიც რომ გულქართულად ღებულობდნენ მშვიერს აპურებდნენ, მწყურვალს ამწყურვებდნენ, მცივანს ათბუნებდნენ და უბინაოს აბინავებდნენ და გულქართულობა ხშირად გულსატკივრად ქცეოდათ ქართველებს, ვერ იქნა და ვერ დაისწავლა ქართველმა ამოცნობა თეთრკბილიანი შავი გულისა და იბრძოდენ ქართველნი მაინც მხნედ და თავგანწირვით, მაგრამ იყვნენ ნაგვიანენი და უფრო მცირენი ვიდრე საერთოდ მარადიული სიმცირე ქართველებისა, დღედაღამსწორებით იბრძოდა მამა გრიგოლი, ლოცვითა თუ წყევლით თუ ლოგოსით თუ ბოღმით თუ მკლავით, იბრძოდა მისი თანაშემწე ნეტარი არსენი, რომელიც მრავალჯერ იგვემეცა და მრავალი შრომაი დაითმინა და საპყრობილედ შეწყვედევია და კიცხვია და ბასრობაი, იბრძოდენ სხვანი მამანი, მმანი ყოველნი დიდნი და მცირენი, რამდენჯერ ზღვითა თუ ხმელით, ზამთარ - ზაფხულს, ყინვას თუ სიცხეს, უსაგზლონი და უხამლონი მიმოდოდნენ საქართველოს და ბიზანტიის მაერთებელ გზებზე, რათა აღედრათ საქართველოს სამეფო კარი კონსტანტინეპოლის საიმპერატორო ტახტის წინაშე ხელყოფისა და იავარქმნისაგან, დაცულიყო ათონის მთის ქართული სავანენი და სათვისტომონი, ხოლო ბიზანტიის კეისრებს უფრო ხშირად არ სცალოდათ ქართველთა მონასტრებისათვის, ყურიც არ გაიბერტყა კეისარმა რომანოზ III - მ მისმა მომდევნო მიქაელ IV - მ კი მოუსმინა ათონის

ქართველთა წარმომადგენლობას, მასთან ქართველთა მეფის ბაგრატ IV - ს წერილიც გულდასმით წაიკითხა, მამა გრიგოლის მოსახსენებელიც მოისმინა და დასხდნენ ბჭობად ქართველნი და ბერძენნი, პირველ ბჭობად და გამოსცა კეისარმა ბრძანებულება რათა ამიერიდან აღარ შეეწუხებინათ ქართული სავანეები ათონის წმინდა მთაზე და კვლავ აღდგენილიყო ადრინდელი ძმობა და სიყვარული ბერძენთა და ქართველთა შორის, ამავე ბრძანებულებით ქართველებს ისევ დაუბრუნდათ წართმეული მონასტრები,

მამაი გრიგოლის აღსრულების შემდგომ ათონის ქართველთა სავანის საჭეთმპყრობელობა ეტვირთა არსენის, რომელიც იყო კაცი მარჯვე და სავსე გონიერებითა, «რომელმან არა შეიწყალა თავი თვისნი, არამედ ყოველივე მოსწრაფებაი აჩვენა დამტკიცებასა ჩვენისათვის და სწორედ არსენის კურთხევის ჟამს ათონის სავანეს მივიდა გიორგი და უპირველესად თაყვანი სცა ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელს, მერე ეახლა წმინდა ეფთვიმეს სამარხს და ფერხთა კერძოით ეამბორა ლუსკუმას, რომელშიც განისვენებდა ნაშთი დიდი ქართველი განმანათლებლისა, უცებისად გავარდა ხმა ათონის ქართულ სავანეში ახალი თვისტომის ჩამოსვლისა და შეხვდნენ ბერძნებთან ნაომარი ქართველები უკვე სახელმოხვეჭილ თანამომძმეს, შეხვდნენ სიხარულით, შეიწყნარეს და განუსვენეს და დიდად პატივუპყრეს და მადლობდეს ღმერთსა, რომელიც მიუძღვა მუნ და დადგა გიორგი მონასტერსა მას შინა მოღვაწეებითა ბუნებათა უაღრესითა მარხვითა და ლოცვითა სიმდაბლითა და სიმშვიდითა მორჩილებითა და მოთმინებითა,

ბერძნებმა კი თავისი არ დაიშალეს, კვლავ განაახლეს შემოტევა ქართველებზე, იქნებ მთავარი ლავრა მაინც წავართვათ აეჩემებიათ და ისევ აღავლინეს საჩივარი ქართველებმა კონსტანტინეპოლის სასახლის კარზე, მაგრამ ახლა კეისარ მიქაელ IV - ს აღარ სცხელოდა ქართველებისთვის, კეისარს ავი ზნე მოერია, ბერად შედგა და ბერობაშივე აღმოხდა სული, ტახტზე ავიდა მიქაელ V და ახლა ამას მიადგნენ ქართველები თხოვნით, ამ ახალმა მიქაელმაც შეიწყნარა ქართველთა თხოვნა და მეორე ბჭობად დასხდნენ ქართველები და ბერძნები და იმ დღეს ბჭობაზე ყველა ბერძენიც და ქართველიც გააკვირვა სიტყვამ ღვთითშემოსილმან, რომელიც წარმოეთქვა ახლადმოსულ გიორგის და კვლავ სცნეს ბერძნებმა სიმართლე ქართველებისა და ისევ დადგინდა ხელშეუხებლობა ათონის მთაზე ქართული სავანეებისა და ისევ გამოცხადდა ქრისტესმიერი ძმობა და სიყვარული ბერძენთა და

ქართველთა შორის, მაგრამ იყვნენ სანდონი ბერძენნი წინარე ხშირად სიტყვისა და ფიცის გამტეხნი,

იმ წელს კი მამა არსენი მიიცვალა და წინამძღვრობა შესთხოვეს გიორგის, ცივად იუარა «მე საწინამძღვროდ კი არა საგლახაკო ცხოვრებად მოვსულვარ ამ ქვეყნადო» გამოაცხადა ისეთი სიმკაცრით სიტყვის შებრუნება რომ ვედარავინ შეუბედა და ათონის ქართველთა სამწყსოს მწყემსმთავარი შეიქმნა სვიმეონი, სწორედ მისი წინამძღვრობის ჟამს გიორგი ეზრახა თვითონ მას და მის თანამოღვაწე მამებს რაკი ბერძნებს ქართველებისადმი ათონის მთაზე ამდენი ბოროტება ჩაუდენიათ და ყოველი ჩვენი სიკეთე უმადურობით გადაუხდიათ უნდა დაიწეროს ყოველივე და ვითარცა მოსახსენებელი და სახსოვარი წერილი დარჩეს ჩვენი მომავალი თაობებისთვისო და მოწონება ამ აზრისა იყო ერთმხრივი და დაიწერა თვითონ გიორგის ხელით, დაიწერა

ვითარმედ «ვინაითგან ღმერთის მადლითა და წყალობით აღიძრნეს ჩვენი წმინდა მამანი იოანე ვარაზვაჩე, იოანე თორნიკე და ეფთვიმე ამა წმინდა მთასა მოვიდნენ სულთა ნავთსაყუდელად, თავი მოუყარეს და განამრავლეს ნათესავნი ჩვენი ქართველნი, დიდი ღვაწლით, შრომით და ფრიადითა წარსაგებელითა აღაშენეს დიდებული ესე ლავრაი ქართველთა სამკვიდრებლად, მერმე ღვთისმსახურ ბერძენტა მსახურებითა და მომადლებით მას შემდგომ რაც მათდა შემწედ ქართველებმა გაანადგურეს განდგომილი სკლიაროსი კიდეც უფრო განავრცეს და გაამდიდრეს ლავრაი ესე, შესძინეს მონასტერნი, დაბანი და ოქრობეჭედნი და ყოველივე ამის შემდგომ წმინდა მამათა იოანემ და თორნიკემ კეთილითა აღსასრულითა დაიძინეს და წარემართნენ საუკუნოდ ცხოვრებად და მემკვიდრედ და გამგებლად დასტოვეს ნეტარი ეფთვიმე, რომელმაც ყოვლითა წესითა კეთილითა განაშვენა წმინდაი ესე ადგილი და თარგმანებითა წმინდათა წერილთათაითა განანათლა და შეამკო ნათესავი და ენაი ჩვენი ქართული და ჟამთა მრავალთა კეთილად დამწყსო სამწყსო ესე მისდა რწმუნებული და მცირე ჟამის შემდგომ განვიდა ეფთვიმე წინამძღვრობისაგან და თავის ადგილზე მამად დაადგინა გიორგი, ნათესავი თვისი, ხოლო თვითონ მყუდროებით ცხოვრობდა და სახელი მისნი სათნოება და ღირსებანი მთელს საქართველოს განეფინა, მაგრამ არა თუ მხოლოდ საქართველოს არამედ სრულიად საბერძნეთსა და ბიზანტიას და მისი სახელის

მასმინარნი მრავალნი ღირსნი და წმინდანი კაცნი მოდიოდნენ მთაწმინდას, მოდიოდნენ ნეტარ ეფთვიმეს სახილველად, მისი ხილვით სულის გასანათლებლად, ასე მოვიდნენ მასთან იოანე გრძელიძე, არსენ ნინოწმინდელი, იოანე ხახულელი, ოქროპირი და სხვანი მობაძვნი მათნი და მერე ნეტარი ბერი გრიგოლ, ახალი აბრაჰამ, სტუმართმოყვარე და ზაქარია მირდატის ძე, არსენი და სხვანი მობაძვნი მათნი და ყველანი ვითარცა სახიერმა მამამან ისე შეიტკბო ეფთვიმემ ყველას განუსვენა ყოვლითა განსვენებითა და ასე საღვთო და სათნო მოქალაქეობაში უფლისა მიმართ მიიცვალა ეფთვიმე, ხოლო მიცვალების წინ ძმანი ქართველნი მამა გიორგის და მამა გრიგოლს შეავედრა სულკურთხეულმა და არ გაუვლია ჟამსა მრავალსა რომ გიორგი წინამძღვარმა ეფთვიმეს მცნებაში დაივიწყა და ქართველთა აღორძინების ზრუნვაზე ხელი აიღო და ქართველთა სანაცვლოდ ბერძნებს მიექცა და ქართულ სავანეებში ბერძენნი განამრავლა, მერე გიორგი ექსორიაში მიიცვალა, ხოლო ჩვენ ქართველნი მისგან დავრჩით ფრიად შემცირებულნი და ჰპოვეს ჟამი ბერძენთა ჩვენი სიმცირისა და მათი სიმრავლისა და ვითარცა ცეცხლნი აღეგზნეს ჩვენდა რამეთუ ენებათ ჩვენი სრულად აღმოფხვრა და ჩვენთა სამკვიდრებელთა სრული დაპყრობა და ამის მიზეზით სრულ ჭირში ჩავცვივდით ბერძენთაგან საწუნველნი, საძულველნი და სამტერებელნი,

შეუძლებელია ყოველნივე ჩამოვთვალო სათითულოდ რამდენი გინებანი, რამდენი შეურაცხებანი და რამდენი ყვედრებანი მოიწეოდეს მათ მიერ ჩვენზე ყოველდღე თუ ცემის, თუ გვემის თუ მწვალებლობის ცილდაწამებით შევიწროვებულნი ვიყვენით დიდსა ურვასა შინა და ესეც კი ენებათ და ცდილობდენ თავგამოდებით ჩვენი ტაძრების მაშენებლების სახელიც წარეხოცათ სავსებით, ნეტარი მამაი გრიგოლ ამას რომ ხედავდა ელმოდა გული და იწვოდა ცოდვითა ჩვენითა, ევედრებოდა ღმერთსა რათა უკეთესი დღე დაგვდგომოდეს და მისცა ღმერთმა კაცი მარჯვეი და სავსე გონიერებითა ნეტარი არსენი, რომელმან არა შეიწყალა თავი თვისნი არამედ თავგამოდებით ისწრაფვოდა ჩვენი განმტკიცებისათვის სხვა რამდენიმე ქრისტესმოყვარე ძმათა გვერდით, საუკუნოცა არს სახსენებელი და კურთხევაი მათი, ვის შეუძლია მოითვალოს რამდენი მოითმინეს მიმოსვლაი ზღვითა ხმელით საქართველოში, ბერძენთა მეფეთა წინაშე სავედრებელ წერილთა ჩამოსატანად, რამდენჯერ ჩამოვიტანეთ წერილნი თვითმპყრობელთა და ჩამოვედით, რამდენჯერ გინებით და შეურაცხებით გვდევნაიან უსაგზლოთა და უხამურთა გვამსა ელვათა

ტებისა და ზამთრისასადა, ისევ სვლა თხოვნის კიბეზედ მეფედ წინაშე, ხან ღვთისმოყვარე კაცთა წყალობით, ხან ტირილით და ხვეწნა მუდარით, ხანათ და ხანით მოურყვნელნი და მზრდელნი გვიჩინა, როგორც ჩორჩანელი და ფარსმანი რომელთაც დიდად აღგვიპყრეს ხელნი წყალობისაი ათასწილად მიაგოს მათ უფალმან მწყალობელმან და ამა ჭირსა შინა ვიყავით ჟამსა არსენის წინამძღვრობისასა და ჟამსა გრიგოლის წინამძღვრობისასა, და მოვალწიეთ მეფეთა ორივე მიქაელისა ბჭობად პირველად კონსტანტინეპოლსა და ბჭობად მეორედ თესალონიკესა და აჰა ესერა კვლავ ჩვენს ხელთაა მონასტერნი ჩვენნი აღმატებულნი ჰაეროვნებითა და შვენიერებითა რომელთა მსგავსი არა იპოვებიან მონასტერში არა მხოლოდ მთასა ათონისასა არამედ არცა სხვათა ადგილთა მრავალთა და ვინაითგან ესე ყოველი და ამისა უმრავლესი მოიწია ჩვენდა და მრავალი ჩვენი ძმათაგანი გაიყიდა და ჩვენ მტერთა მიექცა ყოველივე ამისა შეგვეშინდა და აღვწერეთ მოსახსენებელი ესე და დავდევით აქ შემდგომად ჩვენთა მომავალთა ნათესავთათვის რათა არ იქნას დავიწყებული ესევითარი მრავალფერი ღელვაი და ერთითა ერთობათა ამას კი ვიტყვი ვითარცა ერთის პირითა ყოველი ქართველითა სადაც არ უნდა იყვნენ ისინი აღმოსავლეთში თუ დასავლეთში, შავ მთაზე თუ იერუსალიმში ყველგან ყველგან სადაც არიან ძმანი ჩვენი უკეთუ ვინმე გამოჩნდეს და ნათესავისა ჩვენისაგან კაცი გინა მამასახლისი, გინა იკონომოსი, გინა სხვაი ვინმე და თუ რაიმე ღონით ან მანქანებით ან საფასის სიხარბით, ან ბერძენთა სიყვარულის, ან ვინმე კაცის ხათრით ან მორიდებით, ან სხვა რაიმე ზაკვით ამ წმინდა ადგილს ეორგულოს და გასცეს მიწა ამა მთასა ან მის გარეთ, ან ქართველთა შინაგამცემელ ექმნეს ესე ადგილნი ქართველთა დაუკარგოს, ქართველი აღმოფხვრას, ქართველი გააქციოს, ქართველი ასწყვიტოს ყოველთა წმინდათა ჯვართა და მალლისა კრულმცა არს და წყეულ და შეჩვენებულ და განკვეთილ წესითაგან ქრისტიანეთაისა და მათთანამცა შერაცხილ არს, რომელნი იგი შინაგამცემელ ექმნეს უფალსა ჩვენსა იესო ქრისტესა არმცა ხოცილ არს იგი ნაწილისაგან ქრისტიანეთაისა და აგრეთვე ჩვენთა ძმათაგანი ქართველნიცა მიემხრონ და შეეწამონ ესევითარ მტერსა მზაკვარსა იგინიცა წყეულ არიან და შეჩვენებულ და რომელთაც ქართველთა გამრავლება იღვაწონ და ესე წმინდაი ადგილი ნათესავსა ჩვენსა დაამტკიცონ საუკუნომცა არს სახსენებელი და კურთხევაი მათი და რომელიცა ძმანი ამ დიდებული ლავრის სამართლობისა და დამტკიცებას თანამოღვაწედ ექმნეს ანუ მოღვაწედ ექმნეს საუკუნომცა არს სახსენებელი და

კურთხევაი მათი წმინდათა მამათა ჩვენთა განმაშენებელთა და ყოველთა მათ პირველ მოხსენებულთა და ღირსთა და სათნოთა ძმათა ჩვენთა რომელნი წმინდასა ამას ადგილსა შინა გამოჩნდეს გინა გამოჩნდნენ, მადლითა და ლოცვითა გვაკურთხენ და აღგვაძინენ უფალმან და საუკუნეთა მათ სატანჯველთაგან გვიხსენ და სასუფეველთა ცათასა მკვიდრ გვიჩინენ მეოხებითა წმინდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა ეფთვიმესისათა და ყოველთა წმინდათა რომელნი საუკუნითგან სათნო ეყვნეს ღმერთსა რომლისაი არს დიდებაი, სიმტკიცეი და სუფევაი აწ და მარადის და უკუნითა უკუნისამდე, ამინ»,

ეს მოსახსენებელი გიორგი მთაწმინდელმა შემდგომ მისგანვე დაწერილ იოანესა და ეფთვიმეს ცხოვრებას დაურთო,

მამა სვიმეონი თავისი წინამძღვრობის მეორე წელს მიიცვალა და ისევ შესთხოვეს საჭეთმპყრობელობა სავანისა გიორგის, ისევ თქვა უარი სიტყვითა შეუქცეველითა და მთაწმინდის ქართველთა საქრისტიანო და სათვისტომო საძმოს მწყემსმთავარი შეიქმნა სტეფანე ხარტულარი,

ჩააცივდა სტეფანე გიორგის მღვდლობა მაინც იტვირთეო, მაგრამ ისევ მტკიცე უარი მიიღო და სხვა ვერაფერი,

ყოველივე ეს შეუტყვია გიორგი შეყენებულს შავსა მთაზე და ერთ დღეს მოუვიდა გიორგის მკაცრი სამდურავი მოძღვრისაგან, როგორ თუ ამდენ ხანს მღვდელობაზეც უარი გითქვამს და წიგნთა წერასა და თარგმანებასაც არ შესდგომიხარ და ჩემდამი მოცემული აღთქმა ესე არ აღგისრულებიაო, და იყო ფრიად შეურვებული გიორგი, არარაი ამაღლება არ მსურსო, რამეთუ თქმულ არს «რომელმან აღამაღლოს თავი თვისი იგი დამდაბლდეს» და კიდევ «ცუდი დიდება დედაა ყოველი ვნებისაო» და გაურბოდა გიორგი ისეთად ყოფნას, გრიგოლ ღვთისმეტყველი ნაზიანზელი რომ იტყოდა «ბევრი ისეთია სანამ თვითონ განიწმინდებოდეს სხვის განწმინდას დაიჩემებენ და ნიკაპზე ღინდლის ამოსვლისთანავე მღვდლობას და მხცოვანთა დამოძღვრას მოინდომებენო და მიელტვოდა გიორგი მსახურობასა უბრალოსა, მდაბალსა და შეურაცხმყველსა, ჯერ ეზოებს გვიდა, მერე სვეტებს და სვეტისთავებს წმენდდა, კიბეთა საფეხურებს ასუფთავებდა, შემდეგ პალოებს თუ სარებს თლიდა, არჭობდა და თოკებს გრეხდა და ჭიმავდა, კიდევ სამღვდელოთა ჯამ - ჭურჭელს რეცხავდა და ამშრალეხდა, ბოლოს კიდობანთა მტვირთველი იქმნა, მაგრამ ახლა გიორგი შეყენებულის შემონათვალი რომ ისმინა ისევ მიეძალა და აღარ მოეშვა მამა

სტეფანე გიორგის მღვდლად კურთხევას და მაშინ მრავლითა ცრემლითა და სულთქმითა მოწიწებით და შიშით მიიღო პატივი მღვდელობისა, კიდევ გამოხდა მცირე ჟამი და გიორგის მიენდო მღვდელთა და მგალობელთა წინამძღოლობა ანუ დეკანოზობა, გონებას კი განუწყვეტლივ უფორიაქებდა გიორგი შეყენებულის რისხვეული შემონათვალი «ვინ მოგცა ნება ღვთისაგან შენდამი რწმუნებული ტალანტის დამარხვისა» და დაჯდა გიორგი წერად, ჯერ იქედანვე როცა წმინდა მთას ფეხი შემოდგა წმინდა ეფთვიმესა და მამამისის წუთისოფელთა შესწავლა იწყო ყოვლითა მოსწრაფებითა და წადიერებითა, გამოწვლილვით ეკითხებოდა ყველას დიდსა და მცირეს, ახლობელთა და შორიელთა, თვალთ მხილველთა და ყურით მსმენელს როგორი იყო ცხოვრება იოანესი, თორნიკესი, ეფთვიმესი და ყოველთა ძმათა ათონელთა, როგორ იღვწოდენ, აშენებდნენ, იბრძოდენ, როგორი იყო მათი ბუნებაი ღვთაებრივი და კაცობრივი, ყოველ ცნობას სინჯავდა, ერთმანეთს უდარებდა და უჯერებდა, უეჭველს საეჭვოთაგან ასუფთავებდა და აჭემმარიტებდა და დაიწერა წიგნი გიორგი მთაწმინდელის კალმითა გრძნეულითა «ცხოვრებაი ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანესი და ეფთვიმესი და უწყებაი ღირსსა მის მოქალაქეობისა მათისაი « და უმთავრესი მიზანი ამა წიგნისა იყო არა მხოლოდ არდავიწყება წინაპართა ღვაწლისა და საქმეთა, არამედ წვრთნა და აღზრდა მომავალი სათვისტომო თაობებისა და წიგნი ესე მოევლინა ქართველობას ვითარცა ხატი ცხოველი და ძეგლი პირმეტყველი, მასწავლებელი სულით და ხორციით განმანათლებელი, შემდგომად იოანეს და ეფთვიმეს ცხოვრების დაწერისა გიორგიმ თარგმნა სვინაქსარი, საფუძველი ეკლესიათა, რომლისა თვინიერ შეუძლებელ არს წარმართება ეკლესიისა რამეთუ რომელ ეკლესიას სვინაქსარი არა აქვს სხვა ყოველი წიგნიც რომ ჰქონდეს იგი თაფლსა სჭამს და სასა მისი სიტკბოს ვერა გრძნობს, სვინაქსარს კი მოჰყვა სახარებაი გამოკრებული საწელიწადოი, პავლე გამოკრებულის საწელიწადოი, დიდნი კურთხევაი, დაბადება, პავლე სრული, კათოლიკენი წმინდათა მოციქულთანი და როცა გიორგის ხელით ეს 9 წიგნი დაიწერა და დაინუსხა მას ჟამსა გარდაიცვალა მამა სტეფანე ხარტულარი და ისევ ათონის მთის მთელმა სათვისტომომ ყოველთა ძმათა ერთითა ნებითა და განზრახვითა წინამძღვრობა შესთხოვეს გიორგის, მაგრამ ისევ ცივ უარზე დადგა იგი, მაინც არ მოეშვნენ, მაშინ მხოლოდ წილისგდებას დავთანხმდებიო თქვა და შეურყევლად დაადგა ამ გადაწყვეტილებას და გამოარჩიეს კიდევ 2 საწინამძღვრო ძმა და სამგზის განიგდეს

წილი სამთა და სამგზისვე წილი წინამძღვრობისა ერგო გიორგის, მართლა ღვთის ნება ყოფილაო დარწმუნდა გიორგი და უკვე გულდამშვიდებით მიიღო კვერთხი ათონელ ქართველთა მწყემსმთავრობისა და მისცა თავი თვისი გიორგი წინამძღვარმა ფიცხელსა მოღვაწეობასა უფრო ფიცხელსა ვიდრე დაიტევს კაცობრივი ბუნებაი, არ იცოდა არცა დასვენება, არც დაღლა, უკეთუ იჯდა წერდა, უკეთუ იდგა ფიქრობდა, უკეთუ იძვროდა იქმოდა და არ იცოდა რა იყო უქმობა დროისა, უკეთუ არ წერდა მიწას ხნავდა, თესავდა, მკიდა, თიბავდა, სხლავდა, აშენებდა, სჭედდა, საწისქვილე ქვას კოდავდა და ასწავლიდა მოწაფეთა და ძმთა თვისთა არაოდენ სიტყვითა ოქრონექტარითა არამედ საქმითა ნივთად განწიაღებულითა და ამინ გეტყვით თქვენ ვითარ გამოაჩინოს ხელოვანმან ბრწყინვალეობა მისი აზრისა უკეთუ არ შექმნან ნივთი შემსგავსებული თვისისა სახელოვნებო ნააზრევისა ანუ ვითარ საცნაურ იქნას მენავეთმოდღვარი უკეთუ ლელვათა შინა ზღვისათა არა გამოიცადოს ანუ ვინ დაიჯეროს და ადიდოს შემმართებლობა მხედრისა უკეთუ იგი საომარ ველზე მტერთა მრავალთა მრავალგზისად არა ეკვეთოს და იყო მუდამ ერთი და განუყოფელი სიტყვა მისი და საქმე მისი და იძვროდნენ სიტყვანი მისნი ვითარცა ლამპარნი მგზნებარენი და იქმნოდნენ საქმენი მისნი ვითარცა ნაქმნარნი ხელითა ზენაართა, გააზრებასა და ნააზრევის განსრულებაში მანათობელ ლამპრად ისევე წმინდა ეფთვიმე უძღვოდა გიორგის, ეფთვიმეს ყოველნი წესნი და განწესებანი ესრეთ შეიტკბნა ვითარცა პირითაგან ღვთისაგან გამოსულნი და წმინდათა მოციქულთა მიერ დამტკიცებული, მაგრამ ერთხელაც ისე მოხდა რომ ეფთვიმე მთაწმინდელის წესთა თარგმანისათა გიორგიმ ეჭვის თვალთ შეხედა ხოლო წესი იგი ვითარცა ზემორე ეფთვიმეს ცხოვრების აღწერისას ითქვა იყო შემატებისა და დაკლებისა ანუ ქართული სიტყვიერებით გამდიდრება ან გამარტივება სათარგმნელისა გრიგოლ ნაზიანზელ ღვთისმეტყველს ბასილი დიდის ცხოვრებაში სომეხთა შესახებ ასეთი რამ უთქვამს «არა მარტივ ნათესავ ჰპოვებ სომეხთა არამედ ფრიად დაფარულ რაიმე და ზღვის კლდე» ხოლო ეფთვიმეს მისი შემატების წესით ასე ეთარგმნა «ვითარცა არს იგი ნათესავი სომეხთაი არა წრფელ არამედ ზაკუარი და გულარძნილი და ბოროტი მიმსგავსებული კლდეთა მათ რომელნი არიან დაფარულ ზღვასა შინა და ვერ იხილვენ მათ მენავენი ვიდრე არა სცენ ნავი და განტეხონ , ესრეთ სხვასა იტყვიან იგინი და სხვაი უც გულსა მარადის და სარწმუნოებანი იმათთანა არა არს და რაიც საკვირველ არს უკეთუ კაცსა ესრულნენ ვინაითგან თავადისა ღვთისა

მიმართ ცრუ არიან და მზაკვარ და ბოროტად აღმსარებელ» და ამის შემდგომად გიორგი ერიდებოდა სათარგმნი ტექსტიდან ძირეულ გადახვევას, გაზვიადებას ან გამარტივებას, იგი ცდილობდა თარგმნის ჟამს არც ქართული ენა დამდაბლებულიყო და არც სათარგმნი თხზულების აზრი დაზიანებულიყო, როგორც კი წინამძღვრობის კვერთხი აიღო მაშინვე ღვთისმშობლის მთავარ ტაძარში ბრწყინვალე სამარტვილე ლარნაკი აღაშენა წმინდა ეფთვიმეს სამარხად და დიდითა პატივითა, ფსალმუნითა და გალობითა, საკმეველითა სურნელებითა და კერეონთა ბრწყინვალეებითა გადაასვენეს ქართველებმა ეფთვიმეს სხეულებრივი ნაშთები ნათლისმცემლის ეკლესიიდან ღვთისმშობლის მთავარ ლავრაში, კუბოს თვითონ შესდგომოდა მეწინავე მტვირთველად გიორგი და თავისი ხელით ჩაასვენა თავისი წმინდა წინამორბედის კიდობანი მისგანვე აგებულ სამკვიდრებელში, მერე ეფთვიმეს მამა და ათონის სავანის დამაარსებელი იოანე გადმოსვენა გიორგიმ მთავარანგელოზთა ეკლესიიდან და შვილს მარჯვენა გვერდით ჩაუსვენა, ბოლოს არსენი ნინოწმინდელისა და იოანე გრძელიძის ნაშთებიც მოიძია ცალკე გვადრუცში, მოათავსა ისინიც ეფთვიმეს ფერხთა კერძოთ, ჩაასვენა სამარტვილეში, დიდის ზარ - ზეიმით შეკრეს და აკურთხეს სამარტვილე იგი ქართველებმა, შეამკეს ყოვლითა სამკაულითა, ხატითა და ჯვართა, ქორა კანდლითა, სასანთლითა და ეზოთა და სხვათა ყოვლითა ბრწყინვალეებითა ვითარცა შვენოდა წმინდათა მათ, ამიერიდან 3 კანდელი ჩაუქრობლად უნდა ნთებოდა წმინდა ეფთვიმეს, მერე ისევ მთავარ ლავრას მიუბრუნდა გიორგი, ტაძარს სახურავი დაზიანებოდა, თავსაბურველი ტყვია აღარ ჰქონდათ და შიგნით კედლებზე და შინამორთულობა - მოხატულობაზე წყალი ექცეოდა ტაძარს, მაშინ ადგა და წავიდა მოძღვარი კონსტანტინეპოლს, მივიდა და ითხოვა იმპერატორთან შეხვედრა, რომელიც იმჟამად იყო კონსტანტინე მონომახოსი და მიიღო მან ქართველი მოძღვარი დიდის პატივით, რამეთუ დიდი სარწმუნოებაი აქუნდა მის მიმართ და ჰკითხა ვითარმედ «რაისთვის მოშვრა სიწმინდე შენი კაცო ღმრთისაო ჩვენისა მომართ ხელმწიფებისა» და უთხრა გიორგიმ ვითარმედ «გიხაროდენ ქრისტესმიერ ჰოი ბრწყინვალეო თვითმპყრობელს შორის გიბრძანებს ჩემ მიერ გლახაკისა ყოვლად წმინდა იგი სასოი და სავედრებელი ღვთისმსახურებისა შენისაი წმინდაი ღვთისმშობელი რათა მარადის სადიდებელი მისი არა განირყვნას წყალთაგან, რომელი ჩამოდის ზედა უხურაობითა მონასტერსა ჩვენსა, აწ ბრძანე

მეფობამან შენმან მოცემად ტყვივი, რომლისა მიერ დაიბუროს წმინდაი ეკლესიაი რათა მას შინა ელოცვებოდის წმინდასა მეფობასა შენსა»,

მაშინვე სიხარულით აღასრულა კეისარმა გიორგის სათხოვარი, საზღვაო უწყებას უბრძანა დაუყოვნებლივ გაეცათ ტყვია ქართული ტაძრის დასაბურავად და ასე დაჰხურა ახალი სახურავი გიორგიმ ათონის მთავარ ლავრას და ამას გარდა გარეგანი შტოი აღაშენა და ესრეთ ყოვლითურთ სრულყო წმინდაი ესე ეკლესიაი,

იმჟამად ქართველთა მეფე ბაგრატ IV ეწვია კონსტანტინეპოლს, მას თან ახლდა დედა დედოფალი მარიაში და ასული მართა, დიდის პატივით შეხვდა კეისარი კონსტანტინე მონომახოსი ქართველ სტუმრებს, გიორგი მაშინვე გაემურა მეფესა და მისიანებთან შესახვედრად, გზად ლილზიდია უნდა გაევილოს სკლავების ბოლღარნი საცხოვრისი სოფელი, სმენოდა გიორგის ლილზიდის მთაზე ტყესა უღრანსა ერთი კერპი მდგარა სალოცავი სკლავებისა, ყოველივე მისგან მოგვეცემისო მზეცა და წვიმაც, სიხარულიც და წუხილიც, საზრდელიც და საბადებელიც, სიცოცხლეცა და სიკვდილიცო ამბობდნენ სკლავები, ამიტომ უკეთუ გნებავს ყოველ შენი საქმენი კონსტანტინეპოლს მიმავალმა განმარჯვებულად წარმართო ჩვენს ღმერთს ევედრე რათა შეგეწიოსო ეჩიჩინებოდენ გიორგის, კეთილიო უპასუხა გიორგიმ, მადლიერი ვარ თქვენი რჩევისთვისო, მაშინვე ურო აიღო და ისევ სკლავებს მიუბრუნდა, აბა წამიყვანეთ და მაჩვენეთ ეგ თქვენი ღმერთიო და იმათაც აიყვანეს იმ მთაზე და იხილა გიორგიმ კერპი იგი შავი დრუნგილისა შიშველი ქალის ქანდაკი, შეჰზარა გიორგი მისმა ხილვამ, პირჯვარი ისახა და ურო მოიმარჯვა, მოგკლავს ამის დამახებალა მოასწრეს სკლავებმა და გიორგიმაც მთელი ძალით სცა ურო კერპს, ერთიც მოუნაცვლა და კერპი იგი წუთი იხილვებოდა და წუთ აღარ, ამის შემდეგ წავიდა იგი კონსტანტინეპოლს, დიდი სიხარულითა და სიყვარულით შეხვდნენ ერთმანეთს საქართველოს მეფე, მისი ამალა და ათონელი მოძღვარი, ხელახლა ერთად შეხვდნენ კეისარს, რომელმაც ახალი წყალობა გაიღო ათონის ქართველთა სათვისტომოსთვის, ბრძანება გამოსცა ათონის ქართული სავანეების პრასტინთა (ნავსადგურთა) გაზრდისა და მათზე დიძმოსის (ხარკის) გაუქმებისა,

ბაგრატ მეფის დედა მარიაშ დედოფალი გიორგის დაემოწაფა და მისგანვე იკურთხა და შეიმოსა სქემით, ახლა ერთი ლიტრა ოქრო რომელიც დედოფალს კეისრისაგან ძღვნად მიეღო მარიაშმა გიორგის გადასცა მთაწმინდის ლავრის შესაწირად,

მინცდამინც ბაგრატ მეფე მოიხიბლა გიორგი მთაწმინდელის ღვთიკურთხეული სიბრძნით და სასწაულთმოქმედი ქცევებით და ამბობდა ნატვრით მეფე «უკეთუ მეახლოს საქართველოში და იყოს ჩემთან არა მეშინის არცა გრძნებათა და არცა წამალთა სასიკვდინეთა და ეხვეწებოდა ბაგრატი გიორგის ინებე და წამობრძანდი საქართველოში, ჭყონდიდის ეპისკოპოსი აღესრულა და შენ იტვირთე ჭყონდიდლობაო, მრავალი წმინდა მარტვილი განისვენებს, ჩემთვისაც იქ გამიმზადებია საფლაიო, წამოდი და დაემკვიდრე საქართველოშიო, მაგრამ გიორგიმ არ მიიღო მეფის თხოვნა, ყოვლადვე არა თავს იდგა რამეთუ ყოვლითა მოსწრებითა გაურბოდა დიდებასა კაცთასა და შფოთსა სოფლისასა და სიმდაბლესა შეიტკობდა, მას ჟამსვე კიდევ მოხდა ერთი იმდროისთვისაც და სამომავლოდაც მეტად მნიშვნელოვანი ამბავი, მესამე წელი მიდიოდა ბაგრატ მეფის სტუმრობისა ბიზანტიაში და მიიცვალა კეისარი კონსტანტინე მონომახოსი, იმპერიის ტახტი დარჩა უკვე 70 წლის ქვრივს დედოფალ თეოდორას, რომელმაც შვილად აიყვანა ბაგრატის ასული მართა, მალე თეოდორაც გარდაიცვალა, სახელმწიფო გლოვის დღეებში ჭირისუფალთა შორის იყვნენ ქართველებიც, ის იყო კუბო მიცვალეული დედოფლის ნეშტით ასწიეს და სასახლიდან გასატანად დასძრეს, რომ მეყსეულად დარბაზში შემოიყვანეს თეთრად მორთული მართა ბატონიშვილი და მეყსეულადვე ყველას საგლოველი დაავიწყდა, ყველას მზერა ქართველ გოგონას შეეყინა, ცითმოვლენილ სულიწმინდას ჰგავდა მართა და უცებ ცითმოვლენილი ღაღადისივით გაისმა «შეხედეთ და უწყოდეთ ყველამ ვითარმედ ამ სასახლიდან დედოფალი განვიდა, მაგრამ მასვე ჟამს დედოფალი შემოვიდა» და სიტყვა იგი იყო გიორგი ათონელისა, და სიტყვა იგი აღმოჩნდება სწორედ წინასწარმეტყველური, გაივლის 9 წელი და ქართველი მეფის ასულ მართას ახალი სახელით მარიამს თავზე დაადგამენ ბიზანტიის დედოფლის გვირგვინს, კონსტანტინეპოლიდან ათონზე დაბრუნდა თუ არა გიორგიმ შეჰყარა სამწყსო, ითხოვა შენდობა და გამოაცხადა გადადგომა წინამძღვრობიდან, იბღავლა სამწყსომ, შეუვარდნენ ფერხთა და მუხლთა მისთა, ევედრენ, ემუდარენ რათაა არა იჯმნას მამობისაგან მათისა, მაგრამ არ შეისმინა და გავიდა სავანიდან ისე ერთი ქრთილის ოდენაც არა გაუტანია რა, ყოველი წიგნი რაიც ეთარგმნა, დაეწერა და დაეკაზმა ყველანი ხელუხლებლად დაუტევა სავანეს, წავიდა ისევ შავ მთას და მივიდა გიორგი შეყენებულთან, განკვირდა მოძღვარი მოწაფის უცარი გამოცხადებით, უმაღვე განცვიფრება

განრისხებად ექცა, როგორ თუ სამწყსო აგრე გულარძნილად დააგდე და წამოხვედიო, «მძიმეა ჩემთვის მწყემსობა ცხვართა პირმეტყველთაო» აიჩემა ნამწყემსარმა, მაგრამ სიტყვა აღუკვეთა მოძღვარმა «მამ რაღაისთვის თქმულა უღელი ჩემი ტკბილ არს და ტვირთი ჩემი სუბუქ არს», ბოლოს მაინც მოუღბა გული შეეყენებულს, მივიდა ხელი მხარზე უწვდინა და შეჰლადა «ვითარცა მაცხოვარი ჩვენი ეტყოდა მოციქულსა პეტრეს ეგრევე გეტყოდე შენ, უკეთუ გიყვარვარ მე დამწყემსე ცხვარნი ჩემნი», ამის თქმა და წამოვიდა ისევ გიორგი ათონის მთაზე კვლავ საწინამძღვრედ და შეხვდნენ ისევ სამწყსონი მისნი, მის მობრუნებამდე უმწყემსონი, ხოლო დედა ბაგრატ მეფისა მარიამი ანტიოქიის გზას დასდგომოდა რათა შავ მთას და ანტიოქიას მცირედ შეეყოვნების შემდეგ იერუსალიმს ჩასულიყო, წმინდა ადგილნი მოელოცნა და თანხლებული განძი იქაურ გლახაკთათვის და უპოვართათვის დაერიგებინა, კონსტანტინეპოლიდან საკეისროდან და საპატრიარქოდან საგანგებო ბრძანებაც მოსვლოდათ ანტიოქიის მმართველსა და სულიერ მოძღვარსაც გამორჩეული ღირსებით მიეღოთ საქართველოს დედოფალი და საკადრისი პატივითაც გაესტუმრებინათ იერუსალიმის გზაზე, მაგრამ მოუსწრო გიორგი ათონელმა ათონის მთიდან სასწრაფოდ და საგანგებოდ წასულმა, ჯერ დედოფალი ინახულა, მერე ანტიოქიის პატრიარქი, მასთან სირიის გამგებელი და სამივეს ეს გადაწყვეტილება მიაღებინა «ახლა ჩვენთა და ყოველ ქრისტიანთა ცოდვათა გამო იერუსალიმი ტყვეა ურჯულო სარკინოზებისა, ამიტომ არა კეთილ არს დედა ქრისტიან ქართველთა სარკინოზეთს წავიდეს» და ააღებინეს ხელი იერუსალიმს წასვლაზე მარიამს, მაგრამ ახლა თვითონ გიორგის შეუჩნდა მარიამი «მე შენგან დამოდღვრილსა და დამოწაფებულს ბოლომდე მეყავ მეოხად, შეიწყალე სული ჩემი ვითარცა გეწყალვოდა მოაქვსჟამამდე და რადგან მე აღარ მეღირსება ჩემის ფეხით მოვიარო წმინდა ადგილნი წმინდა ქალაქისა შენ იტვირთე იერუსალიმს წასვლა ჩემდა წილხვედრად, წაიღე ყოველივე საფასე ჩემი და დაურიგე გლახაკთა, დავრდომილთა, წმინდა ქალაქის ტაძრებსა და სალოცავებშიო»,

ემნელა გიორგის საქმე ესე ვინაიდან წმინდათა წიგნთა თარგმანისაგან დაეღწეოდა, მაგრამ ვერ წინააღუდგა დედოფლისა და მოწაფის ვედრებას, აიღო საწირველი ყოველი საფასე და საგანძური მისი და წარემართა იერუსალიმს, ისევ მოიარა, მოიხილა, მოილოცა, გაუყო ყოველივე გლახაკთა, დავრდომილთა და უპოვართა,

მაშინ იერუსალიმის ჯვარის მონასტერი ახალი აღმშენებლობით შენდებოდა და მაშენებელი მისი ნეტარი მამა პროხორე დიდის სიხარულით ლოცვით და კურთხევით შემოეგება გიორგის, დიდი წილი განძისა გიორგიმ სწორედ ჯვარის აღმშენებლობას შესწირა, «დიდი არს საუფლოისა შესაწირავი, რომელიც მოგვიგე შენ», უთხრა პროხორემ, მაგრამ უფრო დიდ და ღვთაებრივ შეწირულებად ჩავითვლით უკეთუ შენის ღვთისმოსილი ხელით დაწერილ წმინდა წიგნებს მონაჩქებ ჯვარსა ჩვენსა ცხოველმყოფელსაო», აღუთქვა გიორგიმ ყოველი წიგნი რომელიც ათონის მთაზე დაიბადება ჯვარის მონასტერსაც მოერთმევაო, წამოვიდა პალესტინიდან და მოატანა კვლავ შავ მთას და შემოეგებნენ ყოველნი შავმთელნი, უზომოდ გაიხარა დედოფალმა მარიამმა, მუხლებში შეუვარდა წმინდა მამას და მადლობა მიუგო მისგან ეგზომ პატივცემულმა და ამაღლებულმა, მეორე დღეს მარიამი კვლავ ეზრახა გიორგის, «იქნებ ინებო, პატივი დაგვდო და მცირე ხნით მაინც ჩამობრძანდე საქართველოშიო», გიორგიმ კვლავ უარი უთხრა, აკურთხა და გზა დაულოცა დედოფალს, მარიამი საქართველოსკენ გაეშურა, გიორგი კი გიორგი შეყენებულის თხოვნით ერთხანად შავ მთაზე უნდა დარჩენილიყო კვლავ საღმრთო წიგნთა სათარგმნელად და იყო შავსა მთაზედაც სვიმეონწმინდას და კალიფსოს დღედამსწორებით დაუცხრომელი ვითარცა მოძღვარი ქრისტესმიერ მწყემსი სამწყსოისა და მწერალი საღმრთოისა და საადამიანოსა, თარგმნიდა და ეგვეითარი თარგმანი თვინიერ წმინდისა მამისა ჩვენისა ეფთვიმესა სხვაი არა გამოჩენია ენასა ჩვენსა და ვგონებ თუ არცა გამოჩინებად არს წერდა გიორგი უმეტესწილად ღამე, დღისით საწესოს და საკანონოს აღასრულებდა, ხნავდა, თესავდა, იკონომოსობდა, არა სცემდა განსვენებასა თვისსა არამედ დღე და ღამე ტკბილსა მას თაფლსა წიგნთა საღვთოსათა შვრებოდა რომელთა მიერ დაატკბო ენაი ჩვენი და წმინდაი ეკლესიანი განაშვენნა და წერილთა თვისთა ოქროითა განამდიდრნა უხვად და გარდარეულად იმ დროს ანტიოქიას, საღვთო ქალაქს პატრიარქი აღსრულებულიყო და მის ადგილზე ახალი მწყემსმთავარი ეკურთხებინათ იოანე, რომელსაც მანამდეც მისწვდომოდა ათონელი ქართველი ბერის საკვირველი სიბრძნისა, მწერლობისა და მოქალაქეობის ამბავი, იმ ქართველ ბერთან სიტყვის ქცევა მწადიაო უბრძანებია მას და მიუწვევია კიდევაც გიორგი ანტიოქიას და შეხვდნენ ერთმანეთს წმინდა პეტრეს დიდსა ტაძარსა და გააჩაღეს საღვთისმეტყველო აზრთა მიმოქცევა, რაიც გაგრძელდა სრული მსგეფსი 7 დღე

შვიდეულითა საკითხავითა მართლისა სარწმუნოებისათვის საეკლესიო კანონთათვის, სულისა სარგებლისათვის, სათნოებისათვის, ვნებათათვის, მარხვათათვის, შურისათვის, ჭეშმარიტად საკვირველი ყოფილა ძმაო ჩემო სიბრძნე და სიწმინდე შენი შეჰლადა იოანემ მსგეფისა ბოლოს და შეუვარდა მუხლებში გიორგის, ნუ იყოფინ ძამაო ღვთითშემოსილო, თვითონაც მუხლი მოიყარა ათონელმა და წამოაყენა ფეხზე ანტიოქელი, ამიერიდან ყოველი ჩემი ცხოვრება შენთვის შემომივედრებიაო დაასრულა იოანემ და მართლაც ამის შემდგომ იგი ყოველთვის გიორგის ეკითხებოდა გულისსიტყვათა თვისსა და ყოველთავე საეკლესიოთა საქმეთა,

გამოხდა ჟამი და გიორგიმ საშინელი ამბავი შეიტყო, ანტიოქიის წმინდა პეტრეს ლავრას შურითა მტრისაითა ხანძარი გასჩენოდა და დამწვარიყო სრულიად, მაშინვე გაემურა იგი ანტიოქიას, მივიდა და იხილა ტამარი დამწვარი, იოანე პატრიარქი კი მწუხარებით დაცემული და სიკვდილის პირს მიმხობილი, მიუდგა გიორგი სულით დალეწილსა სიტყვითა ნუგეშისმცემისაითა და სწავლითა სულიერითა ყოველი მწუხარებაი და გლოვაი განუქარვა, და ეუბნებოდა ცრემლის თხევით მისგან სულით და სხეულით აღორძინებული ანტიოქიელი «ჰოი წმინდაო ძამაო, უკეთუ შენი სიწმინდე არ მომშველებოდა მე მწუხარებითა სული ჩემი ახლა ჯოჯოხეთს იქნებოდა შთასრულ ახლა მთავარი არის მეყსეულად დაწყება ლავრის აღდგენისა და ახალი აღმშენებლობისაო უპასუხებდა გიორგი პატრიარქს და დაიწყო წმ პეტრეს ლავრის ხელახალი აღმშენებლობა, გიორგი დაესწრო საძირკველის გასკვნას, კურთხევას და ისევ დაბრუნდა ათონს, ანტიოქიის ახალი ტამარი ის იყო სრულდებოდა როცა პატრიარქი იოანე მიიცვალა უფლისა მიმართ, მის ნაცვლად მოვიდა პატრიარქი თეოდოსი სამეუფოელი, კაცი ფილოსოფოსი და სრულად განათლებული, რომელსაც არ სცნობდა გიორგი, ქართველები და ბერძნები კი ისევ მტრობდენ ერთმანეთს არა მხოლოდ ათონზე, არამედ შავი მთის სავანეებშიც, იმჟამს გამორჩევით სვიმეონწმინდას სავანეში გადაემტერნენ ერთმანეთს, ბერძნები 260 იყვნენ ართველნი 60, და აღიძვრნენ ბერძენნი უპირატესობითა თვისითა შურითა საეშმაკოითა ქართველთა ზედა რათა ძირითურთ აღმოეფხვრათ ნათესავი ქართველი ამ სავანითგან და ეახლენ ისინი თეოდოსის ანტიოქიის პატრიარქს და მოახსენეს «შეგვეწიე წმინდაო მეუფეო და გვიხსენ დიდისა ჭირისაგან და განგვათავისუფლე კაცთაგან, რომელნიც არიან ამაონი და უცხოთესლისანი ჩვენს მონასტერში

დამკვიდრებულნი სამოცამდე კაცი იწოდებიან ქართველებად და არავინ იცის ვინ არიან, რას იზრახავენ, რაი არს მათი სარწმუნოება და რაისთვის დაუპყრიათ მონასტერნი მთისა საკვირველისანი», გაჰკვირდა თეოდოსი სამეფოელი «საწუხრად ჩემდამე კარგად არ ვიცნობ ქართველებს, მაგრამ განა ისინიც ჩვენებრ მართლმადიდებელნი არ არიან» იკითხა გაოცებით, ჩვენთან მათი შედარება ვით არ ეგების მეუფეო, რაღა ქართველები და რაღა სომხები, მათი ხუცესი ჟამსაც ვერ სწირავს ჩვენს მონასტერში თქვეს მომჩივანთ,

ჟამს ვერ სწირავსო ეს კი მართალი სთქვეს ქართველთა მომტერებმა, უკვე კარგად ხანი იყო ქართველ ხუცესს ჟამის წირვის უფლება აღარ ჰქონდა სვიმეონწმინდის ლავრაში, ამის მიზეზი ერთ დროს ქართველი ხუცესის უცნაური ერესი გამხდარა, იგი სვეტზე ასულა და იქიდან უწირავს ჟამი არა სამღვდელო სამოსით, არამედ ოდენ ქალამნებით და ერთის საბეჭურით და ამის შემდგომ ბერძნებს აუკრძალავთ ქართველი ხუცესისაგან ჟამის წირვა მონასტერში, ქართველს მხოლოდ ზიარების უფლება დარჩენოდა მთავარ ტაძარში და ეს მიზეზი მოიმიზეზეს ახლა უკეთურებისა საფარველად ბერძნებმა,

ჩაფიქრდა პატრიარქი, იფიქრა და აღმოიხდინა ბოლოს «არავინაა ნათესავთა ქართველთა შორის მცოდნე ბერძნულისა ენისა და განსწავლული საღვთო წერილსა შინა» არის ასეთი კაციო, გამოუვარდა პირიდან ერთ მომჩივანს, დაასახელო ბრძანა თეოდოსიმ, არის მონაზონი ქართველი და დრამატიკოსი ბერძნულ წიგნთა ქართულად მთარგმნელი სახელად გიორგი,

მომიყვანეთ მე იგი ბრძანა პატრიარქმა და მოიყვანეს გიორგი ათონელი, მარტო არა იყო თეოდოსი, ქართველთან შესახვედრად მოეწვია მიტროპოლიტნი, ეპისკოპოსნი, სწავლულნი, წარჩინებულნი ანტიოქელნი ერნი და ბერნი და შევიდა გიორგი ქართველი ბერძნულ სულიერ კორომსაშინა, მიეგება თევდოსი, ჯვარი გარდასახა, კურთხევა მისცა და მოიკითხა კეთილად, მაღლი მიუგო ქართველმა, დაბრძანდით, სთხოვა პატრიარქმა და დაისვა პირდაპირ,

საუბარი გაგრძელდა დიდხანს, ეკითხებოდა თევდოსი ღვთივსულიერთა წიგნთაგან და გიორგიც პასუხობდა ღვთივმშვენიერად და დარწმუნდა ბერძენი, რომ ქართველის სულში მაღლი ღვთისაი დამკვიდრებულ არს და უთხრა ბოლოს განცვიფრებულმა და აღტაცებულმა «პატიოსანო მამაო კურთხეულ არს ღმერთი, რომელმან მე მახილვინა სიწმინდე შენი და აჰა ესერა ღვთისმოწყალებით გხედავ

დაღაცათუ ნათესავით ქართველი ხარ დანარჩენითა ყოვლითა სწავლულებითა ბერძენი ყოფილხარ, მაღლი ღვთისა შენთან არს დამკიდრებული ქართველო და როცა სულიწმინდა ამბობდეს სიტყვას პირითა შენითა», ეს ბრძანა და მობრუნდა თევდოსი და მაშინვე მოაყვანინა ქართველთა მახეზღარნი ფრიად შეჰრისხნა, ამაგა, აგინა და ბრძანა მათი განკანონება ეკლესიისაგან, მაგრამ ისევ გიორგი გამოესარჩლა ქართველთა მომტერეებს, «მე მიპატიებია და შენც აპატიეო» შესთხოვა პატრიარქს, შეიწყნარა პატრიარქმა გიორგის თხოვნა და განუტევა ცილისმწამებელნი, ბოლოს ბრძანა პატრიარქმა «ამიერიდან ქართველებმა ჟამიც თავის ნებისად სწირონ სვიმეონწმინდის მთავარ ტაძარშიო» და იქმნა ასე,

გამოხდა ჟამი, ისევ არ დაისვენეს ქართველთა მომტერეებმა, ეახლენ პატრიარქს და აუწყეს «რა უფლებით ხდება მეუფეო ეგზომი კადნიერება ქართველებისა, რომ მათი ეკლესიანი და ღვმდელთმოდღარნი არც ერთი პატრიარქის ხელმწიფებას არ ექვემდებარებიან, ყოველ საეკლესიო წესს თვითონ განაგებენ და განასრულებენ კათალიკოსთა და ეპისკოპოსსაც თვითონ დაისვამენ, როგორ ბედავენ ეგზომ თვითნებურ ყოფას, როცა მათი ქვეყნის მიწაზე ფეხი არ დაუდგავს არცერთ ათეორმეტ მოციქულთაგანს, ამიტომ ჯერარს ქართველები ემორჩილებოდნენ ანტიოქიას ამა ღვთის ქალაქს და ამა მოციქულთა საყდარს, რამეთუ ერი ქართველთა არის უმეცარი, სამწყსოი მათი მცირე და არიან ჩვენს მახლობლად ჯერ არც იმწყემსებოდენ ისინი პატრიარქ ანტიოქელისაგან მისგანვე იკურთხებოდეს და ხელდაისხმოდეს კათალიკოსი ქართველთა და ვიყვნეთ ასე ჩვენც და ისინიც ერთი სამწყსო ერთი მწყემსის ქვეშ», მოისმინა ქართველთა სავნებელი ეს ნაბეზღარიც თევდოსიმ, ჩაუფიქრდა და ბოლოს ნაბეზღარადაც აღარ მოეჩვენა და სამართლიანადაც კი მიიჩნია,

ქართველთა სამწყსო ანტიოქიის სამწყსოს შეერთებოდა, უკეთუ მართლა მოციქულთაგან საქართველოში არც ერთი არ ყოფილა და იხმო ისევ გიორგი ათონელი, კვლავ ტკბილად მოიკითხა და მერე უთხრა «ჰოი შენ ნეტარო მამაო, თუმცა ნათესავით ქართველი ხარ ხოლო სწავლულობით და მეცნიერებით ჩვენივე ბერძენთა სწორი ბრძანდები და იმედი მაქვს რასაც გეტყვი ყოველივეს ჯეროვანი სისწორით გაიაზრებ, ჩემის ღრმა რწმენით ჯერაც რათა თქვენი ქართველთა ეკლესიანი და მღვდელთმოდღარნი ჩვენი ანტიოქიის სამოციქულო საყდრის ხელქვეით იმწყემსებოდენ და შენ შეგიძლია ამ საქმის გაკეთება, რადგან მე ვიცი

როგორ ისმენს თქვენი მეფე შენს სიტყვას, როგორ შეუვალად უგდებს იგი ყურს ყოველ შენს რჩევას და ამიტომ გთხოვ მისწერო საქართველოს მეფეს და აუწყო უმჯობესობა ქართული ეკლესიის ანტიოქიის ეკლესიასთან შეერთებისა, ხოლო უკეთეს თქვენმა მეფემ ჩემი სიტყვისა არა შეიწყნარა მაშინ მე მივსწერ ჩემი საყდრის თანამომდგავ ოთხივე პატრიარქს კონსტანტინეპოლის, იერუსალიმის, ალექსანდრიისა და კართაგენის პატრიარქებს, რომ ქართველები სამოციქულო კანონმდებლობას არაფრად აგდებენ და მიუხედავად იმისა, რომ მათს მიწაზე არცერთს მოციქულს ფეხი არ დაუდგამს თვითონ იმწყემსებიან, თვითრჯულობენ და კადნიერად ქედფიცხელობენ და ესრეთ შეგამთხვევთ უამრავ საზრუნავსა და სასწავებელს ვიდრე თქვენი მეფე ჩვენს წინაშე თავის ფეხით მოვიდოდეს და მორჩილებასაც თავის პირით მოგვახსენებდეს» დაასრულა თეოდოსიმ,

გიორგიმ კი უპასუხა «ჰოი წმინდა მეუფეო, ასე ადვილად რატომ წამოგიკრავს ხელი ეგზომ დიდისა და მალლისა საქმის გააზრებად და განსასრულებლად, ვინ არიან ეგზომ უგუნურნი განმზრახნი და მრჩეველნი შენი, ანდა რად ინებებ ეგზომ უგნურად მოიხსენიო ქართველობა სინამდვილეში ერი ბრძენი, წრფელი და უმანკოი, აჰა ესერა შემხედე მე და დამაკვირდი რამეთუ მე ვარ ქართველთა შორის ყველაზე უმდაბლესი და უნარჩევესი და სწორედ მე უნარჩევესმა ქართველთაგან უნდა მოგცე პასუხი ყოველთა ქართველთა წილად ოღონდ ჯერ მოაღებინე წიგნი მიმოსვლას ანდრია მოციქულისაი და იქიდან გეუწყოთ საზიებელნი თქვენი», მაშინ უბრძანა თეოდოსიმ ტარსუსის ეპისკოპოსს თეოფილეს ტომით ქართველს მოეტანა მიმოსვლა ანდრია მოციქულისა, მოვიდა თეოფილე ქართველიც და მოიტანა წიგნი, ისევ შემოიყარა პატრიარქმა სწავლულთა საკრებულო, მოიმარჯვა გიორგიმ წიგნი იგი და უთხრა ანტიოქიის პატრიარქს «შენ განგაზრახეს და გათქმევენეს წმინდაო მამაო ქართულ მიწაზე ათორმეტთაგან არც ერთ მოციქულს ფეხი არ დაუდგავსო, მე კი მოგახსენებ, რომ საქართველო თავის ფეხით მოიარა და ქრისტიანობა იქადაგა არამც თუ ერთმა არამედ ორმა მოციქულმა ანდრია პირველწოდებულმა და სვიმონ კანანელმა და სვიმონ კანანელმა თავისი წუთისოფელი საქართველოში დაასრულა და იქვე დაეფლა ქართულ მიწაში აფხაზეთში ქ ნიკოფსიას, აჰა ესერა იხილე თავად წმინდაო მეუფეო» და გადაუშალა წიგნი იგი ქართველმა ბერძენს და საკუთარი თვალით წააკითხვინა ბერძნულ ენაზე მოგზაურობა და ღვაწლი ქრისტეს ორი

მოწაფისა საქართველოში, წაიკითხა თევდოსიმ ყოველივე და თქვა ბოლოს დათრგუნვილი ხმით ჭეშმარიტ არს, «ახლა შენ თვითონ წმინდაო მეუფეო აკი ამბობ რომ ჩემი საყდარი მოციქულ პეტრეს განეკუთვნებაო, განაგრძობდა გიორგი, სწორედ ასეა მე ვზი პატრიარქად საყდარსა მოციქულ პეტრეს სახელობისასა» ამყად თქვა თეოდოსიმ, ხოლო პეტრეს პეტრემდე აკი სვიმონი ერქვა, ჰო მაგრამ მერე რაო, მერე ის რომ პეტრეს პეტრე ვინ უწოდა,

უწოდა მისმა ძმამ ანდრიამ მორჩილად მიჰყვებოდა ბერძენი ქართველს,

მამ ანდრია მწოდებელია პეტრე წოდებული, არა,

ჰო ასეა მერე,

მერე ისიც ხომ მართლა გამოდის, რომ ძმათაგან მწოდებელს საქართველო გაუნათლებია ხოლო წოდებულს ანტიოქია,

გამოდის ჭეშმარიტად გამოდის,

და უკეთუ ყოველივე ასე გამოდის და ანტიოქიისა და საქართველოს სამწყსოთა შეერთებაც აუცილებელია მაშინ რომელი რომელს უნდა დაემორჩილოს მწოდებელი წოდებულს თუ პირიქით წოდებული მწოდებელს, ანუ რომელი უფრო უპრიანი ყოფილა უფროსი ძმისა და მწოდებლის სამწყსო საქართველო უნდა ემორჩილებოდეს უმცროსი ძმისა და უფროსისაგან სახელდებულ სამწყსო ანტიოქიას თუ პირიქით,

ჰო უცნაურია, თან მართალია, თან კიდევ ბუტბუტებდა თევდოსი ხოლო გიორგი უკვე სიცილით განაგრძობდა, ასე გამოდის სრული უეჭველობით მეუფეო წმინდაო, რაკი შეერთება ანტიოქია და შავი მთა უნდა შეუერთდეს საქართველოს,

უხერხულად იღიმებოდა პატრიარქი ანტიოქიისა, გიორგიმ კი ღიმილი მოიშალა და დინჯად განაგრძო,

ქართველებს მეუფეო თქვენ რომ უმეცარ და მსუბუქ ხალხად მიგიჩნევიათ სწორედ იმ ანდრია პირველწოდებულისა და სვიმონ კანანელის საგანმანათლებლო მოგზაურობის დროიდან ქრისტეს სჯულისთვის აღარასოდეს უღალატნიათ, ხოლო თქვენ ბერძენნი თქვენივე მტკიცებით მარად ბრძენი და მარად მძიმენი რამდენჯერ მიდრეკილხართ ღალატად მართლმადიდებლობისა, გადმოიღეთ და წაიკითხეთ მეუფეო დიდი სვინაქსარი, რომელიც გვაუწყებს იყო დრო - ჟამი როცა მთელს საბერძნეთსა მართლმადიდებლობა აღარ იპოვებოდა და სწორედ ამის გამო იოანე

გუთელი მცხეთას ჩავიდა და ქართლის კათალიკოსის ხელით ეკურთხა კათალიკოსად, დაასრულა და დადუმდა გიორგი,

ხოლო თევდოსიმ ასე მიმართა საკრებულოს,

მღვდელთა და ერთა ხედავთ ბერსა ამასსა ვითარ მარტომან გვძლია და დაგვიბრიყვა ესოდენი სიმრავლე ღვთისმეტყველთა და სწავლულთა, ვითარცა მდინარე დაუწყვედლად მოედინება წმინდა სიტყვანი და ჭეშმარიტებაი პირითა მისითა, ჩვენ კი ისლა დაგვრჩენია მოვერიდოთ და ვეკრძალვოთ რათა უარესი არ დაგვმართოს და არამც თუ ოდენ სიტყვით არამედ საქმითაც არ გვაძხილოს, მარცხი ჩვენი კვლავ უფრორე არ დაგვამციროს და არ დაგვიმონოს და იმ დღიდან უფრო გახშიანდა და განიფინა სახელი გიორგი ქართველისა, იმ დღიდან შეიყვარა იგი პატრიარქმა და ყოველთა ანტიოქიელთა ვითარცა მამაი და მოძღვარი სულიერი, იმ დღიდან თევდოსი ვითარცა მისწინარე პატრიარქი იოანე აღარაფერ მნიშვნელოვან საქმეს გიორგის დაუკითხავად და მასთან განუსჯელად აღარც განიკითხავდა, აღარც განასრულებდა, იგი როცა ამ უცნაური ქართველის მიწვევა დასჭირდებოდა სახედარსაც თვითონვე უგზავნიდა,

წერდა და იღწვოდა გიორგი და მოირწყნეს ეკლესიანი შავისა მთისანი წიგნთა მისთა მდინარისა სულთა განმანათლებელთა, რამეთუ ყოველთა მონასტერთა გარდაიწერნეს და უფროის ყოველთაისა დიდად იღვაწა სულით კურთხეულმან ანტონი ლიპარიტყოფილმან, გიორგის წიგნთა გარდაწერას შესდგომოდა კაცი რომელსაც ერთ დროს ერქვა ლიპარიტ ბაღვაში, კლდეკარის ერისთავთ - ერისთავი, ბაგრატიონთა სამეფო სახლის დაუძინებელი მტერი და საქართველოს სისხლის დამაქცევარი,

საქართველოდან კი ზედიზედ მოსდიოდა წერილები გიორგის მეფისა, უფლისწულისა და ორივე დედოფლისა, იხმობდნენ, ეაჯებოდნენ საქართველოში გვეწვიეო, შენს სათაყვანო სამშობლოშიო, აქაც გვაკურთხე, გაგვანათლე და გაგვახარეო წმინდა მამაო შავ მთასა მცირედნი არიან მონასტერნი ჩვენი, რამეთუ ქვეყანაი არს უცხოი, ხოლო ჩემი სამეფო ვრცელ არს და დიდფრიად და მაღალ და ეკლესიანი და სამღვდელთმოდღვარნი და მონასტერნი ფრიად მრავალ და დიდებულ, აწ აწმნოს ღმერთმან სიწმინდესა თქვენსა რათა ჰბრძანო და მოშვრე და ჩვენ ვიკურთხნეთ თქვენ მიერ და გავნათლდეთ და კვლავაც ეკლესიანი ჩვენი აღივსნენ მდინარითა მაგათგან სულთა განმაცხოველებელთა წიგნთა თქვენთა

ღვთივსულიერთა», ამას ბაგრატ მეფე სწერდა გიორგის, არ უპასუხა ამ წერილს რამეთუ ყოვლითა მოსწრაფებითა ევლტოდა დიდებასა კაცთასა და შფოთსა სოფლისათა, სიმდაბლესა შეიტკობოდა, ამასთან იმისიც ეშინოდა ბაგრატმა საქართველოს მწყემსმთავრობა არ გარდამკიდოსო, მცირე ჟამი გამოხდა და ისევ მოვიდა წერილი ბაგრატისგან «წმინდაო მამაო, არა თუ ოდენ წიგნთათვის ვარ რათა განათლდენ ეკლესიანი ჩვენი, არამედ რათა თვით მე გავნათლდე ხილვითა თქვენითა და გული ჩემი ხელთა თქვენთა შეჰვედრო და მე ჩემი და ყოველნი თვისნი ჩემნი სიწმინდისა თქვენისა მიერ იმწყემსებოდინ და განისწავლებოდინ და რათა ღმერთსა ნიჭად მიუპყრნენ სულნი ჩვენნი» ეს წერილიც წაიკითხა და უცებ მოსწყურდა გიორგის საქართველოში წასვლა, მაგრამ გულსავსედ რომ დარჩენილიყო მაინც სხვის დაუკითხავად ვერ გადაწყვიტა გადასაწყვეტი, საერთოდ სჩვეოდა ასე გიორგის, ყოველი დიდი საქმის გადაწყვეტისას წილის ჩაგდება მოციქულთა მობაძვით, იმ დღესაც ისე მოიქცა საქართველოში წასვლას რომ წყვეტდა ეტრატის ერთ ნაჭერზე წასვლა დაწერა, მეორეზე არწასვლა, ორივე საკურთხეველის ქვეშ ამოსდო, მერე გიორგი ხუცესმონაზონი შემოიყვანა, ჟამი აწირვინა და არჩევანი ამოაღებინა და წილად წასვლა ამოვიდა, ღმერთმა გულსგვიდგინა და დაგვაჯერა თქვა გიორგიმ და ბაგრატ მეფეს გამგზავრების თანხმობა მისწერა ღვთისაგან გულსავსემ და იმ წერილის მიღებისთანავე ბაგრატ მეფემაც სასწრაფოდ წარმოგზავნა სახედარნი და განძნი სამგზავროდ სამყოფინარი, მეფე წერილებს უგზავნიდა ანტიოქიის პატრიარქსა და დუკასაც რათა არ დაებრკოლებინათ და ხელიც შეეწყოთ გიორგისა და მის მხლებელთა ანუ მოწაფეთა გამგზავრებისთვის საქართველოში და წამოემართა გიორგი ანტიოქიიდან რამდენიმე მოწაფის თანხლებით, ევფრატამდე უხიფათოდ იარეს, იქ მისვლისას კი შეიტყვეს, რომ თურქებს დაეპყროთ მთელი შუამდინარეთი, მაშინვე ევფრატიდან სევასტიისკენ იქციეს გეზი, მაგრამ აქაც არ გაუმართლათ თურმე სევასტიაც აეღოთ თურქებს და დაეწვათ, ქართველი ბერები კი უცოდნელად ვიდოდნენ და თურქთა ხელში ჩავარდნაც არ აცდებოდათ, რომ უცებ მაღლიდან ძახილი არ შემოსმოდათ «არ წახვიდეთ, უკან დაბრუნდითო», ხმა გაიგონეს და ხმის პატრონი თვალითაც ვერ მოიხილეს, უეჭველად ანგელოზი ბრძანა გიორგიმ და სევასტიის გზიდან კესარიისკენ გადაუხვიეს სასწრაფოდ, კესარია მშვიდობით განვლეს და სამსუნს მივიდნენ, აქ საქართველოში მიმავალ ხომალდში ჩასხდნენ და კეთილითა და ჰამოითა ნიავითა ფოთს მიიწივნეს, ხომალდიდან

გარდახდენ, მიწას დაემხნენ და კარგახანს კოცნეს და ცრემლით ალტვეს ქართული მიწა, მერე იდეგ შესხდნენ კარაულთა ზედა და ქუთათისისკენ გაემშურენ რიონის ასწვრივ, იდეგა ჟამი სთვლობისა ქუთათისს რომ მიატანეს, დიდი ზარ - ზეიმით გამოეგება საქართველოს მაშინდელი დედაქალაქი წმინდა მამას და სიმართლის მზის თვალს, ილარიონ ქუთათელმა ბაგრატის ტაძარში საზეიმო პარაკლისი გადაიხადა ღვთაებრივი სტუმრის სადიდებლად და იმ დღეს კიდევაც დაემოწაფა ილარიონი გიორგის, თვითონ მეფე ბაგრატ IV ქუთათისს არ ბრძანდებოდა, იგი უფლისციხეს გადასულიყო სახლეულით, სასწრაფოდ აუწყეს მეფეს გიორგის მობრძანება, გაიხარა მეფემ სიხარულითა დიდითა, სასწრაფოდ თავისი მწიგნობარი აფრინა ქუთათისს რათა პატივით გადაეყვანა მას ძვირფასი სტუმრები იმერეთიდან ქართლს,

გაემგზავრენ და ილარიონ ქუთათელიც თან გაჰყვა მოძღვარს, ქართლი მგლოვიარედ შემოეგება გიორგის, წინა წელს შიმშილი და შავი სნება ერთად დასტყდომოდა ქვეყანას, გული აუტირდა გიორგის «ჰოიმე რაისთვის მოვიწიე ამას ქვეყანასა ხილვად ესევითარითა უბედურებათა»,

უფლისციხიდან 3 ჟამის სავალზე მეფემ სტუმრებს სამღვდელთა ამაღლა შემოგაგება, მალე უფლისციხეს მივიდნენ, გამოეგება მეფე და შესძახა გამხიარებულმან სიხარულითა დიდითა «კურთხეულ არს ღმერთი, აჰა დღეს ცხოვრებაი არს სამეუფოსა ჩემისაი რამეთუ ვიხილე ახალი ოქროპირი ასევე დიდებულნი და წარჩინებულნი კარისკაცნი მეფისანი, იხარებდეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა და იტყოდეს კურთხეულ არს ღმერთი, რომელმან მოგვივლინა ესევითარი კაცი მაცხოვრად სულთა ჩვენთა და იყო სიხარული დიდი ყოველთა მათ სამეუფოსა მისსა»,

გიორგის მოსვლის წელს 1060 წ მეფე ბაგრატმა კეთილმძლეობით სძლია ერისა და ქვეყნის საბოროტოდ გამძლავრებულ ხუთთა ძმათა აბაზასძეთა, «ესე კაცნი ძლიერნი და ახოვანნი, სიმდიდრესა ზედა მკლავისა თვისისა მოქადულნი და სიმრავლესა ზედა ერისასა აღზევებულნი, ხუთნი ერთობით თვითონ ესწრაფოდენ მეფის დამხობას მზაკვრული ხვანჯებითა და ავი ღადრობით, ლიპარიტ ერისთავის შემდგომ არც ერთი სხვა თავგამზიდავი დიდაზნაური არ გამხდარა მეფისთვის ისე საშიში, როგორც აბაზასძე და ძმანი მისნი და გიორგი ათონელის მოსვლიდან 1 თვეც არ გასულიყო, რომ ბაგრატ მეფემ ისე შეიპყრო ძმანი აბაზასძენი ვითარცა უძღურნი

რაიმე და ყრმანი ჩვილნი და ეუბნებოდა ბაგრატ გიორგის «ეს გამარჯვებაც შენი ლოცვისა და მადლის შედეგიაო, რადგან შენს მოსვლამდეც მრავალგზის ხელვყავ აბაზასძეთა დამხობად, მაგრამ ვერასოდეს ვერ გამემარჯვაო, ახლა ამ სასწაულს შენის წყალობით მივემთხვე და ამიერითგან ჩემი მეფობა ოდენ შენის ლოცვითა და კურთხევით უნდა წარემართოსო»,

გიორგის მოსვლიდან პირველი ზამთარი რომ მოიწია ბაგრატი ვითარცა ჩვევად ჰქონდა გამოსაზამთრებლად აფხაზეთს გაემგზავრა და ათონელი მოძღვარიც თან წაიყვანა, ჰყონდიდს რომ მიატანეს მისი მთავარეპისკოპოსი ევედრა მეფეს იმ ზამთარს მასთან დაეტოვებინა დიდი სტუმარი, რადგან თვითონ ჰყონდიდელი დამოწაფებული ყოფილიყო ათონელი წმინდა მამისა და გარდარეული სიყვარულით ჰყვარებოდა მოწაფეს მოძღვარი თვისი და შეიწყნარა მეფემ ჰყონდიდელის თხოვნა, რაკილა შეატყო გიორგისაც ესურვილებოდა იქ დარჩენა და მეფე მარტო წავიდა აფხაზეთს ანაკოფიას ზამთრის სათევად და მანდაურ საქმეთა საურავად,

ზამთარიც აიკრიფა და მეფე და მისი სტუმარი ისევ ქართლს დაბრუნდნენ, უფლისციხეში დადგნენ და მეფემ გიორგის განსასვენებლად და საყოფელად უბოძა ადგილნი შვენიერნი და ლავრანი დიდებულნი, მათ შორის ნემვისა ქართლში და შატბერდისა კლარჯეთში, მაგრამ თავისაგან მაინც არ იშორებდა მეფე ათონელს, რადგან ვერ განძღებოდა სმენითა თაფლისა უტკბილესთა მათ სიტყვათა მისთაითა და ერთხელაც ეს უთხრა მეფემ გიორგის «ჩვენ ამისთვის გავბედეთ მოშრომა და შეწუხება სიწმინდისა თქვენისა, რათა სრულიად აღმოვფხვრათ ჩვენი სულისაგან ყოველი ნაკლულოვანება და ცთომა უწესო, ამიტომ გთხოვ დაფარული დაფარულად გვამხილე, ხოლო ცხადი თვალუხვად განგვიმარტე რამეთუ რაიცა მიბრძანოს მამობამან შენმან ესრეთ შევიწყნარო და შევასრულო ვითარცა ნაბრძანები წმინდა მოციქულთა პოირისაგან», ეს უთხრა და გიორგი უფლისწულიც შემოიყვანა, მისი ხელი აიღო ათონელს ხელში ჩაუდო და შესთხოვა მოწიწებით «აჰა მოგცემ სულსა ამის ყრმისასა და წინაშე ღვთისა გთხოვ პასუხად», ათონელმა აკურთხა ტახტის მემკვიდრე დალოცა და დაასრულა სიტყვითა ამითა «ღმერთმან ორითავე ცხოვრებითა ადიდენ ვითარცა დიდი კონსტანტინე შიშსა შინა თვისთა და დაუმორჩილნე ყოველნი მტერნი მისნი» და დაიმოწაფა გიორგი მთაწმინდელმა გიორგი უფლისწული, საგანგებო სწავლანი დაუწერა და მისცა ღვთივსულიერნი და მცნებანი საღვთონი, მისცა და უბრძანა რათა იკითხვიდეს და ისწავლიდეს

გულსმოდგინებით და განიადაგებით რამეთუ მომავალი ხელმწიფე, პატრონი, გამზრდელი და განმსწავლელი ერისა უწინარესად თვითონ ყოფილიყო განსწავლული, გაწვრთნილი და განსპეტაკებული ხელისუფალი, ხოლო სწავლანი გიორგი ათონელისა იყო სასწავლონი ოდენ ერთი ტახტის მემკვიდრისა, არამედ დადიოდა ათონელი სოფლიდან სოფელს, დაბიდან დაბას, ქალაქიდან ქალაქს, სამწყსოდან სამწყსოს და ასწავლიდა ყველგან და ყველას, დიდსა და მცირეს, სეფეწულსა და გლახაკსაც, აზნაურსა და უაზნოს, ერსა და ბერს, ასწავლიდა, ზრდიდა, მოძღვრავდა, კურნავდა რადგან მაღლი აქუნდა სულთა კურნებისაი და იყო შიშუამდგომელი ღმერთსა და კაცს შორის,

ასწავლიდა და ამხელდა, მოძღვრავდა და განაქიქებდა, აღსარებად და სინანულად იწვევდა ყველას, დიდით მცირემდის, უმაღლესიდან უმდარესამდის, წმინდანის წინაშე იწყეს აღსარებად და სინანულად თვით მეფემან, კათალიკოზმან, მღვდელთა და დიაკონთა, მონაზონთა და მოწესეთა, დიდებულთა და მთავართა, მდიდართა და გლახაკთა,

ესრეთ მხურვალითა სარწმუნოებითა მოისწრაფეს ვიდრემდის საზრდელსაცა ძლივს მიიღებდნენ,

განანათლა ათონელმა ქვეყანა და ყოველნივე ცხადნი და დაფარულნი უწესობანი განმართა,

მთავარი კი მაინც ის იყო არც მეფესა და მეფისანებს დაერიდა და სწორედ მათ მიმართ აღლესა მახვილი მხილებისაი მრავალთა უწესობათათვის უშიშრად და თვალუხვავად სიბრძნით და გონიერათ, რათა არა ჰყიდდეს საეპისკოპოსთა კაცთა მიმართ უწესოთა და უსწავლელთა და ყოვლითურთ სოფლისა შემსჭვალულთა და უწესობათა და მიმოსვლათა შინა აღზრდილთა, არამედ გამოარჩევდეს კაცთა ღირსთა და წმინდათა მონაზონებასა შინა აღზრდილსა და ღვთივსულიერთა მოძღვართა მიერ წამებულთა,

მაშ უღირსთა დაწინაურებას დაერიდე და ღირსეული დააწინაურეო აფრთხილებდა მეფეს მოძღვარი, სიმართლის სასწორსაც დიდისა და დიდის ასამაღლებლად ნუ მისდრეკ, არამედ მდაბიო, ობოლი, ქვრივი და ჩაგრული განამართლე და გაამლიერე ვითარცა გვასწავლის დავით წინასწარმეტყველიო,

დადიოდა საქართველოში გიორგი ათონელი მონაზონთა და მოწესეთა და ყოველსა
ერსა შესატყვისი სწავლითა განანათლებდა, უსწავლელთა ასწავლიდა, ხოლო
სწავლულთა ნასწავლსა მათსა აღუხსენებდა და განუმტკიცებდა, მდიდრებს
გლახაკთა წყალობას ასწავლიდა, ხოლო გლახაკთა მოთმინებას და ქველთა
საქმისათვის გარჯილობას, დაცემული აღმართებდა, ხოლო დაცემად და
განამტკიცებდა მოწყულთა ისრითა უხილავთა მტერთაითა განჰკურნებდა, ხოლო
უწყვლადთა მათ მოწყვლისაგან უვნებლად დაიცავდა, დათქმულსა დღეობათა შინა
ვნებათასა აღმოიყვანებდა, ხოლო დანთქმადთა დანთქმად არა დაუტევებდა არამედ
ვითარცა ხელოვანი მენავეთმოძღვარი ზღვისაგან ამის სოფლისა დაუნთქმელად
განარიდებდა და კიდევ საქმე უდიდესი, ღვთაებრივი მადლით მოსილი, რაიც
იტვირთა საოცარმა კაცმა ზესასოფლურმა ესე არს შეკრება ბავშვთა ობოლთა, ხოლო
კრებდა ბავშვებს რაის მიზეზით, მიზეზითა სამითა, ჯერ ერთი გულმოწყალე
ბუნებას სწყუროდა თავგამოდება უდედმამობით გულდალახვრული
ობლებისათვის, მეორეც ეს უდედმამო ბავშვები ქართველ სწავლულთა საკრებულოდ
უნდა ექცია გიორგის და მთავარიც სწორედ ეს იყო უკვე დამწვისებულ და
ჰასაკმორეულ ადამიანებს უჭირთო სწავლა წიგნისა და ენისა უცხო თესლისა, ხოლო
ბავშვების ბუნება გრძნობიერი,, ლბილი და ჩვილი ვითარცა ცვილი საბეჭდავსა
ეგრეთ მიიღებს და აღიბეჭდავს სწავლულებასო ფიქრობდა გიორგი, მესამეც ათონის
მთის ქართველთა სათვისტომოს გამძღავრება ჰქონდა მას გულს ამოჭრილი, ათონი
შორს იყო საქართველოდან, თან განსწავლული ქართველი ძვირძვირობით თუ
გამოჩნდებოდა ათონზე და ვინც მოვიდოდა უმრავლესნი ჟამს დაყოფდნენ და ისევ
ტოვებდნენ მთასა და ცალიერდებოდა ივერიონის ბრწყინვალე ლავრა და კნინდებოდა
სათვისტომო ქართული, ამიტომ შეკრებილ ობოლთა უმრავლესობა მაინც სწორედ
ათონის ქართულ სავანეთა გასამძღავრებლად უნდა გამოეზარდა გიორგის, სულ 80
უდედმამო ბავშვის შეკრება და საბერძნეთს წაყვანა გადაეწყვიტა, ეძებდა და კრებდა
თვითონ, ეხმარებოდნენ მოწაფენიც, მოჰყავდათ სხვებსაც ობოლთა ნათესავებს და
შორიელთა და იკრიბებოდნენ ობოლნი ვითარცა ცხოვარნი წინაშე მწყემსისა
კეთილისა და ალაგებდა გიორგი სასწავლოდ და სამოძღვროდ ობლებს ასაკ და ასაკ,
ოცეული პირველი ხუთ წლამდე, რომელთაც დედის ძუძუ ჯერაც არ დავიწყნოდათ,
ოცეული მეორე ხუთიდან თორმეტ წლამდე, რომელთაც მამაკაცობის თმა ჯერ არ
ამოსვლოდათ, ოცეული მესამე თორმეტიდან თექვსმეტ წლამდე, რომელთაც

მამაკაცობის თმა ამოსვლოდათ და ოცეული მეოთხე თექვსმეტიდან ოც წლამდე, რომლებიც მამაკაცობის თმასთან ერთად უკვე იყვნენ წვერ - ულვაშ დაწამებულნი, უკვე მეხუთე წელი 1065 წ იდგა საქართველოში მისი მოსვლისა და ისევ სანამ უდემამო ბავშვებს კრებდა კვლავ ქართულ ეკლესია - მონასტრებში განაფენდა და აბინავებდა წიგნთა ყოველთა რაიც მის კურთხეულ ხელს და გონებას ეთარგმნა, დაეწერა და დაესვინტაქსებია, ორივე წმინდა მთასა ზედა ათონსა და წმინდა შავ მთას, ჯერ რა წიგნებიც დახვდა საქართველოში იმათგან იხილავდა გულდასმით, სწორის სისწორეს ამტკიცებდა, უსწოროს ასწორებდა და განმართავდა, ნაკლულოვანთა ავსებდა, გაუმარტებელს განმარტავდა და კვამლოვანს განანათლებდა, ყველა და ყველგან წერილად თუ დაუწერლად უტოვებდა სწავლათა, ცნებათა, წესთა და შეგონებად და იმავე მეხუთე წელს კონსტანტინეპოლიდან ელჩიონი ეწვია საქართველოს სამეფო კარს, ასპატიოს სივნიტიკოს სვინგელოზის მეთაურობით, ბიზანტიის მაშინდელი კეისარი კონსტანტინე დუკა თავისი უფროსი ძისა და ტახტის მემკვიდრის მიქაელისთვის ცოლად ითხოვდა ქართველთა მეფის ასულს მართას და ყველამ ისევ გიორგი მთაწმინდელს მიაპყრო მზერა «აჰა მამაო აღესრულა წინასწარმეტყველებაი შენი მართას ზედა» შესძახა მარიამ დედოფალმა და ეამბორა ხელზე ღვთაებრივ მოძღვარს და დამდგარიყო დღე გამგზავრებისა და მიდიოდა საქართველოდან გიორგი ათონელი და მიჰყავდა 80 ობოლი ყრმა და მიდიოდა ბრწყინვალე სამეფო ამალით მეფის ასული მართა მომავალი მარიამ დედოფალი ბიზანტიისა,

საქართველო გაიარეს ზღვისპირს კეისრისაგან გამოგზავნილი დრომონი ელოდათ, ჩასხდნენ და წავიდნენ, კონსტანტინეპოლის სასახლე ზარ - ზეიმით შეხვდა საქართველოდან ჩამოსულთ, კეისარმა იმ დღესვე აღუწოდა და აღიყვანა საღვთო კონსტისტორიუმში გიორგი მისი თანმხლები იოანე ბედიელისა და პეტრე ბერის თანხლებით, სვინგელოზმა წარუდგინა სტუმრები კეისარს, წინ გავიდა გიორგი, მიეახლა კეისარს წესისამებრ სამეუფოისა თაყვანი სცა, ქებაი შეასხა და ლოცვაი და კურთხევაი მიუძღვნა,

გაჰკვირდა კონსტანტინე კეისარი ასეთი ღვთივსულიერი სახე კაცისა ჩემს სიცოცხლეში არ მინახავსო გადაულაპარაკა გარს მომდგარ სვინკლიტიკოსებს, სიტყვაც როგორი ჰქონიაო დაბალხმოვანი, ამოდსასმენი და მკვირცხედ შესაგონებელიო, მერე პეტრეს და იოანეს მიუბრუნდა და უთხრა მათ «მადლიერი ვარ

უფლისა ბაგრატ სევასტოსისა და რომელმაც მე გამომიგზავნა ესევეთარი კაცი ანგელოსთა მიმსგავსებული, კაცი რომელიც დადაცათუ ნათესავი ქართველი არს ხოლო ყოვლითურთ წესი ჩვენი გმოსიეს» თქვა და ბაგრატის წერილიც წაიკითხა და ამოიკითხა «გიხაროდენ ჰოი ღვთისმოყვარეო მეფეო, რამეთუ წარმომივლენიე წინაშე მეფობისა შენისა კაცი მიმსგავსებული უსხეულო ანგელოსთაი და მოძღვარი ჩვენი ყოველთაი, ეგრეთ შეიწყნარე ვითარც შვენის მეფობასა შენსა, რომლის ლოცვითა დაამყარე ღმერთმან ყოვლისა სოფლისა მპყრობელი წმინდაი მეფობაი შენი» წაიკითხა წერილი და მაშინვე გიორგის მიუბრუნდა კეისარი, ბრძანე წმინდაო მამაო და რაიცა ინებო ჩემსა ხელმწიფობამ მყისვე აგისრულოს სიხარულითა და წადნიერებითა,

იმ დღეს მარიამ მართაყოფილის საპატარძლოდ დაწინდვაც მოხდა, კიდევ ერთი დღე და გიორგი ისევ მიიწვია იმპერატორმა, ამჯერად მაგნაზიაში ჭადრების ხეივანში ისხდნენ, შუაზედ კეისარი იჯდა, მარჯვნივ და მარცხნივ სამღვდელონი ჩარიგებულიყვნენ, 3 კათოლიკე პატრი შეიცნო გიორგიმ, დამხვდურნი დიდის წადნიერებით შეხვდენ ახალმოსულს, კეისარმა გვერდით დაისვა გიორგი და კვლავ მიუბრუნდა დანარჩენებს, «აი კაცი ღვთისნიერი, რომლის სიტყვა და აზრი იქნებ უფრო შესასმინარი და შესაგონებელი აღმოჩნდეს ჩვენთვისო, მაგრამ სანამ რომის კათოლიკეთა და ბერძენთა მართლმადიდებლობაზე გვეტყოდე მანამ ის გვითხარ ქართველთა და ბერძენთა ქრისტიანობას შორის თუ არის რაიმე განსხვავებაო, გიორგიმ მაშინვე უპასუხა, «განსხვავება ის არის, რომ ჩვენი ქართველების მართლმადიდებლობა უფრო მტკიცეა ვიდრე თქვენი ბერძნებისაო»,

როგორ თუ ქართული ბერძნულზე უფრო მტკიცეაო იტკიცეს ბერძენმა სწავლულებმა,

«როგორ და ჩვენ რაიც თავიდან მიგვიღია და გვიცნია ქრისტიანობა მის შემდგომ მისთვის ოდნავადაც აღარ გვიღალატია, არასოდეს არ მივდრეკილვართ არც მარცხნივ, არც მარჯვნივ და არც მივდრეკებით უფლის ნებით მტკიცედ თქვა მან, ბერძენ ღვთისმეტყველთ აღარ უცდიათ საცილობელი პასუხის გაცემა, ხოლო კეისარმა მაშინვე ირწმუნა გიორგის ნათქვამი და გაჰკვირდა ქართველთა სარწმუნოების აგრე ხანგრძლივად უცვლელობისათვის და მაშინვე გადააბა ახალი სათქმელი «მადლი ღმერთსა ეგზომ უაღრეს საგულისხმონი რომ შევიტყვე

ნათესავთათვის ქართველთა, გარნა პატიოსანო მამაო მე კაცი ვარ სამხედრო საქმეთა შინა აღზრდილი და მეცნიერებისა წვლილად ყველაფერი ვერ მიცნობიეს, ხოლო ან ვინათგან კვერთხი მეფობისა მიპყრიეს მნებავს რათა ყოველივე ვიცოდე რაიც საცილო გამხდარა ბერძენთა და ჰრომაელთ შორის, მართლმადიდებლობა პირველყოვლისა სწორედ მეფეთაგან იძიების და გვაუწყე პატიოსანო მამაო ვითარ არს ესე რომ ჩვენ ბერძენები და ქართველები ფუჟანი პურითა ვწირავთ და ზედაშესაც წყალს ვურევთ, ხოლო რომაელნი უფუჟარი ხმიადითა და უწყლოითა ზედაშითა სწირვენ ანუ რა ძალა აქვს პურის ცომსა და მასთან შერეულ მარილსა, ნან წყალს რომელსაც ვურევთ ზედაშესა», ამაზე გიორგიმ მიუგო ჰოი მეფეო, ვინაითგან ბერძენთა შორის მრავალი წვალება შემოვიდა, მრავალგზის მიდრკეს ხან მარცხნივ და ხან მარჯვნივ ამისთვის წინარე თქვენებრ ღვთისმსახურმა კეისრებმა და ბასილევებმა შეკრიბეს წმინდანი საეკლესიო კრებანი, წვრილად გამოიძიეს განგებულებანი ქრისტესი ღმერთისა ჩვენისა და გამოზიებით დააწესეს რათა ქრისტეს ხორცის განსახიერებად მოვიღებდეთ ფუჟანსა პურსა, ხოლო ქრისტეს გონების განსაღებად მარილსა და კიდევ ზედაშე ღვინოში წყლის შერევა დაწესდა იმად, რომ ქრისტეს ჯვარცმულსა ლახვარნაკვრავი გვერდიდან სისხლიც გადმოსდინდება და წყალიც, რაც შეეხება ჰრომაელთა იმათ დასაბამითგან, რომ ღმერთი ერთხელვე იცნეს მას შემდგომ აღარასოდეს აღარც მწვალებლობა, აღარც რაიმე მიდრეკა და გადახვევა სარწმუნოებაში აღარ ჰქონიათ, ყველამ იცით განშვენებულად ღამესა მას სერობისასა უფალმა ჩვენმან ისესომ უსისხლო მსხვერპლი მისცა თავის მოწაფეებს და აგრეთვე მობაძვითა უფლისაითა მოციქულმა პეტრემ თავადმან ჰრომის ეკლესიისამან პირველმა შესწირა მსხვერპლი უსისხლო და მას შემდგომ ასევე უცვლელად მისდევნენ ჰრომაელნი პეტრეს წესთა და სარწმუნოებას მცირედ შესდგა და დასძინა, ასეა ესე და არარაი არს ამას შინა განყოფილებაი ოდენ სარწმუნოებანი მართალი იყოს», ასეთმა განსჯამ ძალიან გაახარა კათოლიკე ბერები, რომელთაც მაშინვე მიუფინეს გიორგის წმინდა პაპის წინაშე უნდა წაგიყვანოთ და იქ გათქმევინოთ ეგ სიტყვაო, გიორგის ამის პასუხი არც უცდია და არც კეისარს დაუყოვნებია ეთქვა გიორგისთვის ის რაც წინა აღთქმად დაედო, რაიცა საურავი და საზრუნავი საქმე გვექნეს მითხარ და ყოველივეს აგისრულებს მეფობაი ჩვენი, გიორგიმ კი არც იმჯერად ინება რაიმეს თხოვა ისე დაემშვიდობა კეისარს და დაბრუნდა თავის ობოლთა ბანაკში, იმ დღეს კიდევ ათონიდან ივერონის

მამასახლისი ჩამოსულიყო, კაცი სახიერი და წრფელი, მივიდა ხელები დაუამბორა გიორგის და შეჰღაღადა «კურთხეულ არს ღმერთი, კეთილად მოგიძღვა უფალი, აჰა ესერა მონასტერი შენი წინაშე არს შენსა»,

მესამედ კიდევ მიიწოდა თავისად კეისარმა გიორგი, ისევ დაისვა გვერდით და უთხრა კიდევ რაიცა საურავი და საქმე შენი არს მითხარი და ყოველსავეს აგისრულებს კეისრობა ჩემი»,

საურავად და საზრუნავად მე ისევ 80 ყრმა დამრჩენია საქართველოდან რომ წამოვიყვანე მე ცოდვილმა, უპასუხა, მერე მაჩვენე ეგ შენი ობლები, რათა მივხედოთ წყალობით, ბრძანა კეისარმა,

მადლი მოახსენა გიორგიმ, ბავშვებს გავამზადებო, პიტაკს მოგართმევთო და გაგვაპატიოსნეთ თქვენის მობრძანებითო უთხრა და დაემშვიდობა,

მომდევნო დღე ივნისის 24 იოანე ნათლისმცემლის დაბადების დღე იყო და ასტუდიას წაიყვანა ქართველები გიორგიმ, ფეხით მივიდნენ, ფეხშიშველნი, ემთხვივნენ თავსა ქრისტეს წინამორბედისასა, ეზიარნენ ქრისტეს ცხოველმყოფელ საიდუმლოთა და დაბრუნდნენ უკან ქსერლოფად სადაც მაშინ იდგნენ ქართველნი მეტოქად, მივიდნენ თუ არა მაშინვე უბრძანა გიორგიმ ახლომდგომთა შეეკაზმენით და ობოლნი გაიყვანეთ ფილოპატს, სადაც დღესვე უნდა შევხვდეთ კეისარს, დღეს დარჩეს ასე და ხვალ შევხვდეთ კეისარს, რიდით თქვა გიორგი ხუცესმონაზონმა, რომელიც გრძნობდა რატომღაც მოძღვარი უქეიფოდ იყო, ჰოი ხვალე სჯობს წამოეშველენ მთქმელს დანარჩენნი, მწარე ღიმილმა გადაურბინა სახეზე მთაწმინდელს, «უკეთუ დღეს არ შევხვდებით კეისარსა ხვალე ჩვენს ხელთ აღარ იქნება» სთქვა და დარჩა სხვათათვის სიტყვა ესე გაუგებარი და განუმარტებელი, ყველამ თურმე ასე გაიგო ხვალე კეისრის ნახვა აღარ იქნება ჩვენს ხელშიო, არადა ათონელი რასაც ამბობდა თურმე იმასვე გულისხმობდა, ხვალ თვითონ ხვალე აღარ იქნება ჩვენს ხელშიო, გამოვიდა და თვითონ შეჰდა ჯორზე სხვისაგან მიუშველებლად, სხვებიც ამხედრდნენ, ობლები წინ წაიმძღვარეს და ფილოპატისკენ წარემართნენ, მივიდნენ, დადგნენ და აცნობეს კეისარს მოსვლა მათი, ძალიან მალე მოვიდა კეისარი, სამივე მე თან მოიყვანა, მიქაელი ქართველთა სიძე, ანდრონიკე და კონსტანტინე, ამაღაც ახლდა მასში რომაელი და სომეხი მღვდელთმთავარი გაგიკ კარენი, თაყვანი სცეს ქართველებმა ხელმწიფეს და მის შვილებს, ერთხანს უცქირა

კეისარმა გაოცებით ქართველ ობლებს, მერე ათონელს მიუბრუნდა და უთხრა «დიდი და მაღალი საქმენი გიქმის ჰოი ნეტარო ისეთი საქმე, რომლის შემძლებელი სხვა ერთიც არავინ მოიძებნების ამა ჟამსა შინა, მაშინ გიორგიმ უკვე დაწერილი პიტაკი მიართვა კეისარს და თან უთხრა «წმინდაო მეფეო, ეს ობოლნი აღმოსავლეთში, საქართველოში შემიკრებია, ღვთის სახელი დამისწავლებია და აწ შენი ხელმწიფობის მომიყვანია და როგორც საჭიროდ სცნოთ ისე გაზარდეთ და შეიწყალოთ, მლოცველად სულისა თქვენისა და შვილთა თქვენთა მზეგრძელობისთვის, მაშ ობოლთა ჩემთა შეხვედრებ ჯერეთ ღმერთსა და მას შემდგომ თქვენს ღვთაებრივ ხელმწიფობასა მაღლი მომიხსენებია პატიოსანო მამაო ნდობისა და სიყვარულისთვის,ახლა გთხოვ მე ჟამობაი ათქმევინე და აგალობე ყრმათა და ყმაწვილთა შენთა, უთხრა კეისარმა, მიუბრუნდა გიორგი ობლებს უთხრა ალერსით გალობაი სვიმონ მოხუცებულისა და იგალობეს ობლებმა, არავის უფიქრია რომ სვიმეონ მართლის აწ განმიტევე ამა ქვეყნიდან საკუთარ განტევებას ეგულისხმებოდა გიორგი ათონელს, ნეტარებით ისმენდა კეისარი და მისი ამაღლა ყრმათა გალობას, და როცა გალობა დამთავრდა უთხრა კეისარმა გიორგის «კეთილად განგისწავლებია ბერძნულსა გვარსა ზედა კეთილო ბერო შვილნი შენი და წინასწარ ფსუნად 1000 აჟურაი მიბოძებია მათთვის, ხოლო რაიც ამა პიტაკსა შინა სწერია ყოველივე აღსრულება წადიერად» თქვა და გამოეთხოვა ყველას,

გიორგი აღჯდა ჯორზე და გამოუძღვა თავისიანებს ქსეროლოფისაკენ, მივიდნენ, დაისვენეს, დაღამდა, ღამის სათევად თავზე დადგომა დაუპირეს, მაგრამ არ დაანებათ, მარტო ერთი კმარსო და ის 1 იყო ისევ გიორგი მცირე, ოთხშაბათი დღე თენდებოდა, დღე წმინდათა თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი, ცისკრისა ილოცეს ქართველთ, კვლავ წინამძღვრობით გიორგი მთაწმინდელისა, შუადღემდე იგი ისევ განარიგებდა ყოველსა განსარიგებელსა, ნაშუადღევს კი სარეცელზე წამოჯდა და ოთხივე მხარეს ოთხი წამკითხველი დაიყენა, ოთხივე სახარების საკითხავად, ოთხივე რომ ჩათავდა გიორგიმ იქ დამსწრეთ ჯვარი გადასწერა და თქვა «დიდება შენდა უფალო» მერე ტანი გაისწორა, პირჯვარი ისახა უკანასკნელად და სთქვა სიტყვაი დასასრულისაი, რომელი იგი ვითარცა შარავანდედი მზისაი წარიმძღვარა უფლისა მიმართ «ხელთა შენთაო უფალო შეჰვედრებ სულსა ჩემსა», იდგა 27 ივნისი 1065 წლისა, აღსრულებულიყო გიორგი მთაწმინდელ - ათონელი

შობითგან 57 წლისა, ოთხმოცმა ქართველმა ყრმამ გადაასვენა მისი წმინდა ცხედარი კონსტანტინეპოლიდან ათონს, მაინცდამაინც უცხო მიწაში დასამიწებლად.

13 გრიგოლ ბაკურიანისძე,

იგი დაიბადა XI ს ალბათ 20 - ან წლებში სამხრეთ საქართველოში, იმიერტაოში დიდგვაროვან ქართულ ოჯახში, პირმშო ძე ერისთავთ - ერისთავი ბაკურიანისა, მონათლა სახელითა გრიგოლ,

საქართველოს სამეფო სამეფო ტახტზე მაშინ იჯდა მეფე გიორგი I, ბიზანტიის იმპერიის ტახტზე ბასილი II, რომელიც თორნიკე ერისთავმა იხსნა ბარდა სკლიაროსისაგან, ყველაფერი გრიგოლის დაბადებამდე მოხდა, კარგად კი გადაუხადა მაშინ ეს მადლი ბასილიმ ქართველებს, მისი მწყალობელი ქართველთა მეფე დავით III კურაპალატი რომ მოკვდა და მისი სამხრეთული საქართველო ქუთათისის ტახტზე მჯდარი ბაგრატ III - ს ერთობლივ საქართველოს შეუერთდა ბასილიმ დაასწრო, ტაო - ბასიანი დაიჭირა და თავისი იმპერიის სამანებში მოაქცია იბერიის საკატაპანოს სახელით, ეს მოხდა 1001 წ როცა გრიგოლი ჯერ კიდევ არ დაბადებულიყო, ხოლო ახლა როცა დაიბადა და მისი მშობელი ტაო ბიზანტიაში აღმოჩნდა მამასადამე დაიბადა ბიზანტიის იმპერიაში,

ამრიგად დაბადებულა ეროვნულ - მოქალაქეობრივად ქართველი, პოლიტიკურ - მოქალაქეობრივად ბიზანტიელი, ასეთი ყოფილა ნება ამ ქართველის ჭირვეული ბედისა, ჭირვეულისა «ქართველნი ვართ ნათესავნი მხნენი და მხედრობათა შინა აღზრდილნი და მარადის ჭირვეულსა ცხოვრებასა ჩვეულნი» იტყვის ამას სამომავლოდ სწორუპოვარი მხედარი და მხედართმთავარი, დაბადებიდან აღსასრულამდე უცხოეთში ბიზანტიაში უნდა გაიაროს მისი წილხვედრი წუთისოფელი, უნდა იცხოვროს და იღვაწოს 15 კეისრის ხელმწიფობის ჟამთა სიგრძეზე ბასილიდან აექსი კომნენოსამდე, დროის ეს ნაკვეთი კი უდრის დაახლოებით 65 - 70 წელს, ბიზანტიის 15 კეისრის ხელმწიფობის საერთო ხანგრძლივობა კი ეტევა 3 ქართველი მეფის ხელმწიფობის ხანგრძლივობაში, ასეთი პროპორცია ნათლად მეტყველებს რომელი ორგანო უფრო ხშირად ემღვრეოდა და ემღებოდა დედამიწას ჭიპი თუ შუბლი, ჟამჟამად მაინც ოქროს ჭიპზე ფასი ედებოდა ნიჭს, სიმამაცესა და ერთგულებას, ამ ქართულ თვისებებს მით უფრო უცხოდ მოყვარე ქართველის ერთგულება და თავგადაკვდომა უცხოელისთვის თუნდაც მარტო უცხოელთა განსაკვირვებლად და ჭაბუკი გრიგოლ ბაკურიანისძის

აღზევებასაც განსაკვირველ გამოჩინებასაც დრო უდგა მაშინ, იგი მეწინავე ახალგაზრდა მხედართა და სტრატეგოსთა შორის გამოსჩანს მაჰმადიანურ აზიასთან ხმალთაკვეთებაში, ბიზანტიის ლეგიონებს მიუძღვის სირიის, მესოპოტამიის, სომხეთისა და მისი მშობლიური ტაოსათვის თურქ - სელჩუკებთან ბრძოლებში, კონსტანტინეპოლის საიმპერატორო კარის ბრძანებით გრიგოლი სხვადასხვა დროს ან ერთდროულად განაგებს და პატრონობს ქ კარს (ყარსი), თეოდოსიოპოლს, კარნუ - ქალაქი (ერზერუმი), ზმოლენს (სომხეთს), სირიას, იბერიას, ტაო - ბასიანს,

ბოლოსდაბოლოს აღმოსავლეთში ან აზიაში მდგარი ყოველი საომარი ძალა მას დაუქვემდებარა იმპერიის სასახლის კარმა და ამიერიდან მას ეწოდება აღმოსავლეთის დომესტიკოსი, ზორავარი ზედწოდებით სევასტოს, უმცროსი, მომდევნო ძმაც წამოსწეოდა გრიგოლს, ისიც მამაცი მეომარი და მხედართუფროსი აბას ბაკურიანისძე, თანაშემწე, თანაზოროვარი ეგზომ სახელგანსმენილი უფროსი ძმისა,

1072 თუ 1073 წ ბანაში ერთმანეთს შეხვდნენ საქართველოს ახალი მეფე გიორგი II და გრიგოლი და გრიგოლმა კონსტანტინეპოლის დაუკითხავად მოსცა გიორგი მეფესა კარის ციხე - ქალაქი და მისი მიმდგომი ქვეყანა,

გიორგიმ ნაჩუქარ ყარსში შავშელ აზნაურთა ციხიონი შეაყენა და ეგზომ გულუხვ უცხოელ თანამემამულეს დიდი მადლიერებით დაშორდა,¹ წლით ადრე 1071 წ ბიზანტიის ტახტზე ავიდა მიქაელ VII დუკა მის გვერდით კი მარიამ დედოფალი საქართველოს მეფის ბაგრატ IV - ს ასული, დედოფალი სიმშვენიერესთან ერთად იყო ჭკვიანი, ხოლო კეისარი უნიჭო, უმეცარი და უმწეო, მარიამისებრ პიროვნებას არ შეეძლო უქნარა და უგნური ქმრის მაყურებელი მოწუწუნე დიაცის როლში დარჩენილიყო, იგი მოქმედებისთვის დაბადებულიყო და მოქმედებდა კიდევ.

სასახლის კარზე დედოფლის გარშემო თანამოაზრეთა რაღაც დასიც უნდა ჩამოყალიბებულიყო, რომელშიც ერთერთი წარმმართველი როლი მის თანამემამულე გრიგოლ ბაკურიანისძეს უნდა შეესრულებინა,

1078 წ მიქაელ დუკას ნიკიფორე ბოტანიატემ წაართვა ტახტიც და დედოფალიც, იქნებ ამ დრამაშიც მიეღო მონაწილეობა გრიგოლს,

ბოტანიატემ დედოფალზე წინასწარ მიცემული პოლიტიკური პირობა არ შეასრულა და ახლა თვითონვე დაემხო, ხოლო მის დამამხობელთა დასს სათავეში უდგნენ მარიამი, გრიგოლი და ძმები ისაკ და ალექსი კომნენოსები, იმპერატორი გახდა ადრევე მარიამის შვილიშვილად აყვანილი ალექსი კომნენოსი, წინასწარ ეს პირობაც ჰქონდათ დადებული უკეთუ აღმოსავლეთის დომესტიკოსი ალექსის ტახტის დაუფლებაში შეეწეოდა სამაგიეროდ იგი მიიღებდა დასავლეთის დიდი დომესტიკოსის ტიტულსა და მაგისტრატურას და აი დგას 1081 წ, ბიზანტიის იმპერატორია ალექსი I კომნენოსი და გვერდით უდგას გრიგოლ ბაკურიანისძე, გამეფების წელსვე ალექსი კეისარმა თავისი ერთგული თანამებრძოლი და მთავარი დომესტიკოსი სალაშქროდ აწვია ილირიაში ჩამომდგარ ნორმანთა ბელადის რობერ გვისკარის წინააღმდეგ, შეჰყარა ლეგიონები გრიგოლმა, თანაშემწე სარდლად ნიკოლოზ ვრანა დაინიშნა და კეისარს ეახლა და განდევნეს ნორმანები ილირიიდან, ეს ახალი დიდი სახელი იყო სახელის მამიებელი ქართველისთვის, გრიგოლის დიდ დამსახურებათა კვალობაზე ბიზანტიის საიმპერატორო კარისაგან საგანგებოდ გაცემული სიგელებით და ხრისობულებით (ოქროს ბეჭდებით) მიღებული და დამტკიცებული ჰქონია მამულები ანისში, ტაოში, არმენიაკში, მოსინიპოლში, ფილიპოპოლში, ახვიდონში, სიკონში, სარპეტიკიონში, ვოლერნოში და პეტრიწონში, პეტრიწონი კი სწორედ გამორჩეული სიყვარულისა და ყურადღების საგნად ჰქონია გრიგოლს, პეტრიწონი შემდგომში სოფელი ბაჩკოვო მდებარეობდა ბალკანეთზე ძველ თრაკიაში, შემდგომი ბულგარეთი, როდოპის მთის კალთაზე, მანამდე იგი საკუთრებად ჰქონდა თვითონ დედოფალ მარიამს და ალბათ სწორედ მან მიუძღვნა თავის ერთგულ თანამემამულე სარდალს და ააშენა გრიგოლმა 1083 წ პეტრიწონში სავანე რამდენიმე ნაგებობით, მთავარი ტაძარი ღვთისმშობლის სახელობისა, 2 ეკლესია იოანე ნათლისმცემლისა და წმინდა გიორგის სახელობისა, 3 სასტუმრო, საავადმყოფო, სემინარია და საძვალე - სამარხი, აქ გადმოასვენა მან თავისი გარდაცვლილი ძმა აბასი და აქვე უნდა დაკრძალულიყო თვითონაც,

მშენებლობათა დასრულებიდან 1 წლის შემდგომ 1084 წ პეტრიწონის სავანეს უნდა ჰქონოდა თავისი ტიპიკონი ანუ წესდება შედგენილი თვითონ გრიგოლის მიერ დაწერილი ქართულ და ბერძნულ ენებზე,

ამ ტიპიკონის დაწერიდან განვლო ერთმა წელმა, დამდგარიყო 1086 წ, მტრის ახალი შემოსევის ამბავი მოიჭრა კონსტანტინეპოლს, სკვითების ურდოს გადმოელახა დუნაი, მათ ადგილობრივი ერეტიკოსები მანიქეველები და პავლიკიანები შეერთებოდნენ, ფილიპოპოლთან მოეყარათ თავი და უკვე კონსტანტინეპოლზე სალაშქროდ იკაზმებოდნენ, მაშინვე გრიგოლი იხმო კეისარმა ალექსიმ და ჯარის შეყრა უბრძანა, თანაშემწე მთავარსარდლად ნიკოლოზ ვრანა დაენიშნა, ჯარიც შეჰყარეს და სალაშქროდაც უმაღლესი გავიდენ დუნაის მიმართულებით, ბელიატოვის ციხეს მიუახლოვდნენ და მოწინააღმდეგის ბანაკიც გამოჩნდა, პირველი თვალის დაკვრისთანავე მიხვდა გრიგოლი რიცხოზობრივადაც და პოზიციურადაც მტერს სრული უპირატესობა ჰქონდა, «ამჯერად ისა სჯობია ბრძოლაზე თავი შევიკავოთ და ჯარი აშკარა ამოწყვეტისაგან გადავარჩინოთ» თქვა დინჯად გრიგოლმა, მაგრამ დაიჩემა მისმა თანაშემწე ვრანამ «უეჭველად ახლა უნდა შევებათ მტერსო და უკეთუ ასე არ მოვიქცევით მაშინ ლაჩრები გამოვდივართო», ლაჩრებიო, ამ სიტყვამ ააფეთქა მოხუცი ქართველის გული, იქნებ ვინ იცის და ვინმემ ლაჩრობა დამწამოსო, უცხოელობა, ქართველობა გამახსენოსო და მაშინვე საბრძოლველად დააწყო ჯარი, შუაკერში თვითონ ჩადგა, წარუძღვა და ხმალშემართული პირველივე დაემგერა მტრის შუაგულს, ხმალთაკვეთება დადგა უსასტიკესი, დასაწყისშივე აშკარა აღმოჩნდა სიმართლე ქართველი დომესტიკოსის ნაწინასწარმეტყველევისა, ბრძოლაში დაეცა ვრანა, მიზეზი ამ კატასტროფისა, უკვე ჭრილობებით სისხლისაგან დაცლილიყო თვითონ გააფთრებით მებრძოლი გრიგოლ ბაკურიანისძე, ბოლოს კვლავ ჭრილობა შორიდან ნატყორცნი ხელშუბით, ყალყზე ავარდნილი ცხენი და იქვე უზარმაზარ მუხას შეასკდა სისხლისაგან დაცლილი მოხუცი სარდალი, უკვე მკვდარი იყო გრიგოლი, მისი ჯარისკაცებიც ერთიანად აეწყვიტათ გამარჯვებულ სკვითებს და მწვალელებს,

ცხარე ცრემლით დაიტირა კეისარმა ალექსიმ დაღუპული ლეგიონები, გამორჩეული ცრემლის ღვრით იგლოვდა ბაკურიანისძეს, უმამაცეს სტრატეგოსს და უახლოეს თანამებრძოლს, რომლის სიახლოვემაც შესძინა მას უზენაესი კეისრული ინსიგნიები,

დაიკრძალა გრიგოლ ბაკურიანისძე მისგანვე ნაღვან - ნაამაგარ პეტრიწონს, მისგანვე ნაშენ სამარხსა შინა მისი ძმის აბასის გვერდით,

იწვა დიდი ქართველი დიდი საქართველოდან შორს, ისიც არ ვიცით საქართველოდან წაღებული მუჟა მიწა მაინც თუ ჰქონდა ყელზე შესკვნილი.

14 მარტა - მარიამ,

იგი დაიბადა 1050 წ მახლობლად ქუთათისში, საქართველოს მაშინდელ სატახტოში, მამა საქართველოს მეფე ბაგრატ IV, დედა დედოფალი ბორენა ოვსთა მეფის ურდურეს ასული, ძმა საქართველოს მომავალი მეფე გიორგი II, ახალშობილ გოგონას დაარქვეს მარტა,

დაიბადა საარაკო სიმშვენიერის როგორც სჩვევია უცთომელად ქართველისა და ოსის ნაჯვარს,

გ მთაწმინდელის ცხოვრებიდან გავიხსენოთ კონსტანტინეპოლს წასულ ბაგრატ მეფეს და დედამის მარიამს თან წაეყვანათ მცირეწლოვანი მარტა, რომლის სილამაზემ გააოცა ყოველი მისი მხილველი, ბიზანტიის დედოფალმა თეოდორამ ხომ მაშინ იშვილა მარტა და კიდევ მალე გარდაცვლილ თეოდორას რომ მიასვენებდენ მაშინ ცით მოვლენილი ანგელოზივით გამოცხადებულ მარტას მხილველმა გ მთაწმინდელმა ეს შესძახა იქ დამსწრეთ «შეხედეთ და უწყოდეთ ყოველმან ვითარმედ დღეს დედოფალი განვიდა და დედოფალი შემოვიდა», დიახ გაივლის 9 წელი და აღესრულება მთაწმინდელი მოძღვრის წინასწარმეტყველება,

1065 წ გ მთაწმინდელის საქართველოში წვევის მეხუთე წელი, კონსტანტინეპოლიდან ქუთათისს მოდის ელჩიონი წარმოგზავნილი ბიზანტიის კეისარ კონსტანტინე დუკასაგან, რომელიც თავისი უფროსი ძისა და ტახტის მემკვიდრის მიქაელისათვის ცოლად ითხოვს ქართველი მეფის ასულ მარტას, აკი მაშინ ყველამ გ მთაწმინდელს მიაპყრო მზერა და დედოფალმა მარიამმაც ეს უთხრა მოძღვარს «აჰა მამაო აღესრულა წინასწარმეტყველებაი შენი მარტას ზედა» და წაიყვანეს მაშინ ბიზანტიის პატარძლად მარტა, მთაწმინდელიც თან ახლდა ამ საქორწინო ამალას, იმ წელსვე აღესრულა გიორგიც,

ბიზანტიაში მარტას სახელს გამოუცვლიან და ამიერიდან სამარადჟამოდ დაერქმევა მარიამ,

1067 წ მაისში მოკვდა ბიზანტიის კეისარი კონსტანტინე X დუკა, იმპერიის მმართველობა იკისრა ქვრივმა დედოფალმა ევდოკიამ, ამას აუჯანყდა და ტახტის

წართმევა დაუპირა კაბადოკიელმა დიდკაცმა, პაჭანიგებთან ბრძოლებში სახელმძღვანელო სტრატეგოსმა რომანოზ დიოგენმა, აჯანყება აჯანყებულს მარცხით გაუთავდა, ტახტის ნაცვლად ბორკილებიც მიიღო და სიკვდილიც მიესაჯა, მაგრამ უცებ ევდოკიამ ჭკუა იხმარა და თვითონ ამჯობინა ეს მამაცი და მომხიბლავი ვაჟკაცი მოკვლის ნაცვლად თავის გვერდით ქმრად და იმპერატორად დაესვა, ასედაც მოიქცა 1068 წ კეისარი შეიქმნა რომანოზ დიოგენი, მისი კეისრობა გაგრძელდა 3 წელი,

1071 წ მანასკერტთან სომხეთში დიდი ბრძოლა მოხდა ბიზანტიელებსა და თურქ - სელჩუკებს შორის, ორივე ხელმწიფის რომანოზ დიოგენის და ალფ - არსლანის მონაწილეობით, სელჩუკებმა გაიმარჯვეს, თვითონ კეისარი ტყვედ იგდეს და თან წაიყვანეს, კეისრად გამოცხადდა მიქაილ VII დუკა - პარაპინაკი სიძე ქართველთა, მამ დედამიწის ოქროს ჭიპზე დედოფლად იჯდა ასული დედამიწის შუბლისა საქართველოს მეფის ბაგრატ IV - სი მართა - მარიამ, ამბობდა და წერდა მისი მარადდღეხილვით აღტაცებული მიქელ ფსელოსი, სულიერი მარილი მსოფლიო იმპერიისა რომ დედოფლის ქება არ გამომივიდეს მისი გვარიშვილობის გამო, რომელიც სიმდიდრითა და შთამომავლობით ყველა სხვა სამეფო გვარს აღემატება, მის საქებრად ყველაფერი კმარა, მარტო მისი ხასიათიც თუნდაც სხვა ღირსებაზე რომ აღარა ვთქვათ რა, აი რატომ მისი სახის სიმშვენიერე, თუკი ქალთათვის დუმილი სამკაულია იგი მარიამისთვის ყოველგვარ სამკაულზე უპატევსი იყო რადგან არავის სხვას გარდა თავისი მეუღლისა ენას არ გააცნობდა და თავისთავად უფრო ლამაზი იყო ვიდრე მაშინ როცა საჭიროება მოითხოვდა მოკაზმულიყო, ამბობდა და წერდა მისი უახლოესი ადამიანი იმპერიის პირველი სეფე - ქალი, შესანიშნავი ისტორიკოსი ანნა კომნენე

«მარიამი იყო მაღალი და ტანადი, როგორც კვიპაროსი, თეთრი როგორც თოვლი, პირისახე ჰქონდა არც თუ ძალიან მრგვალი, მაგრამ გაზაფხულის ვარდივით ალისფრად გაფურჩქვნილი, ახლა თვალების ბრწყინვალეობას არ იკითხავ, ვის შეუძლია ამის აღწერა, წამწამები გრძელი და განსაცვიფრებელი, თვალები ცისფერი, მხვატვრის ხელი ხშირად გადმოგვეცემს ხოლმე იმ ყვავილების ნაირფერობას, რომლებითაც გვასაჩუქრებს წლის სხვადასხვა დრო, მაგრამ დედოფლის სილამაზე და მისი მომაჯადოებელი მიმზიდველობა, მისი ზნის სანდომიანობა ყველაფერი ეს აღემატება ფერწერასა და ხელოვნებას, არც აპელესს,

არც ფიდიასს, არც სხვა მოქანდაკეს მის მარიამის მსგავსი რამ ქანდაკებარ შეუქმნია, ამბობენ გორგონას თავი ქვებად აქცევდა ხოლმე იმ ადამიანებს ვინც მას შეხედავდა, ხოლო ვინც მარიამს დაინახავდა როცა იგი სეირნობდა საზღვარი არ ჰქონდა მის განცვიფრებას, ის მნახველი გაქვავებული რჩებოდა იმ მდგომარეობაში რომელშიც შეხვდებოდა მას, ასეთი თანაზომიერება ასოთა და ნაკვთთა, ასეთი შეხამება მთელისა ნაწილებთან მართლაც რომ არავის არასოდეს არ უნახავს ადამიანის სხეულში, ეს იყო ცოცხალი ქანდაკება, რომელიც ატყვევებდა მშვენიერების მოყვარულთ, ეს იყო თვით ჰიმეროსი სურვილი და სიყვარული, რომელსაც ხორცი შეუსხავს ამ ჩვენს დედამიწაზე,

ტახტის მემკვიდრე უფლისწულიც გასაოცარი სიმშვენიერისა შესძინა ქართველმა ქალმა იმპერიას კონსტანტინე პორფიროგენეტი (მოწითშობილი),

კონსტანტინე მე მინახავს ჯერ კიდევ ჩვილი ბავშვი მისი ძიძის მკერდზე მეფური ბალხით თავშემკობილი, რაც შეეხება გარეგნობას და გამომჟღავნებულ ხასიათს რამდენადაც ამათი მიხედვით არის შესაძლებელი მასში ჩაქსოვილი სულიერი თვისებების ამოცნობა უნდა ვთქვათ, რომ არ მინახავს ამგვარი მიწიერი სილამაზე, მისი სახე სრულყოფილ წრედ იყო ჩამონაკვთული, მისი მსხვილი ცისფერი თვალები სიმშვიდით იყო სავსე, წარბები პირდაპირ სწორხაზს ქმნიდნენ ცხვირის ძირთან პატარა მანძილით იყვნენ დაშორებულნი, ხოლო საფეთქლებთან ოდნავ მოფეკილნი, ცხვირი თავისუფლად ეშვებოდა ნესტოებთან, მაგრამ დასაწყისში ოდნავ ამოზნექილი ბოლოს რომ უახლოვდებოდა არწივისებურად კაუჭდებოდა, თავზე თმა მზისებრ უბრწყინავდა, ტუჩები თხელი ჰქონდა, თვალით საამურად იცქირებოდა, ანგელოზებზე ნაზად და სულსაც ამის გამო ამჟღავნებდა არც დაცემულს, არც აფორიაქებულს, არამედ მიმზიდველს ღვთაებრივი ძრავებით გამხნეებულს» ამას წერს მიქელ ფსელოსი «კონსტანტინე იყო როგორც ბუნების ძეგლის (აგამაფიზეოს), ღვთისნახელავი (თეოხეირონ) საჩუქარი თუ შეიძლება ასე ითქვას, თუკი ვინმეს დაუნახავს მაინც იტყოდა რომ ეს ოქროს მოდგმის ნაშიერი არისო, როგორც ეს ჰელინურ მითებშია მოთხრობილი» ამას წერს ანნა კომნენე, ხოლო თვითონ კეისარი მიქაელ VII დუკა - პარაპინაკი მეუღლე მარიამისა და მამა კონსტანტინესი იყო ხასიათით დონდლო (ხავნოს), გულუბრყვილო (აფელეს), უზრუნველი (ანეიმენოს), უმეცარი (ჰაპალოს), მოუქნელი (ადექსიოს), თავისი

პირადი საქმეების გამართვაშიც უმაღლო (უპისხიონ) და სახელმწიფო მართვაშიც სრულიად უქნარა, ამას წერს ვინმე ეფრემი მის ქრონიკაში,

ამ ერთი ოჯახის ქართულ - ბიზანტიურ ხასიათთა ნარევს მალე თავისი შედეგები მოჰყვება, შიშა და ნევროზს მოეცვა კონსტანტინეპოლი, გარედან შემოსევები და შიგნიდან აჯანყებები აზანზარებდენ იმპერიას, დასავლეთიდან სამხრეთ იტალიაში ნორმანები ჩამომდგარიყვნენ რობერ გვისკარის მეთაურობით, სელჩუკებს კი აზიიდან მომავალი სასურსათო გზები გადაეჭრათ, სატახტოში შიმშილმა დაიბანაკა, დახოცილთა დამარხვასაც ვეღარ აუდიოდნენ ცოცხლები, კეისარი კი უმწეო იყო მიქაელ VII, მის სისუსტეს კი ჩვეულებრივ ნაყოფად ვიგინდარა მედროვეობა მოაქვს და იმდროინდელი ბიზანტიის სასახლის კარზე მედროვე განაგებდა ყოველ საქმესა საკეისროსა საჭურისი ნიკიფორე, ალერსით რომ ნიკიფორიცას ეძახდენ,

1073 წ მცირე აზიაში დაქირავებული ჯარი აჯანყდა მათი სარდლის რუსელის მეთაურობით, საქმე იქამდე მივიდა, რომ კეისარმა და ნიკიფორიცამ დახმარება თურქებს სთხოვეს, მათაც მოსისხლეთა მხსნელობა შეიფერეს და მათი დახმარებით აჯანყება ჩახშობილ იქნა,

1077 წ მაკედონელთა მხარდაჭერით იმპერატორად თავი გამოაცხადა ნიკიფორე ბრინიოსმა, ეს აჯანყებაც კეისარმა უცხო ძალების ამჯერად პაჭანიგების შემწეობით ჩააქრო და ტახტის მამიებელსაც თვალები დასთხარა,

მაშინვე ახალმა აჯანყებამ იფეთქა მცირე აზიაში აქაური სარდლის ნიკიფორე ბოტანიატეს მეთაურობით, მას მიემხრო კომნენოსების ძლიერი გვარიც, უზურპატორმა თურქებიც კი შეიკავშირა და ყოველის მხრით განმტკიცებულმა კურსი აიღო დასავლეთისკენ, მისვლისთანავე აიღო ქ ნიკეა საიდანაც 1 ნაბიჯიღა იყო სატახტომდე, ნევროზი გამძლავრდა კონსტანტინეპოლს და გარბოდენ აქაურნი იქ სადაც და საითაც მოუხდებოდათ, სულ დაეკარგა თავი კეისარს, თავდაკარგულმა ხალხმაც თვითონ გაუღო კარი კეისრობის ახალ მამიებელს,

სასახლეში შევიდანიკიფორე ბოტანიატე, თვითონ შემოეგება მიქაელ დუკა, გვირგვინიც თვითონვე მიაწოდა და მიაძახა «აჰა ეს გინდოდა და უბრძოლველად გაძლევ ოღონდ ხალხი ხმლისაგან დაასვენე», უთხრა და სასახლე დატოვა, ბერის ანაფორით შეიმოსა და სტუდიის მონასტერს შეეფარა ისე, რომ მეტჯერ აღარც ქვეყანა მოუკითხავს და აღარც ცოლ - შვილი

აი ასეთი აღმოჩნდა სიძე აწ ნასიძარი საქართველოსი,

დედოფალი მარიამი და მისი ძე კონსტანტინე პეტრეს სახელობის მონასტერს დამდგარიყვნენ მარტოდმარტონი, აია სოფიას ტაძარში კი უკვე ეკურთხებინათ ახალი კეისარი ნიკიფორე III ბოტანიატე 1078 - 1081 წ,

ბოტანიატეს გახელმწიფება მნიშვნელოვანწილად განპირობებული იყო კომნენოსების ძლიერი გვარის მხარდაჭერით, სახელდობრ ძმების ისააკ და ალექსი კომნენოსების თანადგომით, მათ დიდი გავლენა ჰქონდათ მაშინ იმპერიაში, თვით იმპერატორობის გერში აღებული ჰქონდა მათ სისხლს, ისინი იმპერატორ ისააკ I კომნენოსის 1057 - 1059 წ ძმისწულები იყვნენ და ამას გარდა სხვა სამეფო ნაკადიც აახლოებდა მათ მაძიებლისთვის საოცნებო ტახტს,

ძმათაგან უფროსს ისააკს ცოლად შეერთო ირინე ძმისწული ბაგრატ IV - სი ანუ ბიძაშვილი მარიამისა, ირინე იყო დემეტრეს ასული, იმ დემეტრესი, რომელიც ბაგრატის მამას გიორგი I - ს ოსის ქალთან რომ გაეჩინა და თავს კონსტანტინეპოლს აფარებდა და ახლაც ისააკ და ალექსი კომნენოსებს გადამწყვეტი დასტური უნდა მიეცათ ახალი კეისრის მოულოდნელ გადაწყვეტილებაზე.

კეისარი ნიკიფორე ბოტანიატე ცოლად ირთავდა წინა კეისრის ნაცოლარ დედოფალ მარიამს, ნიკიფორე მაშინ მოხუციც იყო და ცოლიც ჰყავდა, თანაც ცოლი მეორე ქორწინებით ცოცხალი იყო და თანაც ახალგაზრდა თვითონ მარიამის ქმარიც და კიდევ რიგიანი ქრისტიანებისთვის მით უფრო სახელმწიფოს უზენაესი ხელისუფლისთვის ქრისტიანული კანონიკით დაუშვებელი იყო არამც თუ მესამე მეორე ქორწინებაც კი, მაგრამ ეს მკრეხელური ქორწინება ისე, რომ პატრიარქ გრიგოლ VII - ს ანათემასაც ანგარიში არ გაეწია მაინც მოხდა რასაკვირველია ორივე მხრიდან აღძრული ინტერესებით, ბოტანიატე წარმომავლობით მდაბიო და უაზნო ცოლად ირთავდა მეფის ასულს, დედოფალს, უმშვენიერესს, ხოლო მარიამი ამ ქორწინებით სამეფო ტახტის მემკვიდრეობას უნარჩუნებდა თავის ძეს, მაგრამ როგორც ხშირად ხდება ამ დაწყვილებას მალე ერთი მხრისთვის იმედგაცრუება მოჰყვა, სახელდობრ იმედი გაუცრუვდა მარიამს, ბოტანიატემ ეს ქართველი ქალი ისე მოიბალახა ბერძნულად ბოტანე ბალახი, რომ მის წინაშე დადებული პირობა არაფრით არ შეასრულა და ტახტის მემკვიდრედ გერის ნაცვლად თავისი ძმისწული სინადინი გამოაცხადა, მაგრამ მარიამიც არ ბრძანდებოდა ისეთი მარტივად ქალურ ბედ - ილბალზე მოწუწუნე დიაცი, რომელსაც არც ერთი ქორწინებით არ გაუმართლა,

იგი ძლიერი მოქმედების გმირად ყოფილიყო დაბადებული, მის გარშემო ძლიერი პოლიტიკური წრეც შექმნილიყო როგორც სჩანს უმეტესწილ ქართველებით და მათთან დამოყვრებული პროქართული ელემენტებით, მოყვრები კი ისევ ის ყველაზე ძლიერი საგვარეულო კომუნენოსებისა აღმოჩნდა, როგორც ითქვა ისააკ კომუნენოსს მარიამ დედოფლის ბიძაშვილი ირინე დემეტრეს ასული შერთო ცოლად, მაგრამ ახლა ესეც საკმარისად არ მიიჩნიეს და მოყვრობას ნათესაობაც მიუმატეს, მარიამმა იშვილა ისააკის უმცროსი ძმა ალექსი, ნიჭიერი, მამაცი და პოპულარული პიროვნება, შვილად აყვანის ცერემონიალი შედგა საჯაროდ აია სოფიას ტაძარში, შვილობილი დედობილის წამოსასხამის ქვეშ დგას მუხლებზე, ხელში ანთებული სანთლით და ისმენს მღვდლის კურთხევას, ამ დედაშვილობას როგორც საქმით მალე დადასტურდება საფუძვლად ედო ორმხრივი პოლიტიკური განაზრახი, უკეთუ ალექსი შეიქმნებოდა კეისარი მისი თანაკეისარი გვირგვინისა და წითელი წაღების ტარების უფლებით უნდა ყოფილიყო კონსტანტინე მე მარიამისა, ამ მოყვრულ ნათესაური პოლიტიკური ალიანსის ერთ უსაჩინოეს თავკაცად გამოსჩანს ქართველი მხედართმთავარი გრიგოლ ბაკურიანისძე.

იგი მაშინ იმპერიის აზიურ პროვინციათა ჯარების მთავარსარდალი იყო და ასედაც ემახდნენ აღმოსავლეთის ზორავარი, მასთანვე იყო მისი უმცროსი ძმა და თანაზორავარი აბასი,

თვითონ ალექსი კომუნენოსი იმჟამად იმპერიის დასავლეთ პროვინციათა საომარ ძალებს მთავარსარდლობდა და ამის მიხედვით მისი ტიტული იყო დასავლეთის დიდი დომესტიკოსი, ასე, რომ ბიზანტიის იმპერიის აღმოსავლეთ - დასავლეთის საომარი ძალები ქართველისა და ბერძენის ხელში იყრიდა თავს, ამასთან ალექსის გრიგოლისთვის აღეთქვა «უკეთუ მე კეისარი გავხდები მაშინ შენ იქნებოი დასავლეთის დიდი დომესტიკოსი და ყველაფერი ისე ჰქმნეს როგორც სთქვეს,

1081 წ აპრილში ბაგრატონ - ბაკურიან - კომუნენოსთა წრემ ისარგებლა იმპერიის ყოველ კუთხეში ატეხილი არეულობით, გარედან თურქთა მოწოლით, კონსტანტინეპოლში შექმნილი ანარქიით და აპათიით და თავიანთი საომარი ძალებით იერიში მიიტანეს სატახტოზე და აიღეს და იჯერეს გული ძარცვა - გლეჯითაც, ტახტიდან ჩამოგდებულმა კეისარმა თავი ბედნიერად ჩათვალა რაკი დარჩენილი სიცოცხლის დღეები არ მოუსწრაფეს და მხოლოდ მონაზვნად აღკვეცეს, იმასაც როგორც ყოველ ადამის შვილს ხორცი ეჭმებოდა და თმა ეზრდებოდა, თმა

კვლავაც ამოსდიოდა ოღონდ სადარდებლად ის დარჩენოდა ვითარცა ბერს ხორცის ჭამა რომ ეკრძალებოდა,

ბიზანტიის სამეფო ტახტზე იჯდა უკვე ალექსი კომნენოსი 1081 - 1118 წ, თანაკეისრად ესვა კონსტანტინე პორფიროგენეტი,

თვითონ მარიამ სასთუმალს ქვეშ ედო ოქროს ბეჭედი ახალი იმპერატორისაგან წითელი მეღვინით ხელმოწერილი საბუთი იმისა, რომ მის ძეს საიმპერიო ტახტის მემკვიდრეობა კვლავაც არ გასცუდებოდა, ორ წელიწადში 1083 წ მარიამისთვის იმპერატორობის პირობას მეტი დამაჯერებლობა მიეცა, ამ წელს ალექსი კეისარს შეეძინა ასული ანნა, რომელიც მამამ მაშინვე დაწინდა მარიამის ძის საცოლედ იმპერიის მომავალ დედოფლად, მომავალ სასძლოს თვითონ მარიამი ზრდიდა და ეს ბედნიერი ბაგრატიონ - კომნენოსური სანათესაო ერთ სასახლეში მანგანისაში ცხოვრობდა,

ჯერჯერობით ყველაფერი ისე ვიდოდა როგორც ბჭობდნენ, ჯერჯერობით რადგან აკი როცა ადამიანები ხშირად ბჭობენ ფორტუნა თუ მოირა მაშინ სიცილით კვდება,

კონსტანტინე პორფიროგენეტი 1096 წ კი ისე აღესრულა ვერც ხელმწიფობას და ვერც ხელმწიფის სიძობას ვერ ეღირსა, მარიამიც შვილის ხელმწიფობის მოსწრებაში რომ ათენ - აღამებდა მის სიკვდილს მოესწრო და ამ დღიდან თვითონაც მკვდარი იყო, სულით მკვდარი,

კონსტანტინეს კიდევ მისი საცოლის ანა კომნინოსის მწარე სინანულიც წაჰყვა, მომავალი მემატანისა მისი შფოთიანი დრო - ჟამის ამსახველი ალექსიადის ავტორისა,

მარიამმა შვილის სიკვდილიდან კიდევ 7 წელი იცოცხლა, მონაზვნად აღიკვეცა და მთლიანად საეკლესიო - სასულიერო ცხოვრებას მიეცა, მისი კულტურული ღვაწლმოსილება ადრიდანვე დაწყებულიყო, დედამისთან ბორენა დედოფალთან ერთად იერუსალიმში კაპპათას მონასტერი აეშენებინა, ასევე ადრე დედოფლობისას ცხოველი საღვთისმეტყველო მიმოწერა ჰქონია იმ დროის სახელმძღვანელო ფილოსოფოს - თეოლოგთან თეოფილაქტე ბულგარელთან, სწორედ მარიამის შთაგონებით დაეწერა მას განმარტებანი იოანეს სახარებისა,

იმპერიის ყოველ კუთხეში ქართული ეკლესია - მონასტრების დაუცხრომელი მფარველი და მწყალობელი იყო მარიამი, ათონის ივერონიც გაენთავისუფლებინა

ჩვეულებრივი ყოველი საღვთისმეტყველო სავანისთვის დაწესებული საიმპერიო გადასახადისაგან, მაინც იცოცხლა და მოესწრო ახალი საუკუნის დადგომას, აღესრულა 1103 წ და ჩაესვენა უცხო მიწაში.

15 შალვა ახალციხელი,

ისინი დაიბადნენ XII ს ალბათ 60 - 70 - ან წლებში ახალციხეს, ძმანი შალვა და ივანე, მაღალარისტოკრატიული მესხური გვარისაგან თორელნი,

ყრმობა განვლეს და სიჭაბუკის წლებით შემოჰყვნენ თამარ შვიდმნათობიერის ოქროს ხანას, თამარის დროინდელ ქართველთაგან გადახდილ მრავალ ბრძოლათა შორის 2 მწვერვალი ჭეშმარიტად ილიადური ბრძოლანი შამქორისა და ბასიანისა და ორივეგან შალვა ახალციხელი ბრწყინავს უპირველეს გმირთა შორის,

აი შამქორი, შარვანის დიდი ციხე - ქალაქი მტკვრის ქვემო წელზე მარჯვენა მხარეს, აქ დგას საქართველოს სამტროდ მოსული დიდძალი მუსლიმანური მხედრობა 200 000 მეომარი ათაბეგ და ამირთამირა აბუბექრის ხელმძღვანელობით,

თვით ბაღდადის ხალიფას თავისი დროშა და უხვად ოქროც გამოეგზავნა ქართველებთან საომრად აღძრული ათაბეგისთვის,

მდინარეს მარცხნიდან უკვე ქართველებიც მოსდგომიან ამერ - იმერნი თამარისაგან დალოცვილნი, მთავარსარდლად მეუღლე მისი დავით - სოსლანი,

მაშ დღე შამქორის ბრძოლისა, წელი 1195 თვე ივნისი, რიცხვი 16 დღე პარასკევი,

დავითს სამ ნაწილად დაეყო ჯარი, 2 მარჯვენა და მარცხენა, 2 მოიერიშე ერთიც თადარიგი, რომელიც ძმებს ზაქარია და ივანე მხარგრძელებს მიენდოთ,

მარჯვენა მოიერიშეს სათავეში ჩაუყენა ანტონ გლონისთავისძე ჭყონდიდელ - მწიგნობართუხუცესი, შესახედავადაც ჭაბუკი, რომელსაც ახლა ჯვარის ნაცვლად ხმალი ეპყრა ხელთ და პირდაპირ შამქორის კარიბჭისკენ წარგზავნა იგი,

თვითონ დავითი შალვა ახალციხელის თანხლებით მარცხენა მხრიდან დაიძრა, შამქორის ჩრდილოეთიდან და მტრის ზურგიდან შემოსავლელად, მარჯვენა კერძიდან მოიერიშე ქართველობას მდინარის გადასვლისას ზედ ხიდზე შემოეგება აბუბაქრის ლაშქარი და შეიქმნა ომი და კვეთება ისე, რომ ხიდისა და გზის სივიწროვისაგან მხოლოდ მეწინავენი აწყდებოდნენ ერთიმეორეს, როგორც იქნა ქართველებმა მდინარე და ხიდი დიდი სისხლის ფასად უკან მოიტოვეს და ციხე - სიმაგრის კარიბჭეებსაც მიეტანენ, მაგრამ აქ აბუბაქრმა ურიცხვი მხედრობა შეაგება,

თავაწყვეტილი კონტრიერიშით, ბრძოლა ერთ ხაზზე შენივთდა, მოპირდაპირენი გამხეცებული ასკდებოდნენ ერთიმეორეს, მისჭირდათ ქართველებს, მოუკლეს ცხენი ზაქარია ვარამის ძესა და დაუოკდნენ სხვათა მრავალთა დიდებულთა, აგვიანდებოდა მარცხენა კერძიდან თვითონ სოსლანის შემოვლით მანევრს, აქ ქართველებს გზა შეხვდათ უვალი, მაშინ თადარიგი დასძრეს ზაქარია და ივანე მხარგრძელებმა, ბრძოლა ახალ ფაზაში შევიდა, კვლავ წონასწორად იძვროდა ბრძოლის სასწორი, აბუბაქრს შეუწყვეტლად მოჰყავდა ახალახალი რაზმები სიკვდილის ხაზზე, მხარგრძელებმა ვერ გაიმარჯვეს და ამოდ წახეთქნეს ნახევარნი ლაშქართა, უკვე მთელის ძალებით იბრძოდა აბუბაქრი, მას საეჭვოდ აღარ დარჩენოდა, რომ ბრძოლა სულ მალე მისი გამარჯვებით გათავდებოდა,

ქართველთათვის გულდამგესლავად ფრიალებდა შამქორის კედლებთან ხალიფასაგან ღაზოდ წარმოგზავნილი დროშა და უცებ ბრძოლის ველზე შემოიჭრენ დავით სოსლანი და შალვა ახალციხელი, წინ ქართული დროშა მოუძლოდათ გორგასლიანი, რომელიც ჰინდეთს შესვლითგან მოსპეტაკობდა შვიდასწლოვანი გამომახილი ინდოეთს ვახტანგ გორგასალის ლეგენდარული ლაშქრობისა,

ქართული დროშის, მხედართმთავრისა და ქართველთა ახალი მხედრობის გამოჩენამ რისხვა ღვთისა უხილავი დასცა მუსლიმობას, ქართველები ბრძოლას მაშინ იწყებდენ, როცა იგი აბუბაქრს დასასრულის პირას ეგონა, შეტევა და დავითის მხედრობას ერთბაშად მოწყდა მხედარი და ხალიფას დროშისაკენ გაქანდა ხმალამართული, ეს შალვა ახალციხელი იყო, გზა გაიკაფა, მედროშეთა რაზმს მიეჭრა შეუკავებელი გარღვევით, მთავარ მედროშესაც მიწვდა, მოუქნია და აღმედად მხარილივ გაჰკვეთა, დაფრთხნენ და უკუიქნენ დანარჩენი დამცველნი დროშისა, რომელიც უმაღვე მარცხენა ხელით დაითრია ახალციხელმა, სავსებით გატყდნენ ალაჰის მხედრები, დროშის დაცემამ სრულად გადაწყვიტა ბრძოლის ბედი, მთელის ძალებით მიესივნენ მტერს ქართველები, ორად განსკდა მუსლიმთა მხედრობა და 2 მხრისკენ გაიქცა განძისკენ და გელაქუნისკენ, პირველი გაექცა ბრძოლას თვით ათაბეგი აბუბაქრი და მიწვენულმან ხნარცვსა სადმე მცირესა მიწასა შინა დაფლა თავი თვისი,

ქართველებმა კვლავ დაიჭირეს შამქორიც, განძაც, გელაქუნიც, სრულად შარვანიც სადაც ტახტზე აღადგინეს მათი ვასალი აღსართან,

გაეგება მეფე თამარი მორიგი გამარჯვებით აბრუნებულ მხედრობას თვისას, მის წინ გამოატარეს ბრძოლის ველიდან მოღებული ნაალაფევი, ურიცხვი ლარი, ოქრო, ვერცხლი და თვალ - მარგალიტი, სამარი აღჭურვილობა, 12 000 ტყვე, 40 ავაზა, 20 000 ცხენი, 7 000 ჯორი, 15 000 აქლემი, მაგრამ ყველაზე დიდი ნადავლი მაინც ეს ყოფილიყო, მოიღო შალვა ახალციხელმა ხალიფას დროშა და ფერხთა წინაშე დაუფინა სათაყვანო ქალსა - ხელმწიფეს, დიდად გაიხარა თამარმა, მაღლი უძღვნა ახალციხელს, მაშინვე მისგან მორთმეული დროშა აიღო და ძვირფას მანიაკთან ერთად ხახულის ღვთისმშობელს გაუგზავნა ღვთივბოძებულ შენაწირად,

აი ბასიანის ბრძოლაც, წელი ქრისტეშობიდან 1202 წ, სწორედ ბასიანს მოსულა რუქნადინი, იკონიის (რუმის) სულტანი და მოუყვანია მოკავშირენი აბულასტანის მბრძანებელი მოღის ედ დინ თოღრულ შაჰი, ეზინკის ამირა და თავის სიძე მელიქ ფაჰრ ად დინ ბაჰრამ შაჰი შამის სულტანი და ბირიტის ამირთამირა, სულ 400 000 თურქ - სელჩუკი მეომარი შეჭრილა საქართველოს წასახდენად,

ქართველებიც მოსულან ფეხშიშველი თამარისაგან გამოცილებულნი და დალოცვილნი, მთავარსარდლად კვლავაც დავითი მისი მეუღლე, საომრად განაწყო ჯარი დავითმა, მეწინავე ჯარს უსარდლა ძმები შალვა და ივანე ახალციხელები, მას უკან მთავარი ძალები, მარჯვნივ აფხაზ - იმერნი, მარცხნივ ქართლელნი, კახნი და ჰერნი, ჯერ წყნარად ვიდოდნენ ქართველნი, სულტანის ბანაკიც აიშალა საომრად, მაგრამ როგორც კი ქართველებმა ცხენები ააჩქარეს და ახალციხელთა წინამძღოლობით ზვავივით იგრიალეს ასე მოიერიშე ქაფარის (უსჯულო) ხილვით თითქოს შეძრწუნდა და გასაქცევად აგორდა, ახალციხელები გამოენთნენ ყიჟინითა და საჭურვლის ზათქით, მაშინ რუქნადინმა შემოაბრუნა გაქცეული ჯარი და იქმნა ომი ფიცხელი რომელი ძველ ოდესმე ქმნილიყო მხნეთაგან ეგევითარი ომი, ბრძოლა გაგრძელდა დიდხანს შენივთებულად მყოვარჟამ და მოსწყდებოდეს ორგნითვე ხოლო უმეტეს სულტანისა სჰანი მოისრვოდეს, მაინც არ იძვროდა ბრძოლის სასწორი, შუადღის მზე მხურვალედ დასცხრომდა ბასიანის ველს, მაღალ მთასავით ცხენზე ამხედრებული და მაღალი საჩრდილობელის ქვეშ მდგარი რუქნადინი გახელებული უყიოდა თავისიანებს, ცხენები დაუხოცეს ქართველ სარდალთა უმრავლესობას, შალვა და ივანე ახალციხელებს, ივანე მხარგრძელს, თაყაიდინ თმოგველს და სხვათა მრავალთა, მაგრამ არ გატყდენ უცხენოდ დარჩენილი სარდლები, ხოლო როცა მათმა მხედრებმა ქვეითად მებრძოლი მათი სარდლების

საოცარი სიმამაცე იხილეს თვითონაც დაქვეითდენ და განურღვეველ კედლად შეკრულნი მიჰყვნენ მეთაურებს, მაშინ მთავარი ძალებით მიეჭრა დავითი ვითარცა აქილევსი და სპა მისი მივიდა ვითარ მგელი ცხოვართა ეგრეთ შეუცვივდეს ურიცხვსა მას სპასა შინა სულტნისასა და მასვე ჟამს შალვა ახალციხელმაც მიატანა რუქნადინის მაღალ საჩრდილობელს და იქ მოფრიალე მაღალ სასულტნოს დროშას და უხეთქნა ხმალი თურქ მედროშეს დროშაზე მონადირე ახალციხელმა, უმაღვე ორივე დაეცნენ დროშაც და მედროშეც, იმ წამსვე საჩრდილობელიც თავზე დაემხო სულტანს, რომელმაც ძლივს გაასწრო ახალციხელის ხმალს თავის მთასავით ცხენზე ამხედრებულმა და მასთან ერთად თურქთა მხედრობის ეგეოდენი სიმრავლეც განსქდა, იძლია, დაიფანტა,

დაქვეითებული ქართველებიც უმაღვე ცხენებს მოახტნენ და ხმალამართულნი გამოენთნენ, გარბოდა რუქნადინის ლაშქარი ვითარცა თვალგარდაუწვდენელი მალნარი მიწითურთ მოგლეჯილი და დაზულეული, გარბოდენ, ერთმანეთს სთელავდენ, ურთიერთას დასთრგუნვიდეს, ქართველებმაც სდიეს დაღამებამდე, ხხოცდეს, ჩამოჰყრიდეს და იპყრობდეს,

მეორე დღეს დილის სისხამზე ქართველებმა მოიხილეს ბასიანის ველი, ვითარც რიყე იყვნენ დარეცილნი მაჰმადის ყმანი, მათი დალეწილი საჭურველი და დაფხრეწილი დროშები,

დიდძალი ნადავლი დარჩათ გამარჯვებულებს, «ალივსნეს ოქროთა და ვერცხლითა და ჭურჭლითა პატოსნითა, ანგარიში არ ჰქონდა ცხენ - ჯორთა, აქლემთა, საჭურველთა კარავთა და სხვათა მსგავსთა,

განესრულა ბასიანის ომი, ასე დასთრგუნეს ქართველებმა მათი სამშობლოს გასანადგურებლად აღძრული უკანასკნელი დიდი თურქობა სელჩუკის მოდგმისა, ტფილისში საზეიმო აღლუმზე ისევ დაუფინა შალვამ თამარ მეფეს ძლეული მტრისაგან ნაალაფარი სახელმწიფო დროშა, მას უკან ძლეული, ბორკილდასხმული ძვირფასი ტყვეები მოჰკვარეს თამარს, სარდალთაგან მხოლოდ რუქნადინს და მოლის ედ დინს გაესწროთ სამარცხვინო ტყვეობისაგან, დანარჩენები ახლა იდგნენ საქართველოს მეფის წინაშე, მელიქ ფაჰრ ად დინ ბაჰრამ შაჰ ეზინკელი შამის სულტანი, ბირიტის ამირა და სხვა სულტანნი და ამირანი, თამარმა ყველა ერთის გარდა ერთხანს ციხედპყრობილად იყოლია, მერე შეიწყალა და განუტევა, ხოლო ის

ერთი თამარის დიდსულოვანი შეწყალებისაგან უღირსი აღმოჩნდა ეზინკის ბოროტი მბრძანებელი მელიქ ფაჰრ ად დინ ბაჰრამ შაჰი, რომელიც თამარმა დასაჯა სრულიად უცხო სასჯელით, იგი გაჰყიდა და სასყიდელად აიღო ცხენის ნალი «გაჰყიდა ნალად ცხენთა»,

იმ წელსვე როცა დიდი ძლევამოსილებით მოტანილი სიხარული ჯერ კიდევ არ განელებულიყო ქართველებმა შეიტყვეს სიკვდილი რუქნადინისა, ბასიანის ჯავრი სამარეში ჩაჰყოლოდა თურქთა ხელმწიფეს,

1204 წ. გაზაფხულზე კვლავ გამოიყვანა და დალოცა ჯარი თამარმა, ისევ დავითი უსარდლა და სამხრეთ დასავლეთისკენ გაისტუმრა, მთავარსარდალს მარჯვნივ და მარცხნივ შალვა და ივანე ახალციხელნი მიჰყვებოდნენ, ქართველები შეიჭრენ ხლათში, იქ მდგარი თურქობა გაანადგურეს და ქალაქ კარისაკენ (ყარსი) წარემართნენ, კარი დიდი ქალაქიც იყო და დიდი თურქული ციხიონიც ედგა, დავითმა ძლიერი ალყა შემოარტყა, ქალაქი გამაღიანდა, მეციხოვნენი უშვერი ლანძღვა - გინებით გადმოჰყიოდნენ მოალყეებს, ხოლო როცა ალყაში მოქცეულთ საჭმელ - სასმელი გაუთავდათ სიცოცხლის შენარჩუნების საფასურად იარაღის დაყრა გადაწყვიტეს, მაგრამ რაკი ეშინოდათ სიტყვათა მათათვის გინებისათა ვაითუ დავითმა არ გვაპატიოსო და შემოთვალეს იარაღს დაყვრით თუ ქალაქის ჩასაბარებლად თვითონ თამარი ინებებს მობრძანებასო, თამარი გაეშურა კარს, თავისი ძე მაშინ 11 წლის გიორგი ლაშაც წარიტანა, მეციხოვნეებმა მაშინვე მოართვეს ქალაქის კლიტენი, შევიდა ყრმა ლაშა - გიორგი და ჩაიბარა კარი,

ამგვარად თურქებმა დაკარგეს კიდევ ერთი სტრატეგიული ციხე - სიმაგრე, საიდანაც ისინი მუდმივ საფრთხეს უქმნიდნენ ქართულ სამფლობელოთა სიმშვიდეს, თამარმა ახლადდაპყრობილი კარი და მისი მიმდგომნი მხარე სამმართველოდ გადასცა ივანე ახალციხელს, მან მეფის ესოდენ პატივს ახალი გამარჯვებით უპასუხა, იგი თავისი ლაშქრით კარის ქვეყანასაც გასცდა და წარუღო თურქთა გარემემონი ქვეყანანი, აიხუნა და მიითვალნა და წამოგზავნა მახარობელნი მეფესა წინაშე, თამარმაც ახლადდაპყრობილი მიწები სამფლობელოდ მისსავე დამპყრობელს უბოძა,

განვლო ოცმა წელმა, დროის უღმობელ დინებას თან წარეტანა დიდი თამარის ოქროს ხანაც, მისი ძის გიორგი ლაშას სპილენძის ხანაც და დამდგარიყო მომდევნო ხანა, მაინც ჯერ ისევ ერთიანი ნიკოფსიიდან დარუბანდამდე, იყო გადაჭიმული

საქართველო რომლის ტახტზე იჯდა რუსუდან ასული თამარისა, შვილს რომ დედისაგან მხოლოდ ღვთიური სხეულებრივი სიმშვენიერე შემორჩენოდა, საქართველოს საფრთხეს რა გამოუღევდა და საფრთხე იგი აღმოსავლეთიდან გამოჩნდა, საქართველოს შარვანულ სამფლობელოთაგან ქართული იმპერიის უკიდურესი პუნქტიდან დარუბანდიდან, კასპიის ჩრდილოულ სამყაროში მონღოლთაგან შევიწროვებულმა ყივჩაყთა ტალღებმა დარუბანდის კარი გადმოლახეს და შირვანის მთა - ბარს მოედვნენ, პირველად ქ ყაბალას მიაშურეს და ალყაში მოაქციეს, მისმა მმართველმა ყივჩაყთა მეთაურთან მოლაპარაკება გამართა და აღუთქვა «მე ქართველთა მეფეს თხოვნას გავუგზავნი, რომ ძღვნად ძვირფასი ხალათები და ფული გამოგიგზავნოთ», ეს რასაკვირველია დროის მოსაგებად იყო მოგონილი, ყივჩაყები ძღვენს დაელოდებოდენ სინამდვილეში კი ისინი ყაბალის დასახსნელად მოსულ ქართველებს გამორჩებოდენ, მაგრამ არც ყივჩაყთა ბელადი მოტყუვდა, მან ყაბალის მიდამოების ძარცვა - რბევა განაგრძო, მერე კი რა ყაბალის აღება ვერ შეძლო სამხრეთისკენ დაიძრა ახალი ჯერ გაუძარცვავ სოფელ ქალაქთა გასადარცვავად, განძას მოატანეს მათ და მისი მაშინდელი ამირა ქუშხარა მოყვრულად შეხვდა მძარცველებს, მან ყივჩაყები ქირქუნის მიდამოებში დაასახლა კიდევ, ალბათ მათთან კავშირით განძელი ამირა ქართველთა მბრძანებლობისაგან თავის დაღწევას ფიქრობდა, მომთაბარე მძარცველ ურდოს ერთ ადგილზე დიდხანს გაჩერება არ შეეძლო და ყივჩაყები საძარცვავად საქართველოსკენ წამოემართენ, მტერს მაშინდელი ამირსპასალარი და ათაბაგი ივანე მხარგრძელი გაეგება, მაგრამ დამარცხდა და უკუიქცა, მდიდარი ნაძარცვითა და ნატყვევართი დატვირთულმა ქართველთა მოულოდნელი მარცხით გათამამებულმა ყივჩაყებმა ქუშხარა განძელის გამაფრთხილებელ რჩევას არ დაუჯერეს და ხელმეორედ წამოემართნენ საქართველოსკენ და ამჯერად ქართველები შალვა ახალციხელის ხელმძღვანელობით გაეგებენ მტერს, ქართველებმა გაიმარჯვეს, თვითონ ყივჩაყთა ბელადმა სიკვდილს ძლივს გაასწრო და ქირქუნის ბანაკში შეიხიზნა, აქედან მან ქუშხარა განძელს კაცი მიუგზავნა მასთან შეხვედრა და ქართველთა წინააღმდეგ ერთიანი ძალებით გასვლა ითხოვა, განძელმა უპასუხა «ჩემი რჩევა არ დაიჯერეთ და რაც დაგემართათ თქვენს თავს დააბრალეთო», მაშინ ისევ განაახლეს ყივჩაყებმა მუსლიმან მოსახლეთა ძარცვა, მუსლიმნიც იარაღს

მიეტანენ, ისევ გამოჩნდა შალვაც, ისევ დამარცხდნენ ყივჩაყნი და უკუიქცნენ ჩრდილოეთისაკენ,

კვალში ჩაუყენა შალვამ ქართველები და შარვანელები, აუარება ყივჩაყი გაწყვიტეს ან დაატყვევეს, შარვანისა და დარუბანდის ბაზრებზე ტყვე ყივჩაყი ჩალის ფასად იყიდებოდა,

1222 წ. სექტემბერში ქართველთა ჯარი ისევ შალვას წინამძღოლობით თავს დაეცა ქ. ბაილაყანს, რომელსაც საქართველოს ტახტისაგან განდგომა განეზრახა, მუსლიმანები ქართველებს ყველაზე კეთილ და შემწყნარებელ მტრებად თვლიდნენ, რაკილა გამარჯვების ჟამს მოსახლეობისაგან მხოლოდ ხარკს ღებულობდნენ და ყოველგვარ სხვა ძარცვა - რბევისაგან თავს იკავებდნენ, მაგრამ ახლა უცნაური ის მომხდარა, რომ ქართველებმა ბაილაყანი კიდევაც აიღეს, კიდევაც გამარცხეს და მოსახლეობაც სასტიკად ააწიოკეს, ქალაქში ძლიერი ციხიონი ჩააყენეს,

1225 წელი შემოვიდა თურმე საქართველოს საბედისწერო ისტორიისა, რუსუდან მეფე ადრიან გაზაფხულზე ჯარს ამზადებდა ადარბადაგანის დასალაშქრავად და დასაპყრობად, მაგრამ სავსებით მოულოდნელად სრულიად ახალმა და საშიშმა მეტოქემ დაასწრო ადარბადაგანის დაჭერა, ეს იყო ჯალალადინი, იგი იყო ხვარაზმის შაჰის მუჰამადის ძე, მამაცი და თავზეხელაღებული თურქმანი, მონღოლებმა რომ ხვარაზმშაჰი მუჰამედი მოსპეს თვითონ ჯალალადინმა მონღოლთაგან დევნილმა ერთ დროს ინდოეთს შეაფარა თავი, ხოლო როცა მისი მოძღვარი მონღოლთა დიდი მბრძანებელი ჩინგიზ - ყენი მონღოლეთს გაბრუნდა ჯალალადინი ხვარაზმშაჰის ტიტულით ირანში გაჩნდა, აღმოსავლეთ ირანი სრულად დაიპყრო, იერთგულა და აქედან კასპიის ამოვლით ადარბადაგანისკენ გამოემართა,

აქეთკენ ამხედრებულ ხვარაზმშაჰს დაწვრილებითი ცნობები ჰქონდა ქართველთა საუკუნოებრივი უძლეველობისა და აზიაში პირველობის შესახებ, უეჭველად ესეც კარგად იცოდა მონღოლთაგან დამარცხებულმა ჯალალმა, ქართველები აღმოჩნდნენ პირველნი, რომლებმაც თავიანთ ბექთარზე აისხლიტეს და ქართული დავითფერულებით უკუაქციეს აქამდე ყოვლისწამლეკავად აგორებული მონღოლური ტაიფუნი და ქართველთა სისხლი მოსწყურებოდა მონღოლთაგან ძლევიტ გულადულებულ თურქმანს,

მართლაცდა როგორ აღამაღლებდა მას მონღოლთა ძლეულს ძლევა მონღოლთა მძლეველებისა,

მოდოდა ჯალალი და მოუწოდებდა მუსლიმს იარაღი აიღეთ ქართველთა წინააღმდეგ საღვთო ომში, შეუერთდენ დასავლეთ ირანის ქალაქები, გამოჩენისთანავე ეყმო ქართველთაგან ზარდაცემული ადარბადაგანის ათაბაგი უზბეგი, ამასთან ჯალალმა იკონიისა, რუმისა და შამის სულტნებთან ელჩები აფრინა და შეუთვალა «მთელი ირანი და ადარბადაგანი ქართველების ბრწყალებს გამოვგლიჯეო, ახლა თვითონ საქართველოსკენ მივეშურები და სისხლსა და ხანძარში უნდა ჩავახშო ეს ჩვენი მუსლიმანთა დამანგრეველი ქვეყანა, ხოლო თქვენგან ოდენ კავშირი და მეგობრობა მწადიაო»,

ტფილისშიაც მოვიდა ჯალალის მოციქული ომის ქადილით, რუსუდან მეფის კარმაც ასეთი პასუხი გაატანა იმ ელჩს მის მეუფესთან «მამაშენი მუჰამედი შენზე ძლიერიც იყო შენზე მამაციც, მაგრამ შენ უკეთ მოგეხსენება რა დღე დამართეს მას და თქვენს ქვეშევრდომ ქვეყნებს თათარ - მონღოლთა, ახლა ისიც გეცოდინება იგივე თათრები ჩვენც მოგვადგნენ მაგრამ სულ კუდიტ ქვა ვასროლინეთო, ეს უპასუხეს და დინჯად შეუდგნენ იარაღის ასხმას, მაგრამ ვაი რომ სიდინჯისთვის და გულდაჯერებისთვის დრო აღარ ყოფილა, ელვასავით წამოვიდა ჯალალი, 200 000 მუსლიმით გადმოლახა საქართველოს საზღვარი მდ არაქსის ხეობაში, სომხეთს შემოიჭრენ და დვინის მისადგომებს მოერთვნენ ხოცვად და მუსვრადქრისტიანეთა, ესრეთ უწყალოდ მოსვრიდეს რომელ არს თუ დედათა და ჩვილთა ყრმათა რიდებდეს,

შეიყარა ჯარი ქართველთა ყრმათა იმერთა და ამერთა, რუსუდანმა სეფე - დროშა გადასცა სარდალს ივანე მხარგრძელს, უკვე სიბერე მორეოდა ივანეს, ფარულად მონაზვნობასაც შესდგომოდა, მეომრული იღბალიც აღარ მოსდევდა ძველებურად, ეჭვი და შური ჩასცივებოდა მის გულს, ძალიანშორს გადაესწროთ მისთვის ახალციხელ ძმებს, გამორჩევით შალვას, ახლაც აქ დგანან ისინი მეწინავე თორელთა და სამცხელთა წინ,

1225 წ აგვისტო სომხეთში დვინის ჩრდილოეთით ციხე - სიმაგრე გარნისთან პირისპირ დამდგარან 200 000 მუსლიმანი და 60 000 ქართველი, ქართველები მთაზე დაბანაკებულან, ხოლო ქვემოთ ფართოდ გაშლილი ველი ჯალალის მეომრებით გაჭედებულა, საღამო ხანს მოსულან ორსავე მხრით, წყვდიადიც ჩამოწვა და მთელი ღამე ორივე მხრით ისმოდა ბრძოლის წინარე ნერვიული გნიასი,

გათენდა ჯალალს საომრად განეწყო ჯარები, შუაკერძში მძიმედ შეჭურვილი მხედრობა დაე ყენებინა, მარჯვენა კერძით მშვილდმოისარნი, ხოლო მარცხენაზე

სულ მთლად ქვევითი ჯარი, რომელსა სარდლად უდგა თვით მისი ძმა ღიას ად დინი, ის დღეც ასე პირისპირ გაატარეს მტრებმა, ორთავე მხარემ ალბათ იცოდა თავისი საომარი სადგომის უპირატესობა და ორივე ამიტომაც ერიდებოდა პირველ გამოსვლასა და შეტევას,

მუსლიმანებს თავიანთი რიცხოვრივი და ცხენოსან ძალთა უპირატესობის გამოყენება სწორედ იმ გამწვანებულ ველზე შეეძლოთ და არა იმ მაღალ მთაზე სადაც ქართველები დაბანაკებულიყვნენ,

ასევე ქართველ სარდლობას სახიფათოდ უნდა მიეჩნია მთის დატოვება და იმ ფართო ველზე ჩასვლა სადაც მას ურიცხვ მტერთაგან გარშემორტყმა და განადგურება ელოდებოდა, ხოლო როცა ის დღეც უქმად განესრულა საღამო ჟამს ჯალალმა თავისი კარავი მთის ძირამდის გადააწევინა, თანაშემწე სარანგებს ხანებსა და ემირებს უხმო და ბჭობა გამართა, როგორც ეტყობა საქმის გაჭიანურება და იმ მთაზე დარჩენა გადაუწყვეტიაო, ამიტომ ხვალ ჩვენ თვითონ გადავიდეთ შეტევაზე მთელის ძალებით, ხოლო თუ ვინიცობაა მტერმა იერიში დაგვასწრო მაშინ ისრის მერხით შევაკავოთო იგი, ასე თქვა და განაწესა ჯალალმა, არ ჩანს რას ფიქრობდა და იქმოდა იმ დროს ქართველთა მთავარსარდალი,

გათენდა და იერიში ბრძანა ჯალალადინმა, მარცხენა კერძი ღიას ად დინის სარდლობით მთისკენ დაიძრა, დანარჩენებიც მიჰყვნენ კვალდაკვალ, ივანე მხარგრძელმაც უბრძანა მეწინავე ჯარს თორ - ჯავახელებს ჩაგებებოდენ მტერს, თორელებიც სწრაფად დაეშვნენ წინ, შალვა და ივანე ახალციხელნი მიუძლოდნენ, როცა მოიერიშე მტერს მიეჭრენ შალვამ მაშინვე ამირსპასალართან შიკრიკიც აფრინა და შეუთვალა «მტერი უთვალავად და ულევად მოედინება და ჩვენ კი შეუდარებლად ვართ მცირენი მხოლოდ 4 000, ამიტომ გთხოვთ ისწრაფოთ და ჩამოგვეშველოთ მთავარი ძალებითო», მაგრამ პასუხის დაცდა არც უფიქრიათ ახალციხელებს, მათ არღარა რიდეს სიმრავლესა სულტნის სპათასა, ვითარ მხეცნი ზედა მიეტევნეს და იქმნეს ძლიერნი ომნი, ხოლო მხარგრძელისაგან არც მაშველი ჯარი სჩანდა არც შენათვალზე რამე პასუხი,

ხელმეორედ აფრინა ფაიქი შალვამ, აფრინა და კვლავ შეუტია მტერს, განგრძელდა ომი, ზემოდან თავგანწირული დაწოლით აკავებდა ერთი მუჟა ჯარი უწყვეტად გამომდინარე მტერს, ისევ არ ჩანდა მაშველი ჯარი,

მესამედ აფრინა შიკრიკი შალვამ, თხელდებოდა თორელთა რიგები, ცხენები დაეხოცათ შალვას და ივანეს, ქვეითად განაგრძეს ბრძოლა, ისევ არ ჩანდა გულმხეც მხარგრძელისაგან მაშველი ჯარი, აღარც ახალციხელები ფიქრობდნენ მასზე, ფიქრისთვისაც აღარ ეცალა გონებას, ისინი მხოლოდ მტრის ჩაბალახიან თავებს ხედავდნენ და გაშმაგებით სცემდნენ მახვილებს, ცვიოდნენ ჩაბალახები, მაგრამ ისევ ჩნდებოდა ახალი უთვალავი ვითარცა თავები ზღაპრულ დევთა და ურჩხულთა გადაჩეხილი კისრებიდან,

ბრძოლა შენივთდა და ხრმალნიცა ახალციხელთანი განტყდეს ჩაბალახსა ზედა, გადამსხვრეული ხმლებით იბრძოდნენ ახლა ახალციხელები, ეცემოდნენ სისხლისაგან დაცლილი უკანასკნელი თორელნი, ჯავახელნი, სამცხელნი, ვინც გადაურჩა მახლობელ კლდისკენ ილტვოდა თავშესაფარად,

ივანე ახალციხელმა ველარ გაუძლო შემზარავ სასაკლაოსთან რკენას და ისიც უკუიქცა გაქცეულთა კვალდაკვალ და უეცრად უზარმაზარი ქვა მოსწყდა და დაეშვა კლდიდან, დაქანდა დაეტაკა და გაიტანა ივანე უსულქმნილი, ხოლო შალვა იბრძოდა ისევ ვითარცა ჰერაკლე კენტავრებით გარშემორტყმული, ბოლოს ყოველი მხრიდან მიერთნენ მუსლიმთა გუნდები სიმრავლითა ფრიადითა, მას კი მხოლოდ ხმლის ვადა შერჩენოდა ხელში, «მითვე ვადითა მკერდი შეუნგრია უახლოეს თურქმანს, მერე ვადა შორს გატყორცნა და უმაღვე დაცემულ მტერს სისხლამონახეთქ მკერდზე დააფრინდა, პეშვით სისხლი აართვა და სახეზე შეიქცია, ასე ინება გამირმა რათა სახე მისი გაფითრებული არ ეხილა მტერს, შეიპყრეს შალვა ახალციხელი «რომელ არა ყოფილა კაცთა შორის მისებრი ჭაბუკი და მეომარი»,

მიიწურა დღე იგი ბნაბოროტევი ქართველთა ზედა, გარნისის ბრძოლა მარადიული სიმბოლო ქართველთა ზედა, მარადიული წყევლისა და შეჩვენებისა,

4000 ქართველი იწვა ოთხჯერ უფრო უმეტეს მტერს შორის, ივანე ათაბეგი მხარგრძელი ქართველთა მთავარი ძალებით ხმლის დაუძვრელად გაშორდა საბედისწერო ბრძოლის ველს, აქ საქართველოს მოღალატე მთავარსარდლისთვის მთავარი იყო დაღუპვა მისი საძულველი ძმებისა შალვასი და ივანესი,

შალვა წარუდგინეს გამარჯვებით აღტაცებულ ჯალალს, იქ მდგარმა ყოველმა ადარბადაგანელმა და ნახჭევნელმა მუსლიმანმა იცნო წინა აზიაში სიმამაცით განთქმული ქართველი გმირი,

კიდევაც მაშინ დაწვრილებით აუწყეს შაჰს ვინაობა შალვასი, თუმცა იმდღევანდელი გმირობა კმაროდა შალვას გასაცნობად, დიდხანს აღტაცებული მდუმარებით ათვალთვრებდა ჯალალი უმშვენიერეს ვაჟკაცს, ჯერ ეს ჩაიფიქრა ჯალალმა, ადის ტომელს ჰგავს ეს ქართველი, ადის ტომი ყურანში იხსენიებოდა ვითარცა უძლიერესი, უმამაცესი და ამპარტავანი ხალხი, მერე ეს გაახსენდა შაჰს შალვა ახალციხელი ხშირად ასე იტყოდა ხოლმე «ნეტავ ჩემს დროს ყოფილიყო და სადმე შემომყროდა ისლამიტთა ყველაზე მამაცი ხალიფა ალი იბნ აბუ ტალიბი და ვაჩვენებდი ჩემი მკლავის ძალასო, მის სახელგანთქმულ ზულ - ყაფარსაც ხერხემლის მკვეთელი ჩემი ფოლადის ხმალით ჩალასავით მივულეწავდი და მის მონა - სპასაც ჩემს ცეცხლისმფრქვეველ შუბზე ავაგებდიო»,

მაშ შენა ხარ შალვა ახალციხელი ჰკითხა ჯალალმა,

შალვას არაფერი უპასუხია, არც შერხეულა, ან რა საჭირო იყო პასუხი ისედაც ხომ კარგად იცოდენ ვინც იყო, ავმა ღიმილმა დაუსერა ჯალალს სახე,

სად არის შენი ვაჟკაცობა შალვა ახალციხელო, სად არის შენი ხმალი, რომლითაც უნდა დაგემსხვრია ხალიფა ალის ზულყაფარი,

წამით თავის გადამსხვრეული ხმალი გაახსენდა შალვას, მერე შაჰს თვალი თვალში გაუყარა და მწარედ ამოიგმინა «ჰაი დედასა, რომ ყველაფერი შამენმა ბედნიერმა ვარსკვლავმა გადაწყვიტა»,

ბედნიერმა ვარსკვლავმაო, ფიქრებმა ჩაითრიეს ჯალალი, მერე როცა გამოერკვა ეს ბრძანა მკაცრად «პატივი მიეგოს შალვა ახალციხელს და სამმართველოდ მიენიჭოს ქალაქნი ადარბადაგანისანი, მარანდი, სალმასი, ურმია და უშნუ,

მეორე დღეს ჯალალი დვინისაკენ დაიძრა, იქაურ ყადის უბრძანა მუსლიმნი ცალკე გამოეყო, ხოლო დანარჩენებს ქრისტიანებს მისდგა მარცვა და ჟლიტა, აქედან თბილისისკენ აპირებდა გალაშქრებას, მაგრამ თავრიზიდან ამირა შერეფ ელ მულკისაგან წერილი მოუვიდა «აქ შენს წინააღმდეგ შეთქმულება ეწყობაო», ჯალალი მაშინვე თავრიზს ჩავიდა, ეჭვმიტანილნი ამოწყვიტა და ადარბადაგანი და ნახიჭევანი ააოხრა, აქ გამგზავრებამდე ჯალალმა გარნისის ბრძოლაში მარჯვენა ფრთის მშვილდოსნების მეთაურნი დაიბარა და უბრძანა, იმ ბრძოლაში თავი თქვენ ვერ გამოიჩინეთ და თუ გინდათ ეს გაპატიოთ სანამ დავბრუნდები საქართველოს სამხრეთ სამფლობელოებში რბევა გააჩაღეთ და იქ ფეხი მაგრად მოიკიდეთო, სანამ

მისი ამირები ქართულ - სომხურ დასახლებებს არბევდენ მანამ მისმა სარდალმა
ორხანმა საქართველოს განძაც წაართვა,

იმავე წლის დეკემბერში ჯალალმა ყველა სამზადისი საკმარისად ჩათვალა და
თბილისისკენ დაიძრა, მდ არაქსთან მცირე ხნით კარვები დასცეს და აქ
მოულოდნელი ამბავი გამჟღავნდა, შალვა ახალციხელი თურმე წინასწარ წერილებს
აგზავნიდა და თანამემამულეებს საქართველოში ჯალალის გალაშქრების გეგმებს
ატყობინებდა, ეს წერილები ჯალალის მსტოვრებს ჩაეგდოთ ხელში და ახლა კარავში
მიართვეს მას, უსაზღვრო რისხვამ აიტანა იგი, მაშინვე შალვა შემოიყვანეს
გულისსიღრმემდე შეარყია შალვა ამ გამჟღავნებამ, რასაკვირველია ეს არ იყო
წუხილი და შიში სიკვდილის წინაშე, ასეთ გრძნობას არც არასოდეს სცნობია მისი
გული, არამედ მისი წუხილი იყო წუხილი სამშობლოზე, რომელსაც მან ბედისწერის
წყალობით ბოლომდე ვერ გაუწია ღირსეული მამულიშვილის შესაფერი სამსახური,
საქართველოზე ფიქრობდა იგი ამიტომ მას არც გაუგია სასიკვდილო განჩინება
ავზნიანი ჯალალისა, არც ის მოუსმენია, რომ მას დიდ პატივს ჰპირდებოდნენ თუ
ქრისტიანობას განაგებდა და ისლამს აღიარებდა, იქნებ შვილზეც ყრმა ფარადავლა
ახალციხელზეც ფიქრობდა, იმან მაინც და ისევ საქართველოზე ფიქრმა ადავსო მისი
გონება, მდინარის პირას გაიყვანეს, ჯალათმა ორივე ხელით მოიქნია დრუნგილის
ქვასავით მძიმე მახვილი, აღარ იყო შალვა ახალციხელი, თბილისისკენ კი უთვალავი
მუსლიმანური მხედრობა მიჰქროდა, ლაღად მიგელაობდა ჯალალი რაკილა იცოდა
რომ იქ აღარ დახვდებოდა შალვა ახალციხელი ისე ვითარცა მისი ძმა ივანე
საქართველოსთან ახლოს მაგრამ მაინც მის გარეთ აღესრულა და უცხო მიწადვე
დამიწდა, ხოლო მისმა ხალხმა მასზე მარად სახსოვარი ლექსი შექმნა,

შალვა ცხენს მოაგოგებდა ვიწროსა დაავს ალაგსა,

შალვას ცხენი წამოეყცა ვიწროსა და შავს ალაგსა,

თავსა თურქი წამოადგა ვიწროსა და ავს ალაგსა,

დამკარ თურქო რასა შიშობ თუ გული გაქვს მამაცისა,

დაჰკრა თურქმა დასჭრა შალვა თეძოსა და ავს ალაგსა,

დედას კაცი მოუვიდა შენი შავლეგ მოგიკლესა,

შალვას დედა მოტიროდა მოიშლიდა გიშრის თმასა,

ჩემსა შალვას რა მოჰკლავდა თუ არ იყო ბედისწერა,

ას ორასი მაგისთანა ხორასნიდან ტყვე მოჰყავდა,

არცა თოხო, არცა ხმალო სულ მათრახით გადმოჰყვანდა,
შალვავ შენი ყაწიმები როგორ შემიყვარებია,
შავლეგ შენი თეთრი ჩოხა შავად შეგიხამებია,
შალვა შურისა მძებნელი მთას ქორებულად ჰკიოდა,
მე მონადირე მეგონა მას თურმე გული სტკიოდა,
გულს ერჭვა თეთრი ისარი კილოზე სისხლი სდიოდა,
თავის თავს არა სჯავრობდა თავის სწორებსა სჩიოდა,
ორასი თურქის მომკვლელი უომრობასა სჩიოდა.

16 დაუთხან,

იხილეთ ქართლის მეფეები 5 დავით XI დაუთხან 1569 - 1578 წ.

17 უნდილაძენი,

დაბადებით იგი უფროსი უნდილაძე სახელად ალავერდი - ხან დაახლოებით შაჰ აბასის კბილა უნდა ყოფილიყო,

აბასი კი 1571 წ დაიბადა,

შემდგომი მათი ცხოვრების ერთიანობა შეიძლება იმასაც მიგვანიშნებდეს, რომ სპარსულ ტყვეობაში დაბადებულმა ქართველმა და სპარსეთის მომავალმა დიდმა ხელმწიფემ ბავშვობა და ყრმობა ერთად გაატარეს, იქნებ ყრმობითვე ერთურთს ექართულებოდნენ კიდევ,

ეს ქართული კიბე ასეთი იყო,

შაჰ თამაზს ცოლად ქართველი ქალი ჰყავდა მესხი დიდაზნაურის ოთარ შალიკაშვილის ასული, ამასგან დაიბადა შაჰი მუჰამედ ხუდაბენდე, ხოლო ხუდაბენდესგან აბას მირზა მომავალი შაჰ აბას, რომელმაც ენა სწორედ ბებიაშვილის იმ შალიკაშვილის ქალის კალთაში ამოიღვა,

ირანის ტახტზე კი 1587 წ ავიდა იგი შაჰ აბას I დიდი ხელმწიფე, ირანის ლომი, ალაჰის ჩრდილი, ბადალი ლეგენდარული კიროსისა სპარსეთის სახელმწიფოს ოდინდელი დამაარსებლისა,

გამეფებისას იყო 16 წლისა, მიიღო უმძიმესი მემკვიდრეობა, ამიერკავკასია მთლიანად და ჩრდილო ირანის დიდი ნაწილი წაერთმია ოსმალეთის ფადიშაჰს სპარსული ტახტისთვის,

აღმოსავლეთიდან ოზბეგები უტევდნენ და უკვე ხორასანიც ჩამოეგლიჯათ ირანისთვის,

სწორედ მათთან შეტაკებით დაიწყო ხელმწიფობა აბასმა, თვითონ უსარდლა ყიზილბაშებს, გვერდით მარჯვენა ხელად მაინც ქართველი დაიყენა ეს იყო მესხი თვალშვენიერი ჯაყელი სამცხის ათაბაგის მანუჩარის ძმა, სამჯერ შეებნენ მტერს, სამჯერვე თვალშვენიერი წარუძღვა და გაიმარჯვა,

გაიხარა შაჰმა და თვალშვენიერს მამულიც დიდი მისცა და ჯილდოც,

ოსმალეთთან კი რაღაც უნდა დასჯდომოდა ზავი უნდა დაედო ჯერჯერობით, დაიდო კიდევ სტამბოლში 1590 წ 21 მარტი, მძიმე და დამამცირებელი ზავი ირანისათვის, მთელი ამიერკავკასია, ქურთისტანი და ლურისტანი ოსმალეთის სამანებში მოექცა, ასეთი ზავი ჩამოუტანა სტამბოლიდან ყაზვინში აბასს მისმა ელჩმთავარმა მეჰმედ ყული ხანმა, რასაკვირველია შაჰმა წინასწარ იცოდა რასაც აწერდა ხელს მისი დესპანი, მაგრამ ახლა ქვეყნის დასანახად ისე მოიქცა თითქოს არაფერიც არ იცოდა, მისი ბრძანებით მეჰმედ ყული ხანი ჯალათებმა ყაზვინის შუა მოედანზე გამოიყვანეს და საზეიმოდ შეყრილი ზღვა ხალხის წინაშე თავი მოჰკვეთეს, შაჰის გვერდით კი იდგა ალავერდი ხან უნდილაძე და არა მხოლოდ 1 უნდილაძე არამედ მასთან მრავალი ქართველი და ძალიან სჩანდნენ ქართველები ირანის სატახტოში ტახტთან ახლოს, უფრო მეტიც ითქმოდა და იწერებოდა მაშინდელ ევროპულ მოგზაურთა, დიპლომატთა საერო თუ სასულიერო თვითმხილველთაგან სპარსეთში შაჰიდან დაწყებული და უდაბლესი ქვეშევრდომით დამთავრებული იშვიათად შეგხვდებათ ადამიანი, რომელსაც დედა ან მამა ქართველი არ ჰყავდეს ან უკიდურეს შემთხვევაში ქართული სისხლი არ ერიოს, წერდა ჟან ბატისტ ტავერნიე ფრანგი მოგზაური და ნეგოციანტი «ირანის სატახტო სწორედ ქართულია, მასში მეტი ქართველი ცხოვრობს ვიდრე თვითონ საქართველოშიო» ამასაც ამბობდნენ ევროპელები,

თვითონ აბასს ძალიან ეამაყებოდა რომ მის ძარღვებში ქართული სისხლი დაედინებოდა, თავი მოსწონდა ქართული ენის სრულქმნილი ცოდნით, ირანის საზეპურო ერში (მაღალ საზოგადოებაში) არისტოკრატიაში ქართული მუსაიფით კეკლუცობდა, უცხოელი აზიელი თუ ევროპელი ელჩების მიღებისას შაჰი ხშირად ქართულად იწყებდა ლაპარაკს, კარისკაცებიც ქართულად აჰყვებოდნენ და ელჩებიც

იძულებულნი ხდებოდნენ რაღაცნაირად ჩაწვდომოდნენ ირანის ამ ახალ უცნაურ სახელმწიფო ენას,

ქართველები უყვარდა შაჰს იმიტომ რომ ძლიერები იყვნენ და ერთგული თავგადამკვდარი სამსახური იცოდნენ, ქართველები სძულდა მას იმიტომ რომ ძლიერები იყვნენ და არასოდეს ბოლომდე არ შეეძლოთ უცხო თესლთა მბრძანებლობის დათმენა, მათი ეშინოდა იმიტომ რომ ძლიერები იყვნენ და არასოდეს არავინ იცოდა როდის შემართავდნენ შურისმგებლურ უქარქაშო ხმლებს მტერთა შესამუსრავად და მათი დიდი იმედი ჰქონდა იმიტომ რომ ძლიერები იყვნენ და მათი თანადგომით შეეძლო დამხობის გზაზე მდგარი ირანის აღორძინება, ძლიერნი არიან ქართველები და სუსტნიც, ხოლო მათი სისუსტე არის ის რომ ქართველები უფრო ცალკეულად არიან ძლიერნი ხოლო ერთმანეთის გვერდით დგომა ძალიან უჭირთ,

განსაკუთრებით გათათრებული ქართველობა მოსწონდა შაჰს, ხოლო ქრისტიან ქართველობას ვერ გუობდა, რადგან კარგად იცოდა ქრისტიანობა ქართველი ხალხის დამოუკიდებელი არსებობის ნიშანსვეტი იყო, მისი სახელმწიფოებრიობის, კულტურის, თავისთავადობის მისი სხვად ყოფნის საფარველიც და საფუძველიც, ქრისტიანობის წინააღმდეგ ბრძოლა აზიაში საქართველოსთან ომს ნიშნავდა ხოლო მასთან ომი თაობების ჟღერას მოითხოვდა, ამიტომ ჯერჯერობით შაჰს მასთან ომი კი არა ქართველთა თანამოყვრობა სჭირდება, ჯერ მან გათათრებული ქართველობა უნდა იკმაროს და მათი მხარდაჭერით უახლოესი ამოცანები განასრულოს, ირანის საომარი აღორძინება და თურქებთან ანგარიშის გასწორება, ისედაც ისტორია უტყუვრად კარნახობს მას ირან - ოსმალეთის ჭიდილში თითქმის ყოველთვის ის მხარე იმარჯვებს ვის მხარეზედაც აღმოჩნდება საქართველო,

აბასმა გამეფებისთანავე გადაიტანა სატახტო ჩრდილოეთიდან სამხრეთში ყაზვინიდან ისპაჰანში, ეს იმას ნიშნავდა რომ შაჰი თურქმან - ყიზილბაშურ გვარტომობას ზურგს აქცევდა და ძველთაძველ მკვიდრ ფარსის ტომთა დაწინაურებას აპირებდა ეს მართლაც ასე მოხდა, შაჰი დარწმუნდა რომ მისი მეფობის წინარე ირანის დაქვეითებისა და დაკნინების მიზეზი ყიზილბაშური სამხედრო ფეოდალური წყობილება იყო, ყიზილბაში ფეოდალები საკუთარი ჯარებით თვითნებურად შაჰისგან დაუკითხავად მოქმედებდნენ, ერთმანეთს ებრძოდნენ, ხელმწიფეს ხშირად საომარ წვევაზე უარს უბედავდნენ, თავიანთი ჯარებით

სასახლის კარზე საქმეებშიც ერეოდნენ, მრავალ უფლისწულთა თუ ტახტის მამიებელთა ინტრიგებსა თუ დინასტიურ სისხლისღვრებში მონაწილეობდნენ, აბასმა დათრგუნა ყიზილბაშური არისტოკრატია და მის ნაცვლად უმაღლეს სამხედრო და სახელმწიფო თანამდებობებზე მკვიდრ ირანელთა ფარსელთა თუ გათათრებულ ქართველთა ოჯახისშვილები დააწინაურა, დიდ გარდაქმნებს დიდი ფული სჭირდებოდა და აბასმა დასაყრდენ ძალად ვაჭართა თუ ხელოსანთა საზოგადოებრივი შრეებიც მოიშველია, მათთან საქმიან ურთიერთობაში შეუდგა ირანული პროვინციების აყვავებას, გზების, ხიდების, არხების, ქარვასლებისა და სასახლეების მშენებლობას, ყოველ საქმეში, ყოველ რეფორმატორულ გააზრებაში და ხორცშესხმაში შაჰს გვერდით პირველ კაცად ედგა სწორედ ალავერდი ხან უნდილაძე, ყრმობითვე მაჰმადიანად აღზრდილი ქართველი, მთავარი რაც შაჰმა უნდილაძეს მიანდო იყო სამხედრო რეფორმა და დაიწყო მან იმით, რომ ყიზილბაშურ - მომთაბარული ლაშქარი შეამცირა 60 000 მეომრიდან ოცდაათათას მეომრამდე და მის გვერდით ახალი მკაცრად განწყობილი მაღალი საომარი წვრთნით გაწაფული და თოფ - ზარბაზნებით 10 000 ხელთოფი და 500 ზარბაზანი აღჭურვილი მხედრობა შექმნა, შაჰისევანი ანუ შაჰის მეგობარი ასე დაარქვა აბასმა მისი ძმა გურჯისაგან შექმნილ ახალ ჯარს, შაჰისევანი არსებითად მარტო სამხედრო კი არა სატომო გაერთიანებაც იყო, ამ ახალმა ტომმა თავისი მაღალი წარჩინებითა და უფლებებით სავსებით დააკნინა ძველი ყიზილბაშური სატომო გაერთიანებანი, შაჰი ზოგიერთი ყიზილბაშური მოდემის სავსებით განადგურებასაც არ მოერიდა, მაგალითად ფეთელუს ტომის ყიზილბაშობა დედაბუდიანად ამოაწყვეტინა, შაჰისევანის ტომის მეთაურიც და მთავარსარდალიც ერთდროულად იყო თვითონ შაჰი, მაგრამ იგი და უნდილაძე აქ არ შეჩერებულან, მათ იცოდნენ რომ ოდესღაც სპარსეთის დიდმა ხელმწიფემ დარიოს I - მ ძ წ 521 - 485 წ მუდმივი ჯარი შექმნა 10 000 რჩეული მეომრით, უკვდავნი უწოდა თვითონ დარიოსმა იმ მეომრებს, გვიანი სახელით რომ მოვინათლოთ ეს იყო იმდროინდელი გვარდია, რომელსაც ეკისრებოდა მეფის ღვთაებრიობისა და მისი სასახლის დაცვა, ომის დროს ყველაზე რთულ ჩანაფიქრთა განსრულება, ქვეყნის შიგნით სავარაუდებელ აჯანყებათა ჩახშობა, საერთო წესრიგისა და მშვიდობიანობის დამყარება და შაჰმა უნდილაძის რჩევით

სწორედ ასეთ რჩეულ უკვდავთა გვარდია შექმნა და უწოდა მათ ღულამთა ანუ ყულის შაჰის მონათა ჯარი 10 000 რჩეული მხედარი, ხოლო ღულამთა გვარდია თითქმის ყრმობითგანვე ტყვედ წაყვანილი და გაათათრებული ქართველებისაგან შედგებოდა, მათ გვერდით აქა იქ თუ ირიცხებოდნენ გამაჰმადიანებული ჩერქეზები ან სომხები,

ღულამთა მთავარსარდლად ანუ ყულარაღასად შაჰმა დანიშნა თვითონ უნდილაძე, მაშასადამე ალავერდი ხანი ირანში დამკვიდრდა ვითარცა ვიცე - კოროლი, როგორც უყვარდათ თქმა ევროპელებს,

იგი იყო შაჰის პირველი მრჩეველი, პირველი ვეზირი, მთავარი სპასალარი, კლასიკური ირანის ფარსის ბეგლარბეგი და შაჰის გვარდიის ყულარაღასიც, ამიერიდან მთელი 125 წელი სპარსეთის ჯარების მთავარსარდალი როგორც წესი ყოველთვის იქნება ქართველი,

აურაცხელი სიმდიდრის პატრონი იყო უნდილაძე, 100 000 ეკიუ მარტო ფარსის საბეგლარბეგოდან შემოდიოდა, ამას გარდა მეორე პროვინცია გულფაიგანი სახარჯოდ ჰქონდა და შემდგომში მის შთამომავლობას ეკუთვნოდა უამრავი ქარვასლა, ფუნდუკი და ბაზარი, მის ხელს ეპყრა საქარავნო და სამხედრო გზები ირანისა და ისპაჰანისა, უნდილაძე და შემდგომში მისი მონაგარნი ირანში აგენდემ გზებს, ხიდებს, წყალსადინარებს, კაშხალებს, ქარვასლებს, საფოსტო სადგურებს, მეჩეთებსა და მედრესეებს, დღესაც მოქმედებს ისპაჰანში ალავერდი ხანის ნაშენები ხიდი, მისმა ცოლმა ქართველმა ქალმა საკუთარი ფულით შუაგული ირანის მთები მრავალგან უღელტეხილებით გადასტეხა, გზები გაიყვანა, მდინარეებზე ხიდები გასდო, დიდი კულტრეგერიც ყოფილა უნდილაძე და შემდგომში მისი ნაშიერნიც კულტურულ აღმშენებლობას ელტვოდა შეუსვენებლივ, აშენებდა, აჩუქურთმებდა, აქანდაკებდა, ხატავდა, ისპაჰანში ჩეჰელ - ჩუთუნის სასახლის კედლები ბრწყინვალე ფრესკებით მოახატვინა, აქვე ქართული წარწერაც შეაპარა ქართველყოფილმა, ეტანებოდა ირანულ, არაბულ, ბერძნულ და ქართულ მწიგნობრობას, უყვარდა ფირდოუსი, ჰომეროსი, პლატონი, არისტოტელე და ლოცულობდა რუსთაველზე, ირანის არმიის მთავარი ძარღვი არის ქართველთა მხედრობა იტყვის იტალიელი მოგზაური პიეტრო დელა ვალე, ქართველთა სიძე, მაშ ღულამთა გვარდია ქართველი მხედართმთავრით მთავარი ძარღვი ირანის საომარი ძალებისა,

მალიან ენდობოდა აბასი გათათრებულ ქართველთ, რადგან სჯეროდა ის ქრისტიანი ქართველისათვის ყოველ დაბადებით თათარზე უარესია,

«მთელი სპარსეთი მე მემორჩილება, ხოლო მე უნდილამეს ვემორჩილები», იტყოდა აბასი,

1603 წ აბასმა ომი აუტეხა ოსმალთა სულთან მეჰმედ III - ს, 2 ვეშაპის ჭიდილი ამჯერად მცირე შესვენების 1639 წლამდე გაგრძელდა, ორივეს ქართველთა იმედი ჰქონდა და საქართველო თავისად მიაჩნდა,

ამ ომში შაჰის ამოცანა იყო დაებრუნებინა ოსმალეთისგან წართმეული ირანული მიწები და ამიერკავკასია მთლიანად, გამორჩევით საქართველო დაეპყრო ისე რომ ოსმალთ არასოდეს მისი დაუფლების იმედი არ დარჩენოდათ და არც რუსეთს, პირველად ირანელ - ოსმალნი ერთმანეთს დაეტაკნენ 1603 წ ზაფხულში სოფელ სუფიანთან სალმასის ოლქში, ოსმალნი დამარცხდნენ, შაჰი დაედევნა, თავრიზს დაეპყრა, აქაური ბეგლარბეგი ალი ფაშა ზარქოში დაატყვევა და თვრამეტდღიანი Aაღყის შემდგომ ქალაქი იხსნა ოსმალთაგან, თავრიზიდან არაქსისაკენ წამოემართა, გადმოლახა ჯულფა და ნახიჭევანი, აიღო და თექვსმეტ ნოემბერს ერევანთან დასცა ბანაკი სადაც დიდძალი თურქობა იდგა, ციხეც ძლიერ გაემაგრებინათ და გაემარაგებინათ, აბასმა ერევანს ალყა შემოარტყა, რომელიც გაგრძელდა 9 თვე და 10 დღე, დეკემბრის ბოლოს მეჰმედ III გარდაიცვალა და ტახტზე მისი 14 წლის ძე აჰმედ I ავიდა 1603 - 1617 წ, სახელმწიფო საქმეთა მოთავეობა აჰმედის დედამ აიღო ხელთ, სასახლის ალად კი გურჯი მეჰმედ ფაშა დაინიშნა და შაჰმაც ქართველები აფრინა საქართველოს კონსტანტინე მირზა კახეთს და თამაზ ყული ხანი ქართლს, პირველი კახეთის მეფის ძე იყო, მეორე გათათრებული და უნდილამის აღზრდილი, მათ ქართველ მეფეებს შაჰის ბრძანება მიუტანეს «ერევანს ვდგავარ და სასწრაფოდ მომეშველეთ ჯარითო, ქართლის მეფე გიორგი X მაშინვე წაყვა თამაზს, კახთა მეფე კი დაგვიანებით მივიდა,

გაიხარა შაჰმა, იმ დღეს ინდოეთიდანაც ჩამოუვიდა ძღვენი, რომელიც მისგანვე ინდოეთს ელჩად დადგენილმა მანუჩარ - ბეგმა ჩამოუტანა და ამ ძღვენში 1 ნივთი მოეწონა შაჰს ოქროსქარქაშიანი ხმალი, სულ ერთიანად ძვირფასი თვლებით და წვრილი ალმასით მოსევადებული, იღბლიანია ეს ხმალი უთხრა მანუჩარმა შაჰს, ყველაფერი სასიკეთოდ წარიმართება როცა მას ხელში მოიმარჯვებ, მეორე დღეს ერევანზე იერიშიც დანიშნა შაჰმა, წინ ქართლელ - კახელნი წარიმძღვარა მათ 3 ჯვარი

წარმძღვარეს წინ, ერევანი აიღეს ქართველთ იდგა 1604 წ აგვისტოს ბოლო, შაჰმა გაიხარა,

კარგად კი გადაუხადა მაშინ შაჰმა ქართველ მეფეებს ეს ერევნული სიხარული, გიორგი X - ს მთელი დებედეს ხეობა, ლორე და აღჯაყალა წაართვა, ალექსანდრე II - ს კაკ - ენისელი ანუ საინგილო და მალე ორივე მიასიკვდილა კიდეც, გიორგის სასმელში საწამლავი შეუყოლა, ალექსანდრე კი მისივე შვილს კონსტანტინეს მოაკვლევინა, რომელმაც მამას ძმა გიორგიც დააკლა და კახეთის ტახტზეც დაჯდა, თუმცა კახელებმა ქეთევან დედოფლის მეთაურობით აჯანყება მოაწყვეს და მოკლეს კონსტანტინე, ხოლო მეფედ თეიმურაზი მოითხოვეს ძე დავით I - სა და ქეთევანისა, რომელიც შაჰის კარზე იყო და შაჰიც დათანხმდა ამაზე,

ქართლში კი გიორგის ძე ლუარსაბ II გაამეფა შაჰმა 1606 წ,

ოსმალეთთან ომი ახალი მოცულობით მძვინვარებდა, მათი ახალი მხედრობაც დაძრულა სერასქერ ჯიღალ ოღლუსა და ნასიფ ფაშას სარდლობით აზერბაიჯანისაკენ სალმასისა და თასუჯის გზებით 100 000 მეომრით, ხოლო სპარსელთ 60 000 მეზრძოლი ჰყავდათ, ბრძოლა მოხდა 1605 წ შვიდ ნოემბერს სუფიანთან ურმიის ტბის მახლობლად, უნდილაძემ გაიმარჯვა,

20 ათასი ოსმალთ დახოცეს, ურმიიდან უნდილაძე გაემართა ჯარის ნაწილით, ხოლო შაჰი ყარაბაღისკენ წამოვიდა დანარჩენი მხედრობით, ყარაბაღი დაიჭირა, მერე განჯა მოაქცია ალყაში, აქ ეახლენ მას კახელი ელჩები, შეატყობინეს კონსტანტინეს მოკვლაც და ითხოვეს თეიმურაზის გამეფებაც, ალყა 4 თვე გაგრძელდა, ახასი ერთი სუნიტი დერვიშის წერილსაც გაეჯავრებინა, რომელიც სპარსელებზე წერდა «განკითხვის ჟამს დიდი ალაჰი თქვენ შიიტ სპარსელებს აყროლებული ურიების ვირებად გადაგაქცევთო, რათა ამ საზიზღარმა და მთელს მსოფლიოში მოძულეებულმა ხალხმა ვირებივით შეგკაზმონ, ზედ შეგჯდნენ და პირდაპირ ჯოჯოხეთში შეგაჯირითონო», შაჰმა შიიტი დერვიშები გამოიძახა და უბრძანა ამ წერილის სამაგიეროდ სუნიტებს ისეთი წერილი მისწერეთ 32 ჩაღრმავებული ადგილიდან არც ერთი შეუგინებელი არ დაუტოვოთო, მერე უნდილაძე გამოიძახა ყარსიდან მომეშველე ეგებ მოვულო ბოლო განჯასო, მოიჭრა უნდილაძე და 1606 წ ივლისს აიღო განჯა, რომელიც დაანგრის,

1607 წ აბასმა და უნდილაძემ შარვან - აზერბაიჯანი საქართველოდან კასპიის ზღვამდე ოსმალური ციხიონებისაგან გაწმინდეს და ირანული ციხიონები შეაყენეს, 1612 წ საქართველოდან გაქცეული გ სააკაძე შეეხიზნა აბასს ოჯახით, ეს მოხდა მაშინ როცა მომდევნო წელს შაჰს საქართველოზე ლაშქრობა ჰქონდა განზრახული, მან ალავერდიხან უნდილაძე იხმო და მასთან სათათბიროდ ჩაიკეტა, უნდილაძე მისგან სახელეწილი გამოვიდა, მერე სააკაძე იხმო, ეთათბირა, სახედაწყნარებული გამოვიდა გიორგი, ზაფხულში განზრახული საღვთო ომი საქართველოს წინააღმდეგ ზამთრისთვის გადასწია შაჰმა, უნდილაძის მომხრენი ამბობდნენ სააკაძემ გაუხედნა შაჰს ყური ზაფხულს წასვლა არ ვარგა საქართველოში, რადგან ხალხი ტყეში ადვილად იხიზნება და იქიდან ახალ ომს ამზადებსო, ამიტომ ზამთარში სჯობს რაკი ხალხი ვერც ფოთოლგაცვენულ ტყეში დაიმალება და ვერც თოვლში გაასწრებს მთას, ასე იყო თუ ისე შაჰმა ომი ზამთარში დანიშნა და მაშინ მოკვდა ალავერდი ხან უნდილაძე, კაცი რომელსაც მისთვის დაკარგული სამშობლოს საქართველოს საზიანოდ არასოდეს თითიც არ გაუნძრევია, ამბობდნენ საქართველოში ლაშქრობას აღუდგა წინ უნდილაძე და ამიტომ შაჰმა სათქმელს აღარ ასრულებდნენ დიდი გურჯის მოულოდნელი სიკვდილით დაზაფრულნი,

შაჰი კი მასზე ამას ამბობდა «დიდი კაცი იყო ალავერდი ხან უნდილაძე, დიდი საქმენი განასრულა სულკურთხეულმა ყოველივე შეეძლო მის დიდ გონებას, მაგრამ სიკვდილიც განა კაცთა ხელშია»

, ალავერდი ხანი არც კი მომკვდარა, რადგან მისი შვილები განაგრძობენ სიცოცხლეს» თქვა და იმავე დღეს ალავერდი ხანის დაცლილი თანამდებობანი მის ძეს იმამყულიხანს გადაულოცა, რომელსაც ევროპაში სამხრეთ ირანის ვიცე - კოროლსაც უწოდებდნენ,

უნდილაძის დაკრძალვის დღეს რაღაც სულის ხუთვა დაეწყო შაჰს, ისპაჰანს ძალიან დაცხაო და ფერეიდანის იალაღებზე გაქუსლა სულის მოსაბრუნებლად, რამდენიმე დღე გაატარა იქ და დიდი გულისყურით მოიხილა იქაურობა, აქაურ მიწას გამრჯე ქართველი მიწისმუშა მოუხდებო თქვა,

ზამთარი მოახლოვდა, აბასმა ლაშქრობა ბრძანა, იმამყულიხანი გამოიძახა და სთხოვა «თუ მამაზე მგლოვიარობა ხელს არ გიშლის შენც გამომყევი საქართველოშიო»,

უფრო სხვა რამე მიშლის ხელსო მიუგო უნდილაძემ,

ალბათ ქართველ თვისტომთა უზომო სიყვარული უთხრა შაჰმა,
თქვენს ბრწყინვალეობას არანაკლებ უყვარს ქართველები მშვიდად უპასუხა
უნდილაძემ,
შაჰი შეცბა, მერე ისევ ჰკითხა «მაშ რა გიშლის ხელს»,
ქიშმი და ჰორმუზი უპასუხა უნდილაძემ და ვითომ ახლა გაახსენდა შაჰს რომ მის
კარზე მათი დაპყრობა მზადდებოდა საიდუმლოდ და უნდილაძისთვის მიენდო შაჰს
საომარი სამზადისის მეთაურობა,
ამას გარდა იმამყულიხანს ვითარცა მამის მემკვიდრეობა ეკისრებოდა წარმართვა
ირანის მთელი სამეურნეო - საგანმგებლო საქმეებისა,
კარგი აქ დარჩი და აქაურობას მიხედუო ბრძანა შაჰმა და იმამყულიხანი რომ
გაისტუმრა მერე მისი უმცროსი ძმა გამოიძახა დავით დაუთხან უნდილაძე და იმასაც
ეს უთხრა რაც მის ძმას,
ეტყობა ელოდა ამას დაუთხანი და მაშინვე შეაგება პასუხი «თუ არ დაგვიწყნიათ მე
სხვა რამ მაქვს თქვენგან ნაბრძანები,», რა დაუთხან,
გომბრუნის დაპყრობა ხელმწიფეო, გომბრუნში მაშინ პორტუგალიელები იდგნენ , და
დაუთხანს დააკისრა მათი აქედან განდევნა შაჰმა,
მაგრამ აკი მომავალი წლისთვის ვაპირებდით გომბრუნში ლაშქრობას,
მე უკვე ყველაფერი მზად მაქვს სალაშქროდ შეაგება უნდილაძემ,
საქართველოში ლაშქრობამ ხომ არ დააჩქარა გომბრუნში ლაშქრობა დაუთხან,
არა მეფეო გომბრუნის ბედი მანამ გადაწყდა სანამ საქართველოში ლაშქრობას
შევიტყობდი, მიუგო უნდილაძემ,
ალბათ უნდილაძეებს ბედად არ დაჰყოლიათ ქართულ მიწაზე ფეხის დაბიჯება თქვა
და ისევ ცბიერად გახედა შაჰმა დაუთხანს,
და დაილაშქრა საქართველო უნდილაძეთა წილისდების გარეშე და ეს მაშინ როცა
სრულიად ირანში სწორედ უნდილაძეთა გარეშე არა განაზრახი არ გაიზრახებოდა,
საქართველოს დალაშქრა კი მოხდა ოთხჯერ 1614 - - 1615 - 1616 - 1617 წლებში,
გამორჩევით კახეთის აოხრება, მოსახლეობის აყრა და ირანს ფერეიდანში
გადასახლება,
კახეთმა დაჰკარგა ორი მესამედი თავისი მოსახლეობისა სულ 500 000 ქართველი
სიკვდილით თუ გადასახლებით,

1614 წ I ლაშქრობისას კი შაჰს სამხრეთიდან მოჭრილმა ფაიქებმა ცნობა მოართვეს დაუთხან უნდილაძემ პორტუგალიელები დაამარცხა და გომბრუნის სპარსეთს დაუმორჩილაო, რომელსაც შაჰმა ბენდერ აბასი დაარქვა,

და იქნება ირანის დიდი ნავთსადგური ბრძანა შაჰმა,

1618 წ შაჰმა თანამდებობის ბოროტად გამოყენებისათვის გადააყენა ისპაჰანის ტარულა მოურავი მირ აბდალ აზინი, რომელსაც ვერც შაჰის სიძობამ უშველა, შაჰმა გ სააკაძე დაიბარა და ჰკითხა რას მირჩევ ვინ გამოგვადგება ქალაქის თავადო,

ხოსრო მირზა გამოდგება უპასუხა გიორგიმ, ასევე ურჩია იმამყულიხანმაც, რომელიც მოხდენილად იყო ჩაცმული და შაჰმა ჰკითხა «მაინც ვინ არის შაჰი მე თუ შენ»

«თქვენ ხელმწიფეო ნებითა ალაჰისა და მისი წინასწარმეტყველის მუჰამედისა უპასუხა უნდილაძემ,

1619 წ შვიდ ივლისს შაჰი ისპაჰანის მთავარ მოედანზე გამოსულიყო, თან სტუმრები ახლდენ ინდოელი და ოსმალთა ელჩები, იმამყულიხან უნდილაძეს ძღვენი გამოეგზავნა შაჰის კარზე და სწორედ ამ მისართმეველის სახილველად მოსულიყვნენ ყველანი, მალე ქარავანიც შემოვიდა, წინ 40 არაბული მერანი მოჰყავდათ, ცხენებს 7 თვალმარგალიტით დატვირთული აქლემი მოყვებოდა, მერე მოდიოდა ოთხთვალა ფორნები, ყოველ მათგანზე 2 დიდი შაქრის ლოდით, აზრი დაიკრეს ინდოელებმა, უნდილაძე იმას მიგვანიშნებს მარტო ინდოეთს როდი ჰქონია შაქარიო, ბოლო ფორანზე კი ინდაურები დაესხათ ქართველებს, ესეც საოცარი სახილველი იყო რადგან ინდაური პირველად შემოეყვანათ ვენეციიდან ქართველ ვაჭრებს,

მთავარი მაინც თვითონ ფორნები იყო ახალი სამიმოსვლო და საბარგო გაწყობილობა, რომელიც ქართველებმა შემოიტანეს ირანში,

1622 წ გაზაფხულს შაჰის ბრძანებით გულაბყალას ციხეში თავი მოჰკვეთეს ლუარსაბ II - ს, მთელი 1 თვის მანძილზე უნდილაძის გვარიდან შაჰს არავინ მოლანდებია, ისინი ლუარსაბს გლოვობდენ სპარსელთაგან შეფარვით და გამოიძახა შაჰმა იმამყული ხანი, რომელიც იმჟამად გულფაიგანის სასახლეში იყო და იტალიელი სტუმრები ჰყავდა ბერ - მისიონერები, რომელთაც ბერძნულ ისტორიასა და ფილოსოფიაზე ესაუბრებოდა, რომელთაც უნდილაძემ სთხოვა მისი წიგნთსაცავისთვის რომიდან გამოეწერათ პლატონის და არისტოტელეს თხზულებანი ბერძნულ და ლათინურ ენებზე, არაბულ - ლათინური ლექსიკონები

და ბიბლია არაბულ ენაზე, მისიონერებმა აღუთქვეს თხოვნის შესრულება და ამ დროს შათირიც მოიჭრა და შაჰის ბრძანებაც მოიტანა,

უნდილაძე სასწრაფოდ გაეშურა, აბასმა ახალ საომარ სამზადისზე ჩამოუგდო სიტყვა,

ყოველივე აღესრულება მაგრამ ამჯერად საით აპირებს ირანის ლომი ალაჰისაგან ნაკურთხი მახვილის წარმართვას,

სამხრეთისაკენ და იმავე წელს უნდილაძემ დაიპყრო შამი, შემდეგ ჰორმუზიდან გარეკა პორტუგალიელები და ეს კუნძულიც ირანს დაუმორჩილა და გაეხსნა მას სამხრეთულ ზღვათა კარიბჭენი,

ახალი ფურცელი ჩაწერა ქართველმა კაცმა ირანის ისტორიაში,

ზეიმით შეეგება უნდილაძეს ისპაჰანი, იწერებოდა მასზე ლექსები, პოემები, ბალადები, სიმღერები იწერებოდა მის სადიდებლად, ჩვენს დრომდე მოატანა უნდილაძის თემამ სპარსულ ლიტერატურაში, სპარსი პოეტი კადრი შამისა და ჰორმუზდის მთავარ გმირს უძღვნის ორ პოემას ჯანგ ნამაი ქიშმ და ჰარუნ - ნამე, შაჰმა კი საგანგებოდ გამართულ ნადიმზე ეს უთხრა უნდილაძეს «რა ვქნა აღარ ვიცი, რით დაგაჯილდოვო, ერთი შაჰის ტახტი შემომრჩა და ამასაც შენ ვეღარ დაგიტომბ, ამ ერთი რაიმეთი მაინც ხომ უნდა განვირჩეოდეთ მე და შენ ერთმანეთისგან, შეურიგდი და დარჩი ისევ ვითარცა მეორე კაცი და ვიცე - კოროლი ჩემს შემდგომო» და იმ დღესვე შაჰმა 2 უნდილაძე კიდევ დააწინაურა საუთხანი განჯა - ყარაბაღის ბეგლარბეგად დანიშნა, ხოლო იმამყულიხანის ძე სეფი ყული ხანი ლარის ბეგლარბეგად და ალბათ უნდა ეფიქრა იმჟამად იქ მყოფ გ სააკაძეს მაინც რანი არიან ეს უნდილაძენი, მთელი თავისი წუთისოფელი ვითომ თათრობენ, მაგრამ არასოდეს ქართველობას არ ღალატობენ, საქართველოს მათი თათრობით არასოდეს ფრჩხილიც არ წამოსტკენია, ოჯახებიც რომ წმინდა ქართული აქვთ, სპარსელთა შესახედავად ჯამეში მუეძინის ყივილს გულდასმით უსმენენ, მერე სახლში მიდიან და ჯვარცმის წინაშე ლოცულობენ, მოყვრობა და ნათესაობა ისევ ქართულ ოჯახებთან აქვთ, იმამყულიხანს 3 ასული ჰყავს და სამივე ქართველზე გაუთხოვებია, ერთი ანდუყაფარ ამილახორს ჰყავს ცოლად შაჰის ცოლისძმას, მეორე ამირსპასალარ დაუდ ბეგ გურჯს, მესამე ალიყულიბეგ სააკაძეს, როსტომ სააკაძის ძმას, ხოლო დაუთხან უნდილაძეს ცოლად ჰყავს თეიმურაზ კახთა მეფის დაი ელენე,

ჭკვიანი ხალხია უნდილაძენი, ხოლო ქეთევან დედოფალი თეიმურაზ I - ს დედა აგერ უკვე 10 წელია შაჰისგან დატყვევებული სწორედ იმამყულიხანის საბეგლარბეგოში შირაზში ატარებდა თავის ტყვეობას, თვითონ ვიცეკოროლი თავის თანამემამულე დედოფალს და მთელ მის სახლეულს დიდი პატივით ეპყრობოდა, დედოფალი ტყვე კი არა დიდად საპატიო სტუმარი გახლავთ ჩვენიო ამბობდა იგი, თუ მაინცდამაინც ტყვეობაზე დადგება საქმე ჩვენ თვითონ ვართ ამ საოცარი ქალის ტყვეებიო, ცალკე სასახლე და წალკოტი მიეჩინა დედოფლისათვის, ყველაზე მეტად მაინც ამით გაახარა მასპინძელმა სტუმარი, ჰორმუზიდან წამოდებული ბიბლიოთეკა მთლიანად სტუმარ დედოფალს გაუგზავნა წიგნის გიჟმა უნდილაძემ. ქეთევანს ოცამდე ქართველი ემსახურებოდა, მათ შორის იყო ერთი, რომელსაც გიორგი ხუცესს ემახდნენ, იგი იყო დედოფლის კარის მღვდელი, სახლთუხუცესიც, სუფრაჯიც, მოურავიცა და მეზღვეც, იგი განაგებდა ქეთევან დედოფლის გარშემო შეკრულ წმინდა ქართულ კოლონიას, გიორგის დაიბარებდა ხოლმე უნდილაძე, დედოფლის და მისი კოლონიის ამბავს გამოკითხავდა, ყოველ საჭირო საგანს, საზრდელს და მისართმეველს მიართმევდა და ისე გამოისტუმრებდა, ყველაზე დიდი საწუხარი ეს ჰქონდა დედოფალს, ტყვედ წამოყვანილი შვილიშვილებისა არაფერი იცოდა რამ, შირაზს რომ გადმოასახლეს ერთხელაც არ შეახვედრეს ლევანი და ალექსანდრე, «უნდილაძისგან ვიცი შაჰი საგანგებოდ ზრდის თეიმურაზის შვილებსო ეუბნებოდა გიორგი ხუცესი, სინამდვილეში კი უნდილაძის ბრძანებით არ უმხელდენ ქეთევანს როგორ დაახოჯავა შაჰმა მისი შვილიშვილები, როგორ მოკვდა ჯერ ალექსანდრე და შემდეგ ჭკუიდან შეშლილი ლევანი,

უნდილაძემ ერთხელ გიორგის ნახელავი ბალი მოიხილა და ისე მოიხიბლა მაშინვე ისპაჰანს გაგზავნა და შაჰის ბაღები გაამართვინა და დამდგარიყო 1624 წ იმამყულიხანმა შაჰის ბრძანება მიიღო «დაუყოვნებლივ ჩემი სახელით უბრძანე ქეთევან დედოფალს მაჰმადიანობა მიიღოს ხოლო უკეთუ ჩემი ბრძანება არ აღასრულოს მაშინვე სასტიკი წამებით შეჰყარე სიკვდილს», ზარი დაეცა შირაზის ხანს, არ იქნება და არ გათათრდება ქეთევანი და ამისთვის მე უნდილაძემ, ქართველმა უნდა მოვკლა დედოფალი საქართველოსი, სათაყვანო და სალოცავი ქართველი ხალხისა, სასწრაფოდ პასუხი გამოუგზავნა შაჰს, «ნუ იკადრებ და ნუ აღმართავ ხელს უმწეო ქალის სიცოცხლეზეო, რას აქნევთ მის გათათრებასო, განა

თქვენთვის სირცხვილი არ იქნება ესოდენ სათნო ქალის სიკვდილი», აზვავდა შაჰი ხელახლა აფრინა ფაიქი «შენ რასაც გიბრძანებ შეასრულო»,

სხვა გზა აღარ იყო და ეახლა უნდილაძე ქეთევანს ეაჯა კრძალვით, თავაზით, მარწმუნებელი შეგონებით «ნუ შეეცდებით წინ აღუდგე შაჰის ბრძანებასო, გარეგნულად აღიარე მხოლოდ მაჰმადიანობაო, ხოლო გულით ისევ ქრისტიანი დარჩები» ემუდარებოდა უნდილაძე ღვთაებრივ ქალს და სტიროდა მსგავსად ჰეროდეს ჯალათისა, რომელსაც ნაბრძანები ჰქონდა თავის მოკვეთა იოანე ნათლისმცემლისთვის, ქეთევანმა კი მშვიდად და შეუვალად სთქვა თავისი პასუხი «ჩემო კეთილო ძმაო, სხეულის სიცოცხლისთვის არ გავწირავ სულსა ჩემსა, რასაც ჰქვია ქრისტიანობა და ქართველობა, სხეული მიწაა და დღეს თუ ხვალ მიწად იქცევა, ხოლო ქრისტეს რჯული და საქართველო, რომელიც ჩემში დაბადებითვე ცასახლებულა უკვდავია, მარადიული და მისი მოკვლა არც შენს ხელმწიფეს ძალუმს და არც მის ცრუ ღვთაებას»,

შენს ხელმწიფესო გულზე დაესვა უნდილაძეს დედოფლის სიტყვა, მე მისთვის ქართველი არ ვყოფილვარო გაიფიქრა გულადუღებულმა,

კვლავაც დიდხანს ემუდარა, მაგრამ ამაოდ დაშვრა, დარწმუნდა უნდილაძე ვერავითარი ძალა ვერც ღმერთი და ვერც სატანა ვეღარ შეარყევდა დედოფლის გადაწყვეტილებას და აღესრულა ქართველთა ისტორიის მარად სანიშანსვეტო წამება ქეთევან დედოფლისა 1624 წ ცამეტ სექტემბერს,

აქამდე არცერთ უნდილაძეს ასეთი გაწბილება არ უგემნია,

1625 წ 12 წლის გათათრებული გ სააკაძე გადმოქართველდა, შაჰს აუჯანყდა და მარტყოფის ველზე ოცდაათიათასიანი არმია გაუნადგურა, გაცოფებულმა შაჰმა სააკაძეს მისი ძის პაატას მოკვეთილი თავი გამოუგზავნა და სარევანშიოდ ახალი ჯარი აწვია,

საომარი წვევა განჯაშიც მივიდა, შაჰი დავით უნდილაძეს უბრძანებდა სასწრაფოდ შენი ჯარით საქართველოსკენ მიმავალ ჩემს ჯარს შეუერთდიო და პასუხად შაჰმა მიიღო ცივი უარი, რასაც ვერაფრით ვერ უპასუხა, ის ლაშქრობა 1625 წ პირველ ივნისს მარაბდის ბრძოლით გათავდა, ეს იყო ქართველთა გმირობის უიღბლო აპოთეოზი, შაჰი გამარჯვებას თავისად მიიჩნევდა თუმც ქართველნი სამამულო ომს ახლა იწყებდენ,

1626 წ შირაზი, დარბაზობა აქვს ირანის ვიცი - კოროლს, იქ მყოფი ინგლისელი ჰერბერტი გაოცებულია მასპინძლის სიმდიდრით, ძმასთან სტუმრად არის დავით უნდილაძეც, შათირი მოიჭრა ისპაჰანიდან, შაჰი სასწრაფოდ იწვევდა ძმებს, მოტეხილი ერვენათ შაჰი ძმებს, ოსმალთ ბაღდადი ალყაში მოუქცევიათ,

შენ სასწრაფოდ უნდა გაემურო ჯარით იმამყულიხან ბაღდადისაკენ, მერე დავითს მიუბრუნდა და უთხრა, «შენ კი დაუთხან უნდა წახვიდე საქართველოში»

საქართველოში,

ნუ შეშფოთდები, საომრად არ გაგზავნი სამშვიდობოდ წახვალ,

ვისთან,

თეიმურაზთან, თეიმურაზს უნდა ეახლოს უნდილაძე და შაჰის სახელით სამძიმარი მოახსენოს დედისა და შვილების სიკვდილის გამო, ბოდიშიც მოუხადოს სამძიმრის დაგვიანებისთვის, ესეც იცოდეს თეიმურაზმა რაც ამ ბოლო დროს საქართველოში ხდება შაჰს თეიმურაზის ბრალად არ მიაჩნია, ყველაფერი მხოლოდ სააკაძის ბრალია, ბოლოსდაბოლოს იყოს თეიმურაზი ქართლ - კახეთის მეფე ოღონდ თურქულ და რუსულ ხალათებს ნუ ჩაიცმევს და ბოლოს იქნებ პირადად ეწვიოს გაზრდილი გამზრდელს,

«ტფილისში ჩახვალ დაუთხან, იქ შეხვდები თეიმურაზს მოელაპარაკები და გამომიგზავნი სამშვიდობო წერილს თეიმურაზის ხელრთვით დაასრულა შაჰმა,

შენ კი იქიდან განჯაში წადი,

რატომ,

შენ დანიშნული ხარ ისევ განჯა - ყარაბაღის ბეგლარბეგად,

ტფილისისკენ მოჰქრის დაუთხან,

ტფილისი 1626 წ, საზაო მაგიდას უსხედან თეიმურაზ I და უნდილაძე, შეთანხმდენ შაჰი სცნობს თეიმურაზის მეფობას გურჯისტანში, თავის მხრივ ქართველთა მეფე პირობას იძლევა თურქული ხალათი გაიძროს და სპარსული ჩაიცვას, რაც შეეხება მის გამოცხადებას, მას ამჯერად არ მიაჩნია თავის თავი ესოდენ ღირსი პატივისა და შეეცდება მომავალში ჩაიდინოს ისეთი საქმეები და მოსაწონი საქმენი, რომ პირნათლად წარსდგეს ალაჰის ჩრდილის წინაშე,

მოლაპარაკება დასრულდა, უნდილაძემ ფაიქი აფრინა და შაჰს აცნობა ყოველივე, შაჰი კმაყოფილი იყო საქართველოს მხრით საშიშროებამოხსნისლს შეეძლო უფრო თამამად შეეტია ოსმალთათვის,

იმავე წელს იმამყულიხანმა ბაღდადი იხსნა თურქთა ალყისაგან,

1 სასიხარულო ამბავი სტამბოლიდანაც შეიტყო შაჰმა მომკვდარიყო მეჰმედ ფაშა თურქეთის დიდი ვეზირი, მაგრამ 1 ცუდი ამბავიც შეატყობინეს იოთამ სულთან გურჯის სიკვდილი, რომელიც მისი აღზრდილი და დარუბანდის მმართველი იყო, მთელი დღე ნადირობდნენ ალაზნის ველზე თეიმურაზი და უნდილაძე და არ ჰგავდა ეს ნადირობას, ნადიმობდნენ და არ ჰგავდა ნადიმობას, საქართველოს ჭირ - ვარამზე მსჯელობდნენ, ღამით ერთმანეთს გაეფიცნენ,

1629 წ ცხრამეტ იანვარს მოკვდა აბასი, ტახტზე ავიდა 17 წლის შაჰ სეფი დედით ქართველი და კიდევ შაჰ აბასისა და თამარ ამილახორის შვილიშვილი, იყო უნიჭო, უნებო, უხიაგი და სასტიკი,

სახელმწიფოს ნამდვილი გამგებელი კი იყო ხოსრო მირზა დავით XI - ს და წავკისელი გლეხის ქალის შვილი,

მისი კარიერა ისპაჰანის ტარულობით დაიწყო, ხოლო ახლა ყველა ამას ამბობდა ირანის ყველა საქმე ხოსრო მირზას ეკითხებო,

თითქოს უნდილაძეების ვარსკვლავიც კი დაეჩრდილა მის ვარსკვლავს თუმცა ირანის შაჰის კარზე უნდილაძეები აღარ იყვნენ მოდაში, შაჰ სეფის კარზე ხოსრო მირზა იყო მოდაში და ამიტომ ვითარცა 2 მუხის წესია მეორე ქართველს ახლომახლო აღარ დაედგომებოდა და აი ერთ დღეს შაჰ სეფი ბაღში სეირნობისას ცადავარდნილ ალვის ხეებს მიადგა, უყურა და თქვა «ძალიან გაზრდილან და გამსხვილებულან ეს ხეები, აუცილებლად უნდა მოვჭრათ და მათ ნაცვლად ახალი ნერგები უნდა ჩავყაროთო», ეს გასაგებად იყო ნათქვამი და ასეც გაიგო ერთმა კარისკაცმა, მის წინ მუხლებზე დაეცა და უთხრა «დიდებულად ბრძანებთ დიდო შაჰო, აჰა მზად გახლავართ თავი წამაგდებინოთო», «შენ არა ხარ ის ხე რომელიც უნდა მოიჭრასო დაამშვიდა შაჰმა, მაშ ვინ მიაჩნდა მას მოსაჭრელ ხეებად, თურმე ძმანი უნდილაძენი, ბოლოს და ბოლოს შაჰისთვის ცნობილი შეიქმნა ერთი უცნაური ამბავი, თურმე იმამყულიხანს შირაზში დარბაზობა გაუმართავს და სტუმრად თავის ძმის და ინგლისელი ატაშის

ჰერბერტის გარდა მიუწვევია თეიმურაზ I, რომელიც იქ ისე ჩასულა და უკან დაბრუნებულა რომ არავის არაფერი შეუტყვია,

სეფიმ იცოდა, რომ უნდილაძეებს არ უნდოდათ მისი გამეფება, რომელთაც ტახტზე უფრო კანონიერი მირზას აყვანა სურდათ, ეს იყო იმამყულიხანის უფროსი ვაჟი, რომელიც ვითომ აბასის ნამდვილი ძე იყო,

უქველად უნდა მოისპონ უნდილაძენი, მაგრამ ანგარიში უნდა გაეწიოს იმას, რომ ისინი ძალიან უყვარს სპარსელ ხალხს, თუმცა ხალხსაც უნდა გაეწიოს ანგარიში, მათ უნდა შეიტყონ თავიანთი გმირების ნამდვილი სახე და ამოქმედდა შაჰი და დაიწყო უფროსი უნდილაძით,

1630 წ სპარსელებმა ხოსრო მირზას სარდლობით ილაშქრეს ბაღდადს, დაამარცხეს სერასქერი ხუსრევ ფაშა და ბაღდადი მოიმტკიცეს, აქ მოლაშქრე სარდალთა შორის დაუთხანიც იყო და იქიდანვე აუბეს შარი მას,

რამდენიმე ყაჯარი წარჩინებული მთავარსარდალს ეახლა და მოახსენა დაუთხანი ყველას აგდებით გვექცევაო, იდროვა ხოსრო მირზამ, უნდილაძე გამოიძახა, საჩივარი გააცნო და ურჩია ხელქვეითთ დღეიდან შემწყნარებლურად მოექცეო, დაუთხანმა საყვედური იუკადრისა, ხოსრომაც მისი უკადრისობა ფეხებზე დაიკიდა, უნდილაძემ მას ზურგი შეაქცია და მისი შეგონება უპასუხოდ დააგდო, ,

ხოსრომ რისხვა გულს დაიმარხა და ისპაჰანს შაჰს ყოველივე გაზვიადებით აუწყა, შაჰმა მეჯლისზე დაუთხანი ფრთხილი საყვედურებით შეალამაზა, ისევ არ სცნო საყვედურის ღირსად თავი უნდილაძემ, მაშინ კი იჭექა შაჰმა, ჯალათებს ანიშნა, რომლებიც უნდილაძეს დაეძგერენ გარეთ გაათრიეს, არგანი შემოჰკრეს და ისევ უკან შემოიყვანეს,

«მამაშენის და შენი ძმის პატივისცემა რომ არ მქონდეს ბეგლარბეგობასაც წაგართმევდი და იქნებ სიცოცხლესაცო» უთხრა შაჰმა,

არც ერთი სიტყვა სინანულისა არ წასცდენია უნდილაძეს, შაჰმაც მეტი ვეღარ შეჰბედა, დილით კი ისევ მოიკითხა უნდილაძე,

დაუთხანმა წუხელ ყარაბაღისკენ გაქუსლაო იყო პასუხი,

შაჰმა ისიც შეიტყო რომ ამის შემდეგ დავითი და თეიმურაზი კახეთს ერთმანეთს შეხვედრიან სადაც უნდილაძემ თეიმურაზი გააფრთხილა შაჰის მზაკვრობის გამო, ასევე უამბო ერთი ამბავი, ერთხელ აბასმა ჩემი ძმა იმამყულიხანი ჰარამხანაში

შეიყვანა და უთხრა «ჩემი პატივისცემის გამო ჩემს ცოლთაგან ერთერთი მინდა მოგიძღვნა და რომელიც გინდა აირჩიეო», იმამყულიმ ქალი აარჩია, 5 თვის თავზე იმ ქალს ვაჟი შეეძინა შაჰისგან, იმამყულიმ ბიჭი თავის ძედ გაზარდა და შაჰისთვის არაფერი უთქვამს, ის ბიჭი ახლა 24 წლისაა, მისი სახელია სეფე ყული სულთანნი ბეგლარბეგი ლარისა აი ვინაა კანონიერი მირზა,

ერთ დღეს დაუთხანმა შაჰისგან ახალი თანამდებობა მიიღო იგი თბილისის მმართველადაც დანიშნეს, აქ რაღაც ხრიკი უნდა იყოსო იფიქრა უნდილაძემ და მართლაც თბილისის ციხიონის უფროსს შაჰი უთვლიდა იდუმალ, როგორც კი დაუთხანი გამოჩნდეს შეიპყარ, თავი გააგდებინე და გამომიგზავნეო,

უნდილაძე განჯას დარჩა და ტფილისს თავის მოადგილე გაგზავნა, ეს ხრიკი რომ ჩაემალა შაჰმა მეორე მუხანათობა ჩაიფიქრა, განჯას თოფი უნდა გავარდნილიყო და მას შემთხვევით დაუთხანი უნდა მოეკლა, მაგრამ მეთოფეც თოფის გავარდნამდე გაქრა,

თეიმურაზს კი დაუთხანის ფაიქებმა წერილი გადასცეს, მანაც ხმალზე გაიკრა ხელი, 1632 წ. ჟამი ნადირობისა, დაუთხანი სანადიროდ იკაზმებოდა, მოულოდნელად 3 მისიონერი ეწვია პიეტრო ავიტაბილე, ჯაკომო სტეფანი და მატეო ფიორინო ტფილისელმა ყიზილბაშებმა გაგვძარცვესო, უნდილაძემ მათ ფულიც ცხენებიც და აქლემებიც მისცა და განჯას ადგილიც გამოუყო საცხოვრებლად და ეკლესიის ასაგებად, მერე ოჯახით აიბარგა უნდილაძე, აიყოლია ყაჯარული ლაშქარი და გამოუცხადა საქართველოში მივდივართ სანადიროდო,

ეს ყაჯართაგან არავის გაკვირვებია რაკი ასე ხშირად ხდებოდა, წავიდენ თეიმურაზი შემოეგებათ, სანამ ვინადირებდეთ მცირე ინახი უნდა მივილოთო, თქვა მეფემ და კარვისკენ გაუძღვა სტუმრებს სადაც სუფრა იყო გაშლილი და ის იყო სუფრისკენ ყაჯარებმა ხელი გაიწვდინეს, რომ შემოიჭრენ ქართველნი, დაერიენ და რამდენიმე წუთში ყველა ამოხოცეს, შემთხვევით თათრულად გამოწყობილ უნდილაძესაც კინაღამ უჭირეს ხმალი, შემდეგ ყიზილბაშთა მხედრობას დაემგერენ და ამოხოცეს 700 ყიზილბაში,

ეს აჯანყება იყო ირანის წინააღმდეგ, თეიმურაზმა დასავლეთ საქართველოში და სამცხეს აფრინა შიკრიკი დამხმარე ჯარის სათხოვნად, მართლაც მოვიდნენ

თეიმურაზის სიძე ალექსანდრე იმერთ ბატონიშვილი, ლევან II დადიანი და მესხთა მთავარნი და აზნაურნი,

იმავე წელს თეიმურაზი და უნდილაძე განჯაში შეიჭრნენ, ქალაქი აიღეს, ციხიონი გაჟლიტეს და იქაურობა მოარბიეს, მერე მთელს ყარაბაღს მოედვნენ და არეზამდე ჩავიდნენ, ყოველივე წამოიღეს ნაძარცვი, შემდეგ ბარდავი დაიპყრეს, არეზის მარცხენა მხარე ირანს ჩამოკვეთეს, ახლა რაღა უნდა ექნა თეიმურაზს, ირანს პირდაპირ ვერ შეებრძოლებოდა, მალე მას განჯასარის კათალიკოსი მოადგა და 40 000 კაცი დაჰპირდა ირანთან შესაბრძოლებლად, თეიმურაზმა შემოთავაზებისგან თავი შორს დაიჭირა, აიყარა, გორში წავიდა, უნდილაძეც გაიყოლია, იქ ინადიმეს და ინადირეს, აჯანყებულთ იმამყულიხანის დახმარების იმედი ჰქონდათ, მაგრამ მათ ჯერ არ იცოდნენ საბედისწერო ამბავი იმამყულიხანს თავის ძალები საკმარისად არ მიუჩნევია და ელჩები პორტუგალიელებთან გაუგზავნია სამხედრო დახმარების მიზნით, მაგრამ უშედეგოდ, როცა შაჰმა აჯანყების ამბავი შეიტყო ყაზვინს გადავიდა და აჯანყებაში იმამყულიხანის მონაწილეობაც რომ შეიტყო თავისთან დაიბარა, მან კი საქმეთა მომიზეზებით უარი შეუთვალა, შაჰმა ისევ დაიბარა, თან მუქარა შეუთვალა, მუქარას მუქარა შეაგება უნდილაძემ, შაჰმა შებმა ვერ გაბედა და ხერხს მიმართა, უნდილაძის კარისკაცი მოისყიდეს შაჰის აეშაგებმა, ისინიც შეუჩდენ უნდილაძეს და შერიგებისკენ მოუწოდეს და ისიც დათანხმდა რითაც დაუშვა დიდი შეცდომა და თავის ოჯახით შაჰს ეახლა ყაზვინს,

ხალხი დიდი პატივით შეხვდა მას, პირველი შეხვედრის შემდეგ შაჰმა მეორე დღეს დაიბარა, თუმც შეხვედრა აღარ შემდგარა, ღამით ჰარამხანაში დაადგნენ უნდილაძეს თავს შაჰის მიგზავნილი მკვლელები ყაჯარი ქელბალი ბეგ ეშიკალასბი და 2 ქართველი დაუდ ბეგ გურჯი და ალი ყული ბეგ სააკაძე სიძეები უნდილაძისა,

სააკაძეს შაჰის ფირმანი ეჭირა ხელში, რომელშიც ეწერა სიკვდილი, მშვიდად მოისმინა უნდილაძემ «მე მზად გახლავარ დავემორჩილო შაჰის ბრძანებას, ოღონდ ერთსა გთხოვთ, აქ ნუ მომკლავთ უბედური ქალების თვალწინ, ცოდონი არიან თავზარს დასცემთ სიკვდილის ხილვა» თქვა სიკვდილმისჯილმა, ეს თხოვნა აუსრულეს და ჰარამხანიდან გაიყვანეს, მტკიცე ნაბიჯით მიდიოდა სიკვდილთან შესახვედრად, არავინ იცის რომელმა სიძემ მოიქნია პირველმა ხმალი, უნდილაძის მაღალგონიერი თავი მიწაზე დაეცა, აღარ იყო ამ ქვეყნად იმამყულიხან უნდილაძე, ტომით ქართველი, მჭედელი სხვათა ისტორიისა, დიდი მხედართმთავარი,

უნდილაძეთა უკანასკნელ ყლორტებს მიადგნენ ჯალათები, დაუთხანის ვაჟი სადღაც წაიყვანეს, იმამყულის შვილთაგან პირველად თავი სეფე ყული სულთანს მოკვეთეს, მერე დანარჩენი ორიც ფათალი ბეგი და ალი ყული ბეგიც დახოცეს, 3 დღე - ღამე ეყარა ყაზვინის შუაგულში დახოცილ ქართველთა ნაშთები და დასტიროდა მათ ალავერდი ხან უნდილაძის მეუღლე, 3 დღე არ ეძინა ქალაქს, შაჰმაც ვეღარ გაუძლო და მეოთხე დღეს დააკრძალვინა დახოცილნი,

ახლა დავით უნდილაძის ჯერიც დადგა, შაჰმა თეიმურაზს შემოუთვალა «ყველაფერს გაპატიებ ოღონდ დაუთხანი გამომიგზავნეო», თეიმურაზმა უარი შეუთვალა, მაშინ შაჰმა დაუთხანის ცოლი საროსკიპოში ჩააგდო ნამუსსათელად, ხოლო ვაჟი სოდომიტ მეჯინიბებს მიუგდო, უნდილაძე ოსმალეთს გადავიდა ვითარცა თეიმურაზის ელჩი თუმც ამ ელჩობას არავითარი შედეგი არ მოჰყოლია, ამის შემდეგ სულ ჩაიკარგა მისი სახელი ოსმალეთში, იქ დაასრულა სიცოცხლე კიდევ ერთმა დიდმა უნდილაძემ, რომელსაც ქართველნი დავითს ეძახდნენ, ირანელნი დაუთხანს, ოსმალნი დაუთ - ფაშას.

18 გულჩარა,

გულჩარა ანუ გულჩორა, ასული ქართლის მეფე გიორგი X - სი, შვილიშვილი მეფე სვიმონ I - სა, დაახლოებით უნდა დაბადებულიყო XVI საუკუნის 80 - 90 - ან წელთა მიჯნაზე, იგი შუათანა ბატონიშვილი იყო გიორგის ძეთა დავით და ლუარსაბ ბატონიშვილთა შორის,

ამ ქართველი ქალის სახელის საისტორიოდ პირველი გამოჩენა მისი სამშობლოს ერთ მორიგ ტრაგედიას დაუკავშირდა, ხოლო ტრაგედია იგი 1599 წ ალგეთის ხეობაში უთვალავ ოსმალურ მხედრობასთან შეტაკებისას ქართველთა მარცხი და ბრძოლის მთავარი გმირის თვითონ სვიმონ მეფის ბრმა შემთხვევითი ტყვედ ჩავარდნა და სტამბოლს წაყვანა, ზეიმობდა ოსმალეთი სვიმონ ქართველთა მეფის დამარცხებასა და დატყვევებას, დაცემულიყო ამიერკავკასიის ხალხთა უპირველესი გმირი, დროშა და იმედი,

სულთან მეჰმედ III - ს ბრძანება გაეცა 3 დღე - ღამე იზეიმოს ოტომანთა იმპერიამ, 3 დღე - ღამე ოსმალური სამეფო დროშები უნდა გამოჰკიდონ ყველა ქალაქში და ფრიალებდნენ ნახევარმთვაროსანი ბაირაღები არა მხოლოდ სტამბოლში არამედ ტფილისში, დმანისში, ლორეში, ახალციხეში,

სულთანნი დიდი სიამტკბილობით შეხვდა სვიმონს, ბევრი წყალობა შეჰპირდა, დიდი სიმდიდრე და პატივი, მაგრამ ვერ იქნა და გაათათრებაზე ვერ დაითანხმა, არც ქართლის დახარკვასა და ქვეშევრდომობაზე დათანხმდა ქართველი მეფე, მაშინ განრისხებულმა ფადიშაჰმა სვიმონი იედიყულეში შვიდკოშკიან ციხეში ჩააგდო, რა არ სცადა გიორგი სვიმონის ძემ მამის დასახსნელად, არ დაზოგა არც სამეფო ხაზინა, არც პირადი ავლა - დიდება, არც ეკლესია - მონასტრებისა და წარჩინებულთა შესაწირავი და არც საკუთარი ღვიძლი შვილები, დიახ გიორგიმ მამის გამოსახსნელად სტამბოლში შუამავლებად თუ მძევლებად სწორედ საკუთარი შვილები გაგზავნა, ჯერ უფროსი უფლისწული დავითი, მერე მის მიყოლებით ასული გულჩარა, მაგრამ ყოველივე ამას გამოდგა, თურქებმა ქრთამი ქრთამად დაიტოვეს, მძევლები მძევლებად, ხოლო სვიმონი არ იქნა და ტყვეობიდან არ გამოუშვეს და 1603 წ საქართველოს მოუკვდა სვიმონ მეფე, აღესრულა ხელმწიფე ვინც ქართლს ხმალი შეარტყა,

იყო იმჟამად სტამბოლს გორელი ვაჭარი დიაკვნიშვილი და ამან იშოვა ძვალნი სვიმონ მეფისანი და წარმოიღო იგი და მოართვა გიორგის და დედოფალ ნესტან - დარეჯანს,

მცხეთას დაკრძალეს სვიმონის ნეშტი მისი სათაყვანო და საფიცარი მამის ლუარსაბის გვერდით,

უკვე იდგა XVII ს ქართლის ტახტზე იჯდა გიორგი X, რომელსაც ტყვეობით ნაწამები მამის ნაშთები დაეკრძალა, მაგრამ შვილები კი ვერ გამოეხსნა,

დავით ბატონიშვილზე ისტორიას არსებითი და მნიშვნელოვანი აღარაფერი აღარ შემოუნახავს, გარდა იმისა, რომ მას შეხვედრია და რამდენჯერმე თავისთან სადილზეც მიუწვევია საფრანგეთის ელჩს თურქეთში ჟან დე გონტო ბირონ ბარონ დე სალინიაკს,

ქართველ უფლისწულზე სალინიაკს თავისი მთავრობისათვის პარიზში მოხსენებაც გაუგზავნია და ასეთი სანიშნო დასათაურებით «თურქების მიერ ახალგაზრდა ქართველი უფლისწულის დატყვევება, მისი მედგარი პროტესტი და იქვე ეს ახალგაზრდა ვაჟი ჯერ კიდევ არაა 14 წლის, მაგრამ მეტად ჭკვიანი და კეთილი ბუნებისაა», აი მთელი დახასიათება დავით გიორგის ძე ბატონიშვილისა, დანატოვარი ფრანგი ელჩისა, ქართველი მემკვიდრე კი მხოლოდ ამას იტყვის «სვიმონ

მეფე ედიყულეში მოკლეს და ბატონისშვილი დავით დაიკარგა», ხოლო გულჩარა არ აღმოჩნდა დავიწყებისთვის განწირული ქალთაგანი სტამბოლის უმაღლეს კარზე მისვლისთანავე ყველა იქ დამხვედრი მოუხიბლავს ამ საოცრად, მოხდენი, მშვენიერ, სათნო და ჭკვიან გოგონას, განსაკუთრებით კი თვითონ ახლადგამეფებული ყმაწვილ აჰმედ I - ს დედა მოხიბლულა ქართველი მეფის ასულით, მაშინვე თავისთან სასახლეში დაუბინავებია, სარწმუნოების გამოცვლაც არ მოუთხოვია ქრისტიანი ქალისთვის ისე ჰყვარებია ფადიშაჰის დედას ეს ქართველი ხათუნი,

მალე სრულიად მოულოდნელი ნიჭი და უნარი აღმოსჩენია გულჩარას, ნიჭი სახელმწიფოებრივი მმართველობისა და დიპლომატიური სამართალმცოდნეობისა, იქნებ ქართველი ქალის დაწინაურებას ხელი შეუწყო იმჟამად იქვე სახელმობხვეჭილმა და აღზევებულმა ქართველმა კაცმა, ეს იყო გურჯი მეჰმედ ფაშა, რომელიც აჰმედ I - ს გამეფებისთანავე მისი სასახლის ალად დაუნიშნავთ,

იღგა 1606 წ ქართლის ტახტზე ახალი მეფე ასულიყო, მოულოდნელად გარდაცვლილი შესაძლოა მოწამლული გიორგი მეფის ძე 14 წლის ლუარსაბ II, გულჩარას უმცროსი ძმა, ეს გამეფება მოხდა ირანის შაჰის აბასის ნებით, კახეთში კი თეიმურაზ I გამეფებულიყო ასევე შაჰის ნებით, ეს ის დრო იყო როცა საქართველოდან ოსმალნი იდევენებოდნენ და მათ ადგილზე ირანელნი ბატონობდნენ,

გრძელდებოდა ირან - ოსმალეთის ომი კავკასიაზე ბატონობისათვის, გამორჩევით საქართველოს დაუფლებისათვის, უკვე ძალზე მისჭირვებოდა ოსმალეთს, მით უფრო რომ მას მარტო ირანთან კი არა ევროპაშიც გაეხსნა ფრონტი, უკვე ავსტრიის შუაგულს ვენასთან იბრძოდნენ თურქნი, მაგრამ უკვე ძალაც დაშრეტოდათ რაკილა შაჰ აბასს სრულის ძალებით გაემძლავრებინა შეტევა აღმოსავლეთიდან, სხვა გზა აღარ ჰქონდა სტამბოლის სასახლეს, როგორმე ზავი უნდა დაედო ერთერთ მომტერესთან მაინც და დამსხდარიყვნენ ოსმალეთის მაშინდელი ფაქტიური უმაღლესი ხელისუფალნი ყმაწვილი აჰმედ სულთანის დედა და მთავარი ვეზირი დერვიშ ფაშა და გადაუწყვეტიათ შაჰ აბასთან ზავის შესაკრავად გულჩარა გაგზავნოთ და ჩაუშად, მცველად მურად ალა გავატანოთ,

აბასი ქართლიდან გასულიყო და შირვანისკენ მიეშურებოდა, გზაზე ფაიქები წამოეწივნენ და მოახსენეს, ოსმალთა ელჩები მოისწრაფვიან შენთან შესახვედრადო, ოსმალთა ელჩებიო, გაუხარდა ირანის ლომს, ალბათ ძალიან მისჭირვებია სტამბოლის

უმალეს კარს აკი 2 მხრისკენ იქნევენ მახვილს ოსმალნი ავსტრიას, ირანს, შედგა და სტუმართა შესახვედრად გაემზადა, მოახლოვდა ოსმალთა ელჩიონი, მოვიდა და აი სიურპრიზიც, დიასპანი აღმოჩნდა ქართველი ქალი სახელად გულჩარა, შაჰი გამოიცვალა ერთბაშად, მისთვის უჩვეულო დამდაბლებით, კრძალვით, ძვირფასი საბოძვარ - მისართმევლით შეეგება ამ ცით მოვლენილ ბანოვან დიასპანს, მერე დასხდენ და შეუდგნენ საზაო - სამშვიდობო ბჭობას, დიდხანს კი გაგრძელდა დიპლომატიური ჭიდილი ქართველ ქალსა და სპარსეთის ხელმწიფეს შორის, შაჰი მშვიდობიანობის ჩამოგდების მთავარ პირობად 1555 წ ამასიაში დადებული ზავის აღდგენას მოითხოვდა, ამ ზავით ამიერკავკასიის აღმოსავლეთ ნაწილი ირანს ეკუთვნოდა, დასავლეთი თურქეთს, თავის მხრივ გულჩარა 1590 წ ზავის სამართლიანობას ასაბუთებდა, ამ ზავით ამიერკავკასია მთლიანად თურქეთს ეკუთვნოდა, არც ერთმა მხარემ არ დათმო, მოლაპარაკება ჩაიშალა, გულჩარა სტამბოლს გაბრუნდა,

შაჰს გული დასწყდა, რომ ეს საოცარი გურჯი - ხათუნი მის სახელმწიფო კარს არ ამშვენებდა და საძულველი სასულთნოს მესვეურთა შორის ბრწყინავდა, გულჩარას დაბრუნების შემდეგ იმავე 1606 წ თერთმეტ ნოემბერს ოსმალეთმა ზავი შეკრა ავსტრიასთან და მომავალი წლისთვის მთელი საომარი ძალებით ირანთან გადამწყვეტი ომის სამზადისს შეუდგა,

კიდევ 6 წელი მძვინვარებდა ომი, ხოლო 1612 წ სექტემბრის დამლევს სტამბოლში ისევ მიუსხდნენ საზაო მაგიდას სპარსეთისა და თურქეთის დიპლომატები და პოლიტიკოსები, სამშვიდობო მოლაპარაკების მთავარი გმირი იყო ისევ ქართველი დიპლომატი ქალი გულჩარა, რომელმაც მთელი სტამბული განაცვიფრა თავისი ჭკუით, სილამაზით, ბრწყინვალეობითა და მჭერმეტყველებით,

გულჩარამ საოცრად ძლიერი სიტყვით ჩააჩუმა ოზბეგი ელჩები, რომლებიც ხონთქარს ირანთან ომის გასაგრძელებლად აქეზებდნენ, ზავი დაიდო, აღდგენილი იქნა 1555 წ ამასიის ზავის პირობები, ქართლი, კახეთი და შირვანი შაჰის საკუთრებად გამოცხადდა, დასავლეთ საქართველო და მესხეთი ახალციხის მითვლით ოსმალეთს დარჩა,

ამით წყდება ყოველგვარი ცნობა გულჩარაზე, საქართველოში აღარასოდეს მობრუნებულა, სიცოცხლე უცხო ქვეყანაში, უცხო მიწაზე დაასრულა.

19 მეფე ლუარსაბ II,

იხილეთ ქართლის მეფეები 7 ლუარსაბ II 1606 - 1614 წ.

20 ქეთევან დედოფალი,

იგი დაიბადა 1572 წ აშოთან ბაგრატიონ - მუხრანბატონის ოჯახში, სახელად ქეთევან, 1588 წ 16 წლისა ცოლად შერთეს კახეთის მეფის ალექსანდრე II - ს მე დავითს, კახეთის სამეფო სახლი აშლილ - არეული დახვდა რძლად შესულ ქეთევანს,

ალექსანდრე მეფეს გრემის სასახლეში 2 შვილი შემორჩენოდა დავითი და გიორგი და ორივე ტახტისთვის ებრძოდა ერთმანეთს, მეფობა უფროსობით დავითს ეკუთვნოდა, მაგრამ მამა მაინც უმცროსს აცხადებდა ტახტის მემკვიდრედ და არც ერთი კი არ ფიქრობდა, რომ ირანის შაჰი აბას I კახეთის ბატონად ამზადებდა ალექსანდრეს მესამე შვილს კონსტანტინეს, რომელიც შაჰს ყრმობითვე მძევლად და აღსაზრდელად წაეყვანა ისპაჰანს, ბოლოს თავისი გაიტანა დავითმა, მამა აიძულა ალავერდის ტაძარში ბერად აღკვეცილიყო და მის ნაცვლად თვითონ დამჯდარიყო მეფედ, მაგრამ კახეთის ახალი მეფე დავით I მეფობითვე უდღეური აღმოჩნდა, მან 4 თვეც ვერ მოათია ტახტზე, გარდაიცვალა მოულოდნელად 1602 წ ოცდაერთ ოქტომბერს,

ქეთევანს დარჩა ქალ - ვაჟი უფროსი თეიმურაზი და უმცროსი ელენე,

თეიმურაზი ამ დროს უკვე 13 წლის იყო და კაცმა რომ სთქვას აწ გარდაცვლილი მამის ტახტიც მას ეკუთვნოდა, მაგრამ ალექსანდრე ბერობიდან მობრუნდა და ისევ დაჯდა მეფედ და თავის მომავალ მემკვიდრედ ისევ გიორგი გამოაცხადა,

დაქვრივებულ დედოფალს და მის დაობლებულ შვილებს თავიდან მოშორების საშიშროება შეექმნათ, ასეთ დროს ხომ სასახლის კარზე კარგად იციან თავიდან მოშორების ხერხებიც, მაშინ კახეთის კარზე რუსეთის მეფის ბორის გოდუნოვის ელჩები იყვნენ ჩამოსულნი ტატიშჩევი და ივანოვი, რომელთაც დიდი პოლიტიკური მეგობრობის გარდა დავალებული ჰქონდათ საქართველოში შეერჩიათ საცოლე ბორის გოდუნოვის ვაჟისათვის და საქმრო ასულისათვის და აი ელჩებმა რუსთხელმწიფისათვის რძლად და სიძედ თვალი დაადგეს ელენეს და თეიმურაზს, მაგრამ არ ეძინათ სპარსელებს, შაჰის ელჩი კახეთის კარზე მაშინვე ატყდა თეიმურაზი და ელენე სპარსეთს უნდა წავიყვანო, რადგან თვითონ შაჰს სურს თეიმურაზი იშვილოს და ელენე ცოლად შეირთოსო, ითქვა და მოყვრობის სასწორმაც სპარსეთისკენ გადასწონა,

კვლავ გამოხდა ჟამი და აბასმა კახეთისკენ გამოგზავნა კონსტანტინე ალექსანდრეს ძე, სპარსელი თანამემწეების და სპარსული ჯარის თანხლებით, შაჰის ბრძანებით მას კახთა ჯარი უნდა გამოერთმია ალექსანდრესთვის და კახთა თანადგომით აზერბაიჯანს უნდა შეჭრილიყვნენ, იქიდან თურქები განედევნათ და ეს ქვეყანა სპარსეთისათვის დაემკვიდრებინათ, ხოლო ვერაგი შაჰის სხვა ნაბრძანები მხოლოდ კონსტანტინემ იცოდა,

შეხვედრა მოხდა ძაგემს აღმოსავლეთ კახეთში 1605 წ მარტში, იმ დღეებში რუსი ელჩების მისაღებად ემზადებოდა ალექსანდრე და სწორედ რუსებმა თავისი თვალთ იხილეს ეს შემზარავი სურათი, როგორ დაახოცვინა სპარსელებს გასპარსებულმა ბატონიშვილმა მამა და ძმის ხოლო მათი თავები ირანს წარგზავნა შაჰთან, ხოლო ცხედრები აქლემს მანდიკურად გადაჰკიდა და ალავერდის ტაძარს გაგზავნა დასაკრძალავად,

გათათრებული უფლისწულის მხეცობით გაოცებულმა და შეძრწუნებულმა კახელებმა დიდი წუხილით დაიტირეს და დაკრძალეს წამებული მამა - შვილის ნეშტები, დასხდნენ მგოსანნი გლოვისანი, იდგა ზარდამცემი იერემია და ხოლო მთავარი ჭირისუფალი ქეთევან დედოფალი განრიგებული უცქერდა ხალხი როგორ დასტიროდა ეს საოცარი ქალი მამამთილს, მაზლს და საქართველოს,

კახეთის სამეფო ტახტი სისხლიანმა კონსტანტინე ხანმა დაიჭირა,

ექვი არავის ეპარებოდა, რომ გაყიზილბაშებუი კონსტანტინეს გამეფება კახეთის გათათრებასაც და ირანის სახანოდ გადაქცევას მოასწავებდა, მაგრამ სულ მალე კონსტანტინეც და შაჰიც დარწმუნდნენ, რომ კახეთის გათათრება არც ისე იოლი საქმე იყო, აქაური ერი სიკვდილს არჩევდა და ქრისტიანობასა და ქართველობაზე ხელს არ აიღებდა, უკვე იგრძნობოდა, რომ აჯანყების ნაკვერცხალი სწრაფად ღვივდებოდა, კონსტანტინე მიხვდა, რომ კახეთის მამულიშვილური ძალები ქალის ირგვლივ იყრიდნენ თავს, ხოლო ქალი ესე იყო ღვაწლმრავალი და სამგზის სანატრელი დედათა შორის ახოვანი დედოფალი და მოწამე ყოვლადქებული ქეთევანი და კონსტანტინემ ქეთევანის დაუფლება გადაწყვიტა, ხოლო დაუფლება ესე იქნებოდა არა მარტო ცოლად შერთვა მშვენიერი ქალისა, არამედ სრულქმნილი დაუფლება მტრად გადაკიდებული კახთა ქვეყნისა,

კონსტანტინე ქეთევანის მაზლი იყო, მაგრამ მუსლიმანური საოჯახო სამართლით დაქვრივებული რძლისა და მაზლის შეუღლება სააუგო და სამრახისი კი არა დიდ

სამადლო ქმედებად ითვლებოდა კიდევ და შეუთვალა კონსტანტინემ ქეთევანს «მე დამიპყრია კახეთი ნებითა ყენისათა, ვარ მე ხელმწიფე და იყავ შენ დედოფალი, მაჰმადის რჯულით ჯერ არს შეუღლება რძლისა და მაზლისა, ხოლო უკეთუ არ ინებო მე ძალით ვყო ესე»,

უსაზღვრო ზიზღმა, აღშფოთებამ და გაკვირვებამ მოიცვა ქეთევანი სათნოებით აღსავსე გული, სასწრაფოდ კახელი დიდკაცობა შეჰყარა და აუწყა კონსტანტინეს უკეთურება უკეთურებასა ზედა, «თუ მტკიცედ არ ამომიდგებით მხარში და ამ საზიზღარ კაენს არ ვაზღვევინებთ მე კახეთიდან სულ წავალ და ქართლს დავბრუნდები მუხრანს ჩემს თავისსახლობაზეო» გამოაცხადა დედოფალმა, დიდებულებმა დაიჩოქეს სათაყვანო ქალის წინაშე და შეჰფიცეს რომე შენს მეტი ბატონი ჩვენ არ გვინდა და მწარედ ვაზღვევინებთ შენს შეურაცხმყოფელსა და ჩვენი ქვეყნის დამაქცევარსო,

კონსტანტინემ კატასტროფის სიახლოვე იგრძნო ამიტომ ქეთევანის დაუფლებაზე ფიქრს დროებით თავი მიაწვია და კახელ დიდებულებს შირვან - აზერბაიჯანში სალაშქროდ გაყოლა მოსთხოვა, ქეთევანმა და მისმა თანამდგომმა დიდებულებმა კარგად იცოდნენ რომ შირვანს ლაშქრობასზე უარის თქმა თვითონ შაჰის წინააღმდეგ აშკარა აჯანყებას ნიშნავდა, ამიტომ სანამ კონსტანტინე მოემორებინათ მის ნებას უნდა დაჰყოლოდნენ,

10 000 კახელი მხედარი დაუყენა კონსტანტინემ გვერდით ყიზილბაშთა ჯარს და 1606 წ მაისში შირვან - აზერბაიჯანზე გასწია, შევიდნენ და ჯერ არეში წაართვეს ოსმალებს, მერე ყაზალას შემოადგნენ ალყად, აიღეს თუმცა კონსტანტინე დაიჭრა, მაგრამ სიკვდილს გადაურჩა და გამარჯვების ამბავი შაჰს აცნობა, შაჰმა გაიხარა და საჩუქრები გამოუგზავნა, კონსტანტინემაც ახალი ძალით შეუტია თურქებს, მორიგი იერიში შემახაზე მიიტანეს, ვერ აიღეს და ალყაზე გადავიდნენ, ალყა გაჭიანურდა, აქ კახელებმა თვითონ კონსტანტინეს მოკვლა სცადეს, მაგრამ უშედეგოდ, შეთქმულნი მოლაღატეს ღამით კარავში შეუბტნენ, მაგრამ მან სიკვდილს გაასწრო, კახელთა ჯარი ყიზილბაშებს გამოეყო და უკან დაბრუნდა, მარტო ყიზილბაშებით კონსტანტინემ ვერაფერი გააწყო და ხელცარიელი დაბრუნდა, შაჰს კახთა ელჩობა ეწვია, მორჩილების თანხმობა მისცეს, ოღონდ მამის და ძმის მკვლეელი მოგვაშორე და მეფედ თეიმურაზი გამოგვიგზავნეო, აბასი მიხვდა, რომ კონსტანტინე თათრობისთვის არ სურდათ, ხოლო ქრისტიანობისთვის იწონებდნენ თეიმურაზს,

დარწმუნდა, რომ კახეთის საქმეს წინდახედულება სჭირდებოდა, მან ელჩებს სამმიმარი უთხრა და დაჰპირდა სათხოვრის საქმესაც მალე გადავწყვეტო, მერე ქეთევან დედოფალზე და კახეთის წარჩინებულ მესვეურთა სახელებზე წყალობის წიგნი შეადგინა, თავის ელჩებს ჩააბარა და კახეთისკენ გამოისტუმრა,

კონსტანტინემ კი შაჰის წყალობას აღარ დაუცადა, ახალი ჯარი შემოიყარა და საქართველოსკენ წამოემართა,

მაგემს მოვიდა, ბანაკად დადგა და გრემში მოციქული აფრინა «ქეთევანთან და მის სადარბაზოსთან მე სამტროდ არ მოვსულვარ, არც თქვენს შორის მეგულება მტერი იმ 3 - 4 კაცის გარდა მოკვლა რომ დამიპირეს, მიმიღეთ, ყველაფერში თქვენი სურვილის მიხედვით მოვიქცევი, ჩემს ნათესავ უფლისწულებსაც მამასავით მოვუვლი და ჩემი მოკვლის მოსურნეებსაც მივუტევებ მტრობასო, თუ ჩემს შემონათვალს არ დაიჯერებთ ვინც გენებოთ გამომიგზავნეთ და იმის წინაშე დავიფიცებ ყოველ ჩემს აღთქმასო»,

გრემში სასაცილოდ არ ეყოთ მისი ფიცი და სასწრაფოდ აისხა იარაღი კახთა ლაშქარმა, ქეთევანმა ქართლში აფრინა შიკრიკი დახმარების სათხოვნად, ქართლის მეფე გიორგი X - მ ჰაკუნა ამილახორი წარმოგზავნა ზემო ქართლის ჯარით, ლაშქარი დალოცა ალავერდელმა, ქეთევანი გაუძღვა ვითარცა ერთ დროს დიდი თამარი მიუძღვოდა ყოველი საქართველოს მხედრობას, ჯალაბით მოდიოდნენ კახელი მეომრები, ბელაქნის წყალზე მოვიდნენ, მაღლობზე კახეთის დროშა აღმართეს და მის ქვეშ ქალები და ბავშვები დააბანაკეს, აქვე დადგა ქეთევანიც, ამ ჯარმა დედოფლისა და ცოლ - შვილთა წინაშე დაიფიცა, მერე წინ გავიდნენ და საომრად დალაგდნენ, კონსტანტინეც მოიჭრა თავისი მხედრობით, სასტიკი ბრძოლა გაჩაღდა, ქართველებმა გაიმარჯვეს, კონსტანტინე ბრძოლაში მოკლეს, დავით ჯანდიერმა, თამაზ და ბებურ ვაჩნაძეებმა ააგეს შუბებზე და ქეთევანმა ელჩობა გაგზავნა თავრიზს, კახელნი შაჰის წინაშე ბოდიშს იხდიდნენ სპარსთა ლაშქრის უნებლიე ხელყოფისათვის და მეფედ თეიმურაზის დანიშვნას ითხოვდნენ,

შაჰმა ჩათრევას ჩაყოლა ამჯობინა, რადგან ეშინოდა კახეთი რუსეთისკენ არ გამექცესო და გამოუშვა თეიმურაზი მეფედ, გრემის სასახლე ზეიმით ელოდა მას, ბოდბეს ეკურთხა თეიმურაზი მეფედ ნინოს საფლავთან მუხლმოყრილი,

1607 წ აბასი ალავერდიხან უნდილაძის თანხლებით აზერბაიჯანში შევიდა, იქიდან ოსმალთა გასარეკავად და თეიმურაზს შემოუთვალა კახელთა ჯარით გამომეცხადე

შემახასთანო და მოვიდა უარი, მეფე შაჰს ბოდიშს უხდიდა «ამჯერად არ შემიდლია სალაშქროდ გამოსვლაო», განრისხდა შაჰი ალბათ დედამისმა ჩააგონაო, თუმც რა გაეწყობოდა და შემოუთვალა აბასმა «ჩვენ წინააღმდეგი არა ვართ შენი თხოვნისა, ვთქვათ და ნუ მოხვალ ამჯერად ჩვენთან, მაგრამ ვაი თუ შენი გამოუცხადებლობა ზერელე ჭკუის ადამიანებს შაჰისადმი ერთგულების და მორჩილების ნაკლებობად მოეჩვენოთ ან ღალატად ჩათვალონ და სხვა მხარეთა მმართველებმაც შენის მიბადებით განდგომა და ღალატი განიზრახონ, ამიტომ გთხოვთ მაინც მოხვიდე, მცირე ხნით მოხვიდე მარტო მსუბუქად, მალე უკანვე გაგაბრუნებ კახეთს საიდანაც დედაშენს გამოგზავნი იმდენი ლაშქრით რამდენსაც თვითონ დედოფალი შესაძლებლად ჩათვლის», მაგრამ მაინც არ გამოცხადდა თეიმურაზი, მან საპატიო მიზეზის გარეშე ისევ უარი თქვა მოსვლაზე, რისხვით ცეცხლზე იხრაკებოდა შაჰი, განვლო მცირე დრომ და კახეთიდან მოვიდა ქეთევანი სულ რაღაც 1000 კახელით, თეიმურაზი კი არ ჩანდა, შაჰს შეეძლო დაცივნად მიეღო ქართველთა ეს სტუმრობა, მაგრამ არაფერი შეიმჩნია და დიდი პატივით მიიღო დედოფალი, კახელები საომრად გაეწყვნენ და უნდილაძის სიბას შეუერთდენ, მაგრამ შაჰმა სტუმრების შეწუხება არ ინება და კახელნი ბრძოლიდან უკანვე გამოიწვია, ქეთევანს კი თავისი ცოლები აახლა, მალე დედოფალი ამალით კახეთს გაბრუნდა,

1607 წ ოცდაშვიდ ივნისს უნდილაძემ აიღო შემახა, ამავე წელს 17 წლის თეიმურაზმა ცოლად შეირთო მამია გურიელის ასული ანა რომლისგანაც მას შეეძინა 2 ძე ლევანი და ალექსანდრე,

1610 წ ანა გარდაიცვალა და 1611 წ შაჰის დაჟინებით თეიმურაზმა ცოლად შეირთო ლუარსაბ II - ს და ხორეშანი,

1613 წ მიწურულს აბასი განჯას მოვიდა და დაიბანაკა, ისევ აამუშავა წყვილი წერილების ტაქტიკა და ლუარსაბს და თეიმურაზს ერთნაირი ურთიერთგადასამტერებელი წერილები გაუგზავნა, მაგრამ მეფეებმა წერილები გაცვალეს და ჭკმმარიტება დაადგინეს, მთელი ზამთარი იდგა შაჰი განჯაში, ქართლ - კახეთის მეფეებს კი ხელიც არ გაუნძრევიათ უსაშველო საფრთხის უკუსაგდებად,

1614 წ გაზაფხულზე შაჰმა თეიმურაზს ელჩები გამოუგზავნა და შემოუთვალა «ოსმალეთს სალაშქროდ მივემგზავრები და შენ აღარ გენდობი, ასე მგონია მათ

მხარეს დაიჭერ, ამიტომ თუ მართლა მტრობას არ მიპირებ შენი შვილი უნდა გამომიგზავნო მძევლადო»

თავზარდაცემულმა თეიმურაზმა სამეფო დარბაზი შეჰყარა და შაჰის მოთხოვნა შეატყობინა, დარბაზმა მძევლის გაცემა ურჩია, გაშმაგდა თეიმურაზი, ტყვილად მაკარგვინებთო შვილს, შაჰი მაინც თავისას იზავსო, მაგრამ ვერაფერს გახდა და 3 წლის ალექსანდრე გაგზავნა, იმედი ჰქონდა ჩვილი ბავშვის ხილვაზე შაჰს გული აუჩუყდება და იქნებ უკანვე დაგვიბრუნოს უფლისწულიო, თანაც ქეთევანი უნდა ხლებოდა შაჰს, რადგან თეიმურაზი ჰგონებდა პატივისცემას დედისა შაჰისაგან, რამეთუ ევედროსა შეწყალებად და უკუქცევად,

ასე, რომ განჯას გაგზავნეს ალექსანდრე ქეთევანისა და სახლთუხუცეს ნოდარ ჯორჯაძის თანხლებით,

დიდი პატივით შეხვდა შაჰი დედოფალს, მაგრამ ყრმა ალექსანდრე რომ იხილა რისხვა ვეღარ დაიოკა და ბრაზიანად იყვირა «რას ჰგავს ეს, მე თქვენ ძიძა გგონივართ თუ ბიძა, ეს ერთი ბეწო ბაღლი რომ მომიგდეთ», აღარ მოუსმინა ქეთევანს, მაშინვე ჯორჯაძე უკან გაგზავნა და თეიმურაზს შეუთვალა ახლავე შენი უფროსი ძე გამომიგზავნე თუ გინდა დედაშენი და უმცროსი ძე დაგიბრუნო და მეც ჩემი ჯარებით გავბრუნდე თუ არა და მერე ყველაფერი შენს თავს დააბრალეო, ქეთევანმა მაინც მოახერხა ჯორჯაძის პირით შეეთვალა თეიმურაზისთვის არაფრით არ გამოუშვა ლევანიო, რადგან ეტყობა მთელი ჩვენი ოჯახის ხელში ჩაგდებას და ამოწყვეტას აპირებს შაჰიო,

ისევ დაისვა სათათბიროდ დარბაზი თეიმურაზმა, ისევ აიჩემეს უფლისწულის გაწირვა თავადებმა, ისევ იომა თეიმურაზმა მეორე შვილსაც ნუ დამიკარგავთო, სულ ერთია მაინც შემოგვიტევეს აბასიო, მაგრამ ვერაფერმა გაჭრა და თითქმის ძალით წართვეს ლევანი და დავით ჯანდიერის თანხლებით შაჰს გაუგზავნეს, ზოგიერთი მოღალატე დაფრთხა ვაითუ შაჰმა ქართველი მეფეები შეირიგოსო და შეუჩდენ შაჰს ნუ აიღებ ხელს ქართლ - კახეთის დალაშქვრაზეო, შაჰმა როცა თეიმურაზის დედა და შვილები თავისთან დაიგულა ისევ გამოგზავნა მოციქული და ახლა თეიმურაზი დაიბარა, ყველაფერი ნათელი იყო, მას უნდოდა კახეთის სამეფო ოჯახისთვის თავი მოეყარა და ერთიანად შეემუსრა, თეიმურაზი არ წავიდა და მტრის დასახვედრ

სამზადისს შეუდგა და ამას მოჰყვა მთელი ციკლი უსაშინლესი ტრაგედიებისა ქართველი ერის ისტორიაში,

შაჰის შემოსევა და კახეთის დაქცევა, აყრა - გადასახლება, თეიმურაზის გაქცევა, კახთა აჯანყება და მეფის ისევ შემოქცევა,

შაჰმა ქეთევანი და ბავშვები შირაზს გაგზავნა, კახეთი კი დაიქცა და განადგურდა, ქეთევანი კი ისევ შირაზში იყო, 10 წელი აღარ ენახა საქართველო, ალბათ ვედარც იხილავდა, მისი სათაყვანო სამშობლოს მიწა - წყალი იმ ერთ მუჭა ქართულ მიწაში ჩაკუმშულიყო ყელზე რომ ეკიდა იესოს ჯვარცმასთან ერთად,

შირაზი იმამყულიხან უნდილაძის სამფლობელო იყო და დიდი პატივით ეპყრობოდა ირანის ვიცე - კოროლი თანამემამულე დედოფალს, მთელს მის სახლეულს და ამაღას,

ქეთევან დედოფალი ტყვე კი არა დიდად საპატიო სტუმარი არის ჩვენიო, ამბობდა უნდილაძე და თუ მაინცდამაინც ტყვეობაზე მიდგება საქმე მაშინ ჩვენ თვითონ ვართ ამ საოცარი ქალის ტყვეებიო,

ცალკე სასახლე და წალკოტი მიეჩინა უნდილაძეს დედოფლისათვის, ყველაზე მეტად მაინც ამით გაახარა მასპინძელმა სტუმარი, მისგან ახლახან დაპყრობილი ჰორმუზიდან წამოღებული ბიბლიოთეკა მთლიანად დედოფალს გაუგზავნა,

ქეთევანს ოცამდე ქართველი ემსახურებოდა, მათ შორის იყო ერთი გიორგი ხუცესი, იგი იყო მისი კარის მღვდელიც, სახლთუხუცესიც, სუფრაჯიც, მოურავიც, მებაღეც და განაგებდა დედოფლის გარშემო შეკრულ ქართულ კოლონიას, გიორგის დაიბარებდა ხოლმე უნდილაძე, კოლონიის და დედოფლის ამბავს გამოჰკითხავდა, ყოველ საჭირო საგანს, საზრდელს და მისართმეველს მიართმევდა და ისე გამოისტუმრებდა,

ყველაზე დიდი საწუხარი მაინც ეს ჰქონდა დედოფალს, შვილიშვილების არაფერი იცოდა, გადმოსახლების შემდეგ ბავშვები ერთხელაც არ შეახვედრეს, «უნდილაძისგან ვიცი შაჰი ცალკე ზრდის მათო ეუბნებოდა გიორგი, უნდილაძის უმკაცრესი ბრძანება კი იყო არ გაემხილათ დედოფლისთვის როგორ დაახოჯავა შაჰმა ბავშვები და ამის შემდეგ როგორც მოკვდა ჯერ ალექსანდრე და მერე ჭკუიდან შემლილი ლევანი,

შაჰი კი ქეთევანის დალუპვის მიზეზს ეძებდა და მიაგნო კიდეც, ერთ დღეს მან კახეთიდან გადმოსახლებულ ახალგაზრდა ღულამებს მოუყარა თავი და ასეთი

კითხვა მიაგო «ჩემო ერთგულო მეგობრებო, რატომ გინდათ წარწყმედოთ თქვენი დედები და რატომ არ მიაღებინებთ მაჰმადის რჯულს», ერთმა ქართველმა ასე უპასუხა «ჩვენ დედებს ხშირად ვეუბნებით, მაგრამ უარს ამბობენ, იმიტომ, რომ ქეთევან დედოფალი თუ ქრისტიანია ჩვენ რადღა ვუღალატებთ ქრისტეს რჯულსო» და შაჰისთვის მისწრება იყო გათათრებული ქართველის ბრიყვული პასუხი და უმაღვე ბრძანება გაუგზავნა უნდილაძეს «დაუყოვნებლივ ჩემი სახელით უბრძანე ქეთევან დედოფალს ქრისტიანობა განაგდოს და მაჰმადიანობა მიიღოს, ხოლო უკეთუ ჩემი ბრძანება არ შეასრულოს სასტიკი წამებით შეჰყარე სიკვდილსო»,

შემდრწუნდა შირაზის ხანი, არ იქნება და არ გათათრდება ქეთევანი და ამისთვის მე უნდილაძემ ტომით ქართველმა მოკვლა საქართველოს დედოფალი, დედა ქართველი ხელმწიფისა, სათაყვანო და სალოცავი ქართველი ხალხისა,

სასწრაფოდ პასუხი გამოუგზავნა შაჰს «ნუ იკადრებ და ნუ აღმართავ ხელს უმწეო ქალის სიცოცხლეზეო, რას აქნევთ მის გათათრებასო, განა თქვენთვის სირცხვილი არ იქნება ესოდენ სათნო ქალის სიკვდილი»,

აზვავდა შაჰი, ისევ მისწერა «შენ რასაც გიბრძანებ ის შეასრულე დაუყოვნებლივ»,

სხვა გზა აღარ იყო და ეახლა უნდილაძე ქეთევანს და ეაჯა კრძალვით, თავაზით, მარწმუნებელი შეგონებით «ნუ შეეცდები წინ აღუდგე მძვინვარე შაჰის ბრძანებას, მიიღე მაჰმადიანობა, ამით არაფერი დაშავდება, გარეგნულად აღიარე, ხოლო გულით ისევ ქრისტიანი დარჩებიო» ემუდარებოდა უნდილაძე ღვთაებრივ ქალს და სტიროდა მსგავსად ჰეროდეს ჯალათისა, რომელსაც ნაბრძანები ჰქონდა თავის მოკვეთა იოანე ნათლისმცემლისთვის,

ქეთევანმა კი მოკლედ, მშვიდად და სიტყვაშეუქცევლად თქვა თავისი პასუხი,

«ჩემო კეთილო ძმაო, სხეულის გადარჩენისათვის არ გავწირავ ჩემს სულს, ანუ ქრისტიანობას და ქართველობას, სხეული ხომ მიწაა და დღეს თუ ხვალ ისევ მიწად უნდა იქცეს, ხოლო ქრისტეს სჯული და საქართველო, რომელიც ჩემში დაბადებითვე დავანებულა უკვდავია, მარადიული და მისი მოკვლა არც შენს ხელმწიფეს ძალუმს და არც მის ცრუ ღვთაებას»,

კიდევ დიდხანს ევედრა და ემუდარა, მაგრამ ამაოდ დაშვრა მრავლისა ვედრებითა და არა ისმინა დედოფალმა,

დარწმუნდა იმამყულიხანი ვერავითარი ძალა ვერცა ღმერთი და ვერცა სატანა ვედარ შეარყევდა დედოფლის გადაწყვეტილებას და საბოლოოდ ბრძანა შაჰმა წამება ქართველი ქალისა,

შირაზი 1624 წ, 13 სექტემბერი, ცეცხლი გიზგიზებს მეიდანზე, რკინის მარწუხები, მამები, შამფურები, ლურსმით სავსე ქვაბები, ბარები, სპილენძის მიტრა (თავსარქმელი), ვარვარებენ ცეცხლში ჩალაგებულნი, ხალხით გაჭედებულნი მეიდანს, გამოდის ქეთევან დედოფალი, თეთრი ქათქათა კაბით შემოსილს მარჯვნივ და მარცხნივ მოაცილებენ წითელხალათიანი ჯალათები, უკან ორმოცამდე ქართველი ქალი და კაცი მოსდევს, წინ გიორგი ხუცესი, ზედ ცეცხლის პირზე შეაყენეს ჯალათებმა დედოფალი და მისი ამაღლა, ისპაჰანიდან საგანგებოდ წარგზავნილი მდივანბეგი უახლოვდება ქეთევანს და ერთხელ კიდევ აუწყებს კრძალვით და თითქოს მუდარით «უკეთუ დედოფალი აღიარებს მაჰმადის რჯულს შაჰი მას შეირთავს ცოლად და აღავსებს უთვალავი საჩუქრითა და პატივით, ხოლო უკეთუ უარს ყოფს ხელმწიფის თხოვნას იგი აღესრულება უსასტიკესი წამებით»,

ქეთევანმა ისევ სრული სიმშვიდითა და სიმტკიცით არჩია სიკვდილი ქრისტესთვის და საქართველოსთვის,

მაშინ პირით შეაბრუნეს დედოფალი მხლებლებისკენ რათა ჯერ თავისი თვალთ ეხილა გათათრება მისი ერთგული ადამიანებისა, ჯერ გიორგი ხუცესს დაემგერენ ჯალათები, გიორგიმ სირცხვილს სიკვდილი არჩია, დაასწრო და ჯალათის მახვილს გულით შეენარცხა, დანარჩენებს მიესივნენ ჯალათნი და ყველანი სათითაოდ დაახოჯავეს, ბოლოს თვითონ დედოფალს მიადგნენ და უთხრეს სიკვდილისთვის მოემზადეო «ნება მომეცით სიკვდილის წინ ვილოცო» და იქვე მდგარი კათოლიკური ეკლესიისკენ ანიშნა ქეთევანმა, უარი ვედარ შეუბედეს ყიზილბაშებმა და პატრი ამბროსიო დოს ანჟუსი და პატრი გრიგორი ორსინი წარუძღვნენ ეკლესიისაკენ, შევიდა და ილოცა ქეთევან დედოფალმა, საქართველო დალოცა, ღვთისმშობელს შეავედრა მისი წილხვდომილი ქვეყანა, მერე მარიამს და იესოს შესთხოვა წამების ჟამს ტკივილთა დათრგუნვის ძალა და განწმენდილი და განმტკიცებული გამოვიდა სამლოცველოდან, ცეცხლთან მივიდა, დადგა და ანიშნა ჯალათებს,

ჯალათებმა მამებით ცეცხლიდან აღმოახდინეს გავარვარებული მიტრა და ჩამოაცვეს ქალს, დაცემა ვერ მოასწრო ქეთევანმა უმაღვე წითლად აბრდღვიალებულ ლურსმანთა სარეცელი დაუგეს და ზედ გულაღმა დარეცეს, თეთრი სუდარა

შემოაფხრიწეს, ჯვარცმა ააგლიჯეს, საკინძე აუშალეს, ქართული მიწა ჩაუშალეს, ცეცხლის საგებელზე იწვა დედა საქართველოსი, შიშველ და ყვავილჩაუქრობელ მკერდზე ქართული მიწის წმინდა ნაშთით მიმოფანტული, წითლად მოლაპლაპე ბარი დაუსვა ჯალათმა მკერდის შუაში, ქალი არ კვნესოდა, არ ტიროდა ოღონდ ლოცულობდა ჩურჩულით ქრისტე, მარიამ, საქართველო,

ჯალათმა სისხლისფრად აკიაფებული მარწუხი აიტაცა, მარცხენა ძუძუს მისწვდა და მოგლიჯა, მერე მარჯვენა ძუძუს ჩასჭიდა და ისიც განაშორა მკერდს, გახურებული შამფურები აძგერეს ორივე ნაზუბურზე, მერე მთელს ტანზე ცხელი ლურსმნის საბანი დაჰხურეს, «საქართველო» ისევ აღმოხდა წამებულის ბაგეს და დედოფლის შუბლს დაუმიზნა და დასცა ჯალათმა ნაცეცხლარი და ნასისხლარი ბარი და კიდევ ერთი სიტყვა მოასწრო უკვე სიკვდილის საუფლოში ჩაძირულმა «შვილო» და არავინ იცის ვინ გაახსენდა სიკვდილ - სიცოცხლის განსადრეკელზე საქართველოს დედას სვეგამწარებული თეიმურაზ მეფე თუ თვითონ საქართველო,

ქეთევან დედოფლის დამწვარი, დასახიჩრებული და დარღვეული სხეული ჯალათებმა დაუსაფლავებლად დააგდეს ცისა და მიწის შუაში,

დამით ამბროსიო დოს ანჟოსმა და გრიგორი ორსინიმ მოიპარეს წამებული ქალის სხეულებრივი ნაშთები, საკმეველითა და მურით გაჟღენთილ ქსოვილში გაახვიეს, ისპაჰანს წაიღეს და კათოლიკურ მონასტერში დაასვენეს ვითარცა ქრისტიანი და ქრისტესთვის წამებული დედოფლის უწმინდესი ნაშთი,

2 წლის შემდეგ კათოლიკე ბერებმა ქეთევანის ნაშთთა ნაწილი მის შვილს თეიმურაზ მეფეს ჩამოუტანეს საქართველოში, ხოლო ნაწილი ინდოეთში ქ გოაში წაიღეს და იქ დაკრძალეს და გრასას მონასტერში,

თეიმურაზმა ერთხელ კიდევ დაიტირა და მოიტირა თავისი წამებული დედა და შვილები, ქეთევანის ნაშთები ძვირფას კუბოში ჩაასვენა და ალავერდის ტაძარში დაკრძალა,

გაივლის 30 წელი და თეიმურაზი დედამისის წმინდა ნაშთთაგან მარჯვენა ფეხის ცერა თითს მოსკოვში საჩუქრად უგზავნის რუსეთის მეფე ალექსი რომანოვს, ხოლო ქეთევანის წამებიდან 100 წლის თავზე 1724 წ კახელმა მღვდელთმთავრებმა ჭარელი ლეკების შემოსევის შიშით სახელოვანი დედოფლის უკანასკნელი ნაშთები ალავერდის სამარხიდან ამოალაგეს და ანანურისკენ გაუყენეს, არაგვს, რომ

გადადიოდნენ შუა მდინარეში ცხენს აგორებულ ქვაზე ფეხი დაუცურდა, დაეცა და ტვირთი წმინდანის ნაშთებით წყალმა გაიტაცა,

მართლაცდა უცნაურზე უცნაურია ბედი ადამიანისა, დიდი მარტვილი ქალის, საქართველოს დედისა და დედოფლის სისხლი ირანის ცხელმა მიწამ შეიშრო, ხოლო ძვალთა ნაწილი ევროპას განისვენებდა, ნაწილი ინდოეთს, ნაწილი რუსეთს და ნაწილსაც ახლა ქართული მდინარე მიაქანებდა სადღაც ადგილსა მიუსაფარსა, მიუგნებელსა და სამარადჟამოდ მიუწვდომელსა.

21 გიორგი სააკაძე,

იგი დაიბადა 1580 წ შიდა ქართლში, მდ ატენის ხეობაში, სოფელ ფელში აზნაური სიაუმ სააკაძის ოჯახში,

მის შემდგომ სიაუმს და მის მეუღლე თამარ ბარათაშვილს კიდევ შეეძინათ 2 ვაჟი და 1 ასული და ამათგან მხოლოდ ორის სახელი შემოინახა ისტორიამ გიორგი და ქაიხოსრო,

მანამდე სააკაძეთა გვარი თუმც მკრთალად, მაგრამ მაინც გამოსჩანს საუკუნეთა წიაღში,

ყველაზე ადრეული წინაპარი ჯანზურაბ სააკაძე იხსენიება თამარ მეფის დროს XII ს მიწურულს,

შემდგომ დონა სააკაძე ბაგრატ V - ს თანამებრძოლი თემურ ლენგის შემოსევის დროს ტფილისის დაცემისას მეფესთან ერთად ტყვედ წაუყვანიათ 1386 წ,

მერე გიორგი სააკაძე იხსენიება 1547 წ, მას 4 ვაჟი ჰყოლია ჟემთენ, სიაუმ, ზურაბ და ივანე, ამათგან სიაუმს არგუნა ბედმა მამობა ყველაზე დიდი სააკაძისა,

თავიდან სააკაძეთა სამკვიდრო ყოფილა სოფელი ფელი მდ ატენის ზემო წელზე, ხოლო გიორგის დაბადების შემდეგ სიაუმის ოჯახი ჩამოსახლებულა სოფელ ნოსტეში,

XVII ს დამდგარიყო, საქართველო დაშლილიყო და მის დასაუფლებლად ირანი და ოსმალეთი ებრძოდნენ ერთმანეთს და სპარსეთი სჯაბნიდა ოსმალეთს, რადგან იქ ტახტზე იჯდა შაჰ აბას I,

1603 წ მოკვდა სვიმონ ქართლის მეფე, ტახტზე ავიდა მისი ძე გიორგი X გიორგი სააკაძე მაშინ იყო 23 წლის, ცოლიც იმ წელს შეერთო არაგვის ერისთავის ნუგზარის ასული მარეხი, რომლისგანაც 8 შვილი შეეძინა ავთანდილი, პაატა, ივანე, ზურაბი, იორამი და 3 ასული სახელებით ისტორიისთვის უცნობი, ამ სამ დათაგან უფროსს

თეიმურაზ მუხრანბატონი შეირთავს, შუათანას იასე ქსნის ერისთავი, უმცროსს ფერად ფაშა ჯაყელი,

ასეთი სამოყვრო წრე თავისთავად მეტყველებს სააკაძეთა გვარის მაშინდელ გვარიშვილობას, სააკაძენი თავიდანვე დიდგვარიან თავადებს უტოლებდნენ თავს, სიაუშს სვიმონ მეფისაგან მოურავის წოდებასთან ერთად თარხნის წოდებაც ჰქონდა დამტკიცებული, აქედან შემდგომში გვარი თარხან - მოურავი,

ყველაზე მეტად მაინც გ სააკაძე აღზევდა, მისი საკუთრება იყო თემძის ხეობაში ნოსტე, ახალშენი, ნოსტის ოძისი, გველდეს ორბეთი, ცხირეთი, ერთაწმინდა, ფავნისი, ეზატი, გულადეთი, კავთისხევი, წინარეხი, მარჯანაანთუბანი, ტყემლოვანი, მზვარე, კოტმანი ორივე ზემო და ქვემო, ვერხვეული, გავაზური, სამტრედო, გოსტიბე, კაბერი, გარგარი, მერია, ჭავჭავისი, კვირიკა, გოგოთი, მანგლისის ხეობაში ზემო ოპისი, ტყის და მინდვრის უგუდეთი,

ატენის ხეობაში ფელი, ღვწე, ხანდისი, სიქალეთი, ხვედრეთი, კიკანათბერი,

ალის ხეობაში ნაბასტევი, კლდისწყარო,

თბილისის ახლოს ლისი, ნახშირგორი, წოდორეთი,

ქვემო ქართლში კრწანისი, ყიშლაღი, ბერდიკი,

1605 წ ადესრულენ ქართლის მეფე გიორგი X, კახეთის მეფე ალექსანდრე II იმერეთის მეფე როსტომი და შეუდგნენ მეფობას 1606 წ ქართლში ლუარსაბ II, კახეთში თეიმურაზ I და იმერეთში გიორგი III, ხოლო მათი ყველაზე დიდი პარტნიორი გ სააკაძე 26 წლის იყო,

ტანად გოლიათი იყო, ახოვანი, რვალის მკლავებით, ნერბის ცხვირით და გადამკალული ულვაშებით, მისი სახიდან გამოკრთოდა გონიერება, პატივმოყვარეობა, მძვინვარება, დიდსულოვნება და შემწყნარებლობა,

იგი ლუარსაბ II - ს ტახტის სიახლოვეს დახვდა, გიორგი X - ს ტფილისის და ქართლის მოურავად დაენიშნა, მაგრამ მას თავადები ვერ იტანდენ და ვიგინდარა მედროვედ თვლიდნენ, ძველ რომში ასეთ მედროვეს ახალ კაცს ეძახდნენ, ყველაზე მკაფიო მაგალითი ასეთი ახალკაცობისა იქ იყო გაიუს მარიუსი, რომელმაც რამდენჯერმე იხსნა ქვეყანა, მასზე ციცერონი ამბობდა «სოფლელი კაცია, მაგრამ მთლიანი კაცია» და თვითონ ციცერონიც მედროვე უგვარო იყო,

საკაძის მედროვეობას საქართველოშიც ჰყავდა წინამორბედნი, ასეთი იყო დავით ულუს მეფობისას სადღუნ მანკაბერდელი და მესტუმრე ჯიქური,

ქართლის მეფე ლუარსაბ II - ს მეფობა სხვისაგან რჩევის გარეშე არ შეეძლო, სწორედ ასეთ დროს ადამიანს ვისაც რჩევის მიცემა ხელეწიფებოდა გიორგი სააკაძე ერქვა, რასაც ვერ შერიგებოდნენ თავადნი შადიმან ბარათაშვილი, ფარსადან ციციშვილი, ქაიხოსრო ჯავახიშვილი და მის ჩამოშორებას ჩასჩინებდნენ მეფეს,

1607 წ შაჰმა ცოლად წაიყვანა ლუარსაბის და ლელა - თინათინი, ისპაჰანს მიმავალ მაყრიონს ლუარსაბმა გიორგი წაუმძღვარა, რომელიც პირველად მიდიოდა სპარსეთის შაჰრაზე, შაჰის გზა, აქედან შარაგზა,

სპარსეთს წასული პირველი სააკაძე იყო ბეჟანი, რომელიც დაუთხანს გაჰყვა იქ 1562 წ გათათრდა, დაწინაურდა ყარა ბეჟან ბეგი, თუმც ბოლოს მაინც დაბრუნდა ქართლში გორთან სახლი აიშენა და დასახლდა, თუმცა ფარსადან ციციშვილმა აიკლო, მოკლა, ცოლი და 3 ვაჟი ირანს გაიქცნენ, სადაც მხოლოდ 11 წლის როსტომმა ჩააღწია, იგი შაჰმა ლულამთა ჯარში ჩარიცხა, მერე სოჰბათ იასაულობასაც მიაღწია როსტომ სააკაძემ,

მალე გამობრუნდა უკან გიორგი, იმავე წელს აბასმა შირვანიდან ოსმალნი განდევნა, ოსმალეთს მესხეთიც აუჯანყდათ და მანუჩარ II ათაბაგის ქვრივმა, სვიმონ მეფის და ელენემ დახმარება შაჰს და ლუარსაბს სთხოვა, ორივე დაეხმარენ და აიღეს ახალციხე, ათაბაგი გახდა მანუჩარ III,

1608 წ ოსმალეებმა რევანშის აღება სცადეს, ისინი მესხეთს შეესიენ, მაგრამ დამარცხდნენ,

1609 წ ოსმალნი ყირიმელ თათრებთან ერთად ისევ შემოესიენ მესხეთს, აიკლეს და ქართლისკენ გამოემურენ, ლუარსაბი ცხირეთის ციხეში იდგა, ეს ოსმალეებმა იცოდნენ და გადაწყვიტეს მეფის დატყვევება და ქართლის დაპყრობა, თუმცა სოფლისკენ გზა არ იცოდნენ, მათ სოფელ კველთასთან დაატყვევეს იქაური მღვდელი თევდორე და უბრძანეს გზა ესწავლებინა, გმირმა ხუცესმა მტერი მცდარი გზით წაიყვანა, ამასობაში ლუარსაბმა მტერის შემოჭრის ამბავი გაიგო, სააკაძემ კი ჯარის შეკრება მოასწრო, მტერმა თევდორე აწამა და თავი გააგდებინა, საქართველოს ეკლესიამ იგი წმინდანად შერაცხა,

პირველი ბრძოლა სხერტის ჭალაში მოხდა, მტერს ზაქარია და იარალი ბარათაშვილები შეეხნენ, მაგრამ დამარცხდნენ და დაილუპნენ, ამის შემდეგ სააკაძე მოიჭრა 400 კაცით და მტრის მეწინავენი დაამარცხა, ზაზა ციციშვილმა ერთ ოსმალ ფაშას თავი წააცალა, კბილებში ჩაიჭირა და ორივე ხელში ხმლით განაგრძო ბრძოლა,

გადამწყვეტი ბრძოლა მოხდა ტაშისკარს, იმ ღამით სააკაძემ მეწინავე გუნდი გააწყო და მეთაურებად ერთგულნი დააყენა ლომი ჩრდილელი, პაპუნა ვაშაყაშვილი, როსიტა გედევანიძე, პაპუნა ჩივაძე, თამაზ ქარციძე, მათასი შიხაიდრიძე, ქვლივიძე, ინაშვილი,

27 ივნისი ტაშისკარი, ნახვეტას მინდორი 60 ათასი ოსმალო დაამარცხა 10 000 ქართველისგან შემდგარმა ჯარმა, დაატყვევეს ფერად ფაშა, მათი სარდალი წარმოშობით ქართველი,

3 დღე იჭერდნენ იქაურნი ტყეში დამალულ მტრის მეომრებს, ტყვეები და მტრის წარკვეთილი თავები აბასს გაუგზავნეს,

1611 წ შემოდგომაზე სააკაძემ ლუარსაბი მიიწვია ნოსტეში, ნადიმი გაუმართა და მწდედ მეფეს თავის და დაუყენა, რომლის სახელიც ცნობილი არ არის,

მეფეს ქალი მოეწონა, შეუყვარდა და მიუხედავად გიორგის წინააღმდეგობისა ცოლად შეირთო,

აიშალნენ თავადნი შადიმანის და ფარსადანის მოთავეობით, შეუტყეს მეფეს, არ შევურიგდებით უგვარო დედოფლის მბრძანებლობასო და ნახევარი წელი უჩიჩინეს მეფეს და გააშვებინეს დედოფალი, სააკაძის მოკვლაზეც დაითანხმეს, იგი ნადიმზე უნდა მოეკლათ, გიორგი ფარეშთუხუცესმა ბააკა ხერხეულიძემ გააფრთხილა, რომელიც შემდგომ მეფის ღალატისთვის დასაჯეს ცხვირი და ლოყა - ნიკაპი დაათალეს,

სააკაძემ გაასწრო მკვლელებს, ოჯახი გაიტაცა და თავი სიმამრს ნუგზარს შეაფარა, შემდეგ კი მასთან ერთად ირანს წავიდა აბასთან,

შაჰმა დიდის პატივით მიიღო სააკაძე, ქართველებმა ყველაზე ღირსეული ხმალი თავისი ხელით გადმოუგდეს მათ ყველაზე დიდ მტერს,

გიორგიმ შაჰს თხოვნით მიმართა დახმარებოდა მისი მტრების ქართლის თავადების დასჯაში და შაჰიც შეჰპირდა,

1612 წ სააკაძე გაათათრდა, ნუგზარი კი შაჰმა დააჯილდოვა და გამოისტუმრა უკან, თან ლუარსაბთან ძღვენი და წყალობის სიგელი გამოატანა, ამან ჩააფიქრა გიორგი, შაჰი ორმაგ თამაშს თამაშობდა, მის გარდა ირანს მრავალი ქართველი იყო, ხოსრო მირზა და ბაგრატ ხანი, როსტომ სააკაძე, უნდილაძენი,

შაჰის 4 ქართველი ცოლი თამარ ამილახორი, დარეჯან სვიმონ ხანის და აქ ფაჰრინჯან ბეგუმ, ელენე თეიმურაზ I - ს და და ლელა - თინათინ ფათმა სულთან ბეგუმ ლუარსაბ II - ს და,

თამარისგან შაჰს ჰყავს უფლისწული სეფი მირზა,

30 000 ქართველი შაჰისევანი და ლულამი დგას შაჰის დროშების ქვეშ,

საქართველოში უკვე მოდიოდა ხმები სააკაძის სწრაფი აღზევების შესახებ, ჭორი იყო თუ სინამდვილე არავინ იცოდა, თითქოს შაჰი რაღაც გამოცდებს უტარებდა გიორგის მისი ვაჟკაცობის გამოსავლენად,

აქედან სამს ასახელებდნენ, ერთხელ შაჰმა გიორგის უთხრა მუდამ მწუხარე რომ ხარ მინდა ძალიან გაგახარო და 8 მსახურს 8 ტომარა ფული შემოატანინა და გიორგის უთხრა «თუ ამ ტომრებს ერთ აღებაზე აიღებ და იმ კარამდე მიიტან ფულიც შენი იყოს და ვაჟკაციც შენ ყოფილხარო,

საკადემ 1 ტომარა თავზე შეიღო, ორი მხრებზე დაიდო, ორი იღლიებში ამოიჩარა, ორი ხელებში დაიჭირა, ერთიც კბილებით დაითრია და ასე მიიტანა კარებამდე, გაოცდა შაჰი და პირობაც შეასრულა,

მეორედ შაჰმა ჭიდაობა გამართა ისპაჰანის მთავარ მოედანზე, ერთი სპარსი გოლიათი გამოაყვანინა დაუმარცხებელი, ბევრი ქართველი წააქცია მან, ბოლოს კი გიორგი გაიწვია, გავიდა გიორგი, დაიხელთა მოწინააღმდეგე, აიტაცა და ისეთი ძალით დაანარცხა ფორს რომ თათარი დიდხანს ვეღარ წამოდგა ფეხზე,

მაგრამ მესამე უფრო ზღაპარს ჰგავს, ხოლო ამ ამბავს ასე მოგვითხრობენ,

ერთხელ შაჰმა ჰკითხა გიორგის «რას ფიქრობ რომელი იარაღი უფრო გამოადგება გაჭირვებაში ჩავარდნილ კაცს»,

სულ ერთია ყველაფერი იარაღია რაც კი იმჟამად ხელთ მოგხვდება მიუგო გიორგიმ, განვლო მცირე დრომ, ერთ დღეს სააკაძე ბაღში სეირნობდა მარტო, წელზე მხოლოდ ხანჯალი ეკიდა, უცებ 2 მშიერი ლომი შემოიჭრა ბაღში და მივარდნენ გიორგის, მან მარცხენა მხრიდან მოიერიშე ნადირს პირში ქუდი ჩასჩარა, ხოლო მარჯვნიდან მოვარდნილს ხანჯალი ამგერა ყელში, წამიც და მეორე ლომსაც სანამ ის ქუდს პირიდან გამოიგდებდა შეუმუსრა ყელი ხანჯლის მეორე მოქნევით, დინჯად მოითავა ეს საქმე, არხეინად შეახოცა სისხლიანი ხანჯალი ლომის ფაფარს და ისევ

განაგრძო ბოლთის ცემა, არც უფიქრია, რომ ყოველივე შაჰის მოწყობილი გამოცდა იყო, რომელიც მახლობელი სახლიდან თვალყურს ადევნებდა,

1613 წ აბასმა საქართველოს დალაშქვრა გადაწყვიტა, ალავერდი ხან უნდილაძემ ლაშქრობაზე უარი თქვა, ხოლო სააკაძე დათანხმდა, ომი ზამთრისთვის დაიგეგმა სააკაძის რჩევით 1614 - 15 - 16 - 17 წ წ ოთხჯერ ილაშქრა შაჰმა კახეთს, შემდეგ ქართლს გადავიდა აბასი, გორს მივიდა, სააკაძე ქართლში ახლდა შაჰს, რომელიც იმუქრებოდა თუ იმერეთს გახიზნული ლუარსაბი არ ეახლებოდა ქართლში, მის მმართველად სააკაძეს დავნიშნავო, სააკაძე ხვდებოდა შაჰის ვერაგობას, რომელსაც ქართლელთა შაჰისევანებად გადაქცევა სურდა, თუმც იგი ქართლელთ ჯერჯერობით შაჰთან შერიგებას ურჩევდა, რათა აქაც კახეთის ტრაგედია არ გამეორებულიყო,

გიორგი მაშინ თავის მამულში ნოსტეს მივიდა და დაანთო ცეცხლი კერაზე, იქვე სააკაძის ერთერთი დამაქცევარი ქაიხოსრო ჯავახიშვილი ცხოვრობდა, გიორგის მობრუნება რომ შეიტყო იგი იმერეთისკენ გაიქცა ოჯახით შურისძიების შიშით შეპყრობილი, გიორგიმ მსახური გამოადევნა, წახდენას არ გიპირებ, ძველი წყენა დავივიწყე და შენთან მეზობლობა - მოკეთეობა მსურსო, მობრუნდა გაცეცხლილი ჯავახიშვილი თუმც სააკაძე მისთანათა მიმართ შურისძიებას აპირებდა იგი მალე მიმხვდარა შაჰის მზაკვრობას, რომელსაც ქართლის ამოგდება სურდა, ამიტომ ხელი აიღო გიორგიმ შურისძიებაზე, თავადებთან შერიგება ამჯობინა, რათა შემდგომ მათთან ერთად შებრძოლებოდა ირანელებს, რადგან მისთვის მთავარი ქართველი ხალხის გადარჩენა იყო და არა პირადი ანგარიშსწორება, როცა შადიმანმა ლუარსაბი გადმოიყვანა, მაშინ სააკაძე იყო თუ არა შაჰის გვერდით არ სჩანს, ხოლო როცა შაჰმა ლუარსაბი ყარაიას გაისტუმრა აქ ისევ გამოჩნდა სააკაძე, თბილისის გამგებლად კი შაჰს ფარსადან ციციშვილი დაეტოვებინა, ამან დააფიქრა გიორგი, შაჰმა ლუარსაბი ასტრაბადს ჩააგდო, ხმა გავარდა ეს სააკაძემ ჩააგონაო,

1615 წ შაჰს კახეთი აუჯანყდა, ამ დროს კი ქართლი თავისთვის იყო, სააკაძეც ჩამოსულიყო ნოსტეში მამულის დასახედავად, მისმა შენდობილმა ქაიხოსრო ჯავახიშვილმა კი ფარსადან ციციშვილს სთხოვა ჯარი მომეცი და სააკაძეს შევიპყრობ და სიცოცხლეს გამოვასალმებო, 300 კაცი მისცა ფარსადანმა, შუალამისას დაეცნენ სააკაძეს, ვილაცას გაეფრთხილებინა იგი და სიკვდილს გაასწრო, ირანს წავიდა, შაჰთან იჩივლა, თუმც ამაოდ,

1616 წ კახეთს მორიგი ლაშქრობის დროს შაჰმა ქართლის გამგებლად ბაგრატ ხანი გამოგზავნა, რომელმაც სააკაძეს მამულები დაუბრუნა,

კახეთის 4 ლაშქრობის დროს შაჰს გიორგისთვის არ მიუხდვია არც ერთი საომარი განაზრახვის უშუალო შესრულება, უნდობლობა იყო ეს შაჰის თუ სააკაძის ურჩობა არავინ იცის,

1619 წ მოკვდა ბაგრატ ხანი ქართლის მეფე, დარჩა ცოლი ანა, ძე სვიმონი და ასული, შაჰის ცოლი, მის ადგილზე შაჰმა სვიმონ II დასვა მრჩევლად კი სააკაძე დაუნიშნა, ბაგრატ მეფის სიკვდილს ნუგზარ არაგვის ერისთავის სიკვდილი დაემთხვა, ერისთავობა მის უფროს ძეს ბაადურს ეკუთვნოდა, სააკაძეს კი მომდევნო ძმა ზურაბი ერჩივნა, რადგან თვითონ მას აღეზარდა უმცროსი ცოლისძმა და როგორც კი ბაადური ტახტზე დაჯდა ზურაბმა მის მორჩილებაზე უარი გამოაცხადა და ცოლთან ერთად სპარსეთს გაიქცა გიორგისთან, რომელმაც ის შაჰს წარუდგინა, ითათბირეს, ზურაბი უკან დაბრუნდა, ერისთავად დანიშნული შაჰისევანთა ჯარით, მიუხედავად ძმას, ბაადური დასავლეთ საქართველოში, საჩინოში გადაიხვეწა,

ზურაბმა საარაგვო დაისაკუთრა, მერე ქვემო ქართლის სპასპეტი ბარათა ბარათაშვილი მოიმწო და მთიელ - მოხევენი დაიმორჩილა, ხოლო ბაადურის ცოლს საზვერელი ჩიჯავაძე გაუმიჯნურდა, ქალისვე თანხმობით ბაადური მოჰკლა და ქალი იგი თვითონვე შეირთო ცოლად, ეს რომ ზურაბმა შეიტყო ლაშქარი შემოიყარა, ფერსათის მთა გადაიარა და საჩინოს დაეცა, ციხე ვერ აიღო, მაგრამ ჩიჯავაძე შეიპყრო და თავი გააგდებინა,

ზურაბი თავგასულად იქცეოდა, სიმონ ხანი შაჰთან გაიქცა საჩივლელად, მაგრამ ზურაბმა მიასწრო, გიორგიც იქ იყო როცა შაჰმა საჩივრები მოისმინა სააკაძეს შეხედა და თქვა «კარგი რაც იყო იყო და ამიერიდან ქართლს ჩვენ მოვუვლითო», სვიმონს მრჩევლად როგორც ვთქვით სააკაძე დაუნიშნა შაჰმა, რომელიც გახდა ქართლის ფაქტიური გამგებელი, სვიმონი ყველაფერს მას ანდობდა, ისევ დააპირეს სააკაძის მტრებმა გაქცევა, ისევ მოაბრუნა გიორგიმ ისინი და შეირიგა,

გიორგი უკვე დარწმუნებული იყო რომ ახლა მისი ყველაზე დიდი მტერი აბასი იყო, გიორგიმ დაიწყო ქართლის აღმშენებლობა, აღადგენდა ციხეებს, აახლებდა გზებს და ხიდებს, დაასახლა გაუკაცრიელებული სოფლები, მოკავშირეთა ძებნა ქვეყნის გარეთაც დაიწყო, თავის ასული შერთო ახალციხის ფაშა ფერადს, წარმომავლობით ქართველს,

ასევე დაუკავშირდა იმერთა მეფე გიორგი III - ს და დაჰპირდა თუ მოგვეშველები გამარჯვების შემთხვევაში ქართლის ტახტზე შენს ძეს ალექსანდრეს დავსვამთო, ეს სარწმუნო იყო რადგან გიორგის საქართველოს გაერთიანება სურდა, ემზადებოდა სააკაძე საომრად,

1622 წ სიკვდილით დასაჯეს ლუარსაბ II და გაისმოდა შაჰს მისი სიკვდილიც სააკაძემ ჩააგონაო,

1623 წ შაჰმა გიორგი გამოიძახა და უთხრა ყანდაჰარს მივდივარ სალაშქროდო, ოზბეგები უნდა ამოვწყვიტო და შენ მეწინავე ჯარებს უნდა უსარდლოო, გაიხარა გიორგიმ, რადგან უცხო მხარეში ლაშქრობა უბრძანა შაჰმა და არა საქართველოში, ყანდაჰარი აიღო გიორგიმ, დიდი ზეიმით შეეგება ისპაჰანი სააკაძეს, იმავე წელს ბაღდადზე ილაშქრა აბასმა, აქ გიორგის ძმა ქაიხოსრო დაიღუპა, გამხეცდა გიორგი და შემუსრა ბაღდადის კარიბჭენი, თუმც ბაღდადის აღების პატივი შაჰმა ყარჩიხა ხანს მიაწერა,

1624 წ შირაზს შაჰის ბრძანებით აწამეს ქეთევან დედოფალი, იმავე წელს შაჰმა სააკაძე და ზურაბ ერისთავი იწვია თათბირად, იქვე იყვნენ სვიმონ ხანი და ყარჩიხა ხანი, საბოლოოდ წყდებოდა გურჯისტანის საკითხი, ბოლოს გადაწყდა კახეთს დარჩენილი კახელობა გაიჟლიტოს, ხოლო ქართლი დედაბუდიანად აიყაროს და სპარსეთში გადასახლდეს,

ეს კი ასე უნდა აღსრულებულიყო, შაჰი სვიმონ ხანს ცოლად აძლევს თავის შვილიშვილს ისა ხან ყორჩიბაშის ასულ ჯაჰან ბანუმ ბეგუმს, ახლადშეუღლებულნი გაემგზავრებიან ტფილისს და როგორც მაყრიონს თან გააყოლებენ ჯარს ყარჩიხა ხანის მთავარსარდლობით, რომლის მრჩევლად სააკაძე ინიშნება, ასევე მათი თანაშემწეები იქნებიან ზურაბ ერისთავი, შირვანის ბეგლარბეგი იუსუფ ხანი, ყარაბაღის ბეგლარბეგი მოჰამედ ხან ზიად ოღლი, შაჰმა მძევლად სააკაძის ძე პაატა და ზურაბის ცოლი დაიტოვა, როცა სალაშქროდ ყველაფერი მზად იყო შაჰმა ყარჩიხა დაიბარა და იღუმალ უთხრა «საკაძეს საიდუმლოდ ადევნე თვალი, ჩემგან საიდუმლო ბრძანებას ელოდე და ისე მოიქეც როგორც იმ წერილში ეწერებაო»,

საკაძე კი საიდუმლოდ შეხვდა დაუთხან უნდილაძეს, რომელმაც უთხრა «ყველაფერი გააკეთე ჩემო გიორგი ყიზილბაშთა ამოსაწყვეტად, რასაც კი შეძლებ»,

საქართველოსკენ გამოეშურა მაყრიონი, მოვიდნენ ქართლს, 1625 წ ტფილისს, აიშალენ ქართველნი, ვის მოსწრებია ამდენი მაყარიო, სხვა განაზრახი ხომ არ იმალება ამ უცნაური ქორწილის უკან, საშფოთარი არაფერიო არწმუნებდა ყველას სააკაძე, რამდენიმე დღეს გაგრძელდა ნადიმი, ქორწილი რომ ჩათავდა ყარჩიხამ მხედრობა მუხრანს ჩაიყვანა და ალაიანის ველზე დააბანაკა, გიორგისთან შეთანხმებით კახეთში ბრძანება გაგზავნა იმერეთს ლაშქრობას ვაპირებ და სასწრაფოდ ყველა ბრძოლისუნარიანი კახელი აქ გამოცხადდესო, როცა კახელნი მოვიდოდნენ სპარსელთ ისინი უნდა გაეწყვიტათ, ასეთი იყო გეგმა, მაგრამ იმ ღამით გიორგი მცხეთაში შეხვდა კათალიკოს ზაქარიას და წილკნელ ეპისკოპოს პართენს და თავის განაზრახი გაანდო,

მეორე დღეს ზურაბი დაიმარტოხელა გიორგიმ და გაანდო საიდუმლო, გაოცდა ზურაბი, ცოლზე ფიქრობდა, თუმც გიორგი დაჰპირდა ცოლად ლუარსაბის დას ლელა - თინათინს შეგრთავ, რომელიც იმ დროს კახეთის მმართველ ფეიქარ ხანის ცოლი იყო, რადგან შაჰმა ლუარსაბის დასჯის შემდეგ იგი განუტევა და მას მიუძღვნა, ამით ზურაბი მოიხიბლა და დათანხმდა,

ამასობაში კახელნიც მოვიდნენ, რომელთაც სპარსელებმა განუცხადეს რაკი თქვენ იმერელთა თანამომძმენი ხართ ვერ გენდობით, იარაღი ჩაგვაბარეთ და საჩუქრად მვირფასი ხალათები მიირთვით და უკანვე გაბრუნდითო, საჩუქრების დასარიგებელი კარავი იქვე იდგა, იქ შეხვალთ და საჩუქრებსაც იქ მიიღებთო და დაიწყო საჩუქრების დარიგება, კახელნი კარავში შედიოდნენ და უკან აღარ გამოდიოდნენ და უეცრად ვიღაცამ თქვა «იმ კარავში შესულთ საჩუქრათ თავის დაგდებინება გელოდებათო და იგრიალეს კახელებმა, ხმლები იშიშვლეს და ეკვეთნენ ყიზილბაშებს, ალყა გაარღვიეს და კახეთს დაბრუნდნენ, საიდუმლოს გაცემაზე ეჭვი სააკაძეზე აიღეს, ყარჩიხამ სპარსეთს შიკრიკი აფრინა გიორგიმ შეიტყო ეს და ლოჭინის ხეობაში მოუხშირა სიარულს შიკრიკის ხელში ჩასაგდებად ნადირობის მიზეზით,

სპარსელნი მარტყოფის ველზე დაბანაკდნენ, შათირი მართლაც შეიპყრო გიორგიმ, წერილი წაართვა და მოგუდა, წერილში ეწერა «გიბრძანებ კახელნი ამოსწყვიტო, ქართლელნი წამოასხა სპარსეთს, მოურავი კი მოჰკალ, თავი მოჰკვეთე და გამომიგზავნე»,

გიორგი ბანაკში მობრუნდა და ყარჩიხას უთხრა «ქართლის თავადნი უნდა შევკრიბო ასაყრელად და გადასასახლებლადო»,

ყარჩიხამ ეს მოუწონა და გიორგიმაც შეჰყარა თავადნი, შაჰის წერილი წაუკითხა და ყველა მიხვდა შაჰის ვერაგობას და გიორგის შეჰფიცეს რომ ამხედრდებოდნენ მტრის შესამუსრავად, ერთადერთი თავადი ვისაც არ ენდნენ იყო გამაჰმადიანებული ანდუყაფარ ამილახორი შაჰის ცოლისძმა, სიმონ ხანის ქვისლი და ისა ხან ყორჩიბაშის სიძე, იგი საფურცლის ჭალაზე შეიპყრეს ქართველებმა და ოჯახიანად არშის ციხეში გამოჰკეტეს,

ლაშქარს ზურაბ ერისთავი უსარდლებდა, ხოლო სააკაძე მტრის ბანაკში რჩებოდა,

1625 წ 25 მარტს ხარება დღეს მარტყოფის ველზე სააკაძემ ჯერ ყიზილბაშთა მეთაურები ამოხოცა, თავად ყარჩიხა ხანიც, აგრეთვე 30 000 ყიზილბაში გაწყვიტეს ქართველებმა და ქართლი აყრას გადაარჩინეს,

საკაძემ ტფილისიც აიღო, ნარიყალას ალყა შემოარტყა, თვითონ კი ჯარის ნაწილით კახეთისკენ გაქუსლა, ფეიქარ ხანი გაქცეულიყო, ზურაბმა ვერ დააგდებინა ლელა - თინათინი, თუმც მისი ყიზილბაშობა გიორგიმ დაატყვევა,

შემდეგ აიღეს ხორნაბუჯი და მთელი კახეთიც გაწმინდეს მტრისგან,

განჯისკენ გაქუსლა გიორგიმ და იქაური ყიზილბაშობა ამოწყვიტა და გააქცია, ქართლ - კახეთის მეფედ კი გონიოში მყოფი თეიმურაზ I მოიწვია, რომელიც რუსეთში წასასვლელად ემზადებოდა,

თეიმურაზიც მოვიდა და დაჯდა მეფედ,

საკაძემ ნარიყალაც აიღო და სპარსელნი განდევნა,

განრისხებულმა შაჰმა სააკაძეს სამაგიერო იმით გადაუხადა, რომ მის შვილს პაატას თავი მოჰკვეთა და მამას გაუგზავნა, გლოვის ზარი დაეცა გიორგის და მის ოჯახს, ქართველობამ დაიტირა მამულისათვის თავგანწირული ჭაბუკი და ერთაწმინდის მონასტერში დაკრძალეს მისი თავი, ხოლო მისი გვამი ევროპელმა მისიონერებმა დაკრძალეს სადღაც, თუმც მალე თბილისელმა ვაჭრებმა იპოვეს მისიონერთა თანადგომით და წამოასვენეს საქართველოში,

მაგრამ ქართველებს ისიც უნდა სცოდნოდათ, რომ შაჰი შურისსამძიებლად მარტო პაატას სისხლს არ იკმარებდა და ასეც მოხდა,

გიორგი ომისთვის ემზადებოდა, ოსმალებთან კავშირის შესაკვრელად თავის ძე იორამი გაგზავნა ჰაფიზ ფაშასთან ახალციხეს და შირვან - აზერბაიჯანისკენ სალაშქროდ მოუწოდა, თუმცა ოსმალნი არ გამოხმაურებიან,

შაჰმა კი 3 თვის შემდეგ ახალი ჯარი გამოგზავნა ისა ხან ყორჩიბაშის, შირვანის ხანის ყაზახ ხან ჩერქეზის და ერევნის ხანის ამირგუნეს და აზერბაიჯანის ბეგლარბეგის შაჰბენდე ხანის და ხოსრო მირზას მეთაურობით,

1625 წ პირველი ივლისი, მარაბდის ველი, ერთის მხრივ 50 000 ყიზილბაში და მეორეს მხრივ 20 000 ქართველი,

ქართველებმა შეუტოეს, ინიციატივაც ხელთ იგდეს, უამრავი ყიზილბაში გაწყვიტეს და თავი გამარჯვებულად ჩათვალეს, მტრის ბანაკს შეესიენ და ძარცვა დაუწყეს, ხმლები კი შორს მოისროლეს, თუმცა ირანელებს დამხმარე ჯარი მოუვიდათ ხოსრო მირზას მეთაურობით, დაფანტული ქართველნი მრავლად დაილუპნენ, სააკაძე საარაკოდ იბრძოდა, მაგრამ ყიზილბაშებმა მოახერხეს ბრძოლის შემობრუნება, მრავალი სარდალი დაილუპა დავით ჯანდიერი, აღათგან ხერხეულიძე, ბაადურ ციციშვილი, ეპისკოპოსი ხარჭაშნელი, დაილუპნენ 9 ძმანი ხერხეულიძენი,

ბრძოლა დამთავრდა, ბრძოლის ველზე 14 000 ყიზილბაში და 9 000 ქართველი იწვა, მეორე დღეს კოჯორ - ტაბახმელას ხევ - ხუვებში შეებნენ ერთმანეთს, სააკაძე პარტიზანულ ომზე გადავიდა და მტერს დიდ ზიანს აყენებდა,

10 დღე აკავებდნენ ქართველნი კოჯორთან მტერს, ამასობაში ქართლის მოსახლეობა სიმაგრეებსა და სახიზნავებში აფარებდა თავს,

ყიზილბაშებმა არშის ციხიდან ანდუყაფარ ამილახორის გამოხსნა დააპირეს და 12 000 ყიზილბაში გაგზავნეს შაჰბენდე ხანის, ყაზახ ხან ჩერქეძის და ხოსრო მირზას მეთაურობით, არშის ციხიდან გამოიყვანეს ანდუყაფარი, სააკაძემ ქსნის ხეობაში თითქმის მთლიანად ამოწყვიტა ყიზილბაშნიდა სრული განადგურებისგან ისინი მხოლოდ ხოსრო მირზას მამაცობამ იხსნა მხოლოდ 1000 კაცი,

მარაბდის სისხლი ამოიღეს ქართველებმა,

საკაძემ ისევ დაიწყო ყიზილბაშთა განადგურება და სამცხეს გაქუსლა 1626 წ და მესხთა თანადგომით აიღო ხერთვისი, აწყური, ფარავანი და გარეკა ყიზილბაშები, შემდეგ ახალციხისკენ გაემართა სადაც სპარსი სელიმ ხანი იდგა, რომელიც ყორჩიბაშთან გაიქცა ყარაბაღში, ახალციხეც აიღეს, თუმცა ყორჩიბაშმა ჯარი გამოგზავნა, რომელიც ასპინძასთან დაამარცხა გიორგიმ და სამცხეს სულთან

მოიწვია და არა თეიმურაზ I, გიორგის სურდა ოსმალთა ხელით საქართველოს გაერთიანება და მერე მათი განდევნა, მაგრამ ეს ვერ მოახერხა, ოსმალებმა სამცხის ციხეები ჩაიბარეს, ხოლო სააკაძეს სულთანმა დამხმარე ჯარი არ გამოუგზავნა, გიორგი იმერეთს წავიდა, თეიმურაზთან შერიგება მას არ უფიქრია, გიორგი აპირებდა ერთიანი საქართველოს ტახტზე დაესვა იმერთა მეფის გიორგი III - ს ძე ალექსანდრე, შემდეგ ისევ ქართლს დაბრუნდა და ტფილისზე დაცემა გადაწყვიტა, თუმც ალარ შეუტია გამაგრებულ ქალაქს და ისევ სამცხეს გადავიდა, გაზაფხულზე კი ისევ ქართლში გადავიდა და განაგრძო ბრძოლა ქართლის ციხეებში ჩამდგარ ყიზილბაშებთან, ჯერ გორის ციხე აიღო, მერე ქართლის სარბევად გამოსულ ოსებს მიუხტა და აიღო ოსური ციხე - სამალავები, აიღო ბირთვისის ციხე, ლორე, შემდეგ დალაშქრა დაღესტანი და დაიხსნა მთელი ქართლ - კახეთი, თუმც თეიმურაზ მეფესთან შეტაკება გარდაუვალი იყო და მოხდა ძმათაშორისი ომი ბაზალეთს 1626 წ შემოდგომაზე, სააკაძეს 20 000 მეზრძოლი ჰყავდა თეიმურაზსაც ამდენივე, სააკაძე დამარცხდა და ოსმალეთს გადაიხვეწა მცირე რაზმით,

დიდი პატივით შეხვდა ხონთქარი მურად IV და მიიღო სააკაძემ სუნიტური მაჰმადიანობა და ახალ სახელად მეჰმედი დაარქვეს, მაშ დგას 1626 წ გიორგიმ სთხოვა ხონთქარს ჯარები უნდა მომცე საქართველოში სალაშქროდო, ჯერ ბაღდადი და არზრუმი უნდა გამოვგლიჯო სპარსელებსო შეაგება ხონთქარმა,

ერთ დღეს საფრანგეთის ელჩსაც შეხვდა გიორგი თუმცა არავინ იცის რაზე ელაპარაკა მას, აგრეთვე გაიცნო კათოლიკე ბერები პიეტრო ავიტაბილე, ჯაკომო სტეფანი და ქრისტეფორე კასტელი, რომელმაც დახატა სააკაძე და შემოგვინახა მისი სახე,

სულთანმა გიორგის სამმართველოდ უბოძა კონიის ანუ ყარამანის ვილაიეთი, მრავალი კარისკაცი აღივსო შურით მის მიმართ, გიორგიმ კონიის სამმართველოდ თავის მაგივრად ვინმე ხუცესი გაგზავნა, თვითონ კი სულთნის ბრძანებით სალაშქროდ გაემურა დიდვეზირ ხალილ ფაშას მარჯვენა ხელად,

1627 წ ზაფხულში ოსმალნი მიადგნენ არზრუმს, რომელიც ხონთქრის მოღალატე აბაზა ფაშას სპარსთათვის ჩაებარებინა, თუმც ვერ აიღეს,

1628 წ ხალილის ნაცვლად ხუსრევ ფაშა დაინიშნა დიდვეზირად, რომელიც სულთნის სიძე იყო, არზრუმი ოსმალებმა აიღეს სააკაძის მეთაურობით, ხუსრევ ფაშა ბოსნიელი შურით აივსო, იმავე წელს სამცხიდან განდევნეს სპარსელები,

1629 წ გარდაიცვალა შაჰ აბას I მაზანდარანს, დაკრძალეს ყუმს,

ხუსრევ ფაშას კი გიორგის წინააღმდეგ ცოლიც აქეზებდა, კონიის ფეოდალებიც შეითქვენენ სააკაძის წინააღმდეგ იბრაჰიმ ფეჩევის მეთაურობით, დააპატიმრეს გიორგის გაგზავნილი ხუცესიც, გიორგის ხუსრევ ფაშასთან უჩივლეს, რომელსაც ბაღდადი ვერ აეღო უსააკაძეოდ, ხუსრევმა მიზეზად მოიღო თითქოს სააკაძე საქართველოში აპირებს გაქცევასო როცა გაიგო და ანატოლიის ბეგლარბეგ ზორ ფაშას უბრძანა ჯარით გაემურე და სააკაძე მისი ქართველებით შეიპყარ და მომგვარეო, გიორგი გაიქცა თანამებრძოლებთან ერთად, თუმცა ყველანი შეიპყრეს, ხუსრევი ჰალაბში (ალეპო) ელოდებოდა დატყვევებულებს, მისი ბრძანებით 1629 წ სამ ოქტომბერს სააკაძეს და მის მომხრეებს თავები მოჰკვეთეს,

სულთანს მურად IV რისხვამ აიტანა როცა ყოველივე შეიტყო, მაშინვე დიარბექირის ბეგლარბეგს მურთაზა ფაშას ფირმანი გაუგზავნა ხუსრევ ფაშას დაეცი, თავი გააგდებინე და გამომიგზავნეო, მურთაზა გათათრებული ქართველი იყო და დიდი სიამოვნებით დააგდებინა თავი დიდი სააკაძის ჯალათს,

აღარ იყო ამ ქვეყნად გიორგი სააკაძე, აღსრულებულიყო შობითგან 49 წლისა და დამიწებულიყო უცხო მიწაში დიდი მოურავი, დიდი მხედართმთავარი, დიდი ქართველი, საქართველო კი დარჩა უსააკაძეოდ კვლავ უთავჯამო სისხლიანი ავდრის ლოდინში.

22 როსტომ სააკაძე,

იგი დაიბადა 1587 წ ქართლში, ცნობილი არ არის რა ადგილზე, რომელ სოფელსა თუ ქალაქში, საფიქრებელია ატენის ხეობაში სააკაძეების საგვარეულო სსამშობლოში, მამა ბეჟან სააკაძე, დედა სახელით უცნობი და იწყებდა ცხოვრებას როსტომ სააკაძე, ხოლო როგორი, რა მოცულობისა უნდა ყოფილიყო იგი უკვე 7 წლით ადრე დაბადებული სხვა სააკაძის ანუ დიდი მოურავის ცხოვრებასთან შედარებით თუ შეტოლებით, მთავარი ის იყო, რომ სააკაძე იყო და იქნებ ისიც ყოფილიყო გამორჩეული საკუთარი მე, მხოლოდ საკუთარი სულის და მკლავის თვითანაბეჭდი ანუ არა ოდენ რჩეული არამედ გამორჩეული,

დიდ მოურავზე ადრე ნამდვილი სააკაძეობა სწორედ ბეჟანს დაეწყო, სწორედ იგი შეიქმნა სააკაძეთაგან პირველი გაუცხოებულიც და გათათრებულიც მისივე თანასისხლიერ ქართველთა ხელშეწყობით და შემწეობით,

ბეჟანი პირველი გათათრებული ხელმწიფის დავით XI - ს ანუ დაუთხანის ქვეშევრდომი აზნაური იყო, ხოლო როცა მეფე სვიმონ I სპარსული ტყვეობიდან დაბრუნდა და დაუთხანი თურქეთს გაიქცა ბეჟანი თავის მეუფეს უკან არ გამოჰკიდებია და ახლა ოსმალურ თათრობაზე აღარ მოქცეულა, მაგრამ აღარც საქართველოში დარჩენილა და სპარსეთს გადახვეწილა, იქ კი უცხოეთში როგორც უცხოთ მოყვარე ქართველებს სჩვევიათ ბეჟან სააკაძეც სწრაფად დაწინაურდა, არაოდენ გათათრებით, არამედ ნიჭით, სიმამაცით, სიმტკიცით, ერთგულებით, ყარა ბეჟან ბეგი დაურქმევიათ მისთვის სპარსელებს, სწორედ საარაკო სიმამაცისა და სივაჟაკისთვის, აბასმა იგი ჯერ თავის პირად ღულამად და ქემიკად მცველად აიყვანა, მალე სპასალარობაც მიუბოძა, მალე ისე მოხდა, რომ სპარსეთში დიდებით შემოსილი ქართველი მაინც მიიხმო მშობელმა მიწამ, შაჰს საქართველოში გაშვება სთხოვა და იმანაც შეიწყნარა სათხოვარი ერთგული გურჯისა და ჩამოვიდა საქართველოში ყარა ბეჟანი და გორის ახლოს მტკვრის პირას სახლი აიშენა, კერა გამართა, ცოლ - შვილით დასახლდა და თითქოს დამკვიდრდა, თუმცა სწორედ რომ თითქოს, რამეთუ დამკვიდრება კი არა იმ პირველ დამესვე ოჯახმა ჩაძინებაც ვერ მოასწრო რომ მოიჭრა ფარსადან ციციშვილი თავის საგანგებოდ შეიარაღებულ მოკიდებულთა თანხლებით, თვითონ ბეჟანმა თვალის გახელაც ვერ მოასწრო ისე დააკლეს სარეცელზე, თავდამსხმელებმა ოჯახი აიკლეს, გამარცხეს და ააწიოკეს, მხოლოდ ბეჟანის ცოლი და 3 მცირეწლოვანი შვილი და კიდევ 1 ძროხა გადარჩნენ სიკვდილს, ფარსადან ციციშვილის შიშით ახლომახლო ვერავინ გაბედა ქვრივ - ოხრად დარჩენილთა მფარველობა და ლუკმის მიწოდება, უპატრონოდ და უსასოოდ დარჩენილებსაც ისლა დარჩენოდათ კვლავ შაჰისადმი მონობისა და მორჩილების სამოსი ჩაეცვათ და ისევ სპარსეთის გზას შესდგომოდნენ, გზად მიმავალთ კიდევ ყაჩაღები დაესხნენ და ის ერთადერთი მარჩენალი ძროხაც წაართვეს, დედა და 2 შვილი გზაზე შიმშილით დაიხოცნენ, ხოლო მესამემ 11 - 12 წლის როსტომმა მძლავრსხეულიანმა ბიჭმა მაინც მიიტანა სული ირანის შაჰის აბასის კარამდე, ხოლო შაჰმა აკი იცოდა ქართველთა ფასი და ყმაწვილი რუსთემ სააკაძე ჯერ პირად ღულამად და ჰარამხანის ზედამხედველად დაისვა, მერე 1605 წ 18 წლის როსტომი დანიშნა სარდლად სოჭბათ იასაულად, შემდგომ 1627 წ 40 წლის როსტომი შაჰმა დანიშნა მდივანბეგად,

შემდგომად 1632 წ. უკვე შაჰ სეფიმ ყველა დანარჩენ თანამდებობებთან ერთად დანიშნა თოფანჩიადასად ანუ მეთოფეთა სარდლად, ამავე წელს შაჰმა როსტომი თავისი მხედრობით საქართველოში აახლა და გამოატანა ქართლში ახლადდანიშნულ მეფეს ანუ ვალს როსტომ ხანს, მანამდე ხოსრო მირზას,

მაშ შემოვიდნენ საქართველოში როსტომი და როსტომი და როგორც ეტყობა და როგორც ქართველებს სჩვევიათ ორივე ტანში იჭმებოდა ამ ფიქრით მე უფრო მეტი ვარ თუ ის, რომელი როსტომი უნდა ყოფილიყო როსტომ ქართლის ვალი თუ როსტომ მთავარსარდალი და გავიხსენოთ რა მოხდა მაშინ საქართველოში ამ ორ როსტომს შორის,

როსტომ მეფე რომ ქართლს მოვიდა და აქაურ თავადებს მოუწოდა ყველა მოვიდა მასთან თაყვანის საცემად, არ მოვიდა მხოლოდ ფარსადან ციციშვილი, მოსვლა ვერ გაბედა როსტომ სააკაძის შიშით, მაგრამ იქნებ მისვლა არმისვლაც ვეღარ იხსნის სააკაძეთა ჯალათს, როსტომ ხან სააკაძე უკვე მისულა იმ ადგილს, ადგილის დედას, იმ ნასახლარზე გორის მახლობლად სადაც იგი ყრმობისას ისე გაამწარეს და გააცოფა როსტომ სააკაძე ყრმობისჟამინდელმა მოგონებებმა, უმაღვე ისე რომ როსტომ მეფისთვის არაფერიც არ უკითხავს ჯარი შეუსია საციციანოს, სწორედ ფარსადანის საბატონოს, ააწიოკა, ააოხრა, გამარცვა და მოსტყვევნა და აი როცა ეს ამბავი როსტომ მეფემ შეიტყო რისხვით აღივსო და როსტომ სააკაძეს შეუთვალა «ვინ მოგცა ნება ასეთი რამ უჩემოდ რომ გაგიბედავსო, საქართველო ვერ ხედავ რომ ისედაც აოხრებული და დაქცეულია, ხოლო რაც გადარჩენილა იმასაც შენ მიოხრებ და მიტიალებ, მაშ მე რიღას ბატონი და პატრონი ვყოფილვარო» სწორედ მაგრად იყო სილა მოქნეული, ასედაც შეიგრძნო სააკაძემ და თვითონაც განრისხდა სარდალი, რომელიც 130 000 სპარსელი მეომრის სარდალი იყო,

ახლა გამჟღავნდა, რომ ორივე როსტომს ცალკეულად თავისი თავი მიაჩნდა პირველ როსტომად და ორივემ თავთავისად აფრინა საჩივარი ირანის შაჰთან, შაჰ სეფიმ ისევ თავისი ერთგული მამიკოს როსტომ ხანის მხარე დაიჭირა და როსტომ ხან სააკაძეს ფიცხელი ბრძანება გამოუგზავნა «ახლავე შენის ჯარებით საქართველო დატოვე და ვანის ციხეზე წადი სალაშქროდო», მაშინვე მეორე ბრძანება შაჰმა შირვანის ბეგლარბეგს ფარუ ხანს გაუგზავნა «საკაძის მაგივრად შენ დაუდექი ქეშიკში ყარაბაღის ლაშქრით როსტომ მეფესო»,

მაშ როსტომ სააკაძე საქართველოდან გავიდა, აჯანყებული ქურთების მთავარ ქალაქს ვანს მიადგა, აიღო და ქურთებიც სასტიკად გაანადგურა, მანამდეც როსტომს ირანის ტახტის სამსახურში გადაუხდია მრავალი ომი და შეუსრულებია უთვალავი საქმე, ვანის დაუფლების გარდა დაუმარცხებია ოსმალნი და მათგან გამოუხსნია ბაღდადი, აულია ჰამადანი გაუნადგურებია ხოსროვ ფაშა, დაუფლებია ჰელეს ციხეს, ისევ გაუნადგურებია ოსმალნი და ხელახლა დაუპყრია ერევანი,

1634 წ ირანის სრული ძალების ამირსპასალარობა და აზერბაიჯანის ბეგლარბეგობა მიენიჭა შაჰის ბრძანებით,

ბევრს ზრუნავდა ქართველი სარდალი სპარსული საომარი ძლიერების ასამაღლებლად, ბევრი რამ სიახლევ შეუტანია სამხედრო მეცნიერებასა და პრაქტიკაში, სტრატეგიასა და ტაქტიკაში, მასვე პირველს დაუდგენია ბრძოლის წინა ხაზზე მეთოფეთა და მსუბუქი არტილერიის გამოყვანა, რაიც მტკიცედ დადგენილიყო შემდგომი დრო - ჟამის სპარსულ განწყობებებში,

და იღწვოდა და იბრძოდა როსტომი უცხო თესლის ასამაღლებლად და გასამძლავრებლად, იბრძოდა იმარჯვებდა და უცხო რჯულისა ისლამის და სახელმწიფოს ირანის მტრებზე, ბოლოს და ბოლოს კი ირანის უზენაეს მესვეურებს მათი რჯულისა და სახელმწიფოს წინაშე ესოდენი დამსახურების შესატყვისი სამაგიერო უნდა მიეზღოთ კიდევ ერთი დიდი გურჯისტვის და მიუზღეს კიდევ,

1642 წ როცა როსტომი იყო 55 წლისა ირანის ახალმა ეთიმაღოვლემ დიდვეზირმა მირზა თაყიმ აითვალწუნა მთავარსარდალი და ირანის ახალ მბრძანებელს შაჰ აბას II - ს შეაგონა გურჯი თათარი როსთემ ხან სააკაძე სახელმწიფო გადატრიალებას ამზადებს და ტახტიდან ჩამოგდებას გიპირებსო, მეტი არაფერი თქმულა, გამოძიებისთვისაც არავინ გარჯილა, შუალამისას დაეცნენ ლოგინში მძინარეს, იატაგანებით დააკლეს და დააბალთავეს,

მაშინვე გააქანეს და სადღაც მიუგნებელ მიწაში ჩაამიწეს.

23 მეფე როსტომ ხან,

იხილეთ ქართლის მეფეები 10 როსტომი, როსტომ ხან 1632 - 1658 წ.

24 მეფე ვახტანგ V შაჰნავაზ I,

იხილეთ ქართლის მეფეები 11 ვახტანგ V 1658 - 1675 წ.